

กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

นางสาวกวินดา วัชรสิงห์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0460-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION STRATEGIES FOR FUND-RAISING OF NON-PROFIT ORGANISATIONS
FOR SOCIAL WORKS

Miss Kawinda Vatcharasingh

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communications

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0460-5

กวีนิพนธ์ วัชรสิงห์ : กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม (COMMUNICATION STRATEGIES FOR FUND-RAISING OF NON-PROFIT ORGANISATIONS FOR SOCIAL WORKS) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 170 หน้า.
ISBN 974-03-0460-5.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์และกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหา และดำเนินการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และการให้บสนับสนุนจากต่างประเทศ โดยในการดำเนินการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์กลุ่มแกนนำมีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การพูดคุย การแสวงหาพันธมิตร การเรียนรู้ร่วมกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ (1) ระยะจัดตั้ง (2) ระยะดำเนินการ และ (3) ระยะที่ได้รับการยอมรับ โดยกลยุทธ์ทางการสื่อสารในระยะที่มีการจัดตั้งประกอบด้วย การใช้หลักศาสนา การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การใช้เครือข่ายคนรู้จัก การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก การใช้ของมีค่าหรือรางวัล และการใช้วิธีการขายตรง กลยุทธ์ทางการสื่อสารจะประกอบด้วย การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน การประสานพันธมิตรร่วม และการจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ กลยุทธ์ทางการสื่อสารในระยะที่ได้รับการยอมรับประกอบด้วย การเน้นความเป็นแม่แบบหรือสถาบันหลัก และการใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับสื่อบุคคล

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์.....
สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....
ปีการศึกษา.....2544.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4285204028: MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: COMMUNICATION PROCESS / FUND-RAISING / NON-PROFIT ORGANISATIONS / SOCIAL WORKS

KAWINDA VATCHARASINGH : COMMUNICATION STRATEGIES FOR FUND-RAISING OF NON-PROFIT ORGANISATIONS FOR SOCIAL WORKS.
 THESIS ADVISOR : PARICHART STHAPITANONDA SAROBOL. Ph.D.
 170 pp. ISBN 974-03-0460-5

The objective of this qualitative research is to study the formation of non-profit organisations as well as the communication strategies of non-profit organisations in raising funds.

The results are as follows:

1. The domestic non-profit organisations in Thailand are originated by problem recognition and are established by three working groups: the government, the public groups and the international non-profit organisations. The communication methods used by such working groups in establishing the domestic non-profit organisations include discussion, alliance formation, information and experience exchanges among working groups and interaction with communities' members.
2. The communication strategies for fund-raising of non-profit organisations can be divided into three stages: the formation stage, the implementation stage and the acceptable stage.
 - 2.1 **The formation stage:** the communication strategies employed in this stage are religion, faith, royal institution, acquaintance network, self-presentation, prize or award, and direct sale communication method.
 - 2.2 **The implementation stage:** the communication strategies used during the implementation stage include communicating with the public through well-known people, creating good relationship with media, strengthening alliances and preparing database system for public relations.
 - 2.3 **The acceptable stage:** the communication strategies used are the emphasis on the organisations' role as a model or leader in this field and the communication through the media and persons.

Department: Public Relations Student's signature: _____
 Field of study: Development Communication Advisor's signature: _____
 Academic year: 2001 Co-advisor's signature: _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์และการสนับสนุนจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พร้อมนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ ปิติพัฒน์ ฆะไชยิต กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำติชม และชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

และสำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมารดาของผู้วิจัยที่กรุณาเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของผู้วิจัย ที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถผ่านพ้นอุปสรรคและความย่อท้อทั้งปวงจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กวินดา วัชรสิงห์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 ปัญหำนำการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.5 นิยามศัพท์.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม.....	10
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์การสาธารณ.....	13
ประโยชน์	
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ.....	17
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน และปัจจัยที่มี... ผลการรวมกลุ่ม	20
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม.....	27
2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร..	31
2.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร.....	38
2.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระดมทุน.....	42
2.9 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ.....	57
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
3 ระเบียบวิธีวิจัย	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
	การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย..... 68
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 69
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 72
	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ..... 73
	การวิเคราะห์ข้อมูล 73
	การนำเสนอข้อมูล 73
4	ผลการวิจัย 74
	ปัญหำนำข้อที่ 1 ที่มาขององค์การสาธารณสุขประโยชน์..... 74
	ปัญหำนำข้อที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์การสาธารณสุข ในการทำงานเพื่อสังคม 94
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 125
	สรุปผลการวิจัย..... 125
	อภิปรายผล..... 139
	ข้อเสนอแนะ 154
	รายการอ้างอิง 157
	ภาคผนวก 161
	ประวัติผู้วิจัย 170

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
รูปภาพที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์.....	95

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คนเราทุกคนไม่มีใครไม่เคยมีปัญหา แต่แต่ละคนต่างก็มีปัญหามากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันออกไป นักศึกษาบางคนเรียนจบมาแล้วแต่ก็ยังไม่สามารถหางานทำได้ พนักงานบางคนก็ถูกให้ออกจากงานแต่ก็ยังคงหางานใหม่ทำไม่ได้ ส่วนเด็กบางคนก็ถูกผู้ใหญ่ทำร้ายหรือล่วงละเมิดทางเพศ ส่วนผู้หญิงก็ยังไม่มีความเท่าเทียมกันในสังคมเมื่อเทียบกับผู้ชาย ส่วนคนชราจำนวนไม่น้อยก็ถูกลูกหลานทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ คนพิการจำนวนมากก็ถูกมองว่าเป็นส่วนเกินของสังคมที่ไม่มีประโยชน์อีกต่อไปแถมยังสร้างภาระให้กับสังคมเพิ่มขึ้น ในขณะที่บรรดาผู้ประสบสาธารณภัย เช่น ไฟไหม้ หรือน้ำท่วม ก็ถูกมองว่า เหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการฟาดเคราะห์ให้ไปไม่มีอะไรแน่นอน ส่วนคนที่เป็นโรครุมมีคุ่มกันบกร่องก็ถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นคนที่น่ารังเกียจ

เมื่อมีปัญหาที่ต้องมีการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น บางคนก็สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ แต่คนบางคนก็ไม่รู้จะทำอย่างไรดี ผู้ประสบปัญหาบางคนก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองตามลำพัง ซึ่งจะต่างกับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง คนกลุ่มหลังนี้ส่วนหนึ่งก็พยายามเรียกร้องให้คนอื่นหันมาให้ความช่วยเหลือ ในทางตรงกันข้ามผู้ที่เผชิญกับปัญหาอีกส่วนหนึ่งกลับท้อแท้สิ้นหวัง และมองไม่เห็นอนาคตข้างหน้าอีกต่อไปแล้วจึงทำให้ไม่พยายามที่จะแก้ไขปัญหาและได้แต่ก้มหน้ารับเคราะห์กรรมต่อไปอย่างหดหู่

หนึ่งเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันจะเพิ่มขึ้นอย่างมากภายในสังคม ส่งผลให้รัฐเห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับสังคมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรเทาวิกฤติการณ์หรือช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ทั้งนี้แม้ว่าภาครัฐหรือหน่วยงานราชการของรัฐจะพยายามที่จะแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและถูกต้องเพียงไร ปัญหาเหล่านี้ก็ยังไม่อาจที่จะขจัดหรือหมดไปจากสังคมได้ เนื่องจากข้อจำกัดบางประการของรัฐ อาทิ ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ บุคลากร ขนาดโครงสร้างของรัฐ การขาดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการร่วมมือและประสานงานกับองค์กรภาคเอกชน ตลอดจนทัศนคติ ความ

รู้สึกของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้สึกผูกพันกับงานทางด้านการพัฒนาส่งผลให้ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสังคมของภาครัฐยังไม่ดีเท่าที่ควร

ดังนั้น ความพยายามที่จะแสวงหาหนทางหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยคนในสังคม จึงเกิดขึ้น คนบางคนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งก็ถือว่าคนเหล่านั้นเป็นผู้ที่โชคดี มีความพยายาม และมีความสามารถ แต่ในขณะเดียวกันคนบางคนก็ไม่สามารถแสวงหาหนทางหรือแนวทางมาแก้ไขปัญหาของเขาได้และไม่รู้ว่าจะหนทางข้างหน้าของเขาจะเป็นอย่างไร เขาจะทำอย่างไรต่อไปเกี่ยวกับชีวิต อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วว่าคนแต่ละคนมีต้องการที่แตกต่างกันและหลากหลาย ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน ผู้ประสบปัญหาบางคนนิยมที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองตามลำพังโดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือขอความเห็นใจจากสังคม ในกรณีของผู้ประสบปัญหาบางกลุ่มที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือพยายามแล้วที่จะแก้ไขปัญหาแล้วแต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้ ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะเรียกร้องเพื่อขอความช่วยเหลือจากคนในสังคมโดยหวังให้คนในสังคมหันมาใส่ใจ เห็นใจ และให้ ความช่วยเหลือ ในทางตรงกันข้าม หรือผู้ประสบปัญหาอีกกลุ่มหนึ่งอาจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยถือว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเขาเป็นเรื่องของกรรมที่เกิดจากชาติก่อน ดังนั้นหนทางเดียวสำหรับเขาก็คือการยอมรับเคราะห์กรรมหรือวิบากกรรมนั้น ดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปอย่างท้อแท้และสิ้นหวัง โดยไม่ปรารถนาที่จะต่อสู้หรือดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งอนาคตอีกต่อไป

แต่ในโลกใบนี้ก็เชื่อว่าอะไรจะโหดร้ายเสมอไป ยังมีคนกลุ่มหนึ่งที่พร้อมที่จะเข้ามาทำงานเพื่ออุทิศตนช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาและมุ่งหวังที่จะทำงานเพื่อสังคมอย่างจริงจัง ซึ่งคนเหล่านี้จะเรียกตนเองว่า “นักสังคมสงเคราะห์” ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้ามารวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง หรือเข้ามาทำงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งนี้ การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ นั้นก็อาจเกิดขึ้นได้แตกต่างกันไป บางองค์กรอาจเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของกลุ่มคนกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของสภาพปัญหานั้น ๆ ได้รวมตัวกันขึ้นภายใต้เจตนารมณ์ หรือจุดมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือสังคม บางองค์กรอาจเกิดขึ้นจากการบริจาคเงินของบุคคลเพียงคนเดียว หรือบางองค์กรอาจเกิดขึ้นเป็นผลมาจากพัฒนาการของหน่วยงานเล็ก ๆ แล้วเติบโตขึ้นจนเป็นองค์กรขนาดใหญ่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า องค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละแห่งต่างก็มีที่มาที่ไม่เหมือนกัน โดยพบว่าบางองค์กรอาจเกิดมาจากการบริจาคเงินของปัจเจกบุคคลเพียงคนเดียว ตัวอย่างเช่น กลุ่มนักธุรกิจบางรายที่ประสบความสำเร็จทางหน้าที่การงาน มีฐานะมั่นคง หรือบาง

องค์กรอาจเกิดขึ้นจากองค์กรสาธารณประโยชน์ต่างประเทศส่งผลให้เกิดขึ้นขององค์กร
สาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นการเกิดขึ้นที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลาย

นอกจากนั้นยังพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ที่เข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคม
นั้น ประกอบไปด้วยองค์กรที่ดำเนินงานโดยภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้ในส่วนขององค์กรที่
ดำเนินงานโดยภาครัฐได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ในขณะที่องค์กร
ที่ดำเนินงานโดยภาคเอกชน หรือที่รู้จักกันในชื่อของ Non-Government Organization (“NGO”)
ได้แก่ สภาสตรีแห่งชาติ มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิดวงประทีป มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิสายใจไทย
 เป็นต้น

อนึ่งเนื่องจากกิจกรรมเพื่อการสาธารณประโยชน์ถือเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะพิเศษบางอย่าง
ที่เฉพาะแตกต่างไปจากองค์กรประเภทอื่น เพราะองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่หวัง
การแสวงหากำไรทางการค้าเหมือนกับหน่วยงานอื่นหรือขององค์กรภาคธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ที่
จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์เป็นหลัก ดังนั้นองค์กรเหล่านี้จึงไม่มี
การประกอบการใด ๆ ในเชิงธุรกิจการค้าเพื่อนำผลกำไรมาใช้ในการดำเนินกิจการ รายได้ส่วนใหญ่
ขององค์กรสาธารณประโยชน์เหล่านี้จะมาจากเงินสนับสนุนจากสถาบันอื่น ๆ ที่มีขอบข่ายการ
ทำงานที่สอดคล้องกัน หรือจากสถาบันเอกชนที่เห็นด้วยกับกิจกรรมขององค์กร หรือในกรณีของ
กิจกรรมที่มีความสำคัญและนำมาซึ่งประโยชน์ต่อคนในสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมากก็อาจจะได้รับ
เงินสนับสนุนจากทางภาครัฐ แต่ทั้งนี้รายได้หลักที่มาจากการสนับสนุนดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอ
ต่อความต้องการขององค์กรเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมนั้นมิได้จำกัดอยู่
แต่เพียงค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการภายในองค์กรเท่านั้น แต่องค์กรยังมีความจำเป็นที่จะต้อง
จัดหาทุนหรืองบประมาณมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของ
องค์กรซึ่งก็คือการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมในรูปของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้
ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงินทุนทั้งสิ้น

เป็นที่ทราบกันว่า รายได้และเงินทุนสำหรับใช้จ่ายขององค์กรสังคมสงเคราะห์ภาครัฐนั้นมา
จากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลเพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือ
ดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาต่าง ๆ ในขณะที่รายได้และทุนสำหรับใช้จ่ายเพื่อการ
ดำเนินงานขององค์กรสังคมสงเคราะห์ภาคเอกชนนั้นเป็นรายได้ที่เกิดจากการขอรับบริจาค และ
เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ และ
ทุนสำหรับนำมาใช้เป็นงบประมาณในการทำงานเพื่อสังคม ทั้งนี้ รายได้และทุนสนับสนุนของแต่

ละองค์กรในภาคเอกชนจึงแตกต่างกันซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนของแต่ละองค์กรนั่นเอง

Wilcox et al. (1986) ได้กล่าวว่า “สำหรับกลุ่มองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรแล้ว การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะมากำหนดหรือนำมาใช้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานของพวกเขา ถ้าปราศจากซึ่งความช่วยเหลือในเรื่องของการบริจาคแล้วองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเหล่านี้ก็ไม่อาจที่จะดำเนินการต่อไปได้”

John Prices Jones (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 87) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบุกเบิกในเรื่องของการระดมทุนคนสำคัญของอเมริกาได้กล่าวว่า “กิจกรรมด้านการระดมทุนนี้ เป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญของฝ่ายประชาสัมพันธ์ขององค์กรเกือบทุกองค์กร และเป็นกิจกรรมที่จะต้องจัดทำในรูปของการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อสาธารณชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกสงสาร เกิดความเมตตากรุณา เกิดจิตกุศล และเกิดความต้องการที่จะบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือ และถ้าไม่เป็นการรณรงค์ให้บริจาคเงินในลักษณะของการประชาสัมพันธ์แล้ว กิจกรรมการระดมทุนขององค์กรก็ย่อมทำได้ไม่นาน”

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า งบประมาณและเงินทุนถือเป็นปัจจัยหลักพื้นฐานที่สำคัญปัจจัยหนึ่งสำหรับการทำงานเพื่อสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะองค์กรภาคเอกชน ดังนั้นองค์กรจึงต้องพยายามแสวงหาแนวทางตลอดจนกลยุทธ์การสื่อสารต่างๆ ในการขอความร่วมมือจากประชาชนให้หันมาเห็นความสำคัญของปัญหาและช่วยกันสนับสนุนทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานกิจกรรม ทั้งนี้ พบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์บางองค์กรสามารถที่จะหาทุนและงบประมาณมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้เป็นจำนวนมากส่งผลให้ผลการดำเนินงานเพื่อสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวค่อนข้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์บางแห่งที่ประสบปัญหาทางด้านการขาดการสนับสนุนทางด้านทุนทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่พอเพียงกับงบประมาณ หรือทุนที่ได้รับส่งผลให้การทำงานเพื่อสังคมขององค์กรนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ตัวอย่างของกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงานเพื่อสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ส่วนมากมักออกมาในรูปของการจัดกิจกรรมเพื่อขอรับบริจาคเงิน โดยกิจกรรมดังกล่าวอาจแสดงออกในรูปของการให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรออกตระเวนไปตามบ้านเรือนชุมชนที่อยู่อาศัยของประชาชนและชี้แจงเพื่อให้ประชาชนดังกล่าวเข้าใจ

ถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายสำคัญขององค์กรว่า องค์กรมีแนวคิดหรือนโยบายที่จะนำมาใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างไร องค์กรมีการดำเนินงานและจัดกิจกรรมอย่างไร และ เพราะเหตุใดองค์กรจึงต้องขอความร่วมมือจากประชาชนให้ช่วยกันบริจาคเงินเพื่อนำมาใช้ในการ ปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรสัมฤทธิ์ผลตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้ง ไว้ อีกทั้งองค์กรสาธารณประโยชน์บางแห่งก็ได้มีการจัดทำสิ่งพิมพ์ในรูปแบบของเอกสารเชิงวิชาการขึ้น เพื่อชี้แจงให้ประชาชนส่วนใหญ่ทั้งในและนอกประเทศได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคม พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ปัญหาตามที่องค์กรเห็นสมควรให้แก่บุคคลดังกล่าวเพื่อรับทราบ และเผยแพร่เอกสารดังกล่าวไป ยังองค์กรหรือหน่วยงานในระดับนานาชาติในต่างประเทศเพื่อขอรับความช่วยเหลือและสนับสนุน ทางด้านเงินทุนและงบประมาณ ตลอดจนบางครั้งอาจออกมาในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความรู้โดย การส่งบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะด้าน เข้ามาทำหน้าที่ให้ความรู้กับ คนในองค์กร หรือเป็นการร่วมมือระหว่างประเทศ ในขณะที่องค์กรสาธารณประโยชน์บางแห่ง อาจ ใช้กลยุทธ์การสื่อสารสมัยใหม่ โดยมีการจัดทำเว็บไซต์ (website) ผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) ขึ้น เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ที่มีความสนใจในองค์กรได้รับทราบถึงรูปแบบ ลักษณะขององค์กร เพื่อ อธิบายว่าองค์กรของตนมีลักษณะเป็นเช่นไร กิจกรรมที่องค์กรได้จัดขึ้นมาแล้วมีกิจกรรมใดบ้าง และกิจกรรมที่องค์กรจะจัดขึ้นต่อไปในอนาคต กิจกรรมใดบ้างที่จะเป็นไปเพื่อช่วยเหลือสังคม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เยี่ยมชมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรโดย เป็นไปในลักษณะของการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนสนับสนุนโครงการผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ เป็น ต้น แต่ทั้งนี้การระดมทุนขององค์กรจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่มากนักย่อมขึ้นกับ กลยุทธ์ทางการสื่อสารของบุคลากรผู้รับผิดชอบทางการระดมทุนขององค์กรเป็นสำคัญ

การที่กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนเพื่อใช้ในการทำงานเพื่อสังคมขององค์กรสังคม สงเคราะห์บางแห่งนั้นสามารถประสบความสำเร็จด้วยดีได้นั้นถือเป็นเรื่องที่น่ายินดี เพราะเป็นการ แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างคนในสังคมด้วยกัน แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมยังไม่ทอดทิ้ง กัน ดังนั้น กลยุทธ์การสื่อสารที่องค์กรดังกล่าวเลือกใช้หรือเลือกที่จะนำมาประยุกต์ใช้และประสบ ผลสำเร็จด้วยดีก็คือ องค์กรสามารถระดมทุนมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรได้อย่างพอเพียง ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ไว้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าจะนำมาใช้ศึกษาเพื่อหา แบบอย่างของกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อให้องค์กรอื่น ๆ ได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ตลอดจนนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเพื่อให้ กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรประสบผลสำเร็จ และในทำนองเดียวกันการที่องค์กร สาธารณประโยชน์บางองค์กรไม่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนนั้นก็น่าจะมี

การศึกษาว่า ปัจจัยใดที่มีผลให้กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จและเพราะเหตุใดขององค์กรที่ประสบความสำเร็จทางด้านการระดมทุนจึงตัดสินใจเลือกกลยุทธ์การสื่อสารรูปแบบดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินงาน

เพราะฉะนั้น สามารถกล่าวได้ว่ากลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้งบประมาณ ทุนสนับสนุนที่พอเพียงในการดำเนินกิจกรรมของ องค์กรดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ส่งผลให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการก่อเกิดขององค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดและเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละองค์กรมีความคล้ายหรือแตกต่างกัน ตลอดจนผลสำเร็จของกลยุทธ์การสื่อสารที่องค์กรได้นำมาใช้ในการระดมทุนจึงเป็นประเด็นการวิจัยที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่สมควรนำมาศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และความเข้าใจอันนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กร สาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

จากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในสภาพปัญหาข้างต้น สามารถนำมาพิจารณาเป็นวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

ปัญหาคำถามการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจกล่าวในรูปของประเด็นปัญหาในการวิจัย (research problems) ได้ดังต่อไปนี้คือ

1. องค์กรสาธารณประโยชน์มีที่มาอย่างไร
 - 1.1 องค์กรสาธารณประโยชน์มีการเกิดขึ้นได้อย่างไร
 - 1.2 องค์กรสาธารณประโยชน์มีการจัดตั้งอย่างไร
 - 1.3 การดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะแรกมีลักษณะอย่างไร

2. องค์การสาธารณประโยชน์มีกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนอย่างไร

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะองค์การสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นโดยคนไทย และมีสำนักงานตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น โดยจำแนกองค์การสาธารณประโยชน์ออกเป็น 7 ประเภทหลักตามแนวทางที่กรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดไว้ (กรมประชาสงเคราะห์, 2544) คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มครอบครัว กลุ่มคนชรา กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประสบสาธารณภัย และกลุ่มผู้ป่วยโรคมะเร็ง

นิยามศัพท์

องค์การสาธารณประโยชน์ หมายถึง องค์การพัฒนาทั้งที่เป็นองค์กรของภาครัฐและเอกชน องค์กรประชาสังคม องค์กรการกุศล องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรท้องถิ่นที่ไม่ใช่ราชการ มูลนิธิที่จดทะเบียนและจัดตั้งขึ้น โดยการเกิดขึ้นขององค์กรดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ผลักดัน สนับสนุน หรือช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนในสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนา โดยในที่นี้ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มครอบครัว กลุ่มคนชรา กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประสบสาธารณภัย และกลุ่มผู้ป่วยโรคมะเร็ง

ที่มา หมายถึง การเกิดขึ้นขององค์การสาธารณประโยชน์ในระยะแรก โดยในช่วงระยะดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะของการพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มคนที่มีมุมมองหรือความคิดที่คล้ายคลึงกัน และตระหนักถึงความสำคัญของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้น

แกนหลัก หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่ม ผู้นำทางความคิดและการตัดสินใจ เป็นแกนกลางในการประสานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ทำหน้าที่นำเสนอและเผยแพร่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบและเกิดความเข้าใจอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้การเข้ามาทำหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวต้องมาจากการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มด้วย

รูปแบบการสื่อสาร หมายถึง ลักษณะของการสื่อสารที่องค์กรสาธารณประโยชน์นำมาใช้ในการระดมทุนในการทำงานเพื่อสังคม

กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง วิธีการสื่อสารต่าง ๆ ที่องค์กรสาธารณประโยชน์นำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อโน้มน้าวให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนัก เกิดความสนใจที่จะรับรู้ และหันมาให้ความสำคัญกับสารที่องค์กรตั้งใจจะสื่อ ซึ่งสารสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะสื่อในที่นี้ก็คือ ความต้องการให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้เห็นความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และหันมาให้การสนับสนุนสังคมในรูปของการบริจาคทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินงาน คือ วิธีการในการใช้สื่อต่างๆ แต่ละชนิดเท่าที่องค์กรสาธารณประโยชน์จะพึงมีหรือพึงสรรหามาเพื่อใช้ในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้การระดมทุนขององค์กรประสบความสำเร็จ

กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคม คือ วิธีการในการนำเสนอข้อมูลโดยอาศัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการเลือกใช้สื่อมานำเสนอให้กับประชาชน โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นความก่อนและหลังของการนำสื่อมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งในช่วงของการใช้สื่อในระยะแรกหรือช่วงก่อตั้ง ระยะดำเนินการ และระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง

การระดมทุน หมายถึง กิจกรรมที่องค์กรสาธารณประโยชน์ได้จัดดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อหารายได้ให้แก่องค์กรทั้งที่อยู่ในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ เช่น การรณรงค์เพื่อให้ประชาชนบริจาคโลหิตของสภาอากาศไทย การระดมทุนเพื่อหาเงินมาช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาอุทกภัยทางภาคใต้ เป็นต้น

การทำงานเพื่อสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะเข้ามาช่วยเหลือสังคม และมุ่งที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคม โดยการเข้ามาช่วยเหลือนี้เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เป็นการเข้ามาช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนทางด้านวัตถุสิ่งของ หรือเงินทองแต่อย่างใด

นักสังคมสงเคราะห์ หมายถึง บุคคลผู้ที่เข้ามาทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น โดยการจัดตั้งขององค์กรเหล่านี้เป็นการจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ ข้อกำหนด และจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ และการเข้ามาทำงานของบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นการเข้ามาทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือแสวงหาผลกำไรจากการทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมแต่อย่างไร

ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม หมายถึง ปัจจัยภายในอันมาจากตัวแกนนำขององค์กรเอง อันได้แก่ ประวัติ ภูมิหลังต่าง ๆ ของแกนนำและครอบครัว อาทิ การศึกษา อายุ อาชีพ ภูมิฐานะ ภาวะครอบครัว และปัจจัยภายนอกได้แก่ ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคม เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์หลัก ๆ ได้ 2 ประการ ดังนี้คือ

1. **ประโยชน์ทางด้านวิชาการ** จะอยู่ในรูปของการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับที่มาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์และปัจจัยที่ส่งผลให้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาถึง รูปแบบการระดมทุนที่เหมาะสมกับสังคมไทยขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. **ประโยชน์ทางด้านวิชาชีพ** ผลของการวิจัยจะช่วยทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทางด้านการระดมทุนเช่น บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ทราบถึงแนวทางของกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการระดมทุนขององค์กรเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาทั้งหมด 10 แนวคิดด้วยกัน คือ

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร
7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร
8. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระดมทุน
9. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ
10. ผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มีรายละเอียดที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม

จากการศึกษางานวิจัยของ Maslow (อ้างถึงในสุรางค์ จันทเฒ, 2524 : 127-128) พบว่าการที่คนเราจะกระทำหรือปฏิบัติในสิ่งใดนั้นจำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้นภายใต้ลำดับขั้นของความต้องการดังต่อไปนี้

(1) **ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs)** คือ ความต้องการระดับต่ำสุดทางสังคม โดยความต้องการดังกล่าวได้แก่ อาหาร น้ำดื่ม อากาศ ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ ความต้องการเหล่านี้ เป็นความต้องการพื้นฐานที่คนจะถูกจูงใจให้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้สิ่งจำเป็นเหล่านี้ แต่เมื่อได้มาแล้วความต้องการเหล่านี้ก็ยุติที่จะเป็นตัวจูงใจหลัก (prime motivator) อีกต่อไป

(2) **ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety-security needs)** คือ ความปรารถนาที่จะได้รับการคุ้มครองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อร่างกาย เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึง ความต้องการมีความมั่นคงในงานและมีบำนาญบำนาญ อันจะเกิดผลเมื่อความต้องการในระดับต่ำสุดหรือความต้องการทางกายภาพได้รับการตอบสนองแล้ว

(3) **ความต้องการความรักหรือความต้องการทางสังคม (love or social needs)** คือ ความต้องการที่จะได้รับความรัก อยากให้คนอื่นชอบตน เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อผู้อื่นและสมาชิกของกลุ่มสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ยอมรับ เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากคนในสังคมและเป็นการแสดงถึงความรู้สึกที่ได้รับความรักและการเป็นผู้ที่ได้รับความรักจากคนในสังคม

(4) **ความต้องการความเคารพยกย่อง (esteem needs)** คือ ความต้องการให้เกิดความเคารพตนเอง (self-respect) ความรู้สึกต่อตนเองเป็นผู้ประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับเช่นนั้นจากผู้อื่น ความต้องการสถานภาพ (status) และความมีชื่อเสียงเกียรติยศ (prestige) เป็นส่วนสำคัญของความต้องการความเคารพยกย่อง การที่ความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจะนำมาซึ่งความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง ในด้านความสามารถและความรู้สึกว่าคุณเป็นผู้ที่มีประโยชน์ มีความสำคัญในสังคม

(5) **ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization needs)** คือ ความต้องการระดับสูงสุด ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลผู้นั้นได้ใช้ความสามารถของตนในทุกด้านได้และเป็นทุกอย่างที่ตัวเองอยากจะเป็น ซึ่งแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน สุดแต่ความสามารถและความต้องการของเขา อันนำมาซึ่งการแสดงให้เห็นถึงความต้องการความสำเร็จสูงสุดที่เขาได้รับในชีวิต

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพทางด้านสังคมสงเคราะห์ได้นั้น อาจจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการตอบสนองทางด้านความต้องการทางกายภาพและความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัยมาในระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งจะนำไปสู่ความปรารถนาหรือความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทำงานเพื่อพัฒนาสังคม

อนึ่ง แม้ว่าข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของ Maslow จะมีอยู่ว่า เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว จึงจะนำมาซึ่งความต้องการในระดับอื่นที่สูงขึ้นไปอันเป็นปัจจัยที่นำมาสู่ความภาคภูมิใจก็ตาม แต่ Maslow ก็ยอมรับว่า ลำดับขั้นที่มนุษย์จะแสวงหาความต้องการที่จะตอบสนองของตนอาจเปลี่ยนแปลงไปจากลำดับของ Maslow ได้ โดยยอมรับว่าระดับขั้นของความต้องการในระดับต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน และมีส่วนที่ซ้ำซ้อนกันอยู่ (overlap) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าความต้องการในระดับสูงอาจเป็นปัจจัยที่สร้างการจูงใจก่อนที่ความต้องการในระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนอง (Dessler, 1976 : 208-209)

จากการทดลองของ Mayo พบว่าเนื่องจากมนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มจึงมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของปัจเจกบุคคล มาตรฐานของแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดโดยการชี้แนะทางอ้อมของกลุ่ม แต่ละคนต้องการการยอมรับถึงความสำคัญของตน บุคคลจะตั้งใจทำงานเพิ่มมากขึ้นเมื่อเกิดความรู้สึกว่าได้รับเกียรติและกำลังเป็นที่ได้รับความสนใจจากคนในสังคมอยู่ (Mayo, 1945 : 68-70)

จากการศึกษารูปแบบของนักสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยพบว่านักสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้คือ (1) นักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นนักปฏิบัติงานตามอาชีพคือตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว และ (2) นักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการจะเข้ามาช่วยเหลือและทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมอย่างจริงจัง เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยทั่วไปนักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้มักเป็นปัจเจกบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่ในสายงานวิชาชีพที่แตกต่างกัน เช่น นักธุรกิจ พ่อค้า นักการเมือง นักกฎหมาย ครูอาจารย์ นักการศาสนา เป็นต้น ส่งผลให้ความคิดในการเข้ามาทำงานเพื่อสังคมของนักสังคมสงเคราะห์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน อันนำมาสู่ประเด็นปัญหาในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาถึงแนวคิดในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และรูปแบบกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนแบบใดจึงจะเหมาะสมและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพบริบททางสังคมไทยได้ดีที่สุดเพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินกิจกรรม

จากแนวคิดของ Maslow อาจเป็นไปได้ว่า นักสังคมสงเคราะห์ที่มาทำงานเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมบางคนนั้น อาจมีแรงจูงใจมาจากความต้องการที่จะได้รับการเคารพยกย่องจากคนในสังคม เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์บางคนเป็นผู้ที่มีฐานะความเป็นอยู่ทางสังคมที่ค่อนข้างดีอยู่แล้ว ไม่ต้องประสบกับปัญหาทางการเงินเท่าไรนักเมื่อเปรียบเทียบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นการที่เขาเหล่านั้นหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการระดมทุนเพื่อนำมาใช้

ในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น จึงเป็นการทำไปเพื่อเป็นให้ได้มาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล หรือกรณีของนักสังคมสงเคราะห์บางคนก็อาจเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิตแล้ว มีความรู้สึกพอใจกับชีวิตในปัจจุบันของตน หรือบางท่านอาจเป็นผู้ที่ผ่านวิกฤติการณ์ผ่านมรสุมปัญหาในชีวิตมามากจนมีความรู้สึกที่อยากจะช่วยเหลือคนอื่นที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนอย่างที่ท่านเคยประสบ ดังนั้น จึงมีความต้องการที่จะตอบแทนสังคมโดยการเข้ามาทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม โดยอาจออกมาในรูปของการให้ทุนสนับสนุน การจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์

กิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์อาจกล่าวได้ว่าเป็นกำลังส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน Bertlett (1964) กล่าวว่า สังคมสงเคราะห์เป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ส่วน Boehm (1958) อ้างว่า สังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเพื่อนมนุษย์ ส่วน Siporin (1975) สรุปว่า เป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ที่จะต้องช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคมโดยส่วนรวม

Richmond (1922) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “สังคมสงเคราะห์เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ โดยการปรับเข้าหากันระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างคนต่อสิ่งแวดล้อม”

Watson (1922) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “สังคมสงเคราะห์เป็นศิลป์ในการแก้ไขและสร้างเสริมบุคลิกภาพใหม่ให้ดีขึ้น ในลักษณะที่ว่า บุคคลนั้น ๆ จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เขาเป็นอยู่

สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (NASW) (1976) ได้ให้ความหมายของสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมทางวิชาชีพที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาความสามารถของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสร้างสรรคสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

นันทนีย์ ไชยสุต อดีตคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2519) ได้ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์หมายถึง การจัดให้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทั้งชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคม

สงเคราะห์ หรือที่เรียกว่า “นักสังคมสงเคราะห์” จะต้องปฏิบัติงานนี้โดยใช้หลักวิชาชีพหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ใช้หลักการ วิธีการ และกระบวนการของการสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่เพียงแต่หยิบยื่นสิ่งที่มีปัญหาต้องการก็เป็นอันใช้ได้ และนับว่าได้ให้บริการสังคมสงเคราะห์แล้ว”

Herbert Streen (1978) ได้จำแนกประเภทของการสังคมสงเคราะห์ออกตามการเสนอปัญหา โดยนำการผสมผสานวิธีการต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา (“Generalist”) โดยวิธีการดังกล่าวจะมองที่ความต้องการของมนุษย์และปัญหาทางสังคมเป็นหลัก และหาทางจัดบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์และแก้ไขปัญหาของบุคคล กลุ่ม และชุมชน ซึ่งแนวความคิดแบบ Generalist นี้ เป็นที่มาของการเกิดสาขาการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ที่เราเรียกว่า “สาขาการปฏิบัติงาน” ซึ่งในประเทศอเมริกาได้กำหนดสาขาการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาคนชรา
2. ปัญหาการติดเหล้า
3. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
4. ปัญหาอาชญากรรม ผู้กระทำผิดทางสังคม
5. ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
6. ปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิภาพครอบครัวและเด็ก
7. ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ และการดูแลรักษาพยาบาล
8. ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและการพัฒนาเมือง
9. ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต
10. ปัญหาเกี่ยวกับปัญญาอ่อน
11. ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา

เพราะว่านักสังคมสงเคราะห์ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลในสภาวะแวดล้อมของเขา กลุ่มที่อยู่ในชุมชนของเขา และชุมชนที่อยู่ในสังคม ดังนั้นจุดมุ่งหมายหลักของงานสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์จึงต้องเกี่ยวข้องกับสังคมเสมอ

ในการปฏิบัติงาน นักสังคมสงเคราะห์ต้องเข้าใจโครงสร้างใหญ่ ๆ คือ บุคคลในสภาวะแวดล้อม (person in his environment) เพราะจะทำให้สามารถมองสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างกว้างไกล ทำให้มีการปรับตัว ยืดหยุ่นวิธีการในการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีปัญหานั้นแต่ละบุคคลและแต่ละสถานการณ์ได้ดี

งานที่นักสังคมสงเคราะห์ทำอยู่ในปัจจุบันนับว่าเป็นงานที่ยากและต้องใช้ความพยายามอย่างมากกล่าวได้ว่า อาจจะเป็นงานที่ยากกว่าวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเพื่อนมนุษย์ เพราะว่าการที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำงานกับคนที่ถูกเรียกว่าเป็นภาระของสังคม ซึ่งคนเหล่านี้มักถูกตีตราว่า “พวกไม่เอาไหน” “พวกเข็นไม่ขึ้น” “กังวลใจ” “กลัวจะโดดเดี่ยว” และอีกหลาย ๆ อย่าง ซึ่งคนเหล่านี้บางที่อาจไม่ได้รับความไว้วางใจจากสังคมเลย ส่งผลให้บางครั้งผู้ให้ความช่วยเหลืออาจเกิดความรู้สึกท้อแท้ ไม่แน่ใจ แม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะมีทรัพยากรต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ แต่คนเหล่านี้จะสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองหรือไม่ ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์จึงต้องมีคุณสมบัติพิเศษนั่นก็คือความจริงใจในการที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลง พัฒนา ปฏิบัติงานให้คล่องตัวเหมาะสมทันต่อเหตุการณ์สถานการณ์ในปัจจุบันและสามารถตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของผู้ที่มีปัญหาได้ ดังนั้นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม สามารถมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและไกลออกไป

แต่ถึงอย่างไรก็ตามการทำงานสังคมสงเคราะห์หรือการทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมนั้นจำต้องอาศัยการทำงานเป็นหมู่คณะจึงจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมนั้นประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้นจึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นระหว่างกลุ่มบุคคลที่ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและเห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับสังคม โดยออกมาในรูปของกลุ่มองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ (non-profit organizations) โดยเป็นการรวมตัวกันขึ้นเพื่อก่อตั้งองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ขึ้นซึ่งในปัจจุบันสามารถพบเห็นได้เป็นจำนวนมาก โดยการเกิดขึ้นขององค์กรดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการที่จะเข้ามาช่วยรับผิดชอบต่อสังคม ความต้องการที่จะให้บริการแก่สังคมในด้านของการให้ความช่วยเหลือ การอนุเคราะห์ผู้ประสบปัญหา ความต้องการที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในสังคม การสนับสนุนงานวิจัยค้นคว้าต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการรวมทั้งเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐในการแก้ไขและพัฒนาสังคม

Wilcox, Ault และ Agree (1986 : 419-421) ได้แบ่งประเภทขององค์กรไม่แสวงหากำไร (non-profit organizations) หรือองค์กรสังคมสงเคราะห์เพื่อกิจการสาธารณประโยชน์ออกตามลักษณะหน้าที่ได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

(1) **หน่วยงานที่ให้บริการแก่สังคม (social service agencies)** คือ หน่วยงานที่ให้บริการสิ่งที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่บุคคลหรือครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สภากาชาดไทย เป็นต้น

(2) **หน่วยงานทางสุขภาพอนามัย (health agencies)** คือ หน่วยงานทางสุขภาพอนามัยที่ดำเนินการศึกษาวิจัยโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง ฯลฯ ตลอดจนการดำเนินการเพื่อป้องกันและให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชนหรือสังคม

(3) **โรงพยาบาล (hospital)** นอกเหนือจากการทำหน้าที่ทางด้านการรักษาพยาบาล ผู้เจ็บป่วยอันเป็นแนวคิดดั้งเดิมและพื้นฐานของหน่วยงานแล้ว บทบาทใหม่ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของโรงพยาบาลก็คือ การเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนหรือในสังคมนั้นเอง

(4) **องค์กรทางศาสนา (religious organizations)** ภารกิจขององค์กรทางศาสนาต่าง ๆ ในปัจจุบันมีมากไปกว่าการเป็นศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา องค์กรทางศาสนามีส่วนสำคัญในการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต การอบรมสั่งสอนทางด้านศีลธรรมจรรยาและการเป็นศูนย์รวมและที่พึ่งทางด้านจิตใจของคนในสังคม ซึ่งนับว่าองค์กรทางศาสนาเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากในการให้การสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือคนที่ยากจน ไร้ที่พึ่ง โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือในรูปของการให้ที่พักอาศัย การให้เสื้อผ้า เป็นต้น

(5) **หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ด้านสวัสดิการ (welfare agencies)** ส่วนใหญ่ขององค์กรเหล่านี้มักจะได้รับเงินสนับสนุนจากทางราชการ หรือจากรัฐบาลเป็นหลัก ดังนั้นหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ก็คือการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบแนวทางในการให้บริการขององค์กร

(6) **องค์กรทางวัฒนธรรม (cultural organizations)** คือการพัฒนาความสนใจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเชิงวัฒนธรรมซึ่งนับว่าเป็นภาระที่หนักยิ่งสำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วองค์กรเหล่านี้มักจะได้รับเงินช่วยเหลือหรือเงินสนับสนุนบางส่วนในการดำเนินงานจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่สนใจ และบุคคลที่สนใจการดำเนินงานขององค์กร

(7) **มูลนิธิต่าง ๆ (foundation)** องค์กรเหล่านี้มักเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นภายใต้การจัดตั้งของบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ดังนั้น รายได้หลักหรือเงินสนับสนุนหลักขององค์กรจึงมาจากเงินที่ได้จากการบริจาคของผู้ก่อตั้ง บุคคลและองค์กรเป็นสำคัญ

เนื่องจากกิจกรรมเพื่อการสังคมสงเคราะห์หรือเพื่อการพัฒนาสังคมนี้ถือเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะพิเศษบางอย่างที่เฉพาะแตกต่างไปจากองค์กรประเภทอื่นเพราะองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่หวังการแสวงหาผลกำไรทางการค้าเหมือนกับหน่วยงานอื่นหรือขององค์กรภาคธุรกิจเอกชนต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์เป็นหลัก ดังนั้น องค์กรเหล่านี้จึงไม่มีการประกอบการใด ๆ ในเชิงธุรกิจการค้าเพื่อนำผลกำไรมาใช้ในการดำเนิน

กิจการ รายได้ส่วนใหญ่ขององค์กรสังคมสงเคราะห์เหล่านี้จะมาจากเงินสนับสนุนจากสถาบันอื่นๆ ที่มีขอบข่ายการทำงานที่สอดคล้องกันหรือจากสถาบันเอกชนที่เห็นด้วยกับกิจกรรมขององค์กร หรือในกรณีของกิจกรรมที่มีความสำคัญและนำมาซึ่งประโยชน์ต่อคนในสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมากก็อาจจะได้รับเงินทุนสนับสนุนจากทางภาครัฐ แต่ทั้งนี้รายได้หลักที่มาจาก การสนับสนุนดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการขององค์กร เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมนั้นมิได้จำกัดอยู่แต่เพียงค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการภายในองค์กรเท่านั้น แต่องค์กรยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาเงินทุนหรืองบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ซึ่งก็คือการสังคมสงเคราะห์และการช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับปัญหาเดือดร้อนโดยอาจออกมาในรูปของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงินทุนทั้งสิ้นจนอาจกล่าวได้ว่าการจัดหารายได้หรือระดมทุนมาใช้ให้พอเพียงกับการดำเนินกิจกรรมขององค์กรเหล่านี้ นับเป็นปัญหาที่เรียกได้ว่าไม่มีที่สิ้นสุด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ที่มาจตุมุ่งหมายและวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานเพื่อพัฒนาสังคมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมว่านักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้มีความคิดอย่างไรต่องานทางด้านการศึกษาสังคมสงเคราะห์ และงานสังคมสงเคราะห์ในความคิดของเขาควรที่จะมีลักษณะอย่างไร ตลอดจนความคิดเห็นของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อการดำเนินงานขององค์กรสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยในปัจจุบัน สภาพปัญหา ทิศทาง แนวโน้ม และอนาคตขององค์กรเหล่านี้ว่าสมควรที่จะปรับหรือพัฒนาไปในทิศทางใด

แนวคิดเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ

การสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศนั้นถือว่ามีบทบาทสำคัญในการนำมาใช้เพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับที่มา การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยการศึกษาพบว่า นางลักษณะ เทพสวัสดิ์ (2540 : 4) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับที่มาของการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศว่าเป็น การเกิดขึ้นที่ยังไม่มีที่มาที่แน่นอน แต่ถ้าจะพิจารณากันให้ละเอียดและถี่ถ้วนแล้วจะพบว่าคำจำกัดความตลอดจนเป้าหมายหลักยังมีความเกี่ยวข้องกับสังคมโดยส่วนรวม ดังนั้นหากเราจะศึกษาถึงการสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบันก็จะเป็นที่จะต้องมองย้อนอดีตด้วยว่าการให้การสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือคนในสังคมสมัยนั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

ในศตวรรษที่ 17 ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอีกหลายประเทศในโลกยังมีทัศนคติที่เกี่ยวกับคนยากจน คนมีปัญหาว่า เป็นพวกที่ไม่ดีมัน ไม่ช่วยตนเอง เป็นพวกที่รอชะตา วาสนามาโปรด ดังนั้น ทัศนคติในการให้ความช่วยเหลือจึงไม่ดีนัก คนยากจน คนมีปัญหาเหล่านี้ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสังคมน้อยมากคือ ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้นเอง การให้การสังคมสงเคราะห์ผู้ยากจนคนด้อยโอกาสในสมัยนั้นจึงได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากคนป่วยโรคจิต โรคประสาทมากนัก ในสมัยนั้นคนป่วยด้วยโรคจิตโรคประสาทที่ถูกส่งไปอยู่โรงพยาบาลหรือบ้านสำหรับคนบ้า (mad house) จะถูกขัง ล่ามโซ่ตรวน ได้รับการทุบตีและปฏิบัติอย่างทารุณ ผู้ยากจนในสมัยก่อนก็เช่นเดียวกันจะถูกส่งให้ไปอยู่ในโรงทาน (alm house) ที่มีไว้สำหรับคนยากจนเขาจะไม่ได้รับการเหลียวแลและสนใจเกี่ยวกับสภาพอื่น ๆ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาต้องตกอยู่ในสภาวะยากจนและช่วยตนเองไม่ได้ ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ สภาพทางอารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม แทบจะไม่มี การให้ความสนใจเลยว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์ต่อความยากจนอย่างไรในแต่ละบุคคล

ได้มีสมาคมและองค์กรการกุศลต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ยากจนหรือผู้ประสบเคราะห์กรรม อันเนื่องมาจากสังคมหรือจิตใจต่าง ๆ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือมีพื้นฐานที่เรียกว่า “ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” (mutual aid) ซึ่งแนวคิดนี้ได้มาจากคำสอนของคริสตศาสนา ดังนั้นแรงจูงใจที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากในสมัยนี้ก็คือ “การกุศล”

ดังนั้น คนที่มีฐานะดีจึงให้ความช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้ตกทุกข์ได้ยาก บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและคำสอนของศาสนาตลอดคริสตศตวรรษที่ 17 ซึ่งคำสอนของคริสตศาสนาก็คือ “การให้ทานแก่ผู้ยากไร้ตามคำสอนของศาสนาคริสต์ ชาวคริสเตียนทุกคนได้รับการปลุกฝัง แนะนำ ให้รักใคร่ดูแลครอบครัวและเพื่อนบ้านของเขา ตลอดจนคนแปลกหน้าที่ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน”

ในต้นศตวรรษที่ 18 รัฐบาลเริ่มเห็นว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือคนยากจน คนที่เดือดร้อนในสังคม รัฐเริ่มตระหนักว่าคนยากจน คนที่ประสบเคราะห์กรรมอาจจะมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ สาเหตุที่ไม่เหมือนกัน จึงควรรหาทางให้ความช่วยเหลือตามสภาพความจำเป็นหรือตามลักษณะปัญหานั้น ๆ โดยได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งที่เรียกว่า “อลิซาเบธันพัวร์ลอว์ (the Elizabethan poor law)” ซึ่งร่างใช้ในปี ค.ศ. 1601 โดยมีสาระสำคัญคือ การเก็บภาษีจากทุกครัวเรือนมาสงเคราะห์คนจนและการแบ่งคนจนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่ร่างกายปกติที่สามารถทำงานได้ และผู้ที่ไม่อาจทำงานได้เช่น เด็ก ผู้ป่วย หญิงมีบุตรเล็ก ๆ คนพิการ คนชรา โดยมีมาตรการในการช่วยเหลือมีสองวิธีใหญ่คือ การรับ

อุปการะให้อยู่ภายในโรงทาน (almshouse) และการให้เป็นสิ่งของเครื่องใช้แก่ผู้ที่ยากจนที่อยู่กับครอบครัว อย่างไรก็ตาม นอกจากจะเป็นการสงเคราะห์คนจนแล้วยังเป็นการลงโทษคนจนที่เกียจคร้านไม่ทำงาน ตลอดจนเป็นการควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานและการเร่ร่อนด้วยซึ่งกฎหมายดังกล่าวถือเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการสังคมสงเคราะห์ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ

ต่อมาในประเทศอังกฤษสมัยพระนางอลิซาเบท (queen Elizabeth) ได้ระบุให้มีโรงทาน (alm house) สำหรับคนที่ไม่สามารถทำงานได้ (impotent poor) และเด็กกำพร้าหรือเด็กที่ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู (dependent children) ก็จะถูกส่งไปอยู่ในโรงทานเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่ารัฐบาลและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในประเทศยุโรปและอเมริกาจะได้พยายามแสวงหามาตรการต่าง ๆ เช่น ทางกฎหมาย หรือการกุศลต่าง ๆ เพื่อลดจำนวนคนยากจนลงแต่การให้ความช่วยเหลือของรัฐก็ยังไม่สามารถจะแก้ปัญหาความยากจนได้มากนัก

ส่งผลให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายความยากจน (poor law) หลายครั้งเช่น ในปี ค.ศ. 1834 มีกฎหมาย Poor Law ฉบับปรับปรุง (England's poor law revision of 1834) ที่มีสาระสำคัญคือ จะให้ความช่วยเหลือด้วยเงินให้น้อยที่สุด มีการสร้างเรือนทำงานทดสอบ (work house test) ขึ้นใหม่ และมีการรวมอำนาจควบคุมไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งจะทำให้หน่วยงานท้องถิ่นที่เคยมีอำนาจหมดอำนาจในการบริหารไป รวมทั้งยังระบุว่า สภาวะของคนอนาถาจะไม่สามารถเปรียบเทียบกับคนที่เรียกว่า อยู่ในระดับชนที่ต่ำที่สุด แต่หาเลี้ยงชีพและยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเองได้ และก็เช่นเดียวกับในสมัยของ Richard Nixon เป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1972 ที่กล่าวว่า “ผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์ไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ดีหรือเท่าเทียมกับผู้ที่ไม่ได้ขอรับความช่วยเหลือจากรัฐ”

ในขณะนั้นพบว่า คนที่ยากไร้ได้รับการตราหน้าว่า เป็นคนชั้นสองของสังคม ต่อมาในปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายต่าง ๆ ที่มีต่อคนยากจน คนอนาถาในแนวทางที่ดีขึ้น คนเป็นจำนวนมากเริ่มมองเห็นว่า ความยากจนเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ความเจ็บป่วยทางกายและจิต ปัญญาอ่อน หนี้โรงเรียน อาชญากรรม และพยาธิสังคม และจิตใจอื่น ๆ อีกมาก

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การสังคมสงเคราะห์ได้มีการปรับเปลี่ยนมาสู่บทบาทที่สำคัญบทบาทใหม่ก็คือ บทบาทของการสังคมสงเคราะห์เชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติงานตามกรณีหรือตามลักษณะของผู้ประสบปัญหาแต่ละรายไป การสังคมสงเคราะห์ได้ปรับเปลี่ยนไปจากการเป็นการสังคมสงเคราะห์แบบเดิมที่เน้นการเป็นผู้ให้ไปสู่บทบาทในฐานะผู้ดำเนินการมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

Schein (อ้างใน พงษ์ศักดิ์ ศุภรสุท, 2536 : 16) ได้ให้คำจำกัดความของกลุ่มว่า กลุ่มเป็นบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่งและมีจำนวนน้อยพอที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ทั้งหมด และเป็นการติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า

Feldmars และ Arnold (อ้างในบุญเกิด มาอ่อน, 2537 : 8) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความหมายของคำว่ากลุ่มไว้ว่า “กลุ่ม” หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีความสัมพันธ์กัน มีการรับรู้ว่าตนเองมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน และมารวมตัวกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517 : 17) ได้กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า “กลุ่มสังคม” โดยกลุ่มสังคมหมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิริยาโต้ตอบในทางสังคมซึ่งกันและกัน (social interaction) โดยพฤติกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้น หรือเร้าใจให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิริยาโต้ตอบกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งในลักษณะของการติดต่อทางตรง หรือทางอ้อม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ (responsibility) และสามารถที่จะแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก และสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดมีการบังคับโดยตรง หรือโดยอ้อม เพื่อจะให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอีกด้วย

ดังนั้น การที่คนในชุมชน หรือคนในสังคมจะเข้ามามีบทบาท มีหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง และดำเนินกิจกรรมขององค์กรในสังคมได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างคนในกลุ่มที่มีมุมมองและความคิดที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้าน

ความรู้ ความคิดซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การรวมกลุ่มของกลุ่มประสบความสำเร็จด้วยดี

ดิเรก เต็งจำรูญ (อ้างในสุวีร์รัตน์ ฤกษ์ระวีธรรม, 2540 : 9) ว่า การรวมพลังประชาชนเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คิดปรึกษาหารือ วางแผนและร่วมกันลงมือกระทำจนกระทั่งถึงสิ่งสุดท้ายคือ การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งการรวมตัวกันเป็นองค์กรประชาชนนั้นไม่ใช่เป็นการรวมตัวกันเพื่อต้องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการพัฒนาชุมชน จึงถือได้ว่า กลุ่มเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชน

ดังนั้น การรวมตัวกันขององค์กรทางด้านสังคมต่าง ๆ จึงเป็นการรวมตัวกันขึ้นเพื่อมุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุม ในลักษณะของการรวมตัวกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือ วางแผน และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างในอนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล, 2542 : 38) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนในสังคมว่าหมายถึง การรวมกลุ่มขององค์กรที่ชอบธรรมและไม่ผิดกฎหมาย โดยมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้คือ

(1) **เป็นการรวมกลุ่มของคนแปลกหน้า** หมายถึง กลุ่มคนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน หรือเฉพาะเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันเท่านั้น แต่ต้องเป็นกลุ่มคนที่เปิดรับสมาชิกที่เป็นคนแปลกหน้าหรือคนอื่นที่อยู่ไกลให้เข้ามาร่วมในกลุ่มให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(2) **การมารวมตัวของสมาชิกเป็นไปอย่างสมัครใจ** หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มสามารถที่จะเข้าหรือออกจากความเป็นสมาชิกภาพของกลุ่มหรือองค์กรได้อย่างเสรี และเป็นอิสระ

(3) **ความเท่าเทียมกันในการทำงานในองค์กรหรือกลุ่ม** หมายถึง การที่คนในกลุ่มหรือในองค์กรสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น พูดคุยได้อย่างเท่าเทียม เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกลุ่มหรือในองค์กรอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ความเท่าเทียมกันดังกล่าวมิได้หมายความว่า กลุ่มหรือองค์กรนั้นขาดระบบการควบคุม หรือบังคับบัญชาแต่อย่างใด องค์กรหรือกลุ่มที่ยังจำเป็นที่จะต้องมีการบังคับบัญชาอยู่ เพียงแต่ว่าการมีระบบดังกล่าวไม่ได้เป็นไปเพื่อเกื้อหนุนการทำงานในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ซึ่งพบมากในประเทศไทย ที่คนยังต้องให้ความสำคัญกับความเป็นผู้ใหญ่ผู้น้อยอยู่

เนื่องจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นไปอย่างเป็นระบบ ไม่มีการหยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นนักทฤษฎีต่าง ๆ จึงได้พยายามที่จะสรุประยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่ม (theory of group development) โดย Tuckman (อ้างในฉลอง ภิรมย์รัตน์, 2522 : 60) ในซีให้เห็นถึงระยะของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่มออกเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่หนึ่ง ระยะจัดตั้ง (forming) เป็นระยะแรกที่สมาชิกในกลุ่มมาพบกัน โดยต่างคนต่างก็มีความตั้งใจและความหวังตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม หรือเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะมาตกลงกัน มาปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ในระยะนี้ถ้ากลุ่มมีลักษณะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีหัวหน้า สภาพของกลุ่มยังรวมตัวกันไม่ติด สมาชิกมักจะต่างคนต่างพูดในประเด็นต่าง ๆ มีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ๆ เริ่มปรากฏบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำขึ้น แม้ว่าประเด็นที่ผู้นำเหล่านี้ นำเสนอจะแตกต่างกัน แต่การแสดงออกของบุคคลกลุ่มดังกล่าวมักได้รับการยอมรับจากคนในกลุ่มเป็นการแสดงออกเพื่อให้คนส่วนใหญ่ยอมรับตนเองในเรื่องต่าง ๆ ที่ตนนำเสนอ

ระยะที่สอง ระยะขัดแย้ง (storming) จากการที่เกิดผู้นำขึ้นเป็นจำนวนมากและต่างพยายามที่จะแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจขึ้น ทั้งในหมู่ของผู้นำและผู้รับฟัง ทั้งนี้เพราะต่างคนต่างไม่ยอมกันง่าย ๆ หากปรากฏมีผู้นำอย่างเป็นทางการปรากฏขึ้นในระยะนี้ ก็จะนำมาซึ่งการจับผิดโดยสมาชิกในกลุ่มในแง่ของการขาดความสามารถ ข้อบกพร่องต่างๆ และเกิดความคับข้องใจขึ้น การนึกคิดในทางต่อต้านต่อกลุ่มจะมีขึ้นในระยะนี้ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ระยะเวลาของการต่อต้านก็จะใช้เวลานานกว่ากลุ่มที่มีขนาดเล็กเป็นระยะที่เรื่องต่างๆ ตกลงกันได้ยาก ทั้งนี้เพราะสมาชิกยังไม่ได้รู้จักหรือสนิทสนมกันมาก่อนจึงมักไม่ค่อยยอมกันง่าย ๆ ดังนั้นในระยะนี้ทางที่ดีจึงควรที่จะให้สมาชิกได้มีโอกาสทำความรู้จักสร้างความสนิทสนมขึ้นเสียก่อนที่จะเริ่มประชุมหรือดำเนินงาน

ระยะที่สาม ระยะยินยอม (norming) เป็นระยะที่สมาชิกเริ่มที่จะเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับกลุ่มมากขึ้น เช่น รู้สึกตัวว่าตนเองต่อต้านเขามากไป อคติมากเกินไป หรืออาจใช้อารมณ์มากไป หรืออาจได้ข้อคิดจากการอภิปรายของสมาชิกคนอื่น ๆ มากขึ้นจนยอมจำนนด้วยเหตุผลภาวะของกลุ่มก็จักจะเข้ารูปเข้ารอยมากขึ้นตามที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่ม หรือข้อตกลงต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ว่าบางคนอาจไม่ยอมแต่ก็ต้องยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่

ระยะที่สี่ **ระยะดำเนินการ (performing)** เป็นระยะที่กลุ่มมีอิทธิพลโดยสมบูรณ์ กลุ่มสามารถบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามนโยบาย หรือเป้าหมายของกลุ่ม เป็นระยะที่ก่อให้เกิดผลงานขึ้นในกลุ่ม ความขัดแย้งต่าง ๆ เริ่มได้รับการประสานให้สอดคล้องกัน ในระยะนี้อาจมีการออกจากกลุ่มของสมาชิกที่ไม่ยอมใครและอิทธิพลของกลุ่มจะสอนให้สมาชิกรู้จักความอดทนต่อความขัดแย้งทางความคิดของตนเองซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองอีกแบบหนึ่งที่สมาชิกจะได้รับอันเป็นผลมาจากอิทธิพลของกลุ่ม

Dwyer (1997 : 140) ได้เสนอพัฒนาการอีกระยะหนึ่งของกลุ่มคือ ระยะเปลี่ยนแปลง (adjoining) โดยเป็นระยะที่กลุ่มเริ่มมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ หลังจากที่กลุ่มได้ทำงานสิ้นสุดลง หรือบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มแล้ว หรือการที่ผู้บริหาร หรือคณะกรรมการของกลุ่มหมดวาระลง เกิดความชัดเจนในเรื่องของผลงาน และความสัมพันธ์กันของสมาชิก สมาชิกจะทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานและวางแผนการทำงานในครั้งต่อไป และจะละทิ้งกลุ่มออกไปในที่สุด

กล่าวได้ว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปกระบวนการของการเกิดกลุ่มหรือองค์กรในสังคมได้ในแนวทางเดียวกัน (อ้างในสุริรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540 : 10) ดังนี้

(1) **ขั้นก่อตัวของกลุ่ม** เป็นการรวมตัวที่เกิดจากการพูดคุย แสดงความคิดเห็น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนกลายมาเป็นการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันให้ค้ำจุนสิ่งซึ่งกลุ่มองค์กรกำลังเผชิญอยู่

ขั้นดำเนินการเคลื่อนไหว หรือการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม โดยภายหลังจากที่มีการเจรจาตกลง พูดคุยกันแล้ว ก็จะต้องมีการวางแผน มีการวางกฎ ระเบียบ และแนวทางในการทำงานสำหรับกลุ่ม

(2) **ขั้นการเจริญเติบโตและการขยายกิจกรรมของกลุ่ม** ในขั้นนี้จะเป็นการพยายามที่จะระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่ม โดยอาศัยการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

นอกจากนี้ การที่องค์กรหรือกลุ่มบุคคลจะมารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งองค์กรให้สามารถดำเนินการและพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น กระบวนการสื่อสาร (communication) ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกกระบวนการหนึ่ง

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างในปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542 : 6) ได้ให้ความสำคัญของการสื่อสารว่า “การสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารในกลุ่มบุคคลมีส่วนต่อการเป็นประชาสังคม” โดยมองว่าการเป็น “อารยะ” (civil) ได้นั้น บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐานคือ “การรู้จักรับฟัง” แทนการแข่งกร้าว ไม่รับฟังกัน โดยถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเกิดประชาสังคม

Peck (อ้างในอนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรุษ วิสารทสกุล, 2540 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างชุมชนที่แข็งแรงไว้ว่าชุมชนคือกลุ่มคนที่ตกลงใจที่จะเรียนรู้วิธีแห่งการสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

จะเห็นได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนได้เข้ามามีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ถึงประเด็นในเรื่องของการเกิดขึ้นขององค์การสาธารณประโยชน์ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และการเข้ามา มีบทบาท การร่วมมือกันเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคม ภายใต้กระบวนการต่าง ๆ ทาง การสื่อสาร ที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำมาซึ่งกลยุทธ์ทางการสื่อสารต่าง ๆ เพราะการที่จะเกิดองค์การสาธารณประโยชน์ได้นั้นจะต้องอาศัยการพูดคุย การพบปะ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาคล้าย ๆ กัน การวางแผน การประสานความร่วมมือ อันนำมาซึ่งการเกิดขึ้นขององค์กรในท้ายที่สุด

ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

การที่บุคคลจะเข้ามารวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งองค์กร หรือจัดทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันได้นั้น สิ่งหนึ่งที่ควรนำมาใช้ประกอบการพิจารณาก็คือ ปัจจัยอะไรที่เป็นสาเหตุ หรือดึงดูดให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามารวมตัวกัน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้ง เหตุผลส่วนตัว และเหตุผลส่วนรวม ดังที่ Shaw (หลุยส์ จำปาเทศ, 2522 : 48) ได้เน้นถึงสาเหตุที่ดึงดูดให้คนเข้ามารวมกลุ่มกันนั้น ประกอบด้วยสาเหตุสำคัญ 5 ประการ คือ

(1) **ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (interpersonal attraction)**
Shaw ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่มารวมตัวกันว่า มีส่วนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีการติดต่อกันบ่อย ๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิกริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่กัน เกิดความรักชอบพอกันเป็นส่วนตัว อันอาจเกิดจากความเหมือนกันในทัศนคติ รูปร่าง ความสามารถ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นได้ ฯลฯ

(2) **กิจกรรมของกลุ่ม (group activities)** คือ การที่คนเราจะเข้าร่วมกลุ่มหรือไม่นั้น กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อย กิจกรรมของสมาชิกกลุ่มหรือผู้เข้าไปร่วมกลุ่มกับกิจกรรมที่กลุ่มนั้นจัดมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วม และความสนใจในกิจกรรมนี้ไม่จำเป็นว่าผู้เข้าร่วมจะต้องมีความสามารถ เพียงแต่มีความสนใจในกิจกรรมนั้นก็เพียงพอแล้ว

(3) **เป้าหมายของกลุ่ม (group goal)** การที่กลุ่มมีเป้าหมายที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่คนในอาชีพเดียวกันสนใจเหมือนกัน และแม้ว่าจะต่างอาชีพแต่ถ้าหากมีงานอดิเรกที่มีเป้าหมายตรงกันก็สามารถคบหาและรวมกลุ่มกันได้ ซึ่งเห็นอยู่เสมอ ๆ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า เป้าหมายของกลุ่มที่ทำให้คนมารวมตัวกันหรือเข้ากลุ่มกันได้นั้นก็เป็นเพราะความชอบในเป้าหมายของกลุ่มที่ได้วางไว้เหมือนกันนั่นเอง

(4) **ความเป็นสมาชิกในกลุ่ม (group membership)** ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ก็ตาม สมาชิกย่อมได้รับรางวัลอยู่เสมออย่างน้อยก็คือ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ความเป็นพี่น้องกัน ความสบายใจ ชื่อเสียงที่ตามมา การยอมรับกันในกลุ่ม ฯลฯ และในการจูงใจสำหรับการเป็นสมาชิกของกลุ่มให้แน่นแฟ้นนั้น Gewirtz และ Bear เน้นว่า "... การตัดสินใจบางประการของสมาชิกเมื่อทำผิดกติกาจะเป็นการส่งเสริมให้คนระวังและกระตือรือร้นในการอยู่ร่วมกลุ่มได้เป็นอย่างดี"

(5) **การเอาความเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ (instrumental effects of group membership)** จากการศึกษาเรื่องกลุ่มพบว่า การที่สมาชิกบางคนตัดสินใจเข้าร่วมในกลุ่มเป็นไปเพื่อหวังผลประโยชน์บางประการที่มีใช้เป้าหมายของกลุ่ม การเข้าสมาคมที่มีชื่อเสียงเป็นเพราะจะได้มีโอกาสสนิทสนมกับบุคคลที่จะเอื้อประโยชน์ในทางการงานหรือธุรกิจที่ประกอบอยู่ เพราะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันก็ย่อมอยากให้กลุ่มได้บรรลุถึงเป้าหมายที่เหมือน ๆ กัน และทุก ๆ คน แต่หากเป้าหมายส่วนตัวของคนในกลุ่มบางคนยังไม่บรรลุ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันก็จะเกิดขึ้น และการช่วยเหลือส่วนตัวก็มักจะตามมา

นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว จากการศึกษาของ สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2540 : 165) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) ขึ้น โดยสัจญาได้กล่าวว่า เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการสิ่งต่าง ๆ จากผู้อื่น จึงต้องเข้าสู่การมีปฏิสัมพันธ์หรือมีการติดต่อกับผู้อื่นและเนื่องจากแต่ละคนต่างก็มีความต้องการผลประโยชน์ตอบแทนให้ได้มากที่สุดจากสิ่งที่ตนนำไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างกฎเกณฑ์ หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดี มีความยุติธรรมให้เกิดขึ้น และความต้องการกันและกันจึงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะคอยควบคุมความประพฤติของกัน

และกัน โดยกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกสูงสุดจะช่วยรักษาสัมพันธภาพให้ดำรงอยู่ได้ยืนนาน และมั่นคง

รูปแบบการแลกเปลี่ยนในทฤษฎีการแลกเปลี่ยนอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) **การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ** เป็นการแลกเปลี่ยนภายใต้สถาบันทางเศรษฐกิจ โดยผ่านระบบเงินตราในการเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ตามมาตรฐานและคุณค่าที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ลักษณะของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจนั้น พันธะกรณีของทุกฝ่ายจะเป็นสิ่งที่รู้ชัดเจนล่วงหน้าอยู่แล้ว

(2) **การแลกเปลี่ยนทางสังคม** เป็นการแลกเปลี่ยนที่สร้างความผูกพันให้กับคนในสังคม โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนของสังคมจะเริ่มจากการที่บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพอใจที่จะยื่นข้อเสนอที่น่าสนใจมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยหวังว่าจะเอาชนะใจของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยในตอนนั้นเหตุผลจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาว่าการแลกเปลี่ยนนั้นคุ้มค่าหรือไม่ การแลกเปลี่ยนทางสังคมไม่อาจจะระบุพันธะกรณีที่จะได้รับอย่างชัดเจน เพราะสิ่งที่ได้รับกลับมาอาจไม่ตรงตามที่ได้คาดหวังไว้ซึ่งฝ่ายเสนอก็คงไม่อาจจะเรียกร้องได้ การแลกเปลี่ยนทางสังคมนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ซึ่งผลประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายด้วย

สุจินต์ ดาววิระกุล (2527) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ สถานภาพในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้าน และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้านและปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการ และการได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนากรอำเภอ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ดังนั้นโดยสรุปแล้วพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มของประชาชนนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ

(1) **ปัจจัยภายในตัวบุคคล** ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากความต้องการ ความคาดหวัง ความรู้สึกร่วม ความประสงค์ในสิ่งต่าง ๆ

(2) **ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล** ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันจากบุคคลอื่น หรือภาวะบีบคั้น

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มยังอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยอื่น ๆ อาทิเช่น ความใกล้ชิด ความสนิทสนม ความต้องการ และการประสบกับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน สถานการณ์ที่ตึงเครียด ความวิตกกังวลหรือความกลัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามารวมกลุ่มกันนั้น อาจมีเพียงปัจจัยเดียวหรืออาจมีหลายปัจจัยก็ได้ (ประทุม ฤกษ์กลาง, 2534 : 72)

ดังนั้น การศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนและปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของประชาชนจึงทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและแรงจูงใจที่ผลักดันให้แกนนำขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เกิดความคิดที่จะจัดตั้งองค์กรขึ้นมา ภายใต้ความตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม

ประชาสังคม ถือเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของประชาชนในอีกลักษณะหนึ่ง โดยแนวคิดดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ปัจจุบันได้มีการหันมาให้ความสนใจกับ กระแสของการรื้อฟื้นชุมชน (community rebuilding) หรือการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อดูแลรักษาชุมชนของตนเอง โดยอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดทางด้านประชาสังคม ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ามึนักคิดที่สำคัญในสังคมไทยที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประชาสังคมไว้ดังนี้ คือ

ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล, 2540 : 4) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมว่า “เป็นการสร้างความเป็นชุมชน (community building) คือ การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในกลุ่ม”

ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม (อ้างใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2540 : 161-162) ได้ให้คำจำกัดความของความเป็นประชาสังคมว่า เป็นสังคมที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการและกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2540 : 71) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมในแง่ของ “อารยสังคม” โดยเน้นครอบคลุมไปถึงทุกชนชั้นในสังคม เรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียวในภาคประชาชนมากกว่าการดูที่ความแตกต่าง หรือความแตกแยกภายใน รวมถึง “คนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “จิตสำนึกของความเป็นพลเมือง” โดยมีได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมไปถึงคนชั้นกลางในเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติ หรือเป็นแบบ face-to-face relationship แต่เป็นความผูกพัน (Bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยจิตสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ citizenship ที่เป็นอุดมการณ์นั่นเอง

ดังนั้น เราจะเห็นถึงความเกี่ยวเนื่องกันของแนวความคิด “ประชาสังคม” กับการพัฒนาชุมชนในรูปแบบใหม่ที่เน้นการพัฒนาที่ตัวบุคคลในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เนื่องจากชุมชนหรือประชาคมก็คือ หน่วยอิสระต่าง ๆ ในสังคมที่ประกอบไปด้วยหน่วยอิสระที่แตกต่างหลากหลาย และชุมชนในที่นี้จะหมายถึงชุมชนแห่งจิตสำนึก (conscious community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น อาจจะใช้พื้นฐานของระบบคุณค่าเก่า หรือแบบใหม่คือการมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น คำว่า “ชุมชน” หรือ “ประชาสังคม” จึงอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตั้งแต่คำนี้ หมู่บ้านหนึ่ง เมืองหนึ่ง หรือกลุ่มสนใจเรื่องหนึ่ง เป็นต้น โดยความเป็นชุมชนอาจมีความสัมพันธ์และตัดสินใจร่วมกัน โดยมีพันธะเชื่อมโยงกับระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่ที่ตีร่วมกัน (อนุชาติ พวงสำลี และ วิรุภรณ์ วิจารณ์ วิสารทสกุล, 2540 : 9)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเป็นชุมชนที่แข็งแกร่งคือ การสื่อสาร (communication) นั่นเอง

M. Scott Peck (อ้างใน อนุชาติ พวงสำลี และ วิรุภรณ์ วิจารณ์ วิสารทสกุล, 2540 : 10) ซึ่งเป็นนักคิดท่านหนึ่งที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งไว้ว่า ชุมชนคือ กลุ่มคนที่ตกลงใจที่จะเรียนรู้วิธีแห่งการสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน ปาวิชาติ สถาปิตานนท์, 2542 : 6) ได้ให้ความสำคัญของการสื่อสารว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารในกลุ่มบุคคลมีส่วนต่อการเป็นประชาสังคม โดยมองว่าการเป็น “อารยะ” (civil) นั้น บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐานคือ “การรู้จักรับฟัง” แทนการแข่งกร้าว ไม่รับฟังกันว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเกิดประชาสังคม

อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2540 : 12) ได้กล่าวถึงลักษณะของประชาสังคมบางประการว่า กลุ่มประชาสังคมที่จะมีความยั่งยืนและมีความหมายย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (communication and Network) ประสบการณ์ของการเรียนรู้บนพื้นที่ที่หลากหลายบนกิจกรรมที่หลากหลาย คือ พลังสร้างสรรค์ที่จะนำพาสังคมไปข้างหน้าร่วมกันอย่างสันติ และพลังนี้จะมีพลังเข้มแข็งได้ย่อมเกิดจากการเชื่อมโยงความสามารถ และพลังย่อย ๆ ในแต่ละส่วนของสังคมเข้ามาเชื่อมต่อผสานกันเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง

จากผลงานการวิจัยในต่างประเทศที่ โรเบิร์ต พัทแนม ได้ทำการศึกษาในเมืองทูเปโล ซึ่งรวบรวมโดย เดวิส แมททิวส์ (ฐิรุฒิ เสนาคำ แปล, 2540 : 5) และพบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็ง คือ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสารโดยได้ค้นพบว่า ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีสถานที่ที่ผู้คนสามารถพูดคุยถึงปัญหาาร่วมกัน ทั้งเป็นการพูดคุยแบบเป็นทางการ เช่น เวที หรือการประชุมของเมือง และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการเช่น การสนทนาของคนสองคน หรือการสนทนาของคนกลุ่มเล็กซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเกิดความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและจะช่วยสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน

โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะที่คนในชุมชนจะได้มีโอกาสมาพบปะกันแยกได้เป็นหลายระดับคือ

ระดับพื้นฐานที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราว (ad hoc associations) เป็นการพบปะนี้อาจจะเป็นการพบปะกันสภากาชาดพัฒนาท้องถิ่น หรือการพบปะของเพื่อนบ้าน ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีความสัมพันธ์กัน

ระดับถัดมา คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เน้นงานด้านใดด้านหนึ่ง หรือเป็นองค์กรกระตุ้น เช่น มูลนิธิชุมชน

ระดับสูงสุด คือ การเป็นองค์กรเครือข่าย ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน หรือช่วยเหลือแก่องค์กรสมาชิก (องค์กรร่วม) ซึ่งเป็นการเชื่อมองค์กรสมาชิกและสมาชิกเข้าหากัน

ดังนั้น การพบปะหรือองค์กรทุกประเภทข้างต้นเป็นช่องทางการสื่อสาร (channel of communication) ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะกับโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสารเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะจะอิงอยู่กับระบบสังคมที่ไม่เป็นทางการ เช่น งานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการดึงผู้คนให้เข้ามาพบปะพูดคุยกัน ซึ่งการพูดคุยดังกล่าวอาจเป็นเรื่องที่

เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจนไปถึงประเด็นลึก ๆ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปด้วยได้

นอกจากนี้พบว่า การพบปะสมาคมจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ คือ เป็นการพบปะสมาคมกันที่วางอยู่บนความซื่อสัตย์ ความเชื่อถือกันและกันของเพื่อนบ้าน คนในครอบครัว และคนแปลกหน้าที่จะเข้ามาอยู่ในชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการรู้จักกันในฐานะที่เป็นปัจเจกชน และประชาชนทุกคนจะต้องมีโอกาสในการเข้าร่วมในการพูดถึงปัญหาความเป็นอยู่ของชุมชนด้วยไม่ว่าจะเป็นในเวทีวงเล็กหรือเวทีสาธารณะขนาดใหญ่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รู้จักกับคนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องของประชาสังคมจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกความเห็น วิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันแก้ไขโดยคนในชุมชนนั่นเอง และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ปัญหของคนในชุมชน เพราะการมีส่วนร่วมหรือการพบปะกันของคนในชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารนั่นเอง และจากผลของการเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันแก้ปัญหของคนในชุมชนนั้นจะก่อให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหา หรือวิธีการในการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบใหม่ คือ “กระบวนการทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม” (the alternative paradigm of communication for social change) (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542 : 3) โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน สังคม ประเทศ หรือระดับโลกต่อไป โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมอาจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป (pluralistic/multiplicity in world) ตามความเหมาะสมของท้องถิ่นและตามความต้องการของสมาชิกในสังคมดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องอาศัยการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนนั้นเป็นการเริ่มต้นของการตระหนักรู้ในสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่ แล้วคนในชุมชนร่วมมือกันวางแผนและจัดการกับปัญหา หรือความต้องการนั้นของชุมชน โดยผ่านตัวแทนและความร่วมมือของคนในชุมชน เมื่องานหรือกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ก็จะมีผลขยายผล สร้างกิจกรรมใหม่ ๆ จนกระทั่งมีการปรับเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือประสบการณ์ รวมทั้งช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ ด้วย และจากแนวคิดดังกล่าวในเรื่องของประชาสังคมซึ่งกำลังเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้จะสนใจศึกษาในเรื่องของ ที่มา การเกิดขึ้นขององค์กร

สาธารณประโยชน์ว่ามีความเป็นมาอย่างไร โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร

เนื่องจากองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นองค์กรที่ดำเนินงานโดยไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรแต่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเข้าไปมีบทบาทในการช่วยสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบำเพ็ญประโยชน์ การสังคมสงเคราะห์ และการช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมจะต้องอาศัยเงินทุนทั้งสิ้น ดังนั้น การดำเนินงานขององค์กรสังคมสงเคราะห์จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชนได้รู้จักองค์กร ลักษณะการดำเนินงาน มีกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดทำเป็นกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการระดมทุนมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนดึงดูดให้ประชาชนได้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กร

ฉะนั้น การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้การพัฒนาสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของผู้ดำเนินโครงการได้นั้น องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวางแผน หรือกลยุทธ์การสื่อสารเสียก่อน เนื่องจากกลยุทธ์การสื่อสารถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในการที่จะเข้าถึงผู้รับสาร เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อ เกิดความเข้าใจในสารที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อออกไป อันนำมาสู่ความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือในกิจกรรมของผู้ส่งสารต่อไป

ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสารในการทำงานเพื่อสังคมจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำมาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

การสื่อสารเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี ตลอดจนเป็นสื่อกลางสำคัญในการที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคี ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์นั้น

เราสามารถจำแนกรูปแบบการสื่อสารออกได้ตามทิศทางของการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ

(1) **การสื่อสารทางเดียว (one-way communication)** คือ การสื่อสารที่ผู้ส่งถ่ายทอดข่าวสารหรือคำสั่งไปยังผู้รับสาร มีลักษณะเป็นเส้นตรง ไม่มีการย้อนกลับหรือดูปฏิกิริยาของผู้รับสาร โดยทั่วไปการติดต่อสื่อสารแบบนี้จะเป็นในรูปของนโยบาย คำสั่งของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร ผู้ใต้บังคับบัญชาและอาจผ่านสื่อมวลชนในการเสนอข่าวหรือรายงานขององค์กรต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยเป็นการสื่อสารที่มุ่งในแง่ของการให้ข้อมูล ความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

อย่างไรก็ตามการสื่อสารแบบทางเดียวมีข้อได้เปรียบคือ ความรวดเร็ว การที่คนหลาย ๆ คน จะมารวมตัวกันคิดหรือตัดสินใจนั้นต้องใช้ขั้นตอนและระยะเวลาานานมาก แต่ถ้าความคิดเห็นนั้นเป็นความคิดเห็นที่เกิดขึ้นโดยคนเพียงคนเดียว ความรวดเร็วในการถ่ายทอดข้อมูลหรือความคิดเห็นนั้นก็ย่อมเร็วกว่า แต่ทั้งนี้รูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียวเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ผู้ตัดสินใจหรือผู้สื่อเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่องนั้นเป็นอย่างดีมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นผู้รับสาร แต่อาจส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของอีกฝ่ายหนึ่งได้ง่าย

(2) **การสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication)** คือ การติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถตอบสนองต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจให้ทั่วถึงและลึกซึ้ง การสื่อสารสองทางผู้ส่งสารจะให้ความสนใจกับปฏิกิริยาโต้กลับของผู้รับสาร (feedback) ซึ่งนับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากในการติดต่อสื่อสาร เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ จะเป็นการลดช่องว่างในการตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน โดยแบ่งออกเป็น

- การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (face to face) เช่น คนสองคนพูดคุยกันเห็นหน้ากัน
- การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบมีสื่อกลาง (interposed communication) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้สื่อ ซึ่งอาจจะเป็นทางจดหมาย โทรศัพท์ วิทยุ ติดต่อกัน เป็นต้น

Leavitt (กรซวัล หอมไกรลาส, 2540 : 23) ได้กล่าวถึงการทดลองเปรียบเทียบระหว่างการสื่อสารแบบทางเดียวกับการสื่อสารแบบสองทาง ผลการทดลองปรากฏว่า การสื่อสารแบบทางเดียวมีความรวดเร็วกว่า แต่ถ้าผู้ส่งสารต้องการที่จะสร้างความถูกต้องและแม่นยำ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับสารแล้วควรที่จะใช้การสื่อสารแบบสองทาง และ Leavitt ยังได้เสนอแนะว่า หากต้องการความรวดเร็วและถูกต้องอย่างง่าย ๆ ในการติดต่อสื่อสารแล้ว รูปแบบการสื่อสารแบบทางเดียวจะมีความเหมาะสมมากกว่า

นอกเหนือจากประเภทของการสื่อสารแล้ว รูปแบบลักษณะการไหลของข่าวสารก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องศึกษา พบว่า ปัจจุบันคนมีการติดต่อสื่อสารกันได้ใกล้ชิดขึ้น สะดวกขึ้น มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกันเป็นจำนวนมาก คนสามารถใกล้ชิดกับสื่อได้มากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบ พฤติกรรมของมนุษย์เริ่มปรับเปลี่ยน โครงสร้างของสังคมเริ่มมีการปรับอันนำมาซึ่งรูปแบบการติดต่อข่าวสารที่ปรับเปลี่ยนไป

สามารถจำแนกรูปแบบการสื่อสารโดยแบ่งตามตามลักษณะการใช้ได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้คือ

(1) **การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (informal communication)** เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง และเกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งไม่มีใครได้รับมอบหมายหรือบังคับให้ใช้การติดต่อผ่านช่องทางใดช่องทางหนึ่งอย่างตั้งใจ แต่การสื่อสารแบบนี้จะเกิดเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และเข้มข้นของการสื่อสารต่าง ๆ กัน และจะมีความรวดเร็วในการสื่อสาร แต่ข้อมูลข่าวสารอาจจะผิดจากความเป็นจริงได้ง่าย จากการศึกษาของ พัทณี เที่ยจรรยา และคณะ (2542 น. 43) พบว่า เมื่อเวลาผ่านไปเครือข่ายการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการจะค่อย ๆ กลายเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่เป็นระเบียบ (unstructured) ในการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเครือข่าย นอกจากนี้ได้มีผู้เสนอว่าในการปฏิบัติงานควรเริ่มจากการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการในระยะแรกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแล้วจึงตามด้วยการสื่อสารแบบเป็นทางการในภายหลัง หรือใช้ควบคู่กันไป (กรชวัล หอมไกรกาส, 2540 น. 25)

(2) **การสื่อสารแบบเป็นทางการ (formal communication)** เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างที่มีแบบแผนกำหนดไว้อย่างแน่นอน (prescribed communication) สารจะถูกส่งออกไปตามลำดับขั้น หรือตามลักษณะหน้าที่ของภาระกิจ โดยจะไหลผ่านสายใยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ดังนั้นในเรื่องของบทบาทและสถานภาพของบุคคลหรือสมาชิกจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างมาก เพราะชีวิตในสังคมส่วนใหญ่ทุกวันนี้ต้องการการวางรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารทั้งสิ้น (พัชณี เที่ยจรรยา และคณะ 2542 น. 43)

นอกจากนี้ในเรื่องของรูปแบบการสื่อสาร Sven Windahl และคณะ (1992 น. 46) ได้พิจารณาปฏิกริยาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารว่ามีส่วนที่จะทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาถึงปฏิกริยาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารใน 4 ลักษณะคือ

(1) **ผู้รับสารและผู้ส่งสารตื่นตัว** จะทำให้เกิดสภาพการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

(2) **ผู้ส่งสารเป็นตัว แต่ผู้รับสารเป็นฝ่ายรับฝ่ายเดียว** รูปแบบการสื่อสารจะเป็นลักษณะที่ผู้ส่งสารอย่างเดี่ยวแต่ผู้รับสารไม่มีปฏิกริยาโต้ตอบใด ๆ

(3) **ผู้ส่งสารเป็นฝ่ายรับอย่างเดี่ยว แต่ผู้รับสารเป็นตัว** กล่าวคือ ผู้ส่งสารมีข้อมูลข่าวสารอยู่แต่ไม่เผยแพร่ ส่วนผู้รับสารจะเป็นประเภทที่อยากรู้ อยากรูเห็น พยายามค้นหาข้อมูลเอง

(4) **ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารตั้งรับทั้งคู่** จะไม่เกิดผลอะไรขึ้น เพราะข้อมูลข่าวสารทุกอย่างจะถูกเก็บไว้

ดังนั้น ในการที่ประชาชนจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันให้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ควรที่จะสร้างความตื่นตัวทั้งผู้รับและผู้ส่งเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและมี ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของสมาชิกในองค์กร

เห็นได้ว่าในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ทางองค์กรได้ตั้งไว้ นั้น จำต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและนำมาซึ่งความเข้าใจในการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น

เราสามารถจำแนกเครือข่ายการสื่อสารออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) **เครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่ (chain network)** เป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกแต่ละคนจะติดต่อไปยังสมาชิกคนอื่นที่อยู่ถัดไปเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการประสานงานและการติดต่อระหว่างสมาชิกในกลุ่ม บางครั้งจึงเป็นความลำบากที่กลุ่มทำงานได้สำเร็จ และขาดความเป็นอิสระในการติดต่อสื่อสารเพราะสมาชิกจะติดต่อกับบุคคลอื่นได้เพียง 1 หรือ 2 คนเท่านั้น จึงทำให้ความพอใจของสมาชิกในกลุ่มค่อนข้างต่ำ

(2) **เครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย (Y network)** เป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีสมาชิกที่อยู่ตรงกลางเพียง 2 คน ซึ่งจะทำหน้าที่ประสานงานและส่งข้อมูลที่ได้รับจากสมาชิกส่งต่อไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบนอก การสื่อสารแบบนี้มีความเหมาะสมมากกว่าแบบลูกโซ่ในแง่ที่ทำให้งานสำเร็จ เพราะข้อมูลสามารถผ่านทิศทางต่าง ๆ ได้มากกว่า แต่สมาชิกที่อยู่ตรงกลาง 2 คนเท่านั้นจะมีความพอใจต่อรูปแบบการสื่อสารนี้แต่ส่วนผู้ที่อยู่รอบนอกจะมีความพอใจต่ำ เครือข่ายการสื่อสารแบบนี้มักเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีสมาชิกเพียง 1 หรือ 2 คนที่เต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อผลงานในขณะที่ส่วนที่เหลือของกลุ่มจะไม่ยอมรับรับผิดชอบ

(3) **เครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (wheel network)** เป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกคนหนึ่งเป็นผู้รับข่าวสารจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งแล้วส่งข่าวสารนั้นไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ บุคคลที่อยู่ตรงกลางของกลุ่มจะเป็นผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงและเป็นผู้นำของกลุ่มเพราะเป็นผู้เดียวที่รับผิดชอบผลสำเร็จของงาน

(4) **เครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (circle network)** เป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกในกลุ่มทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารกับสมาชิกที่อยู่ถัดจากตนทั้ง 2 ข้าง สถานะของทุกคนมีความเท่าเทียมกันและทุกคนมีความพอใจ อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นเพราะจะหาคนรับผิดชอบไม่ได้เพราะแต่ละคนมีฐานะเท่าเทียมกันจะหาใครมาเป็นศูนย์รวมของกลุ่มไม่ได้

(5) **เครือข่ายการสื่อสารที่ติดต่อกันได้หมดทุกคน (all-channel network)** เป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งในการรับข่าวและส่งข่าว เครือข่ายการสื่อสารแบบนี้มีทั้งผลดีและผลเสียเท่ากันทั้งในแง่ความพอใจและความสำเร็จของงาน

จากรูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารที่สำคัญทั้ง 5 แบบนั้น อาจสรุปได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ รูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจ (centralized network) ซึ่งได้แก่ เครือข่ายแบบลูกโซ่ แบบตัว Y และแบบมีศูนย์กลาง และรูปแบบของเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (decentralized network) คือ แบบวงกลม และแบบติดต่อกันได้หมดทุกคน

เสนาะ ตีเยวาร์ (2542 : 193) ได้ให้ความเห็นว่า อิทธิพลของเครือข่ายการสื่อสารจะมีอิทธิพลต่อลักษณะต่อลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เพราะลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกจะขึ้นกับว่าในกลุ่มมีเครือข่ายการสื่อสารอย่างไร ซึ่งผลกระทบบ้างกล่าวเราสามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) **การเกิดขึ้นของความเป็นผู้นำกลุ่ม (group leaderships)** เครือข่ายการสื่อสารจะมีผลโดยตรงกับการเกิดผู้นำ เพราะบุคคลที่มีระดับศูนย์กลางในกลุ่ม (relative centrality) สูง ซึ่งความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อกลุ่มก็จะสูงและบุคคลนั้นก็จะเป็นผู้นำของกลุ่มไปในที่สุด ซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวมีอำนาจควบคุม หรือสั่งการในกลุ่ม และสามารถยืดหยุ่นงานที่สำคัญที่เป็นหัวใจของกลุ่ม ดังนั้นการตัดสินใจของเขาจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่องานของกลุ่มได้มากกว่าคนอื่น ๆ จะเห็นได้ชัดในเครือข่ายแบบมีศูนย์กลาง (wheel network) บุคคลที่อยู่ตรงกลางจะเป็นผู้นำ ซึ่งต่างจากเครือข่ายแบบติดต่อกันหมด และแบบวงกลม ซึ่งไม่มีผู้ที่อยู่ตรงกลางเพราะทุกคนมีระดับศูนย์กลางเท่ากันหมดและสมาชิกแต่ละคนจะสลับกันทำหน้าที่เป็นผู้นำ ดังนั้นการเกิดขึ้นของความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นในเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลางมากกว่า แต่ก็อาจเกิดปัญหาได้มากเช่นกัน

อย่างไรในกรณีของการเกิดความหนาแน่นมากเกินไปของกิจกรรมทางการสื่อสาร เพราะข้อมูลและการตัดสินใจมักจะรวมอยู่ที่ผู้นำ หรือศูนย์กลางของกลุ่มทำให้รับภาระมากเกินไปและผลงานที่ออกมาอาจขาดประสิทธิภาพได้

(2) **การแก้ปัญหาของกลุ่ม (group problem solving)** ประสิทธิภาพของเครือข่ายการสื่อสารที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มจะมีมากน้อยเพียงใดจะขึ้นกับชนิดของปัญหาและความยุ่งยากซับซ้อนของปัญหา ถ้าเป็นปัญหาง่าย ๆ ที่ไม่ต้องใช้ความคิดลึกซึ้งในการแยกแยะปัญหาจะเหมาะสมกับเครือข่ายแบบรวมอำนาจ (centralization network) แต่สำหรับปัญหาที่ต้องอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมจะต้องใช้เครือข่ายแบบกระจายอำนาจ (decentralization network) จะมีประสิทธิภาพมากกว่าเพราะปัญหายุ่งยากลึกซึ้งนี้ ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างรอบคอบและต้องผิดพลาดน้อยที่สุด

(3) **ผลกระทบต่อขวัญของกลุ่ม (group morale)** กลุ่มที่มีลักษณะเครือข่ายแบบกระจายอำนาจ จะทำให้ความพึงพอใจในการทำงานสูงกว่ากลุ่มที่มีลักษณะเครือข่ายแบบรวมอำนาจซึ่งระดับความพึงพอใจของสมาชิกที่อยู่รอบนอกของกลุ่มจะต่ำกว่าระดับความพึงพอใจของสมาชิกที่อยู่ตรงศูนย์กลางของกลุ่ม จะเห็นได้ว่ารูปแบบการสื่อสารในกลุ่มที่ทำให้ขาดความเป็นอิสระทางการสื่อสารมากเท่าใดความพึงพอใจในการทำงานก็จะยิ่งลดลงและในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจจะทำให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันในทางลบเมื่อเปรียบเทียบกับเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในการนำมาวิเคราะห์ในเรื่องของเครือข่ายการสื่อสาร คือ บทบาทของแต่ละบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในเครือข่าย (Harris, 1993 : 181) ซึ่งเราจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

(1) **ผู้ประสานงาน (liaisons)** ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่ม โดยจะเป็นผู้รับความคิดเห็น ผลงานจากสมาชิกในกลุ่ม และจะนำไปแจกจ่าย หรือมอบหมายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นได้ทำต่อ ดังนั้นผู้ประสานงานจึงเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเป็นอย่างดี และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในกลุ่มได้ ผู้ประสานงานจึงเป็นที่คาดหวังว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) **ผู้ควบคุมการไหลของข่าวสาร (gatekeeper)** เป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารจากภายนอกเข้ามาสมควรให้เข้ามาเผยแพร่ภายในกลุ่มได้หรือไม่และมีหน้าที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารไม่เปิดโอกาสให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเข้ามาในกลุ่มก็จะทำให้ขาดข้อมูลในส่วนนั้นไป

(3) **ผู้นำความคิดเห็น (opinion leader/star)** จะเป็นผู้ที่ เป็นจุดรวมของการสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดก้าวไกล เป็นที่ยอมรับ นับถือ และมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

(4) **ผู้ที่ติดต่อกับบุคคลภายนอก (cosmopolite)** คือ ผู้ที่มีการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอกสูง ซึ่งจะมีบทบาทในการหาข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม และนำข้อมูลข่าวสารของกลุ่มที่ต้องการเผยแพร่ไปเผยแพร่ให้กับคนภายนอก

(5) **ผู้ที่แยกตนเอง (isolate)** คือผู้ที่มีแนวโน้มที่จะติดต่อกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มและไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งสาเหตุของการไม่เข้ากับกลุ่ม คือ การไม่เข้าร่วมในการตัดสินใจบางอย่างเพราะคิดว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือคิดว่างานบางอย่างควรเป็นไปอย่างอิสระไม่ควรมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งผลจากการที่บุคคลในกลุ่มบางคนแยกตัวออกมาจะทำให้การไหลของข้อมูลข่าวสารขาดช่วงไป และการขาดข้อมูลนี้เองทำให้เป็นการยากที่จะดูแลและปรับปรุงกลุ่ม การสื่อสาร หรือร่วมกันทำกิจกรรมภายในกลุ่ม และอีกประการหนึ่งคือ คนกลุ่มนี้จะไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เพราะตนเองปิดการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของกลุ่ม

ศักดิ์ ทวีศรี (2532) พบว่าในการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ จะพบว่าการสื่อสารในข่ายงานขนาดใหญ่ซึ่งมีข่ายงานย่อยจำนวนหนึ่ง การสื่อสารจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็วถ้ามีจุดเชื่อมต่อซ้อนกันระหว่างข่ายงานย่อย ซึ่งเป็นการลดระยะทางระหว่างสมาชิกกับจุดเริ่มต้นของข่าวสารลง อัตราการแพร่ของข่าวสารก็จะเพิ่มขึ้น ดังนั้น ข่ายงานที่มีการแพร่ข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างสมาชิกให้มากที่สุด

เครือข่ายการสื่อสารอีกประเภทหนึ่งที่ควรพิจารณาก็คือ “ความแนบแน่นของความสัมพันธ์แบบหลวม” (the strength of weak ties) ซึ่ง Harris (1993 : 174) ได้อธิบายเป็นความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ห่างไกลกัน ไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม หรือสภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ได้มาพบปะกันแบบเป็นครั้งคราวก็จะรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารจากที่อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นซึ่งต่างจากการพบปะกันของคนกลุ่มเดียวกัน เพราะพวกเขาจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อมูลข่าวสารในเรื่องเดิม ๆ ที่พวกเขารับรู้ร่วมกันอยู่แล้ว จะเห็นว่าความแนบแน่นของความสัมพันธ์แบบหลวมจะมีส่วนสัมพันธ์กับการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลใหม่ ๆ เข้าไปยังกลุ่มต่าง ๆ และเป็น การเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และเราสามารถไขประโยชน์จากความแนบแน่นของความสัมพันธ์แบบหลวมในการจัดการของกลุ่มได้ เช่น ใช้ในการตัดสินใจและควบคุมวิกฤตการณ์ของกลุ่ม ช่วยสนับสนุนในกระบวนการตัดสินใจ ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตามกิจกรรมของกลุ่ม หรือช่วยเป็น “สะพาน” ในการขยาย หรือสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

Granovetter (1973) ได้อธิบายงานของ Coleman, Katz และ Menzal ในเรื่องของความ แนบแน่นของความสัมพันธ์แบบหลวมว่า คนที่สามารถไปมีความเชื่อมโยงกับกลุ่ม หรือช่วยงาน ต่าง ๆ มักจะเป็นคนที่มีตำแหน่งริมข้างงานมากกว่าคนที่มีตำแหน่งอยู่ที่ศูนย์กลาง เนื่องจากคนที่ อยู่ริมข้างงานมักจะไม่ทำตามบรรทัดฐานของกลุ่ม และการแพร่ข่าวสารที่มีจุดอ่อนของข้างงาน ย่อยนั้น เกิดจากคู่เชื่อมที่อาจเป็นคู่สัมพันธ์แบบหลวมนั่นเอง (ศักดิ์ดา ทวีศรี, 2532 : 25)

จะเห็นได้ว่าในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรและชุมชนที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม จากหลายฝ่าย การสื่อสารและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นแนวคิดในเรื่องของการรวมกลุ่มของประชาชน และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการสื่อสาร อันนำมาสู่ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ และกลยุทธ์การสื่อสาร ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่แตกต่างกัน

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการสื่อสารซึ่งจะเป็นพาหะหรือตัวกลางในการนำสาร จากผู้ส่งไปยังผู้รับสารซึ่งก็คือสื่อนั่นเอง โดยในกระบวนการสื่อสารนั้นพบว่าสื่อมีความสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนไปกว่าผู้รับสาร สาร และผู้รับสาร เพราะว่าการที่ผู้ส่งสารซึ่งต้องการจะส่งสารไปยังผู้รับสาร แต่ปราศจากสื่อที่จะใช้แล้ว การสื่อสารนั้น ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้น รวมทั้งในเรื่องของการสื่อสารเพื่อ ระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

เสถียร เทยประทับ (2540 : 152-156) ได้แบ่งช่องสารหรือสื่อในการสื่อสารออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อมวลชน และสื่อบุคคล โดยพบว่าสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้มีบทบาทในการนำเสนอที่ แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของการเข้าถึง การจูงใจ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติ

สื่อระหว่างบุคคล

สื่อระหว่างบุคคลถือเป็นสื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารในลักษณะตัวต่อ ตัว โดยเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป โดยจากการศึกษา พบว่า สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดการยอมรับได้

สื่อที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้ดังนี้

1. **ความสามารถในการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิถี (2 ทาง)** คือ ในกรณีที่ผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถไต่ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากแหล่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว และผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลารวดเร็ว อีกทั้งพบว่าสื่อบุคคลจะมีระดับของปฏิกริยาตอบสนอง (feedback) สูงทำให้สามารถช่วยลดอุปสรรคทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเลือกรับสาร (selective exposure) การเลือกแปลหรือเลือกตีความ (selective perception) การเลือกจำสาร (selective retention) ได้

2. **ความสามารถในการโน้มน้าวใจให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติที่ฝังรากลึกได้** โดยพบว่าสื่อบุคคลสามารถช่วยให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรมในทางปฏิบัติในระยะยาวได้มากกว่าสื่อมวลชนที่การปฏิบัติจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่คงทน

โดยพบว่าสื่อบุคคลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม เห็นได้จากมีการนำเอาวิธีการทางการสื่อสารระหว่างบุคคลเข้ามาใช้

สื่อมวลชน

จากการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนถือเป็นสื่อที่สามารถทำให้แหล่งสารที่ประกอบด้วยบุคคลคนหนึ่ง หรือบุคคลไม่กี่คนสามารถส่งสารไปยังผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ โดยสื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ แผ่นป้าย สติกเกอร์ ฯลฯ โดยสื่อมวลชนจำทำหน้าที่เป็นตัวกลางหรือตัวเชื่อมระหว่างแหล่งสารและกลุ่มคนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

สื่อมวลชนที่เป็นสื่อมวลชนสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้คือ

1. ความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในระยะเวลารวดเร็ว
2. ความสามารถในการให้ความรู้และข่าวสารต่าง ๆ ได้ดี
3. ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในกรณีที่ทัศนคตินั้นเป็นสิ่งที่ไม่ฝังรากลึก

โดยเราสามารถเปรียบเทียบลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันระหว่างสื่อมวลชนกับสื่อบุคคลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างสื่อมวลชนและสื่อระหว่างบุคคล

คุณลักษณะ	สื่อระหว่างบุคคล	สื่อมวลชน
การไหลของข่าวสาร	มีแนวโน้มที่จะเป็นแบบบุคคลวิถี	มีแนวโน้มที่จะเป็นแบบเอกัตวิถี
ปริมาณของปฏิกริยาตอบสนองในขณะที่ทำการสื่อสาร	มีลักษณะแบบตัวต่อตัว	ไม่มีลักษณะแบบตัวต่อตัว
ความสามารถในการลดกระบวนการเลือกทางจิตวิทยา (Selective Processes)	สูง	ต่ำ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกรับสาร (Selective Exposure)	สูง	ต่ำ
ความเร็วในการส่งสารไปยังผู้รับสารจำนวนมาก	ค่อนข้างช้า	ค่อนข้างเร็ว
ผลที่เกิดขึ้น	การก่อตัวของทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Formation and Change)	การเปลี่ยนแปลงความรู้ (Knowledge Change)

ที่มา นิภากร วงศ์จำรูญ, 2540 : 36

เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ส่งสารจะต้องเลือกใช้สื่อโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เนื้อหาของสาร ธรรมชาติของผู้รับสาร และจังหวัดเวลา เช่น ถ้าเนื้อหาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจก็อาจต้องใช้สิ่งพิมพ์หรือสื่อบุคคลเข้ามาช่วยมากกว่า จะใช้เฉพาะสื่อวิทยุหรือสื่อโทรทัศน์

อนึ่งพบว่า การใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม นอกจากจะทำให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จแล้วยังทำให้เป็นการเสียเวลาและสิ้นเปลืองเป็นอย่างมากด้วย

Schramm (1964) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการรวมสื่อบุคคลเข้ากับสื่อมวลชนว่า มีภารกิจบางอย่างที่สื่อชนิดหนึ่งทำได้ดีกว่าสื่ออีกชนิดหนึ่ง ดังนั้นจึงเป็นการดีถ้าจะใช้ช่องทางหรือสื่อทุกประเภทพร้อมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และวิธีการรวมสื่อมวลชนเข้ากับสื่อบุคคลจึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการเข้าถึงและจูงใจประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสังคมของประเทศด้อยพัฒนานั้น จะให้ความสำคัญกับการสื่อสารระหว่างบุคคลในการเข้าถึงประชาชนส่วนมาก เช่นในกรณีของประเทศไทยก็ได้แก่ ลิเก ลำตัด หมอลำ ฯลฯ

เกณฑ์ในการเลือกใช้สื่อ

การรู้จักเลือกและใช้สื่อที่ถูกต้องจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังนั้นเพื่อให้การตัดสินใจในการเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ง่ายขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการเลือกใช้สื่อดังต่อไปนี้ (นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล และ รุ่งนภา พิตรปรีชา, 2539 : 396-399)

1. **ความสามารถของสื่อในการเข้าถึงผู้รับสาร** คือ การนำคุณสมบัติของสื่อมาใช้ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อในการสื่อสาร ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ประกอบด้วย ความสามารถของสื่อในการทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถของผู้รับสารในการเป็นเจ้าของสื่อ และความสามารถในการครอบคลุมสื่อ

2. **งบประมาณในการซื้อสื่อ** จากการศึกษาพบว่า สื่อต่าง ๆ มีงบประมาณในการจัดซื้อแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของสื่อที่แตกต่างกัน โดยพบว่าถ้าผู้ซื้อมีงบประมาณมาก โอกาสในการเลือกสื่อหลาย ๆ ประเภท หรือสื่อที่มีราคาสูง ตลอดจนจรรยาบรรณในการกำหนดความถี่ในการสื่อสารย่อมมีมากกว่าผู้ที่ มีงบประมาณจำกัด

อย่างไรก็ตามพบว่า งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสื่อเพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นตัวกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสาร แต่ขึ้นอยู่กับความรู้จักจัดสรรงบประมาณในการเลือกใช้สื่อเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การสื่อสารเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

3. **การพิจารณาเลือกใช้เนื้อที่หรือเวลาของสื่อเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด**
เช่น การใช้สื่อเกี่ยวกับแผ่นป้ายควรที่จะมีขนาดใหญ่และชัดเจน ควรดูความเหมาะสมของควมนิยมในช่วงนั้น เช่น นิยมกิจกรรมการเดินลีลาศ การแสดงแฟชั่นโชว์ หรือการจัดนิทรรศการ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนนำมาซึ่งการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับสภาพ ณ ขณะนั้น เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเลือกเนื้อหา หรือเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสมจะทำให้สารที่ส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก และเป็นไปอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับความตั้งใจของผู้ส่งสาร ทำให้การส่งสารแต่ละครั้งเป็นไปอย่างมีคุณค่าและเกิดประสิทธิภาพ

4. การเลือกสื่อที่มีลักษณะเฉพาะและเหมาะสมกับเนื้อหาสาร โดยพบว่าการเลือกใช้สื่อที่มีลักษณะเฉพาะและมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของสารเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้สารที่ผู้ส่งสารตั้งใจจะส่งให้กับผู้รับสารสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ง่ายและสะดวกกว่ากรณีของการเลือกใช้สื่อที่มีลักษณะทั่วไป เช่น สื่อมวลชน แม้ว่าข้อดีของสื่อดังกล่าวจะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารจำนวนมาก แต่ในกรณีของผู้รับสารที่ไม่นิยมในประเด็นหรือเรื่องราวที่สื่อต้องการเสนอก็อาจเป็นไปได้ที่จะเลือกปฏิเสธการรับสารดังกล่าว ดังนั้นการเลือกสื่อที่มีลักษณะเฉพาะก็จะสามารถเข้าถึงและโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดการยอมรับได้ง่ายกว่า ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อนั้นๆ ว่าผู้ส่งสารมีความตั้งใจเช่นไรเป็นสำคัญ

5. การเลือกใช้สื่อที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ พบว่าการยอมรับในสื่อและความเชื่อถือในสื่อมีส่วนสำคัญในการทำให้สารนั้นสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ โดยการยอมรับดังกล่าวอาจแสดงออกในรูปของการเคารพในความเป็นแหล่งข้อมูล ความน่าเชื่อถือของสาร ตลอดจนความเป็นกลางในการนำเสนอของสื่อ นั้น ๆ และนำมาซึ่งการยอมรับและให้ความเชื่อถือของผู้รับสาร

6. ความถี่ในการส่งสาร การส่งสารที่จะเกิดประสิทธิภาพได้ตามเป้าหมายนั้น พบว่าความถี่ในการส่งสารมีผลต่อพฤติกรรมการยอมรับสารของผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากพบว่าถ้าผู้ส่งสารสามารถส่งสารได้ในจำนวนที่บ่อยครั้งเท่าใด ก็ย่อมจะเป็นการย้ำในสาระของสารให้กับผู้รับสารมากเท่านั้น ส่งผลให้ผู้รับสารสามารถจดจำข้อมูลของสารอันอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของผู้รับสารได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระดมทุน

การรณรงค์เป็นสภาพการณ์ที่ต้องอาศัยการประสานความสามารถของสื่อหลาย ๆ ชนิดเข้าด้วยกันเพื่อให้การดำเนินการนั้นสามารถบรรลุถึงเป้าหมายในด้านของการรณรงค์เพื่อโฆษณาชักชวน หรือเพื่อให้ข้อมูลที่ชัดเจนกับกลุ่มเป้าหมายตามที่ผู้ส่งสารได้กำหนดหรือเลือกสรรไว้แล้ว ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่สุดก็คือ การรณรงค์ในทางการเมือง การรณรงค์เพื่อการโฆษณา การรณรงค์เพื่อระดมทุน และการรณรงค์เพื่อการให้ข้อมูลด้านสาธารณสุขและความปลอดภัย เป็นต้น

รูปแบบลักษณะที่สำคัญของการรณรงค์ก็คือ การมีเป้าหมายเฉพาะและเปิดเผย มีช่วงระยะเวลาที่กำหนดและจำกัดไว้อย่างแน่นอน จึงจะทำให้การรณรงค์นั้นสามารถบรรลุผลสำเร็จ ลุล่วงไปได้ อนึ่ง การใช้สื่อเพื่อการรณรงค์นั้นเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีอำนาจและได้รับการยอมรับจาก คนใน องค์กรอย่างชอบธรรมให้เป็นผู้ตัดสินใจให้การสนับสนุน สำหรับเป้าหมายของการรณรงค์ โดยทั่วไปจึงมักสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น และมักเป็นเป้าหมายหลักของสถาบันสังคม ต่าง ๆ นั้นเอง เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันสาธารณสุข สถาบันการศึกษา เป็นต้น

การรณรงค์ได้รับการนิยามไว้หลายแบบทั้งโดยนักทฤษฎีและนักปฏิบัติซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ ระยะเวลาที่ใช้ ผลกระทบที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้น หน่วยของการวิเคราะห์ ประเมินผล ประโยชน์หลักที่จะเกิด และช่องทางของการสื่อสารที่ใช้ ซึ่ง Paisley (1981) ได้ให้นิยามในแง่องค์ประกอบของการรณรงค์ที่เน้น (ก) จุดประสงค์ (ข) กระบวนการของการรณรงค์ซึ่งหมายถึงแนวทางที่ใช้กิจกรรมที่จัดอย่างต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดของตัว ส่วนแนวคิดของ Rogers และคณะ (1979) ก็เน้นที่การจัดเตรียมกลุ่มของกิจกรรมการสื่อสารไว้ก่อนล่วงหน้า โดยเลือกใช้ชนิดของสารเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งปกติแล้วมักใช้แนววิธีการ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยสื่อหลาย ๆ ชนิด

ดังนั้น การให้คำนิยามของคำว่า “Campaign” จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะเด่น ๆ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นการกระทำที่มีเป้าหมาย (a campaign is purposive) ในการกระทำการรณรงค์ใด ๆ ผู้ทำการรณรงค์จะต้องคาดหวังผลตอบกลับที่จะเกิดจากการสื่อสารของตนไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลตอบรับดังกล่าวนั้นครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนกระทั่งถึงระดับสังคม เป็นส่วนรวม ผลตอบรับดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อผู้รับหรือผู้ส่งก็ได้

(2) การรณรงค์จะเป้าหมายไปยังชนกลุ่มใหญ่ (a campaign is aimed at a large audience) การที่ใช้คำว่า “ชนกลุ่มใหญ่” ก็เพื่อจะแยกคำว่า การรณรงค์ออกจากการสื่อสารระหว่างกลุ่มย่อย ๆ อื่นนั่นเอง กลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์จะถูกกำหนดโดยจุดประสงค์/เป้าหมายของการรณรงค์นั้น ๆ อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ก็อาจเป็นได้ตั้งแต่กลุ่มพนักงานเพียงไม่กี่ร้อยคนของบริษัทใดบริษัทหนึ่งไปจนถึงกลุ่มประชากรทั้งหมดของประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้เช่นกัน

(3) การรณรงค์จะต้องมีกำหนดเวลาและช่วงเวลาของการรณรงค์ที่กำหนดไว้
อย่างแน่นอนลงไป ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวจะเริ่มนับตั้งแต่การเริ่มรณรงค์จนกระทั่งถึงการ
 ประเมินผลการสัมฤทธิ์ผลของการรณรงค์นั้น ๆ อย่างไรก็ตามช่วงเวลาของการรณรงค์อาจจะยาก
 ที่จะกำหนดลงไปได้ชัดเจนตายตัว ในกรณีที่การรณรงค์นั้น ๆ มีเป้าหมายที่เป็นแบบระยะยาว เช่น
 การรณรงค์ป้องกันโรคหัวใจของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว การรณรงค์แต่
 ละชั้นมักจะกำหนดช่วงเวลาการรณรงค์ไว้อย่างชัดเจนเช่นเป็นอาทิตย์หรือเป็นเดือน เป็นต้น

(4) การรณรงค์ประกอบด้วยชุดของการสื่อสารที่มีการเตรียมและวางแผนไว้
ล่วงหน้า ซึ่งชุดของการสื่อสารดังกล่าวมักถูกจัดเตรียมขึ้นเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายที่สื่อที่มีอยู่ก่อน
 แล้ว ไม่เหมาะสมหรือไม่พอเพียงต่อการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ สื่อหรือกิจกรรมที่มักใช้
 กันอย่างเห็นได้ชัดก็คือ การใช้สื่อข้อความและการกระจายข้อความนั้นไปสู่กลุ่มผู้ฟัง ซึ่งความ
 สัมฤทธิ์ผลของการรณรงค์มักจะขึ้นอยู่กับวิธีการสื่อสารที่ใช้จะมีการประสานกันดีมากน้อยเพียงใด

ลักษณะของการรณรงค์

โดยทั่วไปลักษณะสำคัญของการรณรงค์ประการแรกก็คือ การรณรงค์นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับ
 พฤติกรรมที่มีลักษณะแน่นอน มีระบบระเบียบเป็นสถาบัน ซึ่งก็แน่นอนว่า พฤติกรรมดังกล่าวย่อม
 สอดคล้องเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับทัศนคติและค่านิยมของสังคม และบ่อยครั้งที่เดียวที่พฤติกรรม
 ดังกล่าวเป็นการขึ้นนำ เป็นการตอกย้ำและเป็นการกระตุ้นแนวโน้มที่นำไปสู่เป้าหมายที่สังคม
 ยอมรับอยู่แล้ว เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้ง การซื้อสินค้า การบริจาคเงินเพื่อการกุศล การ
 ยกระดับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เป็นต้น โดยผ่านสื่อแต่ละสื่อซึ่งก็ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์
 สื่อสารของผู้ส่งสารที่จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเลือกใช้สื่อชนิดใดมาเป็นเครื่องมือในการช่วยผลักดัน
 แผนการรณรงค์ให้เป็นไปในทิศทางตามที่องค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ต้องการ

ประการที่สองก็คือ การรณรงค์เป็นกระบวนการที่ส่งข่าวสารไปให้ผู้รับที่เป็นปัจเจกบุคคล
 เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา อย่างไรก็ตามสำหรับลักษณะของการรณรงค์ที่มีการ
 จัดระบบระเบียบอย่างดีและครอบคลุมผู้คนจำนวนมากนั้นก็จำเป็นจะต้องมีการออกแบบจำลอง
 เสียใหม่เพื่อให้การสร้างอิทธิพลมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยอาจจะปรับแบบจำลองเดิมมา
 เป็นแนวใหม่ในแผนภูมิภาพที่ 5

แผนภูมิภาพที่ 1 แบบจำลองแสดงกระบวนการสร้างอิทธิพลจากการรณรงค์

ที่มา อรรถวณ ปิณฑโฆวาท, 2537

แบบจำลองดังกล่าวมีกระบวนการดังต่อไปนี้ คือ

(1) แหล่งต้นตอของการรณรงค์มักจะไม่ใช่ปัจเจกบุคคล แต่จะเป็นกลุ่มเสมอ ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง รัฐบาล วัด องค์การสาธารณกุศล กลุ่มผลักดัน หรือบริษัทธุรกิจ ฯลฯ สถานะตำแหน่งของแหล่งผู้ส่งเหล่านี้มักเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในสังคม ซึ่งฐานะดังกล่าวจะมีส่วนอย่างมากในการกำหนดโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการรณรงค์

(2) ตามปกติแล้ว การรณรงค์จะมักประกอบด้วยเนื้อหาข่าวสารหลาย ๆ แบบ ผ่านช่องทางสื่อหลาย ๆ ชนิด ดังนั้น โอกาสที่จะเข้าถึงผู้รับและผลที่อาจเกิดขึ้นจึงแปรไปตามลักษณะของช่องทางและเนื้อหา

(3) จะมีกลุ่มของ “เงื่อนไขที่ทำหน้าที่กลั่นกรอง” หรืออาจจะเรียกว่า “กำแพงคั่นกลาง” (ระหว่างผู้รับ-ผู้ส่ง) ที่อาจจะทำหน้าที่สนับสนุนหรืออาจจะกลายเป็นอุปสรรคของการหลั่งไหลของข่าวสารที่จะไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจงเอาไว้

การรณรงค์นั้นจะต้องมีลักษณะที่สามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้รับได้ เพราะหากปราศจากความสนใจตั้งใจรับสารแล้วย่อมไร้ผล ความสนใจ และความตั้งใจที่จะรับสารนั้นเกิดมาจากความน่าสนใจและความสอดคล้องของเนื้อหาที่มีต่อผู้รับ ต่อแรงจูงใจและต่อความพร้อม

การรณรงค์ควรวางน้ำหนักอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งและผู้รับเป็นอย่างมาก และมีวิธีการอยู่หลายอย่างที่จะส่งเสริมให้ความสัมพันธ์อันนี้เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของการรณรงค์ ความน่าเชื่อถือของสื่อและแหล่งผู้ส่งที่สำคัญดูเหมือนจะเป็นประเด็นเรื่องสายสัมพันธ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และด้านศีลธรรมระหว่างผู้รับกับสื่อ รวมทั้งความเชื่อถือของผู้รับที่ว่าแหล่งผู้ส่งนั้นมีความเที่ยงตรงและไม่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์ดังกล่าว นำมาซึ่งความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบลักษณะของกิจกรรมเพื่อการรณรงค์ว่า กิจกรรมดังกล่าวควรมีรูปแบบหรือลักษณะเช่นไร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ว่ามีความถูกต้องและชัดเจนตรงตามกรอบทฤษฎีหรือไม่ อันนำมาสู่ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป

Swift (Stenbeck, 1996 : 7) ได้เขียนบทความในหนังสือ Fundraising Management โดยได้กล่าวถึง งานในส่วนของกิจการเพื่อการสาธารณประโยชน์ถือเป็นกิจกรรมส่วนที่สาม (third sector) ของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยการทำงานดังกล่าวถือเป็นการทำงานในส่วนของ “การไม่แสวงหากำไร” (non-profit sector) หรือในส่วนของ “งานอาสาสมัคร” (voluntary sector) หรือบางครั้งอาจเรียกว่า “องค์กรพัฒนาเอกชน” (non-government organization (“NGO”) โดยกิจกรรมในส่วนที่ 1 (first sector) ได้แก่การดำเนินงานของภาครัฐในการดำเนินงานทำหน้าที่บริหารการเงินโดยการเก็บภาษี และในส่วนของกิจกรรมที่ 2 (second sector) ได้แก่การทำงานในเชิงของภาคพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเพื่อสร้างผลกำไร

Stenbeck (1996 : 8) กล่าวว่า บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนและการพัฒนาสังคม โดย Stenbeck เชื่อว่า การทำงานโดยรัฐบาลแต่เพียงลำพังย่อมไม่สามารถนำมาซึ่งความเจริญทั้งหมด ดังนั้น บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่บทบาทในฐานะของสุนัขเฝ้าบ้าน (watch dog) หรือผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) เท่านั้น แต่องค์กรเหล่านี้ยังมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในฐานะของ ผู้ริเริ่มนวัตกรรม/ผู้ปฏิรูปการเปลี่ยนแปลง (innovators) ผู้จุดประกายความคิด (opinion-builder) และผู้จัดหาให้บริการ (service providing) อีกด้วย

Bismarck (Stenbeck, 1996 : 8) ได้กล่าวว่า “องค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนนับล้านแห่งทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ล้วนแต่มีภาระความจำเป็นที่สำคัญคือการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กร”

วัตถุประสงค์ในดำเนินกิจกรรมเพื่อการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

เนื่องจากองค์กรสังคมสงเคราะห์เป็นองค์กรที่มีลักษณะเป็นองค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์จึงเป็นองค์กรที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร ดังนั้น ในการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวจึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ (รุ่งนภา พิตรปรีชา : 2534 : 861-862)

(1) **เพื่อรณรงค์ในการหารายได้มาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร** รายได้ขององค์กรสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากเงินทุนสนับสนุนจากสถาบันอื่น ๆ ที่มีขอบข่ายการทำงานที่สอดคล้องกันหรือสถาบันเอกชนใหญ่ ๆ ที่เห็นด้วยกับกิจกรรมขององค์กร หรือถ้าเป็นโครงการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมาก รัฐบาลก็อาจจะให้ความสนับสนุนทางการเงินด้วย แต่ภารกิจขององค์กรสังคมสงเคราะห์ คือการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ดังนั้นองค์กรสังคมสงเคราะห์จึงต้องมีวิธีการหารายได้จากการบริจาคของประชาชนผู้ศรัทธา และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมขององค์กร และงานประชาสัมพันธ์นี้จึงเป็นงานที่องค์กรสังคมสงเคราะห์ใช้ในการรณรงค์เพื่อการหารายได้ขององค์กร

(2) **เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนผู้สนใจเข้ามาร่วมในกิจกรรมขององค์กร** โดยการเผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรมและผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เพื่อสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อองค์กร และเชิญชวนให้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

(3) **เพื่อเผยแพร่แนวความคิดขององค์กร** โดยมีวัตถุประสงค์ให้แนวคิดขององค์กรได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสาธารณชน

(4) **เพื่อเป็นช่องทางในการส่งข่าวสารไปยังชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ** เพราะหน้าที่ขององค์กรสังคมสงเคราะห์ประการหนึ่ง คือ การให้บริการเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนของประเทศอย่างทั่วถึง

(5) **เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี** โดยเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มประชาชนเป้าหมายชุมชน และกลุ่มประชาชนทั่วไป

(6) **เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรสังคมสงเคราะห์** โดยพบว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งขององค์กรสาธารณประโยชน์ก็คือการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เนื่องจากงานทางด้านสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่ต้องอาศัยความไว้วางใจและความเชื่อถือเป็นสำคัญ ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยเฉพาะองค์กรสาธารณประโยชน์ทางการระดมทุน

รูปแบบของกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์

องค์กรสังคมสงเคราะห์ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ค่อนข้างแตกต่างจากองค์การประเภทอื่น ๆ รวมทั้งการจัดองค์การ โครงสร้างการดำเนินงาน และวิธีการดำเนินงานก็มีความแตกต่างจากสถาบัน องค์การประเภทอื่นด้วย ซึ่งกิจกรรมที่กำหนดขึ้นจึงเป็นไปเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ นโยบายขององค์กรด้วย กิจกรรมขององค์กรสังคมสงเคราะห์จึงมีลักษณะเฉพาะกิจที่แตกต่างจากกิจกรรมของหน่วยงานหรือสถาบัน องค์การอื่นอย่างเห็นได้ชัด กิจกรรมขององค์กรสังคมสงเคราะห์ สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ (รุ่งนภา พิตรปรีชา : 2534 : 863-864)

(1) **กิจกรรมการระดมทุน** เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดขององค์กรสังคมสงเคราะห์ทุกประเภท เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี ความรู้สึกชื่นชม ความศรัทธา เพื่อให้เกิดจิตกุศลและต้องการบริจาคเงินสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ลักษณะทั่วไปของการระดมทุน โดยปกติจะใช้เครื่องมือและสื่อดังต่อไปนี้

(2) **กิจกรรมการรณรงค์เพื่อรวบรวมอาสาสมัครเข้าร่วมงานขององค์กร** อาจทำได้หลายวิธีเช่น การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ใช้น้ำยากลางแจ้ง โปสเตอร์ ใบปลิว เทียนชวนให้เข้าโครงการ ตลอดจนการใช้วิธีชักชวนต่อๆ กันมา เป็นต้น

(3) **กิจกรรมสร้างความรับผิดชอบและความภูมิใจที่มีต่อองค์กร** เพื่อให้อาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ขององค์กรมีความเข้าใจในอุดมการณ์ขององค์กร พร้อมและเต็มใจที่จะอุทิศเวลาให้กับองค์กรอย่างเต็มที่ เช่น การจัดอบรมอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ใหม่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรทั้งหมด และโครงการต่าง ๆ ที่ต้องการความร่วมมือ หรือการให้บริการทางด้านข้อมูลข่าวสารวิทยาการใหม่ จัดกิจกรรมสร้างเสริมความสัมพันธ์ของคนในหน่วยงาน เป็นต้น

(4) **กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน** สื่อมวลชนจะเป็นสื่อที่มีความสำคัญมากที่จะช่วยในการรณรงค์ด้านต่าง ๆ ไปยังสาธารณชนหรือประชาชน สื่อมวลชนจึงมีความสำคัญยิ่งต่องานประชาสัมพันธ์ขององค์กรสังคมสงเคราะห์ ถ้าสื่อมวลชนไม่ให้ความร่วมมือแล้วงานด้านประชาสัมพันธ์ขององค์กรย่อมเป็นไปไม่ได้

(5) **กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่แนวคิดอุดมการณ์ขององค์กรต่อสาธารณชน** เช่น การจัดงานนิทรรศการเผยแพร่กิจกรรมขององค์กร เผยแพร่อุดมการณ์หรือแนวคิดที่องค์กรกำลังรณรงค์ เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด นิทรรศการเกี่ยวกับอันตรายของโรคเอดส์ เป็นต้น

รายได้หลักขององค์กรสาธารณประโยชน์

Stenbeck (1996 : 9 – 10) ได้กล่าวถึงที่มาของรายได้หลักสำหรับองค์กรในการนำมาใช้เป็นเงินทุนในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรสังคมสงเคราะห์ว่ามาจากแหล่งสนับสนุนดังต่อไปนี้ คือ

- (1) การบริจาค (donations)
- (2) งบประมาณ เงินสนับสนุนจากภาครัฐ (grants)
- (3) การตกลงเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า การแลกเปลี่ยนทางการค้า (commercial deals)

เครื่องมือและสื่อที่ใช้ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

Jones (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 87 - 88) ได้แบ่งรูปแบบของเครื่องมือและสื่อที่นิยมใช้ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ไว้ดังต่อไปนี้คือ

- ขายสิ่งของที่ระลึก (sale of seals) เช่น ดวงตราต่าง ๆ สติกเกอร์ พวงกุญแจ เข็มกลัด เหรียญที่ระลึก เสื้อยืด ฯลฯ
- การส่งจดหมายเชิญชวน (direct mail) คือ การส่งจดหมายเชิญชวนถึงตัวบุคคลโดยตรง เช่น ส่งไปยังผู้นำชุมชน บุคคลชั้นนำในสังคม ผู้ที่มีจิตศรัทธาบริจาคเพื่อการกุศล และกลุ่มประชาชนทั่วไป
- หนังสือพิมพ์ (newspaper promotion) ด้วยการลงข่าวเผยแพร่หรือลงภาพเผยแพร่ติดต่ออย่างสม่ำเสมอ
- โทรทัศน์ (TV appeals & marathons) คือ การจัดรายการพิเศษทางโทรทัศน์ มีการฉายสไลด์หรือภาพยนตร์นั้น ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และการจัดรายการพิเศษ โดยใช้ช่วงระยะเวลายาวนาน เช่น จัดรายการสมทบทุนบริจาค สลับรายการบันเทิงในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยเปิดรับบริจาคทั้งที่ห้องส่งสถานีและทางโทรศัพท์ ฯลฯ
- การออกเรียไธตามบ้านเรือน (direct door-to-door canvass) ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครออกเรียไธหรือรรับบริจาคตามบ้านเรือน
- ภาพยนตร์ (motion pictures) ด้วยการจัดภาพยนตร์รอบพิเศษหรือรอบการกุศลเก็บเงินบำรุงองค์กร

- กล่องรับบริจาค โดยวางกล่องรับบริจาคไว้ตามที่ชุมชน เช่น เคาน์เตอร์ของธนาคารต่าง ๆ เป็นต้น หรือให้อาสาสมัครเดินแถวรับบริจาคตามโรงพยาบาลนตรีหรือขอความร่วมมือให้สนับสนุนบริจาคช่วยเหลือองค์กรผ่านธนาคาร เป็นต้น
- จัดงานการกุศล (bazaars, balls and dinners) ได้แก่ งานนิทรรศการ งานลีลาศการกุศล เดินแฟชั่นการกุศล งานเลี้ยงอาหารค่ำ งานออกร้านขายของ เช่น งานกาชาด เป็นต้น โดยนำเงินรายได้จากการจัดงานบำรุงการกุศลแก่องค์กร
- สลากรับเงินรางวัล (sweepstake) ออกสลากรางวัลการกุศล ถ้าถูกรับรางวัลเงินสด หรือของมีค่าต่าง ๆ ถ้าไม่ถูกเงินก็เข้าบำรุงการกุศล เช่น สลากกาชาด เป็นต้น
- สิ่งพิมพ์ (printed media) ใช้สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เผยแพร่สู่ประชาชน เช่น จุลสาร แผ่นพับ ใบปลิว วารสาร จดหมายข่าว เป็นต้น
- การจัดประกวด (contest) เป็นการจัดประกวดต่าง ๆ ที่มุ่งส่งเสริมในสิ่งที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม รวมถึงการจัดแข่งขันรถ (rallies) ต่าง ๆ ด้วย
- การจัดวันรับบริจาคสมทบทุนการกุศล (tag day) โดยให้กลุ่มอาสาสมัครขององค์กร ออกรับเงินบริจาคของประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ และย่านชุมชนทั่วไป เช่น วันทหารผ่านศึก วันมหิดล ฯลฯ

ทำไมคนถึงบริจาคเงินให้กับกิจการสาธารณประโยชน์ (why do donors give?)

Burnett (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 1) กล่าวว่า “การระดมทุน (fund-raising) อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ที่ทำการรณรงค์จะต้องมีความเข้าใจในตัวประชาชนผู้มีจิตศรัทธา การที่องค์กรสาธารณประโยชน์จะคาดหวังให้พวกเขาเข้าใจองค์กรโดยที่องค์กรไม่เข้าใจพวกเขาเลยนั้นจะเป็นไปได้อย่างไร”

ผู้ระดมทุน (fundraisers) จึงจำเป็นจะต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้บริจาคอย่างใกล้ชิด และนำมาวินิจฉัยว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ตัดสินใจบริจาคเงินให้กับกิจกรรมขององค์กร ซึ่งก็อาจมีสาเหตุได้หลายประการ อาทิเช่น

- เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี เช่น ภาษีมรดก (tax planning to escape ex. inheritance tax)
- เพื่อระลึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (the quest for immortality)
- เพื่อตอบสนองทางอารมณ์ (emotional response)
- สัญชาติญาณในการปกป้องตนเอง เช่น การวิจัยโรคมะเร็ง โรคหัวใจ (self-preservation ex. cancer/heart research)
- เพื่อเป็นที่ระลึก (in memoriam)

- การให้เพื่อตอบแทนสังคม (giving something back)
- เหตุผลทางศาสนา (religious heritage)
- ความปรารถนาทางสังคม (social ambition)
- ความละอาย/ความรู้สึกผิด (guilt)
- การปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruism)
- ความเห็นอกเห็นใจ (compassion)
- เพื่อเกียรติภูมิ / อำนาจบารมี (authority)
- ถูกขอร้อง (because they were asked)
- ทำให้รู้สึกดี (because it feels good, people like to give)

แรงจูงใจ (motivators)

Brakeley (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 2) กล่าวว่า “การประยุกต์ใช้จิตสำนึกเพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริจาคขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกและความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน รวมถึงความสนใจ ความมุ่งมั่นปรารถนาและความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละปัจเจกบุคคล”

Clarke (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 2) กล่าวถึง แรงจูงใจ (Motivators) ในหนังสือ ‘Complete Fundraising Handbook’ โดยจำแนกแรงจูงใจออกดังต่อไปนี้คือ

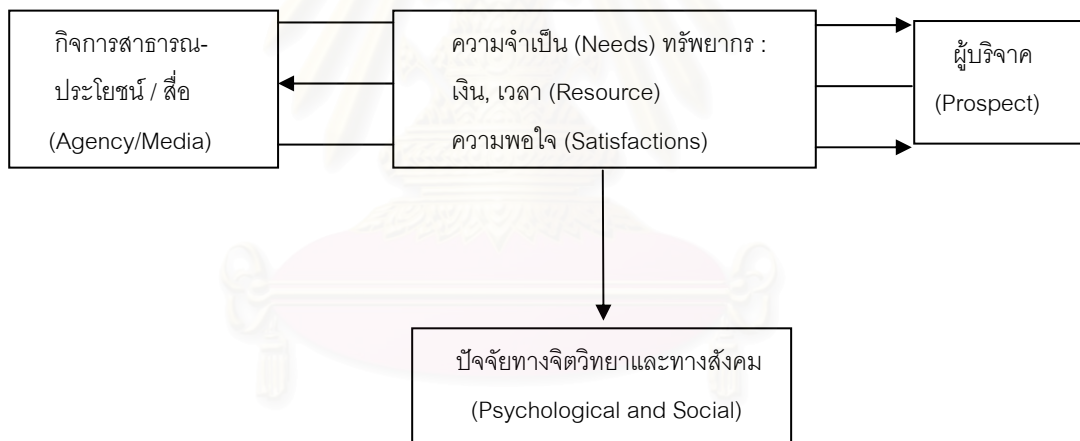
- **บุคคลจะวินิจฉัยด้วยเหตุผล (people identify with the cause)** แรงจูงใจเบื้องต้นสำหรับการบริจาคคือ บุคคลจะแยกแยะวินิจฉัยโดยอาศัยเหตุผลเป็นหลัก บ่อยครั้งที่บุคคลเหล่านี้ยินดีที่จะบริจาคเพียงเพราะเหตุผลที่พวกเขาเชื่อ
- **ความรู้สึกละอายหรือรู้สึกผิด (guilt feelings)** การบริจาคของบุคคลเหล่านี้เป็นไปเพื่อที่จะลดความรู้สึกละอายใจหรือรู้สึกผิด โดยจะพิจารณาตนเองในฐานะเป็น “ผู้ที่มี” ซึ่งควรเป็นผู้ให้แก่ “ผู้ที่ไม่มี” การให้ความช่วยเหลือของพวกเขาจึงเป็นไปเพื่อหวังที่จะช่วยลดหรือบรรเทาความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นในจิตใจของเขา
- **ประสบการณ์ส่วนบุคคล (personal experience)** ประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้บริจาคจะนำไปสู่การเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเพื่อการสาธารณประโยชน์ และเหตุผลสำหรับการบริจาคก็คือ ผู้บริจาคอาจจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากบริการของหน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าว โดยอาจจะเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือตัวผู้บริจาคเองที่ได้รับประโยชน์จากการให้บริการของกิจการเพื่อการสาธารณประโยชน์
- **การถูกขอร้อง (being asked)** บ่อยครั้งที่การบริจาคเกิดขึ้นเพราะถูกขอร้อง ซึ่งการขอร้องก็เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญสำหรับการระดมทุน

- **เพื่อระลึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (the quest for immortality)** ความปรารถนาที่จะบริจาคเพื่อระลึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยรูปแบบของการระลึกถึงเหล่านี้มักปรากฏออกมาในรูปของการจารึกเป็นชื่อสถาบัน อาคาร การบริจาคเก้าอี้ หรือให้ทุนการศึกษา เป็นต้น

แบบจำลองการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ (the social exchange model for giving)

การระดมทุนเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ระหว่างผู้บริจาคกับผู้รับบริจาค เป็นโมเดลที่คนในสังคมพึงมีให้แก่กันและกัน เป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับผู้บริจาคเพื่อให้เกิดผลดีและประโยชน์ต่อคนในสังคม

Ostrander และ Schervish เชื่อว่า การทำบุญสุนทานเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างการให้และการรับของผู้บริจาค (donors) กับผู้รับการบริจาค (recipient)

แผนภูมิภาพที่ 2 แบบจำลองการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ (the social exchange model for giving)

ที่มา Mixer, 1993 : 11

ในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในเบื้องต้นกิจการสาธารณประโยชน์แสดงให้เห็นถึงการให้บริการของกิจการสาธารณประโยชน์และความจำเป็นในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยการแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของการจูงใจโดยตรง เช่น การส่งจดหมาย การแจ้งรายละเอียดของโครงการหรือกิจการสาธารณประโยชน์ การใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้บริจาคได้เห็นถึงสภาพการณ์ของปัญหาตลอดจนความจำเป็นในการที่องค์กรจะต้องระดมทุน เพื่อให้ผู้บริจาคตระหนักถึงความจำเป็นที่ทุกคนในสังคมจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเมื่อผู้บริจาคเกิดการรับรู้และเข้าใจถึงสภาพการณ์ของปัญหาดังกล่าวก็จะตอบรับกลับมายังองค์กรสาธารณประโยชน์โดยการบริจาคเงิน การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร หรือการเข้ามาทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคม เป็นต้น

Mixer (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 4) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมภายหลังจากที่ผู้บริจาคตัดสินใจที่จะบริจาค หรือสละเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรแล้วว่า “เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง องค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อาจแสดงความพอใจกลับคืนสู่ผู้บริจาคโดยอาจอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ เช่น การจัดส่งจดหมายขอบคุณ การจารึกชื่อลงบนอาคาร การมอบเหรียญตราเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นต้น”

ประเด็นที่สำคัญก็คือ ระดับของความพอใจที่ผู้บริจาคได้รับนั้นจะกลายมาเป็นตัวกำหนดการให้หรือการบริจาคในครั้งต่อไป ความพอใจของผู้บริจาคจะเพิ่มขึ้นตามระดับของความภาคภูมิใจตนเอง (self-esteem) สถานภาพใหม่ (a new status) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (a sense of belonging) และ Mixer ได้ให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลอีกอย่างหนึ่งต่อการบริจาคของผู้บริจาคก็คือความเชื่อที่ว่า “การให้ถือเป็นความพอใจซึ่งเป็นความจำเป็นและเป็นความปรารถนาขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ของผู้บริจาค”

การตอบสนองขององค์กรสาธารณกุศลต่อผู้บริจาคมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการบริจาคในครั้งต่อไป การตอบสนองขององค์กรที่มีต่อผู้บริจาคเป็นสิ่งที่ผู้บริจาคมักจะคาดหวังเสมอ และยังเป็นการสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นแก่ผู้บริจาค ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้บริจาคและองค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์นั้นสามารถมีได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น สมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนสนิทของผู้บริจาคได้รับประโยชน์จากการให้บริการขององค์กร หรือความยินดีที่จะบริจาคเงินให้แก่สถาบันที่ตนเคยศึกษาของกลุ่มศิษย์เก่าของแต่ละสถาบัน เป็นต้น

Mixer กล่าวว่า ยิ่งบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับสาเหตุนั้น ๆ มากเท่าใด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์ก็ยิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้น

ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ได้ต้องการเพียงเพื่อให้เกิดการบริจาคเพียงครั้งเดียวเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อนำไปสู่การบริจาคอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ความซื่อสัตย์จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าว องค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ จะต้องรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อจุดมุ่งหมายที่วางไว้

โครงสร้างที่กำหนดการบริจาคของบุคคล (a framework for determining why people give)

Mixer (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 6) ได้เสนอแนะโครงสร้างที่จะสามารถนำมาช่วยกำหนดการตัดสินใจบริจาคของแต่ละบุคคล โดยโครงสร้างนี้จะแสดงถึงเหตุผลทั้งจากภายในบุคคลและอิทธิพลภายนอกของผู้บริจาค โดยเหตุผลภายในของผู้บริจาคจะถูกกระตุ้นโดยอิทธิพลภายใน

<p>แรงจูงใจภายใน (internal motivations)</p>	<p>อิทธิพลภายนอก (external influences)</p>
<p>ปัจจัยส่วนบุคคล (personal or 'I' factors)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความภาคภูมิใจตนเอง (acceptance of self or self-esteem) - ความสำเร็จ (achievement) - ความสนใจ (cognitive interest) - การเจริญเติบโต (growth) - การลดความรู้สึกผิด (guilt reduction or avoidance) - จุดมุ่งหมายของชีวิต (meaning or purpose of life) - ประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับ (personal gain or benefit) - ความมุ่งมั่น (spirituality) - ความเป็นอมตะ (immortality) - การดำรงชีวิต (survival) 	<p>สิ่งตอบแทน (reward)</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับ (recognition) - บุคคล (personal) - สังคม (social) <p>สิ่งกระตุ้น (stimulations)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความต้องการของมนุษย์ (human needs) - ความต้องการส่วนบุคคล (personal request) - วิสัยทัศน์ (vision) - การตัดสินใจส่วนบุคคล (private initiative)

ปัจจัยทางสังคม (social or 'we' factors)

- สถานภาพ (status)
- การเข้าร่วมเป็นสมาชิก (affiliation)
- กลุ่ม (group endeavor)
- การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (interdependence)
- การเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruism)
- ครอบครัวและคนรุ่นหลัง (family and progeny)
- อำนาจ (power)

ปัจจัยด้านลบ (negative or 'they' factors)

- การพบอุปสรรค (frustration)
- สถานการณ์ที่ไม่รู้จัก (unknown situations)
- ความไม่ปลอดภัย (insecurity)
- ความกลัวและความกังวล (fear and anxiety)
- ความสลับซับซ้อน (complexity)

- ประสิทธิภาพ, ประสิทธิภาพ (effectiveness, efficiency)
- การลดหย่อนภาษี (tax deduction)

สถานการณ์ (situations)

- ความเกี่ยวข้องกับบุคคล (personal involvement)
- การวางแผน, การตัดสินใจ (planning and decision making)
- ความเกี่ยวข้องกับครอบครัว (family involvement)
- วัฒนธรรม (culture)
- ประเพณี (tradition)
- บทบาทเชิงอัตลักษณ์ (role identity)
- การจัดการรายได้ (disposable income)

แผนภูมิที่ 3 กรอบโครงสร้างในการช่วยกำหนดการตัดสินใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคล

ที่มา Mixer, 1993 : 14

จริยธรรมในการระดมทุน (ethical in fund-raising)

Stenbeck (Yao Koh Tuan Kiok, 1996 : 14) ได้กล่าวถึงจริยธรรมในการระดมทุนว่าประกอบด้วย

- (1) ความเคารพกฎหมาย (lawful) เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ทำหน้าที่ระดมทุนจะต้องให้ความสำคัญและยึดมั่น

(2) **ความซื่อสัตย์ (truthful)** หมายถึง การเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินงานทุกอย่างขององค์กรอย่างตรงไปตรงมาในการระดมทุน องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์จะต้องไม่ปิดบังบางสิ่งบางอย่างกับผู้บริจาค โดยองค์กรควรที่จะแจกแจงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย การบริหารจัดการเงินทุนที่ได้รับบริจาคมาว่ามีองค์กรได้มีการใช้จ่ายอย่างไรบ้าง

(3) **ความรับผิดชอบ (accountable)** หมายถึง ความรับผิดชอบเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น องค์กรต้องสามารถอธิบายให้ได้ว่าความผิดพลาดดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร

(4) **ความเคารพ (respectful)** หมายถึง องค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์จะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้บริจาค เพื่อให้พวกเขาได้เห็นว่าเป็นเงินที่พวกเขาบริจาคไปนั้นเมื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดประสิทธิผลอย่างไรบ้าง

กฎในการระดมทุน (rules in fund-raising)

Stenbeck (Yao Koh Tuan Kiok, 1996 : 16) กล่าวถึงกฎในการระดมทุนว่าประกอบด้วย

(1) **เตรียมพร้อมอยู่เสมอ (be ready)** นั่นคือเตรียมความพร้อมอยู่เสมอสำหรับทุก ๆ โอกาสที่เกิดขึ้นอันจะนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือดูโทรทัศน์ จะต้องนำสิ่งที่ได้ดูได้เห็นและได้ยินมาใช้ให้เป็นประโยชน์ การเตรียมความพร้อมยังหมายถึงความรวดเร็วพร้อมที่จะดำเนินการโดยทันทีด้วย

(2) **มีความชัดเจน (be bold)** องค์กรจะต้องดำเนินการภายใต้ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา

(3) **กระตือรือร้น (be passionate)** องค์กรต้องพึงระลึกไว้เสมอว่า การระดมทุนเป็นเรื่องของไม่ตรีจิตที่พึงมีให้กันในสังคม น้อยครั้งมากที่บุคคลจะบริจาคเพราะเหตุผล ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการให้เพราะอารมณ์ การระดมทุนมิใช่เป็นเรื่องของเงินเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคล ประชาชน และความจำเป็นต่าง ๆ ดังนั้นข่าวสารหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์กรจะต้องกระตุ้นอารมณ์กลุ่มเป้าหมายให้ตระหนักถึงความจำเป็นขององค์กร

นอกจากนี้แล้ว พบว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) ก็มีบทบาทมากเช่นกัน เห็นได้จากการสื่อสารในรูปแบบของ “การเคาะประตูบ้าน” หรือการพบปะพูดคุย การจัดกิจกรรมงานเลี้ยงต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูล และขอความร่วมมือ ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์และแนวคิดเกี่ยวกับการระดมทุนจึงนำซึ่งแนวทางสำหรับผู้วิจัยในการศึกษาถึงรูปแบบของกลยุทธ์การระดมทุนของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมให้ชัดเจนมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

การสื่อสารถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการโน้มน้าวใจเพื่อให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรม และเกิดการยอมรับในสื่อหรือข้อความที่สารนั้นเสนอ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมุ่งศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารของนักสังคมสงเคราะห์ในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคม โดยมุ่งศึกษาถึงความสามารถในการโน้มน้าวใจหรือชักจูงให้ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือประชาชนทั่วไปตัดสินใจบริจาคเงินเพื่อนำมาใช้ในการกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้นำเอาแนวคิดและกรอบทฤษฎีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจมาเป็นใช้แนวทางประกอบการศึกษาวิจัยด้วย

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2526) ได้กล่าวถึงการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคำว่า การโน้มน้าวใจและการจูงใจนั้น ต่างก็เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือ มนุษย์ใช้การสื่อสารเพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจูงใจคน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสื่อสารเพื่อให้เกิดการจูงใจ (persuasive communication situation) อันเป็นสถานการณ์ที่บุคคลที่เป็นแหล่งข่าวสารหวังที่จะให้บุคคลที่เป็นผู้รับสารเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อข่าวสาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมหรือก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับสารให้เป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

เนื่องจากการโน้มน้าวใจเป็นวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการสื่อสาร เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการเหนือผู้ถูกโน้มน้าวใจ ดังที่ Miller (1989) กล่าวว่า การโน้มน้าวใจหมายถึง สถานการณ์ซึ่งพยายามกระทำการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและ/หรือพฤติกรรมโดยการติดต่อทางสัญลักษณ์ (สาร) ซึ่งบางครั้งเกี่ยวข้องกับการบังคับ (ทางอ้อม) และการใช้จุดจูงใจทางเหตุผลและทางอารมณ์ต่อผู้ถูกโน้มน้าวใจเป้าหมาย

Cutlip และ Center (1964, อ้างถึงใน อรรถวรณ์ ปิณฑนโอบาท, 2537) ได้เสนอความคิดเห็นว่าการโน้มน้าวใจทางการประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเปลี่ยนแปลง (change) ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน หรือทำให้ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยนั้นสลายไป (neutralize) เพื่อก่อเกิด (crystallize) ความคิดเห็นในทางที่เป็นประโยชน์ต่อเราหรือต่อหน่วยงานของเราหรือเพื่อรักษา (conserve) ความคิดเห็นที่ดีอยู่แล้วนั้นให้คงอยู่ตลอดไป

Taylor และคณะ (1986) ได้ให้คำจำกัดความของการโน้มน้าวใจว่าหมายถึง การสื่อสารซึ่งเริ่มขึ้นด้วยเจตนาที่จะทำการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม หรือพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ

ลักษณะของการโน้มน้าวใจ

อรรถวรรณ ปิลาตันธนโรวาท (2537) กล่าวสรุปลักษณะของการโน้มน้าวใจไว้ดังนี้

- (1) **ความตั้งใจ** ผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการให้เหนือกว่าผู้ถูกโน้มน้าวใจ
- (2) **ทางเลือก** โดยปกติผู้ถูกโน้มน้าวใจจะมีทางเลือกมากกว่าหนึ่ง และผู้โน้มน้าวใจจะพยายามชักจูงผู้ถูกโน้มน้าวใจให้ยอมรับทางเลือกที่ตนเสนอ
- (3) **การเปลี่ยนแปลงหรือการสร้าง** สิ่งสำคัญที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการคือ การเปลี่ยนแปลงหรือการสร้าง หรือการดำรงไว้ซึ่งความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของผู้ถูกโน้มน้าวใจ ซึ่งจะมีผลต่อปัจจัยอื่นซึ่งได้แก่ อารมณ์ พฤติกรรม เป็นต้น

องค์ประกอบขั้นพื้นฐานในการโน้มน้าวใจ

อรรถวรรณ ปิลาตันธนโรวาท (2537) ได้กล่าวสรุปถึงองค์ประกอบของการโน้มน้าวใจไว้ดังนี้

- (1) **องค์ประกอบภายนอกของผู้รับสาร** สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ
 - **ความแตกต่างภายในผู้ส่งสาร** ผู้ส่งสารแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน เช่น ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ อาชีพ
 - **ความแตกต่างภายในสาร** สารแต่ละชิ้นมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียนมีความโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาของสาร ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้ การจัดเรียงเรียงสาร ข้อโต้แย้งที่ใช้ ภาษา ตลอดจนลักษณะของท่วงทำนองลีลา
 - **ความแตกต่างของสื่อ** ความน่าโน้มน้าวใจของสารจะแตกต่างกันเมื่อเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับ การสื่อสารโดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ
 - **ความแตกต่างภายในสภาพการณ์** สภาพการณ์ที่มีหรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใด ความคุ้นเคยหรือไม่คุ้นเคยของผู้รับสารต่อสภาพการณ์หนึ่งๆ การมีสิ่งเร้าทางบวกหรือทางลบในสภาพการณ์

(2) **องค์ประกอบภายในผู้รับสาร** ผู้รับสารจะมีความอ่อนไหว (susceptible) ต่อการโน้มน้าวใจเพียงใด พิจารณาได้จากสิ่งต่อไปนี้

- ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ
- ทักษะ และทัศนคติ
- ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีเกี่ยวกับสารนั้น ๆ
- ลักษณะทางด้านอารมณ์
- ความสำคัญที่ผู้รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่ง ๆ
- วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการณ์หนึ่ง ๆ

Miller (1989) ได้กล่าวถึงกระบวนการโน้มน้าวใจ ซึ่งผู้โน้มน้าวใจเป็นผู้ใช้สัญลักษณ์แล้วใส่รหัสและส่งสารไปยังผู้รับสารซึ่งถูกโน้มน้าวใจในลักษณะผู้ถูกกระทำ (passive audience) และส่วนใหญ่จะไม่เปิดโอกาสให้มีปฏิกิริยาย้อนกลับ การโน้มน้าวใจตามแนวคิดนี้เป็นกระบวนการร่วมกันทางเดียว ซึ่งผู้โน้มน้าวใจกระทำ (acts) และผู้ถูกโน้มน้าวใจถูกกระทำ (acted upon)

กระบวนการโน้มน้าวใจดังกล่าว เป็นกระบวนการซึ่งผู้โน้มน้าวใจส่งสารและผู้ถูกโน้มน้าวใจรับสารและตอบสนอง การส่งสารโน้มน้าวใจในลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับผู้รับสารจำนวนมาก ดังแบบจำลองต่อไปนี้

ประสบความสำเร็จ : ทักษะ และ/หรือพฤติกรรมของผู้ถูก
โน้มน้าวใจเปลี่ยนแปลง

ผู้โน้มน้าวใจ O สาร O ช่องทาง O ผู้ถูกโน้มน้าวใจ

ไม่ประสบความสำเร็จ : ทักษะ และ/หรือพฤติกรรมของผู้ถูก
โน้มน้าวใจไม่เปลี่ยนแปลง

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการโน้มน้าวใจ ซึ่งผู้โน้มน้าวใจเป็นผู้กระทำ

ที่มา Miller, 1989

การโน้มน้าวใจเกี่ยวข้องกับการใช้การสื่อสารที่จะมีอิทธิพลเหนือสาธารณชนเพื่อให้สาธารณชนกระทำในสิ่งที่ต้องการ เป้าหมายของการโน้มน้าวใจจะเป็นอะไรก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการโน้มน้าวใจ ซึ่งมีอยู่ 6 ขั้นตอนที่ McGuire (อ้างถึงใน Doug, Scott และ Turk, 1994) กล่าวไว้ดังนี้

- (1) **การนำเสนอ (presenting)** บุคคลจะต้องอยู่ในตำแหน่งที่พร้อมรับสารโน้มน้าวใจทั้งร่างกายและจิตใจ
- (2) **ความสนใจ (attending)** ผู้รับสารต้องให้ความสนใจต่อสารโน้มน้าวใจ
- (3) **ความเข้าใจ (comprehending)** สารโน้มน้าวใจต้องนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ซึ่งผู้รับสารสามารถเข้าใจได้
- (4) **การยอมรับต่อสาร (yielding)** ผู้รับสารยอมรับสารและเห็นด้วยกับทัศนคติซึ่งได้แสดงออกมา
- (5) **การเก็บจำสารไว้ (retaining)** ผู้รับสารมีการรำลึกถึงสารที่ได้ยอมรับแล้ว
- (6) **การกระทำ (acting)** ผู้โน้มน้าวใจต้องสามารถสังเกตผลลัพธ์ของการโน้มน้าวใจจากพฤติกรรมของผู้รับสาร

กระบวนการโน้มน้าวใจทั้ง 6 ขั้นดังกล่าว ผู้รับสารจะผ่านขั้นตอนไปที่ละขั้นเพื่อการสื่อสารจะสามารถโน้มน้าวใจได้ครบถ้วนกระบวนการและในสภาพการณ์ปกติขั้นตอนแรกๆ จะต้องเกิดขึ้นก่อนเพื่อที่ขั้นตอนต่อๆ ไปเกิดขึ้นได้

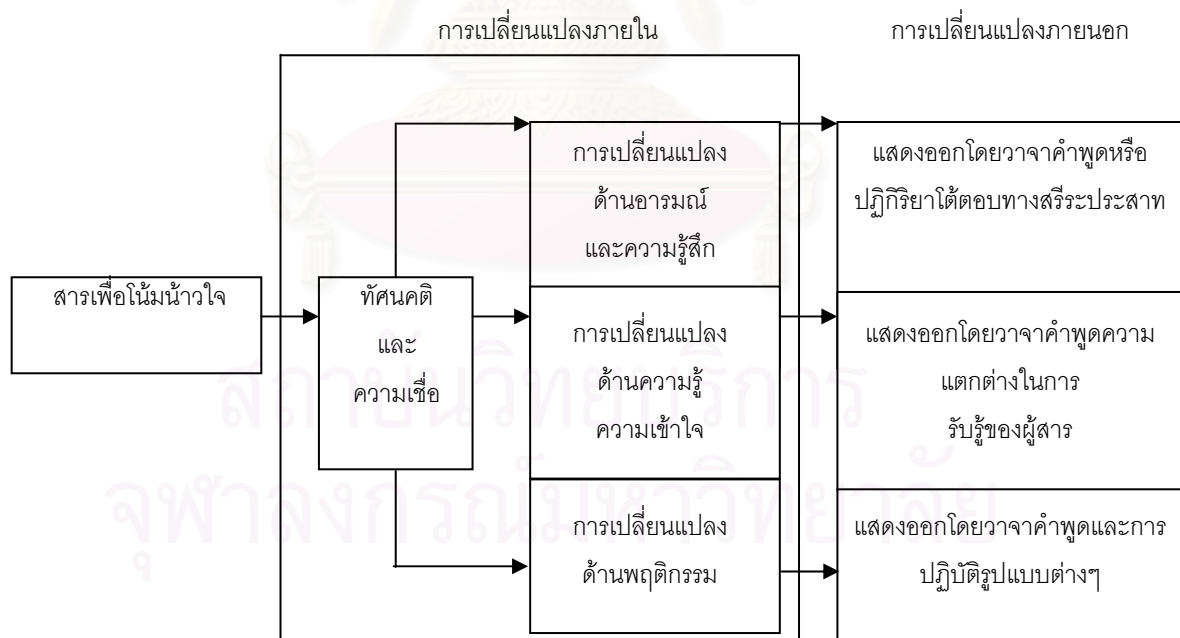
การโน้มน้าวใจจะเป็นผลหรือประสบผลสำเร็จหรือไม่ พิจารณาได้จากพฤติกรรมที่โน้มน้าวนั้นมีการแสดงออกมาหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผลของการโน้มน้าวใจนั้นอาจประเมินไม่ได้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทันทีในระยะเวลาอันสั้น ยิ่งกว่านั้นความตั้งใจของผู้ส่งสารที่แสดงออกมาไม่สามารถใช้เป็นมาตรฐานเพียงอย่างเดียวในการตัดสินความสำเร็จหรือความล้มเหลว (อรวรรณ ปิลาธิโรวาท, 2537)

Hovland, Janis และ Kelly (1959) ได้เสนอแนะว่า ผลของการโน้มน้าวใจนั้นจะพิจารณาได้ว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ความรู้สึก และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผลของการโน้มน้าวใจสามารถสังเกตได้ 3 ประการคือ

- (1) การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive change)
- (2) การเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึก (affective change)
- (3) การเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรม (behavioral change)

ความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อย่างชัดเจน เมื่อมีการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจเกิดขึ้น ผลของการโน้มน้าวใจมักจะเกิดขึ้นรวมกัน Hovland และคณะ (1959) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความเชื่อ อย่างไรก็ตามการที่บุคคลมี ทัศนคติและความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ได้หมายความว่าบุคคลจะต้องมีพฤติกรรมตามนั้นด้วย ทั้งนี้เพราะทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลถูกควบคุมด้วยตัวแปรอื่น ๆ

Rosenberg และ Hovland (1960) กล่าวว่า ผลของการโน้มน้าวใจจะรวมทัศนคติและความเชื่อไว้ เมื่อมีการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในตัวผู้รับสารจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึก และการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในและการเปลี่ยนแปลงภายนอกดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทัศนคติกับการเปลี่ยนแปลงภายในและการเปลี่ยนแปลงภายนอก

ที่มา Rosenberg และ Hovland, 1960

ปัจจัยต่างๆ ในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยผู้โน้มน้าวใจ ผู้ถูกโน้มน้าวใจ สารโน้มน้าวใจ รวมทั้งช่องทางการสื่อสาร ซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่าง ๆ Wilcox และคณะ (1995) ได้ชี้ให้เห็นปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จในการโน้มน้าวใจ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) **การวิเคราะห์ผู้รับสาร (audience analysis)** ความรู้เกี่ยวกับผู้รับสาร เช่น ความเชื่อ ทศนคติ วิถีชีวิต เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการโน้มน้าวใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ส่งสารปรับปรุงสารให้ดึงดูดความสนใจ สามารถตอบสนองของความต้องการของผู้รับสาร และจัดความเป็นเหตุเป็นผลของการกระทำได้ รวมทั้งความรู้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร เช่น เพศ อายุ ระดับรายได้ อาชีพ ฯลฯ

(2) **ความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (source credibility)** ผู้รับสารจะเชื่อถือสารมากขึ้น ถ้าแหล่งสารมีความน่าเชื่อถือ โดยมีองค์ประกอบต่างๆ 3 ประการ คือ ความเชี่ยวชาญ (expertise) ความจริงใจ (sincerity) และ บารมี (charisma)

(3) **จุดมุ่งใจต่อประโยชน์ส่วนตน (appeal to self-interest)** ผู้รับสารจะเริ่มข้องเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือให้ความสนใจต่อสาร เมื่อมีจุดมุ่งใจทางจิตใจ หรือความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

(4) **ความชัดเจนของสาร (clarity of message)** สารโน้มน้าวใจต้องเจาะจง เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อนมากนัก

(5) **เวลาและบริบท (timing and context)** สารโน้มน้าวใจจะมีความมุ่งใจมากขึ้น ถ้ามีปัจจัยแวดล้อมต่างๆ สนับสนุน หรือตัวผู้รับสารได้รับสารภายในบริบทหรือสถานการณ์ซึ่งบุคคลคุ้นเคย

(6) **การมีส่วนร่วมของผู้รับสาร (audience participation)** ความเกี่ยวข้องหรือการมีส่วนร่วมของผู้รับสารจะมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือผลักดันให้เกิดความเชื่อได้

(7) **การแนะนำสำหรับการกระทำ (suggestions for action)** ผู้ถูกโน้มน้าวใจจะเห็นพ้องด้วย ถ้าได้รับข้อแนะนำสำหรับการกระทำจากผู้สนับสนุน

(8) **เนื้อหาและโครงสร้างของสาร (content and structure of message)** กลวิธีที่จะทำให้สารมีความชักจูงใจสูงขึ้น ควรประกอบด้วย

- **มีลักษณะละคร (drama)** เนื่องจากทุกคนชอบเรื่องราวที่ดี การที่จะทำให้ผู้รับสารสนใจ อาจสร้างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ขึ้น

- การใช้สถิติ (statistics) สาธารณชนมักจะเชื่อถือต่อสถิติ
- มีผลการสำรวจหรือการตรวจสอบประชามติ (surveys and polls)
- การยกตัวอย่าง (examples) ถ้อยคำที่แสดงความคิดเห็นจะมีความโน้มน้าวใจมากขึ้น ถ้ามีการยกตัวอย่างประกอบ
- การใช้พยาน (testimonials) คือมีการอ้างถึงผู้ทรงคุณวุฒิหรือแหล่งสารที่น่าเชื่อถือ
- มีการรับรอง (endorsements) การรับรองสามารถกระทำได้โดยบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ องค์กรที่เป็นที่ยอมรับ หรือสื่อมวลชนภายนอก
- การใช้จุดจูงใจทางอารมณ์ (emotional appeals) จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร อย่างไรก็ตามการใช้เหตุผลก็มีความจำเป็นด้วย

(9) การพูดโน้มน้าวใจ (persuasive speaking) เทคนิคการพูดโน้มน้าวใจมีดังนี้

- ใ้-ใ้ (yes-yes) เริ่มต้นด้วยการชี้แนะให้ผู้ฟังเห็นด้วย แล้วพัฒนารูปแบบการพูดเพื่อให้ผู้ฟังตอบรับว่า “ใช่”
- เสนอแนะตัวเลือกเชิงโครงสร้าง (offer structured choice) ให้ตัวเลือกเชิงโครงสร้างระหว่าง A กับ B เพื่อให้ผู้ฟังเลือก
- ค้นหาข้อผูกพัน (seek partial commitment) สร้างข้อผูกพันสำหรับการกระทำบางอย่างในส่วนของผู้รับสาร
- ถามเพื่อได้สิ่งที่มากกว่า หยุดนึ่งสำหรับสิ่งที่น้อย (ask for more/settle for less)

การที่นักสังคมสงเคราะห์จะใช้การโน้มน้าวใจให้มีประสิทธิผลได้นั้น นักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวควรที่จะรู้ถึงการผลิตสื่อเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป จึงจะเห็นได้ว่านักสังคมสงเคราะห์ที่มีกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงจะเน้นไปที่ลักษณะเด่นเฉพาะของผู้รับสารดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งจะต่างจากกรณีของกลุ่มเป้าหมายที่กว้างที่จะต้องผลิตสื่อเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้พร้อมกัน นอกจากนี้ ตัวของนักสังคมสงเคราะห์เองจะต้องเสนอตัวของนักสังคมสงเคราะห์เองเพื่อทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันบริจาคเงินเพื่อใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมของสังคมสงเคราะห์ เพราะอาจมีไม่แน่ใจหรือสงสัยว่านักสังคมสงเคราะห์จะนำเงินที่ได้จากการบริจาคมมาใช้เพื่อการสังคมสงเคราะห์ตามที่ได้อบรมไว้หรือไม่ในสื่อที่เผยแพร่หรือไม่ อย่างไรก็ตาม

ผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมของนักสังคมสงเคราะห์นั้นสามารถจำแนกผลงานและงานวิจัยดังกล่าวได้เป็นงาน 2 ประเภท คือ

ผลงานและงานวิจัยภายในประเทศ

ด.ร. สมเกียรติ วันทะนะ (2536) ได้เสนอรายงานเรื่อง “นโยบายสังคมสงเคราะห์สำหรับประเทศไทย” ในการประชุมวิชาการประจำปีของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ ทีดีอาร์ไอ (Thailand Development Research Institute) เมื่อวันที่ 10 – 11 ธันวาคม พ.ศ. 2536 โดยได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดความเชื่อที่ว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดบริการด้านสวัสดิการสังคม โดยรัฐจะเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่เป็นปัญหาหรือเป็นส่วนเกินของสังคมในลักษณะของการ “เก็บตก” โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้แก่ คนพิการ ขาดทุน คนเร่ร่อนจรจัด ผู้สูงอายุคนชราที่ถูกทอดทิ้ง สตรีบางประเภทและเด็กกำพร้า เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ระบบสวัสดิการสังคมตามความหมายที่แท้จริงก็คือ ระบบที่ทำหน้าที่เสมือน “สถาบันทางสังคมหลักสถาบันหนึ่ง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีหลักประกันขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ โดยถือว่า สวัสดิภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญ หรือเป็นเนื้อแท้ของการพัฒนาสังคม”

“การสังคมสงเคราะห์” ที่แท้จริงคือ การทำงานที่ยังผลให้สังคมรวมเป็นหนึ่งเดียว ไม่แตกแยกล่มสลาย มีบูรณาภาพทางสังคม (social integration) เชื่อมโยงไว้ ความมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์จึงไม่ใช่เป็นเพียงการเอาอะไรไปให้เขา ไม่ใช่เอาบริการไปให้ หรือเอาทรัพย์สินเงินทองไปให้ แต่หมายถึงการทำให้สังคมรวมใจกันและสามารถผนึกยึดเหนี่ยวเข้าด้วยกัน ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์จึงพึงให้ความสำคัญกับหน้าที่ในการทำให้สังคมสามารถรวมกันได้เป็นหนึ่งเดียว

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า อุปสรรคที่สำคัญของนักสังคมสงเคราะห์ คือ

ประการแรก การถูกครอบงำทางความคิด แบบแผน ระบบในการทำงาน โดยระบบการทำงานแบบราชการของนักสังคมสงเคราะห์และการถูกสอนให้ยอมรับแนวความคิดที่ว่า ผู้ที่ได้รับการสังคมสงเคราะห์พึงยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ที่ต่ำต้อย และมีหน้าที่เพียงแค่อวยรับสิ่งของหรือบริการที่นักสังคมสงเคราะห์จัดหาให้เท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้บ่อยในสังคมไทย และเป็น

หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาสังคมที่สวนทางกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโดยการพึ่งตนเองอย่างสิ้นเชิง

ประการที่ 2 ความเข้าใจผิดว่า งานสังคมสงเคราะห์คือ การให้ การอุปถัมภ์ การขอความอนุเคราะห์ การกุศล มากกว่าเป็นการให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ ทักษะ และกระบวนการในการทำงานภายใต้ความเคารพในปรัชญาพื้นฐานความเป็นมนุษย์นิยม การตระหนักในสิทธิมนุษยชน และความ เป็นธรรมในสังคม ส่งผลให้เกิดช่องทางสำหรับผู้ที่ต้องการมีชื่อเสียงโดยใช้การนำสิ่งของ เครื่องใช้มาเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์และสร้างชื่อเสียงให้กับตน

ประการที่ 3 ธรรมชาติของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์เป็นการทำงานที่ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม ซึ่งผลของการทำงานเป็นไปในลักษณะค่อยไปค่อยไปมากกว่าคนที่ทำงานในสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ที่สามารถเห็นผลงานได้ชัดเจนมากกว่า เช่น อาชีพทางการแพทย์ หนายศความ เป็นต้น

ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์จึงควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้การทำงานเพื่อพัฒนาสังคมเป็นไปอย่างจริงจังไม่ใช่ทำไปเพียงเพราะหน้าที่หรือความจำเป็นบังคับเท่านั้น โดยการทำงานดังกล่าวจึงควรที่จะเป็นการทำงานร่วมกัน ภายใต้ความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคม และการสนับสนุนจากสังคม เพื่อให้การทำงานเพื่อพัฒนาสังคมสำเร็จลุล่วง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พรรณราย ทวีโชติกิจเจริญ (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทของวิทยุและโทรทัศน์ในการระดมทุนเพื่อกิจการสาธารณประโยชน์ โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบวิธีการนำเสนอของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ในการระดมทุนเพื่อกิจการสาธารณประโยชน์ว่ามี 4 รูปแบบ คือ การเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเหตุการณ์และกิจกรรมของกิจการสาธารณประโยชน์ การให้เวลาออกอากาศแก่กิจการสาธารณประโยชน์ การเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมระดมทุนของกิจการสาธารณประโยชน์ และการจัดกิจกรรมระดมทุนให้แก่กิจการสาธารณประโยชน์ อีกทั้งบทบาทของวิทยุและโทรทัศน์ในการระดมทุนเพื่อกิจการสาธารณประโยชน์นั้นประกอบไปด้วย บทบาท 2 บทบาท คือ

(1) บทบาทในฐานะเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของกิจการสาธารณประโยชน์ คือ การเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินกิจกรรม สภาพปัญหาของกิจการสาธารณประโยชน์

(2) บทบาทในฐานะเป็นผู้ระดมสรรพกำลังคนในสังคมเพื่อระดมทุนให้แก่กิจการสาธารณประโยชน์ ลักษณะของการดำเนินบทบาทดังกล่าวเป็นการระดมสรรพกำลังจากบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้สนับสนุนกิจกรรม กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง และกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม

ผลงานและงานวิจัยจากต่างประเทศ

Dominic Yeo Koh Tuan Kiok ได้เสนอรายงานการวิจัยเรื่อง “Wwhy Do Donors Give?” โดยกล่าวว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่ว่าทำไมประชาชนถึงบริจาคเงิน จะมีประโยชน์ต่อการวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการทำงานเพื่อสังคม จากรายงานการวิจัยได้รายงานถึงประเด็นที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริจาคเงินที่จะช่วยให้องค์กรสาธารณประโยชน์สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือเหตุจูงใจในการบริจาคเงินของผู้ที่บริจาคเงินในปัจจุบัน และกระตุ้นหรือโน้มน้าวใจให้ผู้ที่ยังไม่บริจาคเงินเปลี่ยนใจแล้วหันมามีส่วนช่วยเหลือสังคม โดยการบริจาคเงินเพื่อนำมาใช้ในการกิจกรรมทางด้านสังคมสงเคราะห์ (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 8)

จากการศึกษาเกี่ยวกับกฎในการระดมทุนของ Pareto พบว่า ประมาณร้อยละ 80 ของรายได้ขององค์กรจะมาจากร้อยละ 20 ของลูกค้าทั้งหมดขององค์กร และถ้าหากนำกฎดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับองค์กรสังคมสงเคราะห์เพื่อใช้ในการระดมทุน ก็อาจหมายความว่า ร้อยละ 80 ของเงินบริจาคจะมาจากร้อยละ 20 ของผู้บริจาคเงินทั้งหมด เพราะฉะนั้นองค์กรสังคมสงเคราะห์จึงควรที่จะศึกษาว่าผู้บริจาคเงินในกลุ่มร้อยละ 20 ดังกล่าวนั้นมีลักษณะเช่นไรเพื่อให้องค์กรสามารถระดมทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงอาจสรุปได้ว่า การระดมทุนให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กรสังคมสงเคราะห์นั้นจะต้องมีความเข้าใจถึงลักษณะของผู้ที่บริจาคเงิน การตระหนักถึงสาเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้ประชาชนบริจาคเงินจะเป็นเสมือนกุญแจสู่ความสำเร็จในการระดมทุนขององค์กรสังคมสงเคราะห์

Johns Hopkins University (Stenbeck, 1996 : 7) ได้เสนอรายงานการวิจัยโดยชี้ให้เห็นว่าภาคธุรกิจที่ไม่แสวงหากำไร (The Non-profit Sector) เป็นกำลังสำคัญของภาคเศรษฐกิจ โดยพบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมทางด้านสาธารณประโยชน์คิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของรายได้ประชาชาติ และจำนวนองค์กรสาธารณประโยชน์ก็มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

องค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่หรือองค์กรขนาดเล็กในประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรด้านสุขภาพหรือองค์กรด้านสิทธิเด็ก ฯลฯ โดยองค์กรเหล่านี้ต่างก็มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้คือความต้องการเงินทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งก็เป็นที่มาของสาเหตุที่ต้องระดมหาเงินมาบริจาค

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมทั้งในเรื่องของการเกิดขึ้นขององค์กร การรวมตัวของนักสังคมสงเคราะห์ในการระดมทุนนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานงานจากกลุ่มบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย โดยอาศัยการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลจากแกนนำหรือกลุ่มองค์กร อีกทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือก็นับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความร่วมมือเพื่อให้เกิดการประสาน รวมถึงความแตกต่างของนักสังคมสงเคราะห์แต่ละคน มุมมอง ความคิดต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางด้านกลยุทธ์ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละแห่ง และนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ อันนำมาสู่คำถามนำการวิจัยในบทที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์และกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการตอบปัญหาในการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานเพื่อสังคม โดยผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มย่อยตามแนวทางการแบ่งประเภทขององค์กรสาธารณประโยชน์ของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งแบ่งองค์กรสาธารณประโยชน์ออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

1. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านเด็กและเยาวชน
2. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านสตรี
3. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านคนชรา
4. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านคนพิการ
5. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านผู้ประสบสาธารณภัย
6. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านครอบครัว และ
7. องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านผู้ป่วยโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง

ที่มา กรมประชาสงเคราะห์, 2544

ในการดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการวิจัยอย่างเจาะจง โดยกำหนดให้มีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชนอย่างละ 1 องค์กรในแต่ละประเภท ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาองค์กรสาธารณประโยชน์ทั้ง 7 ประเภท ประเภทละ 2 องค์กร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบได้ด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นติดต่อประสานงาน

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมรายชื่อของผู้ให้ข้อมูลแต่ละองค์กรสาธารณประโยชน์ และติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับจากงานวิจัยชิ้นนี้ รวมถึงลักษณะของคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้มีเวลาเตรียมตัวและเตรียมข้อมูลให้พร้อม และทำการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกเพื่อให้ผู้วิจัยเข้าทำการสัมภาษณ์

2. ขั้นเตรียมอุปกรณ์

ภายหลังจากที่กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียงเพื่อใช้บันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลระหว่างทำการสัมภาษณ์

3. ขั้นสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อเก็บข้อมูล โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 14 คน จากองค์กรสาธารณประโยชน์ 14 แห่ง โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านเด็กและเยาวชน

- มูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ ต้ารวจนครบบาล บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ นายดาบธวัช ขอเพิ่มกลาง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทางด้านงานประสานงานและดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิ
- มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณวัลลภ ตังคณานุกาญจน์ เลขานุการมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านสตรี

- สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณพิมพ์ใจ โพธิ์ภักดี รองประธานสภาสตรีฯ ที่รับผิดชอบทางด้านกิจกรรมของสภาสตรี
- สหพันธ์สตรีนักรุกกักแห่งประเทศไทย บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณจรรยาสมร วัฒนเวคิน อดีตประธานสหพันธ์สตรีนักรุกกักแห่งประเทศไทย

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านคนชรา

- สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณคมคาย บุญเสริมสุข ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสภา
- มูลนิธิสงเคราะห์คนชราและไร้ที่พึ่ง บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณวรรณภา เลาะพึ่ง เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านคนพิการ

- มูลนิธิสงเคราะห์เด็กอ่อนทางสมองและปัญญา กรมประชาสงเคราะห์ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณเจียมจิตต์ ใจเอื้อ นักสังคมสงเคราะห์ที่รับผิดชอบทางด้านบริการประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิ
- มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมมหาราชชนนี บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณณัฏชา สมุทรสกุลเปี่ยม ผู้จัดการฝ่ายบริหารของมูลนิธิ

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านผู้ประสบสาธารณภัย

- กองดับเพลิง กรมตำรวจ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ พ.ต.ท. ชุมพล บุญประยูร รองผู้กำกับการกองบังคับการตำรวจดับเพลิง
- มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก (มสคท.) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ได้แก่ คุณหญิง แสงเดือน ณ นคร ประธานกรรมการอำนวยการมูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึกฯ

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านครอบครัว

- ศูนย์สงเคราะห์อาชีพสตรีภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ คุณกฤตนาฏ สามะพุทธิ เจ้าหน้าที่ของศูนย์สงเคราะห์ฯ
- มูลนิธิลูกชาวไซอาซีฟ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ คุณวราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิฯ

องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านผู้ป่วยโรคมะเร็ง

- ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ คุณสายสม วงศาสุลักษณ์ ประธานคณะกรรมการหารายได้ ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย
- มูลนิธิป้องกันโรคเอดส์ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ คุณอวยชัย ป้อมแจ่ม เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และซักถามผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อช่วยในการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในภายหลัง

4. ขั้นตอนการบันทึกและลงรายละเอียดข้อมูล

เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำเทปบันทึกเสียงที่ผู้วิจัยได้บันทึกขณะสัมภาษณ์มาทำการถอดความและจัดพิมพ์ให้อยู่ในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและง่ายต่อการนำมาศึกษาเพื่อลงรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

5. ขั้นตอนการสรุปและวิเคราะห์ผล

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลครบตามเกณฑ์ที่กำหนดและได้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงนำเอารายละเอียดของข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับมาทำการสรุป ศึกษา และวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

หนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม 2544

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าและใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่ารายละเอียดได้อย่างเต็มที่ตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้และเพื่อให้ประเด็นคำถามสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์

การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์

- จุดเริ่มขององค์กรสาธารณประโยชน์
- มุมเหตุหรือแรงจูงใจในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์
- รูปแบบและลักษณะการดำเนินงานขององค์กรในระยะแรก

ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์

- สภาพสังคมก่อนที่จะมีการเกิดขึ้นขององค์กร
- มุมมองที่มีต่อการทำงานเพื่อสังคม
- เหตุผลที่เข้าร่วมในการทำกิจกรรมขององค์กร

1.2 กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

- รูปแบบและวิธีการในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์
- สาเหตุที่เลือกใช้วิธีการดังกล่าวในการระดมทุน
- สื่อที่องค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในการระดมทุน

2. เทปบันทึกเสียง

โดยผู้วิจัยได้นำมาใช้สำหรับการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ พร้อมทั้งขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ก่อนที่ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้การสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเครื่องมือซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งได้แก่แนวคำถามที่ผู้วิจัยจะใช้ในการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้นำแนวคำถามดังกล่าวไปขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยพิจารณา ปรับปรุง และแก้ไขให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์และกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม โดยนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงลึกมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ดังกล่าวมีความสมบูรณ์และเป็นไปได้ตามหลักวิชาการ ทำให้เห็นภาพรวมของที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์และกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้ในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description) โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามประเด็นปัญหานำการวิจัยดังนี้คือ

1. ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 14 ท่าน จากองค์กรสาธารณประโยชน์ 14 แห่ง แบ่งออกเป็นองค์กรภาครัฐ 7 แห่ง และองค์กรภาคเอกชน 7 แห่ง ที่จัดตั้งขึ้นโดยคนไทยและมีสำนักงานตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยจำแนกออกเป็น 7 ประเภทหลักตามแนวทางของกรมประชาสงเคราะห์ 2544 ดังต่อไปนี้คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มครอบครัว กลุ่มคนชรา กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ประสบสาธารณภัย และกลุ่มผู้ป่วยโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ตามปัญหาในการวิจัย 2 ข้อ คือ

1. ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. กลยุทธ์การสื่อสารขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุน

ปัญหำนำข้อที่ 1 : ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมนั้นเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นสำคัญ โดยจากผลของการวิจัยพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกตามลักษณะของสภาพปัญหาได้เป็น 5 รูปแบบดังนี้ คือ

1. ภัยพิบัติหรือภัยธรรมชาติ

จากผลการวิจัยพบว่า ที่มาขององค์กระสาธณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมาจากการเห็นความสำคัญของความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ โดยพบว่าภัยพิบัติดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย ฯลฯ และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ เช่น ภัยจากสงคราม ภัยจากปรมาณู ภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อองค์กระสาธณประโยชน์ที่มีที่มาจากความเห็นความสำคัญของปัญหาภัยพิบัติหรือภัยธรรมชาติอยู่ 2 องค์กร ได้แก่ กองดับเพลิง กรมตำรวจ และมูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก (มสคท.) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี

“การเกิดขึ้นของกรมดับเพลิงเริ่มมาจากในปี พ.ศ. 2496 กฎหมายระบุว่า ตำรวจมีหน้าที่ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งต่อมาในปี 2513 ได้ขยายตัวเป็นกองบังคับการตำรวจดับเพลิง เนื่องจากเกิดมหาวาตภัยที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช”

(พ.ท.ท. ชุมพล บุญประยูร, กรมดับเพลิง, สัมภาษณ์ 4 เม.ย. 2544)

“ตอนนั้นมีปัญหาคอมมิวนิสต์ เกิดสงครามภายในและภายนอกประเทศ เกิดความรู้สึกว่าทำอย่างไรถึงจะทำให้ภรรยาของบ้านทหารที่ไปรบมีขวัญและกำลังใจที่ดี เราเองก็ต้องทำใจว่าจะอยู่ยังไง เรามีหน้าที่ที่จะต้องทำและมีลูกน้องต้องดูแล สามีก็ไม่อยู่ ต้องไปเยี่ยมครอบครัวของทหารที่ไปรบ ไปบอกภรรยาของพวกเขาก็ให้ภูมิใจในสามี อย่าทำตัวเหงานะ ก็เลยมาจัดตั้งสมาคมแม่บ้านทหารบกขึ้น” (คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

โดยพบว่า การให้ความช่วยเหลือขององค์กระสาธณประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในลักษณะของการสงเคราะห์มากกว่าที่จะเป็นการช่วยเหลือในลักษณะของการควบคุมหรือป้องกัน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายขององค์กรดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ และบางครั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ที่ยากจะทำนายหรือควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือขององค์กระสาธณประโยชน์ดังกล่าวจึงมักแสดงออกในรูปของการนำสิ่งของมาแจก การให้สาธารณูปโภคที่จำเป็น การบริจาคเงินสิ่งของ เงิน เป็นต้น เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าส่วนหนึ่งของที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของภัยพิบัติหรือภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและที่เป็นภัยพิบัติที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ โดยพบว่า การให้ความช่วยเหลือจะอยู่ในรูปของการให้ การช่วยเหลือทางด้านสิ่งของ เครื่องใช้ ในการอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่ประสบปัญหาสามารถดำรงชีวิตต่อไปในสังคมได้

2. รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่า มีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญของปัญหาทางด้านรายได้ ความเป็นอยู่ และอาชีพอยู่ 2 องค์กร คือ มูลนิธิลุงชาวไชยาชีพ และศูนย์สงเคราะห์อาชีพสตรีภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์

“สมัยก่อนไปขายยา เจอคนต่างจังหวัดไม่มีอาชีพ พอเสร็จหน้าหนาวบ้านก็ว่างไม่มีงานทำ ลุงก็เลยถามชาวบ้านว่า เสร็จมาแล้วจะทำอะไร ชาวบ้านก็บอกว่าไม่มีงานทำ ลุงก็เลยแนะนำว่าจะมาทำอะไรขาย ชาวบ้านก็บอกว่าทำไม่เป็น ลุงก็เลยบอกว่าจะสอนอาชีพแบบง่ายๆ 2-3 อย่าง ก็สอนหมู่บ้านหนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งก็ทำมาเรื่อย ๆ พร้อมกับการขายยาไปด้วย”

(วราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์, มูลนิธิลุงชาวไชยาชีพ, สัมภาษณ์ 28 ก.ค.2544)

“ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบมากในสังคม มีการเอาเปรียบค่าจ้างแรงงานอย่างไม่เป็นธรรม การถูกชักจูงให้เข้ามาค้าบริการทางเพศ ปัญหาโสเภณีเด็ก การถูกข่มขืน ทำให้มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีตามภูมิภาคต่างๆขึ้น โดยภาคกลางก็จะจัดตั้งอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี”

(กฤษฎาภรณ์ สามะพุทธิ, ศูนย์สงเคราะห์สตรีภาคกลาง, สัมภาษณ์ 12 ก.ค.2544)

จากการศึกษาพบว่า ที่มาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวเกิดจากความ ต้องการที่จะเข้ามาช่วยให้ประชาชนที่เดือดร้อนหรือต้องการจะยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้รูปแบบกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะเน้นหนักไปที่การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพเพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพ โดยพบว่ารูปแบบของกิจกรรม ดังกล่าว ได้แก่ กิจกรรมการสอนทำอาหาร การฝึกงานฝีมือ การฝึกหัดเกี่ยวกับงานช่างฝีมือ กิจกรรมการทำดอกไม้ ฯลฯ

ทั้งนี้พบว่า ปัจจุบันความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการฝึกอาชีพกำลังเป็นที่สนใจจากประชาชนเนื่องจากพบว่าอัตราคนตกงานในประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยทำให้ความสนใจที่จะเข้ามาฝึกหัดอาชีพเพื่อประกอบรายได้หรือหารายได้เสริมมีมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของประเด็นปัญหาความแตกต่างทางด้านรายได้ สภาพความเป็นอยู่ และ อาชีพ จึงนำมาซึ่งการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านอาชีพขึ้น

3. วิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนหนึ่งมีที่มาจากประเด็นเรื่องวัย โดย พบว่ามีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นและมีที่มาจากปัญหาดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาเรื่องวัยเป็นปัญหาที่ครอบคลุมไปถึงคนส่วนใหญ่ที่เป็นประชากรของประเทศ ได้แก่ เด็ก สตรี และคนชรา ส่งผลให้องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากที่มีที่มาจาก การตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาที่เกิดจากวัย

จากการสัมภาษณ์พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของปัญหา ทางด้านวัย ได้แก่ มูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาล มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก สภาสตรีแห่งชาติใน พระบรมราชินีนาถ สหพันธ์สตรีนักธุรกิจแห่งประเทศไทย สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรม ราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ และมูลนิธิสงเคราะห์คนชราและไร้ที่พึ่ง

โดยพบว่า มูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาล และมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก มีที่มาจากความ ต้องการที่จะเข้ามาช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เช่น ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ปัญหาแรงงานเด็ก ฯลฯ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากที่ประสบกับปัญหา ดังกล่าวและมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากคนในสังคม

“มูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ กองบัญชาการตำรวจนครบาล เกิดขึ้นในปี 2519 มีเด็กที่โรงเรียน อัสสัมชัญคอนแวนต์มีปัญหากับครูที่โรงเรียน เด็กไม่ฟังครู ครูที่โรงเรียนก็เลยติดต่อมาที่กองบัญชาการ มี พล.ต.อ. ณรงค์ มหานนท์ เป็นผู้บัญชาการ จึงจัดส่งเจ้าพนักงานตำรวจเข้าไปช่วยดำเนินการ โดยใช้วิธีการละลายพฤติกรรมให้เด็กสนุก และสร้างความสัมพันธ์จนสนิทกับเด็ก จึงรู้ปัญหาเด็ก พูดให้ เด็กรู้ถึงความสำคัญของระบบสังคมไทยที่ต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ เอาความกตัญญูแทรกเข้าไป จนทำให้ เด็กได้คิดว่าสิ่งที่ทำไม่ถูกต้อง จึงเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี จึงได้จัดตั้งมูลนิธิ เยาวชนสัมพันธ์ ขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็ก”

(นายดาบ ธวัช ขอเพิ่มกลาง, เยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาล, สัมภาษณ์ 28 มี.ค. 2544)

“มูลนิธิเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะช่วยเหลือเด็กที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนให้ได้ทันเวลาที่ โดยจะเน้นการทำงานในลักษณะของการทำงานตามสถานการณ์จริง เช่น ปัญหาเด็กเร่ร่อนข้างถนนต้องเข้าถึง จะต้องทำจริง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

อนึ่งจากการสัมภาษณ์องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านสตรีพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวมีที่มาจากความเห็นความสำคัญของปัญหาทางด้านวัยเช่นเดียวกับองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านเด็กและเยาวชน โดยพบว่า การให้ความช่วยเหลือขององค์กรสาธารณประโยชน์ ดังกล่าวจะเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสตรีในรูปของการจัดกิจกรรมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมสตรีให้มีโอกาสก้าวหน้า การจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับความรู้ให้กับสตรี ฯลฯ

“สภาสตรีแห่งชาติเกิดขึ้นมาจากวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อส่งเสริมให้คนในสังคมยอมรับถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เท่าเทียมกับผู้ชาย โดยปราศจากการกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

(พิมพ์ใจ ไพธักกิติ, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

“สหพันธ์เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของนักธุรกิจสตรีจากหลายสาขาวิชาชีพที่ต้องการจะช่วยเหลือสังคม โดยมีความคิดอยากที่จะช่วยเหลือคนที่มีความเดือดร้อนเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งในระยะแรกจะใช้การเชิญสตรีที่เป็นนักธุรกิจและมีชื่อเสียงให้เข้ามาช่วยเป็นกรรมการในการดำเนินการ”

(จรรยาสมร วัฒนเวคิน, สหพันธ์สตรีนักธุรกิจแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 2544)

อนึ่งจากผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่านอกเหนือไปจากบทบาทหน้าที่ทางการสนับสนุนและให้การสงเคราะห์แก่สตรีที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ ในสังคมแล้วพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านสตรียังมีการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มผู้ประสบปัญหา กลุ่มเด็กและเยาวชนด้วย เนื่องจากในทางสังคมเด็กและเยาวชนถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันครอบครัวและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

“สภาสตรีฯ มีการให้ทุนกับเด็กที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะเรียน โดยมีการพิจารณาให้ทุนทุกปี ซึ่งก็มีทั้งเด็กที่สนใจติดต่อเข้ามาที่สภาฯ เอง และเด็กที่ทางโรงเรียนเสนอชื่อเข้ามาเพื่อขอรับทุนสนับสนุน”

(พิมพ์ใจ ไพธักกิติ, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ทั้งนี้จากผลการวิจัยพบว่า องค์การสาธารณประโยชน์ทางด้านคนชราที่มีที่มาจากความเห็นความสำคัญของปัญหาทางด้านวัยเช่นเดียวกัน โดยพบว่าความชราเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการเติบโตของมนุษย์ และการเจริญเติบโตในระยะดังกล่าวเป็นการเจริญเติบโตในระยะสุดท้ายที่มีลักษณะเป็นการเติบโตที่ถดถอย หรือเสื่อมสภาพลง ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพการทำงานในวัยเด็กและวัยทำงาน

“สภาผู้สูงอายุ มีการจัดตั้งขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์คือ ให้ช่วยเหลือคนแก่ที่ได้รับความเดือดร้อน ที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ ให้สามารถอยู่ได้ในสังคมต่อไป”

(คมคาย บุญประเสริฐ, สภาผู้สูงอายุ, สัมภาษณ์ 18 ก.ค. 2544)

“มีความรู้สึกว่าเป็นปัญหาในสังคมที่เกี่ยวกับคนแก่ยังมีอีกเยอะและคนแก่เองก็เป็นคนที่มีความรู้ อย่างตอนนั้นเดินแถวสยามสแควร์ เห็นคนแก่คนหนึ่งนั่งอยู่บนสะพานลอย นุ่งผ้าลายสวยมาก เป็นผ้าโบราณ ก็เลยเข้าไปถามคนแก่ว่า มาจากเขมรหรืออยู่แถวสุรินทร์หรือเปล่า พอคนแก่ได้ยินก็เลยเล่าให้ฟังว่า ทอเอง ไม่มีใครทำได้อีกแล้ว พอได้ยินดังนั้นก็เลยเกิดความรู้สึกเสียดาย”

(วรรณภา เลาะพึ้ง, มูลนิธิสงเคราะห์คนชราและไร้ที่พึ่ง, สัมภาษณ์ 7 ก.ค. 2544)

โดยจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการให้บริการขององค์การสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะอยู่ในรูปของ การจัดศูนย์ฮอตไลน์ร้องทุกข์ผู้สูงอายุ การจัดสถานพักฟื้นคนชรา การบำบัดหรือฟื้นฟู การติดต่อประสานงานกับบุตรหลานหรือครอบครัว ฯลฯ

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า องค์การสาธารณประโยชน์ที่ให้ความสนใจในประเด็นปัญหาทางด้านคนชรายังมีอยู่น้อยเมื่อเทียบกับองค์การสาธารณประโยชน์ทางด้านอื่น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากแนวความคิดที่ว่า คนแก่เป็นบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และเป็นภาระให้แก่สังคมจึงส่งผลให้บทบาทในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลดังกล่าวยังมีอยู่จำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์การสาธารณประโยชน์ทางด้านอื่น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ที่มาขององค์การสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มาจากจากการเห็นความสำคัญของประเด็นปัญหาทางด้านวัยเป็นสำคัญ

4. ภาวะทุพพลภาพและความพิการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า มีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีที่มาจากการเกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญของปัญหาคนพิการหรือปัญหาภาวะทุพพลภาพอยู่ 2 องค์กร ได้แก่ มูลนิธิสงเคราะห์เด็กอ่อนทางสมองและปัญญา กรมประชาสงเคราะห์ และมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมมหาราชชนนี

โดยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการและมีความต้องการที่จะช่วยเหลือกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพต่อไป

“มูลนิธิเกิดจากความคิดของท่านผู้หญิงสุมาลีและหม่อมงามจิตต์ที่จะให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์เด็กพิการที่มีปัญหาเฉพาะแต่เพียงทางร่างกาย โดยจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2497 และเป็นมูลนิธิแรกที่เชิญสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี เป็นองค์อุปถัมภ์”

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

“ในปี พ.ศ. 2518 กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งมูลนิธิสงเคราะห์เด็กอ่อนทางสมองและปัญญาขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีปัญหาทางด้านสมองและปัญญา โดยในระยะแรกมีเด็กในความอนุเคราะห์อยู่ 7 คน”

(เจียมจิต ใจเอื้อ, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กอ่อนทางสมองและปัญญา, สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2544)

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า นอกเหนือไปจากบทบาทหน้าที่ทางด้าน การให้การสงเคราะห์แก่คนพิการหรือผู้ที่ประสบปัญหาทุพพลภาพทางร่างกายในรูปของการให้การอุปถัมภ์หรือเลี้ยงดูแล้ว พบว่า มีการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในรูปของการให้อุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือหรือส่งเสริมทางด้าน การพัฒนาสมรรถภาพคนพิการ เช่น ขาเทียม แขนเทียม แก้วอีกคนพิการ อุปกรณ์เสริมทักษะ ฯลฯ เพื่อช่วยให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้ในสังคม โดยพบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าว ได้แก่ มูลนิธิแพทย์อาสา มูลนิธิโรงพยาบาลพระมงกุฎ องค์กร CARE เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาภาวะทุพพลภาพและความพิการ

5. การแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก และถือเป็นปัญหาสำคัญเนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ

โดยจากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีการเกิดขึ้นของเชื้อโรคชนิดใหม่ที่สามารถกระจายตัวได้อย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ ขึ้น ทั้งที่สามารถรักษาได้และที่ยังไม่สามารถรักษาได้ เช่น โรคไวรัส ไข้หวัดนก โรคไข้สมองอักเสบ การปนเปื้อนของสารพิษในอากาศ น้ำ และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถพบเห็นได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดความวิตกกังวลขึ้นกับคนในประเทศเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ปัญหาโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือโรคเอดส์เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญจากประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากส่งผลให้เกิดองค์การสาธารณสุขประโยชน์ที่ต้องการจะเข้ามาทำงานทางด้านเอดส์อย่างจริงจัง รวมถึงการช่วยเหลือทางด้านสุขภาพอนามัยการวางแผนครอบครัว การส่งเสริมการแพทย์แผนโบราณและสมุนไพร เป็นต้น

อนึ่งจากการศึกษาพบว่า มีองค์การสาธารณสุขประโยชน์ที่มีที่มาจากความเห็นความสำคัญของปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพอยู่ 2 องค์กร ได้แก่ ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย และมูลนิธิป้องกันโรคเอดส์

“ปี 2527 โรคเอดส์เป็นโรคใหม่ที่เข้ามาทำลายสุขภาพของคนไทยอย่างหนัก จนถึงปัจจุบันคาดว่า มีผู้ติดเชื้อเอดส์กระจายอยู่ในทุกกลุ่มอายุทั่วประเทศกว่า 1 ล้านคน ในจำนวนนี้มีผู้ที่ป่วยแล้วกว่าครึ่งล้านคน และทยอยล้มหายตายจากไปเรื่อยๆ ปีละหลายหมื่นคน“

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“ตอนนั้นเกิดปัญหาคนติดเชื้อเอดส์เยอะมาก ช่วงในปี พ.ศ. 2527 ได้ยินข่าวของผู้ป่วยที่ติดเชื้อคนแรกขึ้นในประเทศไทย ก็เลยเกิดความรู้สึกว่า เราเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ก็เลยเกิดคำถาม เกิดความสนใจอยากเข้ามาช่วยก็เลยจัดตั้งมูลนิธิขึ้น”

(อวยชัย บ่อมแจ่ม, มูลนิธิป้องกันโรคเอดส์ สัมภาษณ์ 1 ส.ค. 2544)

ทั้งนี้จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ที่มาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นโดยมีที่มาจากจากการเห็นความสำคัญของปัญหาทางด้านสุขภาพและการแพร่ระบาดของเชื้อโรค โดยพบว่า การเข้ามาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวเป็นการเข้ามาเพื่อต้องการที่จะช่วยให้ประชาชนผู้ที่ติดเชื้อหรือผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกวิธี สามารถบรรเทาความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ เพื่อให้กลับมาใช้ชีวิตเหมือนเดิม และดำรงชีวิตอยู่ต่อไปในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจากจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ ภาวะทุพพลภาพและความพิการ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้าน สุขภาพ

นอกจากนั้นจากผลการวิจัยพบว่า ที่มาการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเกิดจากแหล่งที่มาสำคัญ 3 แหล่ง คือ การจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ การจัดตั้งโดยบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และการจัดตั้งผ่านงบบสนับสนุนจากต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1.1 การจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ

จากผลการวิจัยพบว่า การการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพราะภารกิจหลักหรือหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐคือ การทำให้คนในประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับหนึ่ง ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมขึ้น

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานทางด้านความช่วยเหลือสังคมโดยตรงได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ กรมสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

“ในหลวงทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งกรมดับเพลิงขึ้น เนื่องจากก่อนหน้านี้นี้ปัญหาดับเพลิงไฟไหม้ยังไม่ค่อยได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าไร พอเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้นก็มีประชาชนที่ประสบปัญหาไฟไหม้เดือดร้อน ในหลวงก็เลยให้มีการจัดตั้งกรมดับเพลิงขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน”

(พ.ต.ท. ชุมพล บุญประยูร, กรมดับเพลิง, สัมภาษณ์ 4 เม.ย.2544)

“ศูนย์สงเคราะห์อาชีพเกิดขึ้นจากการที่กรมประชาสงเคราะห์เห็นถึงความต้องการของผู้หญิงที่ต้องการจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์อาชีพสตรีภาคกลางขึ้นเพื่อฝึกอาชีพให้กับสตรีที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลางและมีอายุ 20 ปีขึ้นไป โดยจะต้องมาลงทะเบียนกับทางศูนย์ว่ามีความสนใจที่จะเรียนด้านไหน เช่น ด้านเย็บปักถักร้อย เครื่องปั้นดินเผา หรือความสนใจกิจกรรมการนวดแผนโบราณ ซึ่งทางศูนย์ก็มีหลักสูตรสำหรับเปิดอบรมให้แก่ผู้ที่สนใจเรียน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ”

(กฤตนาฏ สามะพุทธิ, ศูนย์สงเคราะห์อาชีพสตรีภาคกลาง, สัมภาษณ์ 12 ก.ค. 2544)

โดยพบว่า วัตถุประสงค์หลักขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งและสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐจะเป็นไปเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และให้บริการทางสังคมแก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยพบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นในระยะแรกจะเน้นการให้ความสำคัญกับงานสาธารณสุข งานทางด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน และการสงเคราะห์สตรีเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า รายได้หลักหรือทุนสนับสนุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐมาจากเงินช่วยเหลือหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติพบว่าความช่วยเหลือดังกล่าวยังมีอยู่จำกัดส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวเป็นไปอย่างล่าช้า ทำให้การดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวประสบกับปัญหาเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรสาธารณประโยชน์อื่นที่มีความคล่องตัวในการทำงานสูงและมีกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการดำเนินกิจการที่หลากหลาย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มามาจากการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ

1.2 การจัดตั้งโดยบุคคลต่างๆ ในสังคม

จากผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดรูปแบบของสังคมที่มีลักษณะของสังคมผสมหรือเป็นสังคมที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างและหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มคนจีน กลุ่มองค์กรทางคริสต์ศาสนา ฯลฯ ทำให้ที่มาของการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มามาจากการจัดตั้งโดยบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

ทั้งนี้จากผลการวิจัยพบว่า ที่มาของการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจากกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในประเทศ 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มทางคริสต์ศาสนา กลุ่มคนจีน และกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

● กลุ่มทางคริสต์ศาสนา

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มองค์กรทางคริสต์ศาสนาเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์กลุ่มแรกที่เข้ามาจัดตั้งและรวมตัวกันเพื่อทำงานช่วยเหลือสังคมในประเทศไทย โดยพบว่าที่มาของการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวมีที่มาจากความต้องการที่จะเผยแพร่ศาสนาคริสต์และความต้องการที่จะเข้ามาทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม ทั้งนี้พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นงานทางด้านการให้การศึกษาแก่เยาวชน งานทางด้านสาธารณสุข และงานทางด้านการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ

ตัวอย่างขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยกลุ่มทางคริสต์ศาสนา ได้แก่ สมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนาที่มีศูนย์การรับผิดชอบงานทางด้านการพัฒนาตั้งอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ภายในประเทศไทย และมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนั้นยังพบว่า การทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ด้านนี้จะเน้นหนักไปที่งานทางด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วย งานทางด้านสาธารณสุข งานทางด้านการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ

“...ศุภนิมิตเป็นองค์กรที่เกิดจากมิชชันนารีต่างชาติที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่เด็กผู้ด้อยโอกาส เกิดจากมิชชันนารีที่ต้องการจะเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย”

(พิมพ์ใจ ไพฑูริภักดี, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยกลุ่มชาวคริสต์หรือกลุ่มคนทางคริสต์ศาสนาในประเทศไทยเป็นการจัดตั้งขึ้นจากความต้องการที่จะเข้ามาเผยแพร่แนวคิดทางศาสนาเป็นหลัก ทั้งนี้พบว่าในระยะแรกเป็นการจัดตั้งโดยกลุ่มมิชชันนารีที่เข้ามาเพื่อสอนศาสนาในประเทศไทย โดยตัวอย่างขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนทางคริสต์ศาสนาที่เป็นที่รู้จักได้แก่ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

● กลุ่มชาวจีนในประเทศไทย

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มคนจีนถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก และเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ

จากศึกษาพบว่า คนจีนได้มีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และเข้ามามีบทบาททางการค้าอย่างมากในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ที่ประเทศไทยมีการเปิดประตูทางการค้าเพื่อทำการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ และต่อมาได้มีการเปิดเสรีทางการค้าขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช (รัชกาลที่ 5) รวมทั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช (รัชกาลที่ 6) ที่เกิดการเข้ามาของแรงงานเชื้อสายจีน เกิดการรวมกลุ่มทางการค้าโดยคนจีนเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าที่สำคัญบางอย่างของคนไทยเปลี่ยนมือจากคนไทยไปอยู่กับคนจีน

ทั้งนี้พบว่า องค์การสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มชาวจีนแห่งแรกได้แก่ มูลนิธิฮั่วเคี้ยวปอเด็กเซียงตั้งขึ้น หรือที่รู้จักกันดีในชื่อของ “มูลนิธิปอเด็กตั้ง” ที่เป็นมูลนิธิที่มีขนาดใหญ่ เก่าแก่เป็นที่รู้จัก และมีการดำเนินงานเป็นแพร่หลายในสังคมไทยในปัจจุบัน

หนึ่งจากการสัมภาษณ์คุณจรรยาสมร วัฒนเวคิน พบว่า มูลนิธิเกียรติร่วมมิตรเพื่อการศึกษาเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีที่มาจากกาการจัดตั้งโดยกลุ่มคนจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

“คุณเกียรติ ได้รวมกลุ่มกับเพื่อนนักธุรกิจชาวจีนด้วยกัน เพื่อช่วยเหลือครูที่เป็นครูปฏิบัติการไม่ใช่ครูที่ทำหน้าที่บริหาร โดยจะช่วยเหลือครูในทุกด้าน เช่น การพาไปดูสื่อการสอนดีๆ จัดสัมมนาในเรื่องที่ต้องควรรู้ รวมไปถึงให้ทุนการศึกษากับเด็กที่ยากจนด้วย”

(จรรยาสมร วัฒนเวคิน, สหพันธ์สตรีนักธุรกิจแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ที่มาการเกิดขึ้นของกลุ่มองค์การสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นโดยคนจีนที่มีเชื้อสายจีนเป็นการจัดตั้งโดยมีที่มาจากความต้องการที่จะเข้ามาช่วยเหลือสังคมหรือตอบแทนสังคมเป็นหลัก

● กลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนชั้นสูงในสังคมไทยเป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งองค์การสาธารณประโยชน์ขึ้นในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า องค์การสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยที่จัดตั้งโดยกลุ่มบุคคลชั้นสูงในสังคมไทยและได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการแห่งแรกได้แก่ “สภาอุณาโลมแดง” ซึ่งจัดตั้งในปี พ.ศ. 2436 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การรักษาพยาบาลแก่ทหารที่บาดเจ็บจากสงคราม และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “สภากาชาดไทย” ในปัจจุบัน

อนึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า สมาสตร์แห่งชาติ เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์อีกองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย โดยพบว่า มีการจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2436 ในชื่อของ “สภาวัฒนธรรมสตรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม และต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์”

“เริ่มแรกสภาสตรีมีชื่อเรียกว่า “สภาวัฒนธรรมสตรี” สภาฯ มีวัตถุประสงค์จะส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของสตรีทั่วประเทศ ซึ่งได้ขยายสาขาไปตามจังหวัดต่างๆ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมได้ทั่วถึง และในภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์”

(พิมพ์ใจ ไพธักกิติ, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ทั้งนี้จากผลวิจัยพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทยเป็นการจัดตั้งขึ้นภายใต้ความต้องการหลักที่จะช่วยเหลือสังคมมากกว่าที่จะเน้นเหตุผลทางด้านศาสนาหรือผลประโยชน์ทางการค้าในระยะแรก

ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ที่มาการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นจากการจัดตั้งของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ภายใต้วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้แก่ กลุ่มทางคริสต์ศาสนา กลุ่มชาวจีน และกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย

1.3 การจัดตั้งผ่านงบประมาณสนับสนุนจากต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่านอกเหนือจากการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคมแล้วพบว่ายังมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีที่มาจากการจัดตั้งผ่านงบประมาณสนับสนุนจากต่างประเทศ ด้วย โดยแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การริเริ่มจากคนในประเทศและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ และการจัดตั้งผ่านเครือข่ายองค์กรจากต่างประเทศ

● การริเริ่มจากคนในประเทศและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ

จากการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มาจากความต้องการของคนในประเทศที่ต้องการจะจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้นและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ ซึ่งความช่วยเหลือทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศที่เห็นได้ชัดได้แก่ ความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือจากประเทศที่อยู่ในแผนโคลัมโบ ความช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติ (UN) และความช่วยเหลือจากประเทศในกลุ่มยุโรป เช่น

ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ โดยความช่วยเหลือดังกล่าวยังเป็นไปในลักษณะของการประสานความร่วมมือ เพื่อให้เกิดการพัฒนา

ทั้งนี้จากผลการวิจัยพบว่า มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์องค์กรหนึ่งที่ได้รับทุนสนับสนุนจากต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือทางด้านแหล่งทุนจากประเทศนอร์เวย์ และประเทศญี่ปุ่น

“เนื่องจากตอนแรกได้รู้จักกับคนขององค์กรอนุเคราะห์เด็กของนอร์เวย์ชื่อ นาย Teryei ซึ่งเป็นคนเยอรมัน รักกันมาก ก็เลยบอกนาย Teryei ว่าจะมาตั้งมูลนิธิแต่ไม่มีเงิน นาย Teryei ก็บอกจะเอาเงินเท่าไร ให้มา 3 ปี ปีละ 500,000 บาท แต่ก็ยังไม่มีเงินเดือนสำหรับพนักงาน จนผ่านไป 3 ปี นาย Teryei จะกลับอาฟริกา ก่อนไป นาย Teryei บอกว่ามีร.ม.ต. ของนอร์เวย์แวะมาเที่ยวเมืองไทยพอมารู้สภาพบ้านพักเด็กในตอนนั้น ร.ม.ต. ของนอร์เวย์ก็รีบเขียนเช็คให้เลย 2,000,000 บาท บอกให้เอาไปขยายบ้านพักเด็ก และคุณหญิงจันทนี สันตบุตร ก็เข้ามาช่วยตระเวนหาที่ให้ ได้มา 1 ไร่ 21 ตารางวา เจ้าของที่เอาแค่ 1,000,000 บาท”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

“มูลนิธิฯ ได้ทุนจาก JVC (Japan Volunteer Center) ของประเทศญี่ปุ่นที่มีนโยบายให้ทุนกับองค์กรสาธารณประโยชน์หรือมูลนิธิ โดย JVC จะให้ทุนแก่องค์กรหรือมูลนิธิที่ต้องการจะก่อสร้างโรงเรียนภายใน 6 เดือน ซึ่งช่วงนั้นทาง JVC ไม่มีองค์กรที่จะให้ทำให้มูลนิธิได้เงินมาสำหรับก่อสร้างโรงเรียนสำหรับเด็ก”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การให้ความช่วยเหลือทางด้านแหล่งทุนสนับสนุนจากต่างประเทศถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาในประเทศไทย โดยพบว่า การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจะเน้นหนักไปทางด้านของความช่วยเหลือทางด้านการสาธารณสุข มูลฐานงานทางด้านภาวะโภชนา งานทางด้านแรงงานเด็กและสตรี เป็นหลัก ซึ่งอาจสังเกตได้ว่าเป็นเพราะปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย อินเดีย มาเลเซีย ประเทศในแถบอินโดจีน อาฟริกา ฯลฯ ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ

อนึ่งจากการศึกษาพบว่า นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือในรูปของการให้การสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนแล้วพบว่า มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ บุคลากร หรืออาสาสมัครเข้ามาช่วยในการทำงานทางด้านพัฒนาต่าง ๆ การให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประเทศขึ้น

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันทุนสนับสนุนจากต่างประเทศสำหรับงานทางด้านการพัฒนาได้ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต เนื่องจากปี พ.ศ. 2530 ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้นโยบายการให้ทุนสนับสนุนจากต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยหันไปให้การสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ แทน ทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยต้องพยายามแสวงหาแหล่งทุนในประเทศเพิ่มขึ้นแทนการได้รับทุนสนับสนุนจากต่างประเทศ

“เดิม ประเทศไทยได้รับการยอมรับจาก UN ว่ามีประสิทธิภาพ ดังนั้น UN ก็เลยถอนทุนที่ให้ไปช่วยเขมรแทน ทำให้หลายโครงการถูกตัดทุน ทำให้การรณรงค์มีปัญหา แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ยังมีผู้ติดเอดส์ เป็นอันดับ 3 ในโลก”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ของประเทศไทยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยการริเริ่มจากคนในประเทศและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ

● การจัดตั้งผ่านเครือข่ายองค์กรจากต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการจัดตั้งจากต่างประเทศโดยผ่านเครือข่ายองค์กรจากต่างประเทศ โดยองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นจากเครือข่ายองค์กรจากต่างประเทศองค์กรแรกในประเทศไทย ได้แก่ มูลนิธิ ร็อกกี้เฟลเลอร์ ที่เข้ามาจัดตั้งเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2507

ตัวอย่างขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นผ่านเครือข่ายองค์กรต่างประเทศที่เห็นได้ชัดได้แก่ องค์กร CARE มูลนิธิฟอร์ด องค์กร CIAT มูลนิธิเอเชีย มูลนิธิ FES มูลนิธิ FNS มูลนิธิ KAS มูลนิธิการศึกษาไทย-อเมริกัน ฯลฯ โดยพบว่ารูปแบบของความช่วยเหลือที่องค์กรดังกล่าวได้ริเริ่มขึ้นได้แก่ การให้ความสำคัญกับงานทางด้านกรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสีงแวดล้อม การพัฒนาชนบทและชุมชนแออัด การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อนึ่งจากการศึกษาพบว่า การให้ความช่วยเหลือขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวยังรวมถึงความร่วมมือในการจัดส่งเจ้าหน้าที่อาสาสมัครให้เข้ามาช่วยทำงานในประเทศ เช่น อาสาสมัครออสเตรเลีย อาสาสมัครนิวซีแลนด์ อาสาสมัครอเมริกา ฯลฯ

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ความร่วมมือต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้รับจากต่างประเทศ ทั้งในเรื่องความช่วยเหลือทางด้านแหล่งทุนและความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายองค์กร ต่างประเทศนั้นมีส่วนช่วยอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศไทยทั้งในด้านของเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจากกา รจัดตั้งโดยกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในประเทศ 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มองค์กรทางคริสต์ศาสนา กลุ่ม คนจีน และกลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย

รูปแบบการสื่อสารในระยะจัดตั้ง

อนึ่งจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการสื่อสารของกลุ่มแกนนำขององค์กรสาธารณประโยชน์ใน ระยะเวลาหรือระยะที่มีการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้นจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 4 ขั้นตอนได้แก่ การพูดคุย การแสวงหาพันธมิตร การศึกษาความต้องการของสมาชิก และการลงพื้นที่ ปฏิบัติ

1. การพูดคุย

จากการศึกษาพบว่า การพูดคุยเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยถือ เป็นขั้นตอนแรกของการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์เนื่องจากวิธีการสื่อสารดังกล่าวเป็นการ สื่อสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะทำ หน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคม

“มีการพูดคุยกับเพื่อนที่ทำมูลนิธิเด็กว่า อยากทำอะไรได้มากกว่ามูลนิธิเด็กซึ่งมีขนาดใหญ่และ เป็นองค์กรของราชการ เนื่องจากเป็นคนคิดแรง อยากทำอะไรให้ได้ยังไง เช่น คิดเดือน เม.ย. แต่ ว่าจะอนุมัติเดือน มิ.ย. ก็ไม่ทันใจ เลยคิดว่า มูลนิธิควรที่จะเป็นอะไรที่ทำได้เลย เพราะถ้าช้าจะไม่ ทันกับปัญหา ก็เลยคุยกับเพื่อนที่ทำงานอยู่ในมูลนิธิเด็กว่าอยากจัดตั้งมูลนิธิ”

(วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 44)

“คุณเกียรติได้คุยกับเพื่อนนักธุรกิจชาวจีนบอกว่าอยากตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือทางด้าน การศึกษากับเด็ก อยากให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดี อยากให้โอกาสเด็กได้มีความรู้”

(จรรย์สมร วัฒนเวคิน, สหพันธ์สตรีนักธุรกิจแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 2544)

“ปรึกษากับเพื่อน คุยกับเพื่อนว่าอยากตั้งมูลนิธิไว้ช่วยเหลือคนที่ป่วยหรือติดเชื้อเอดส์ มีคนที่ สนใจอยู่ 9 คน”

(อวยชัย บ่อมแจ่ม, มูลนิธิป้องกันโรคเอดส์ สัมภาษณ์ 1 ส.ค. 2544)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์คุณวราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์ พบว่า การพูดคุย เป็นจุดหักเหที่สำคัญในการจัดตั้งมูลนิธิลุงชาวไชยาชีพ

“สมัยก่อนไปขายยา เจอคนต่างจังหวัดไม่มีอาชีพ พอเสร็จหน้าหนาวบ้านก็ว่างไม่มีงานทำ ลุงก็เลยถามชาวบ้านว่า เสร็จมาแล้วจะทำอะไร ชาวบ้านก็บอกว่าไม่มีงานทำ ลุงก็เลยแนะนำว่าจะมาทำอะไรขาย ชาวบ้านก็บอกว่าทำไม่เป็น ลุงก็เลยบอกว่าจะสอนอาชีพแบบง่ายๆ 2-3 อย่าง ก็สอนหมู่บ้านหนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งก็ทำมาเรื่อย ๆ พร้อมกับการขายยาไปด้วย”

(วราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์, มูลนิธิลุงชาวไชยาชีพ, สัมภาษณ์ 28 ก.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การพูดคุย คือเป็นจุดเริ่มต้นที่แกนนำใช้ในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มแกนนำเพื่อจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมขึ้น

2. การแสวงหาพันธมิตร

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังจากที่ได้มีการพูดคุยกันแล้ว ขั้นตอนต่อไปในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การแสวงหาพันธมิตร

โดยพบว่า รูปแบบของการแสวงหาพันธมิตรสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 โดยความสมัครใจ

พบว่า การเข้ามาทำงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ของแกนนำส่วนหนึ่งเป็นการเข้ามาด้วยความสมัครใจเพื่อที่จะเข้ามาทำงานเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเพื่อสังคม

“มีความชอบมาตั้งแต่เด็กว่าอยากทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม รวมทั้งตัวเองก็เรียนมาทางสังคมสงเคราะห์ เห็นประกาศรับนักสังคมสงเคราะห์ก็เลยสมัครเข้ามาทำงานในมูลนิธิสงเคราะห์เด็กก่อนทางสมองและปัญญา”

(เจียมจิต ใจเอื้อ, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กก่อนทางสมองและปัญญา, สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2544)

“อยากช่วยคนแก่ สนใจ ถึงได้มาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ประจำมูลนิธิ คอยติดต่อประสานงานให้กับมูลนิธิ”

(วรรณา เลาะพึ้ง, มูลนิธิสงเคราะห์คนชราและไร้ที่พึ่ง, สัมภาษณ์ 7 ก.ค. 2544)

“เห็นชาวบ้านไม่มีงานทำหลังทำนาก็เลยอยากทำมูลนิธิสำหรับฝึกอาชีพขึ้นเพื่อสอนให้ชาวบ้านมีอาชีพแบบง่าย ๆ ”

(วราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์, มูลนิธิลุงขาวไชอาชีพ, สัมภาษณ์ 28 ก.ค.2544)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ความต้องการที่จะเข้ามาทำงานเพื่อสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเข้ามาทำงานเพื่อสังคมอย่างสมัครใจของกลุ่มบุคคลที่ทำงานในองค์กรสาธารณประโยชน์

2.2 โดยการติดต่อ

จากการศึกษาพบว่า การใช้การติดต่อเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาพันธมิตรในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์

จากการสัมภาษณ์พบว่า การเข้ามาทำงานในศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย และสภาสตรีแห่งชาติ ของคุณสายสม วงศาสุลักษณ์ และคุณพิมพ์ใจ โพธิภักติ เป็นการเข้ามาด้วยความสมัครใจเป็นสำคัญ

“เดิมสนใจในเรื่องของโรคเอดส์อยู่แล้ว พอศูนย์วิจัยโรคเอดส์ติดต่อมาเพื่อขอให้ช่วยเป็นประชาสัมพันธ์เพื่อหารายได้เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อก็เลยเข้ามา ซึ่งตอนนั้นมีที่จัดตั้งกองทุนอยู่ 2 กองทุน คือ กองทุนนมช่วยเหลือผู้ป่วยติดเชื้อจากแม่สู่ลูก และกองทุนยา โดยมีพระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เป็น องค์ประธาน และทรงพระราชทานเงินช่วยสนับสนุนกองทุนละ 1 ล้านบาท”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“โดยส่วนตัวเป็นคนที่สนใจในกิจกรรมเพื่อสังคมอยู่แล้วตั้งแต่เด็ก แล้วคุณแม่ก็ทำอยู่ที่สภาสตรีฯ พอทางสภาฯ ติดต่อเข้ามาให้เป็นกรรมการก็เลยสนใจเข้าร่วมเป็นกรรมการของสภาฯ”

(พิมพ์ใจ โพธิภักติ, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิธีการติดต่อ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่แกนนำขององค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในการแสวงหาพันธมิตร

2.3 โดยการแต่งตั้ง

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหนึ่งในการแสวงหาพันธมิตรขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้แก่ การแต่งตั้ง

จากการสัมภาษณ์คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร พบว่า การเข้ามาทำงานในมูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึกเป็นการเข้ามาโดยวิธีการแต่งตั้ง

“ในระยะแรกที่ท่านผู้หญิงจงกลเป็นประธานฯ มูลนิธิฯ ท่านใช้วิธีการระบุชื่อของกรรมการที่เป็นภรรยาของทหารชั้นแนวหน้าให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการของมูลนิธิ ใช้การแต่งตั้งและความสัมพันธ์ในอดีต คุณความคุ้นเคยเป็นหลัก”

(คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า การเข้ามาทำงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ของกลุ่มบุคคลในเครื่องแบบ เช่น ทหาร ตำรวจ แม่บ้านทหารบก แม่บ้านตำรวจ ฯลฯ มักเป็นการเข้ามาโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว การรู้จักคุ้นเคย ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่เป็นหลัก ทำให้วิธีการแสวงหาพันธมิตรของกลุ่มองค์กรดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการแต่งตั้ง

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า วิธีการแสวงหาพันธมิตรในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ประกอบได้ด้วย การเข้ามาโดยสมัครใจ โดยการติดต่อ และโดยการแต่งตั้ง

3. การเรียนรู้ร่วมกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนต่อไปในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกัน โดยในขั้นนี้จะเป็นระยะของการศึกษาความต้องการของคนในกลุ่มเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการขององค์กรต่อไป ทั้งนี้พบว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมจะเป็นไปในลักษณะของการประชุมร่วมกัน การจัดการประชุมกลุ่ม การจัดทำแบบสอบถาม การจัดอภิปรายระหว่างกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการ ตลอดจนเสนอแนะปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาพบว่า วิธีการใช้การเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสทำความรู้จัก เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างกัน ตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกด้วยกันมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในระยะแรกของการจัดตั้งมูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึกมีการนำเอาแบบสอบถามเข้ามาใช้ในการศึกษาความต้องการของกลุ่มสมาชิก เพื่อนำมาใช้สำรวจความต้องการทางด้านการฝึกอาชีพของสมาชิกที่เป็นกลุ่มแม่บ้านทหารบก

“ช่วงที่จัดตั้งมูลนิธิสังเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึกเดิมชื่อมูลนิธิแม่บ้านทหารบก มีการตั้งศูนย์ฝึกอาชีพให้กับแม่บ้านทหารบก มีการทำแบบสอบถามว่าอยากเรียนหรืออยากทำงานอะไร แล้วก็หาคนมาสอน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่กลุ่มแม่บ้านทหารบก”

(คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสังเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์คุณวัลลภ ตังคณานุรักษ์ แห่งมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก พบว่า ในระยะแรก วิธีการที่กลุ่มแกนนำของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กใช้ในการเรียนรู้ความต้องการของสมาชิก ได้แก่ การใช้การจัดประชุมร่วมกัน

“ในช่วงแรกกรรมการของมูลนิธิฯ จะมีการประชุมกันเพื่อคุยว่า อยากให้มูลนิธิที่จะจัดตั้งขึ้นมีการดำเนินงานอย่างไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร ในช่วงแรกค่อนข้างมีปัญหาเพราะไม่มีทุน ต้องพยายามคิดหาวิธีขอเงินสนับสนุน มีการจัดส่งจดหมายไปยังคนที่เคยให้การสนับสนุนตั้งแต่อยู่มูลนิธิเด็ก มีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากคนรู้จัก ใช้กล่องรับบริจาคเพื่อขอรับบริจาคจากประชาชน”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 44)

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ร่วมกันเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งในการสื่อสารที่สำคัญสำหรับการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยพบว่า ขั้นตอนดังกล่าวเป็นเป็นขั้นตอนที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนสร้างความเข้าใจร่วมกันขึ้นระหว่างสมาชิก เพื่อให้การทำงานขององค์กรเป็นไปอย่างลุล่วงด้วยดี

4 การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ในระยะนี้จะเป็นระยะที่เปิดโอกาสให้แกนนำหรือสมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสทำความรู้จักกับคนในชุมชนหรือพื้นที่เพื่อรับทราบถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน ว่ามีความต้องการอย่างไร คนในชุมชนเห็นด้วยกับความคิดของกลุ่มหรือไม่ ตลอดจนความสนใจที่จะเข้ามามีบทบาทร่วมของคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมของกลุ่มในครั้งต่อไปเพื่อเป็นข้อมูลประกอบสำหรับกลุ่มแกนนำในการจัดตั้งองค์กรต่อไป

อย่างไรก็ตามพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างความรู้จักระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับประชาชน โดยจากการสัมภาษณ์นายดาบ ธวัช ขอเพิ่มกลาง พบว่าในระยะแรกก่อนที่มูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาลจะจัดตั้งขึ้น แกนนำของกลุ่มได้มีการลงพื้นที่ปฏิบัติเพื่อศึกษาความความต้องการของคนในชุมชนก่อนที่จะมีการจัดตั้งมูลนิธิ เยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาลขึ้น

“สมัยก่อน ช้างหลังกองบัญชาการตำรวจนครบาลเป็นสลัม เป็นย่านชุมชนแออัด ตำรวจเข้าไม่ถึง เวลาจะติดต่อต้องใช้การติดต่อผ่านหัวหน้าชุมชน ช่วงที่คิดกันว่าจะจัดตั้งมูลนิธิเยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาล ขึ้น พต.ต. ณรงค์ มหานนท์ ที่เป็นผู้บังคับการในขณะนั้นได้จัดให้มีการตั้งโต๊ะอำนวยความสะดวกขึ้นที่สลัมเพื่อสอบถามความคิดเห็นและรับสมัครสมาชิก ซึ่งชาวบ้านให้ความสนใจที่จะให้เด็กมาเข้าฝึกอบรม ปัจจุบันมูลนิธิได้เปลี่ยนมาใช้โรงพักเป็นสถานที่ติดต่อแทนเพื่อความสะดวก”

(นายดาบ ธวัช ขอเพิ่มกลาง, เยาวชนสัมพันธ์ ตำรวจนครบาล, สัมภาษณ์ 28 มี.ค. 2544)

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์พบว่า คุณวัลลภ ตังคณานุรักษ์ เป็นอีกผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับวิธีการใช้การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน

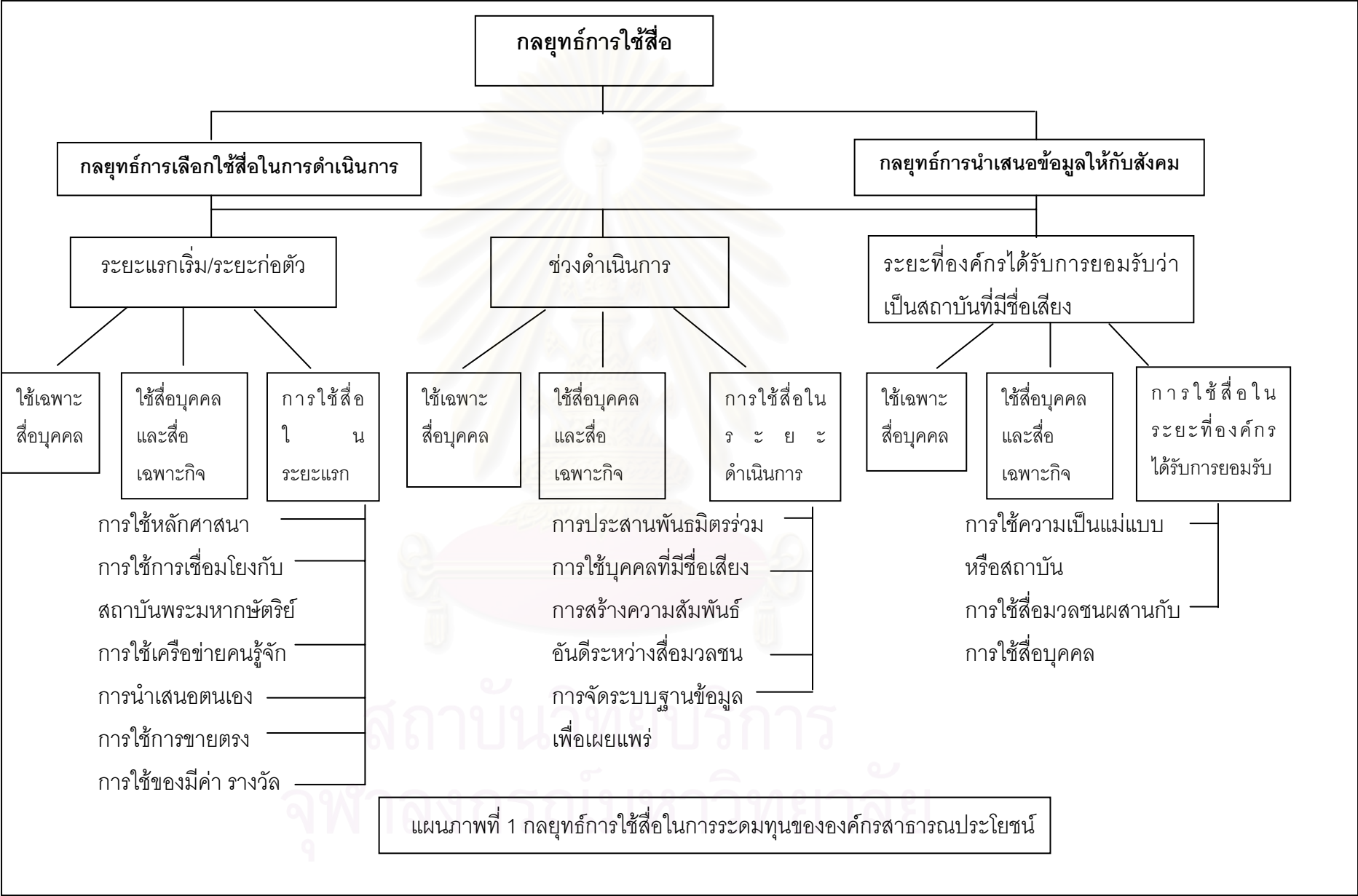
“ผมถือความคิดว่า “ถ้าเราไปอยู่ไหน เราก็ควรเกื้อกูลแก่คนในชุมชนด้วย ต้องถามคนในชุมชนว่าต้องการอะไร มีปัญหาอะไรที่มูลนิธิพอจะช่วยได้หรือไม่ ต้องทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเราให้ประโยชน์แก่เขาด้วย” เช่น รังสิต ถ้าเราช่วยเหลือเขา ช่วยเหลือโรงเรียนรอบด้านก็จะเป็นการป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดทะเลาะกัน ตีกัน และฝึกให้เด็กเกิดความคิดที่จะช่วยเหลือกันและกัน”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

ดังนั้นจากการศึกษาพบว่า ในระยะแรกของการจัดตั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นไปในลักษณะของการใช้การพูดคุยระหว่างแกนนำเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรขึ้น และใช้วิธีการแสวงหาพันธมิตรเพื่อเข้ามาช่วยทำกิจกรรมในขององค์กร รวมถึงการทำกรเรียนรู้อร่วมกันระหว่างสมาชิกว่า ณ ขณะนั้นสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการอย่างไร มีปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานอย่างไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันตลอดจนการใช้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงสำหรับใช้ในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ต่อไป

ปัญหำนำข้อที่ 2 : กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์

จากการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมนั้น สามารถนำเสนอออกมาเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้ คือ

โดยจากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยได้แบ่งกลยุทธ์หรือวิธีการในการใช้สื่อออกได้เป็น 2 วิธีการใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินการ
2. กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคม

ทั้งนี้กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินการจะประกอบไปด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- 1.1 การเลือกใช้เฉพาะสื่อบุคคล
- 1.2 การเลือกใช้สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจร่วมกัน

โดยกลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคมจะประกอบไปด้วย

- 2.1 การใช้สื่อในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น
- 2.2 การใช้สื่อในระยะดำเนินการ
- 2.3 การเลือกใช้สื่อในระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง

1. กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินการ

ในประเด็นทางด้านการระดมทุนนั้นจากการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์หลักหรือเป้าหมายหลักที่สำคัญขององค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านการระดมทุนก็คือ ความพยายามที่จะนำเอาสื่อต่าง ๆ เท่าที่องค์กรจะพึงมีหรือพึงสรรหาได้มาใช้ในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จ

โดยจากการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่าสื่อต่าง ๆ ที่องค์กรสาธารณประโยชน์หรือนักสังคมสงเคราะห์นิยมเลือกนำมาใช้เพื่อระดมทุนนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด โดยสื่อแต่ละชนิดต่างก็มีความเหมาะสมในการนำเสนอวิธีการใช้สื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ดังสรุปได้ดังนี้ คือ

1.1 สื่อบุคคล ได้แก่

- วิธีการแบบการขายตรงหรือวิธีการเคาะประตูตามบ้าน
- การนำเสนอตัวอย่างปัญหา

1.2 สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่

- กล่องรับบริจาค
- เอกสาร หนังสือคู่มือขององค์กร
- แผ่นป้ายที่ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปแบบของการเลือกใช้สื่อในการดำเนินการเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละองค์กรนั้นมีความหลากหลาย แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ขององค์กร ลักษณะของกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย และพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่นิยมที่จะนำสื่อบุคคลมาใช้ผสมผสานควบคู่ไปกับการใช้สื่อเฉพาะกิจเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเกี่ยวกับการระดมทุนประสบความสำเร็จตามที่กลุ่มหรือองค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความพอใจในการทำงานมากที่สุด

อึ่งจากการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในเรื่องของการใช้กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินการระหว่างการใช้เฉพาะสื่อบุคคลและการเลือกใช้สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจร่วมกันโดยผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นดังนี้คือ

1.1 การใช้เฉพาะสื่อบุคคล

จากการศึกษาพบว่า การใช้สื่อบุคคลถือเป็นกลยุทธ์พื้นฐานที่นิยมใช้กันมากขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนวิธีหนึ่ง เนื่องจากวิธีการใช้สื่อบุคคลดังกล่าวจะช่วยให้สมาชิกขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรสามารถเข้าหากกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและค่อนข้างมีความถูกต้องแม่นยำและชัดเจน โดยพบว่า การนำสื่อบุคคลมาใช้เพียงอย่างเดียวนั้นสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติการสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้นเนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านปริมาณคน ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำได้เพียงคนเดียวโดยไม่จำเป็นต้องสิ้นเปลืองทางด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายมากนักในการขอรับบริจาคทุนด้วยวิธีการดังกล่าว

อึ่งจากการวิจัยสามารถสรุปเหตุผลสำคัญในการเลือกใช้เฉพาะสื่อบุคคลเพียงอย่างเดียวขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนได้ดังนี้ คือ

1. เป็นวิธีปฏิบัติที่ง่ายและสะดวกที่สุด โดยผู้ปฏิบัติสามารถเข้าไปหาและสื่อสารกับผู้บริจาคที่เป็นเป้าหมายได้เลย

2. เป็นวิธีที่เหมาะสมในกรณีที่มีการระดมทุนนั้นเป็นกิจกรรมที่มีขนาดเล็ก เช่น ในหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีคนอยู่อาศัยไม่มากนัก
3. การมีเครือข่าย คนรู้จักหรือพันธมิตรอยู่ในเขตพื้นที่ ชุมชน หรือหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก
4. การมีคู่แข่งหรือผู้ที่เป็นอุปสรรคในการระดมทุนจำนวนน้อย
5. การมีงบประมาณ ค่าใช้จ่ายมีจำนวนจำกัด
6. วิธีการดังกล่าวเป็นการทำให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างกัน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างผู้บริจาคและผู้ขอรับบริจาค

แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยนิยมที่จะใช้สื่อบุคคลเข้ามาผสมผสานเข้ากับการใช้สื่อเฉพาะกิจมากกว่าเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรประสบผลสำเร็จตามที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้

1.2 การใช้สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจร่วมกัน

โดยจากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การใช้สื่อในการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นการผสมผสานระหว่างการนำสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจมาใช้ร่วมกันนั้นมีอยู่ 5 กลยุทธ์ดังต่อไปนี้ คือ

● การใช้การขายตรงหรือการเคาะประตูตามบ้าน

จากผลการวิจัยพบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รู้จักองค์กรโดยการพบปะพูดคุย กับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์กรมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความสนใจของผู้บริจาค และเป็นการช่วยให้ประชาชนผู้บริจาคเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรมากขึ้น เนื่องจากอุปสรรคอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในการระดมทุนก็คือปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้บริจาค และ องค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นผู้รับบริจาค อันเป็นผลมาจากการที่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักทาย ตลกอดจนประเด็นข้อสงสัยร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางด้านช่องว่างทางการสื่อสาร

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า วิธีการแบบขายตรงหรือที่รู้จักกันในรูปของวิธีการเคาะประตูตามบ้านนั้นมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการประสานความขัดแย้ง ตลอดจนชี้แนะข้อเท็จจริง รวมทั้งยังมีหน้าที่ในการเป็นคนกลางคอยถ่ายทอดข้อมูลขององค์กรให้กับผู้บริจาคและเป็นผู้ส่งผ่านข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้บริจาคให้กับองค์กรด้วย

พบว่าในทางหลักการของทฤษฎีการสื่อสารสามารถกล่าวได้ว่า บทบาท และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร หรือบุคลากรขององค์กรดังกล่าว มีลักษณะเป็นผู้รักษาประตู หรือ Gatekeeper ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนทำหน้าที่ตรวจสอบความต้องการที่แท้จริงของประชาชนที่เป็นผู้บริจาคด้วย

หนึ่งสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรทางด้านการบริการ วิธีการแบบขายตรงถือเป็นวิธีการที่สำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่งที่หน่วยงานและองค์กรจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงไม่ว่าหน่วยงานนั้นจะเป็นหน่วยงานในภาคธุรกิจหรือไม่ เนื่องจากวิธีการนี้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสารได้อย่างแม่นยำและชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้

อีกทั้งจากผลการวิจัยยังพบว่า วัตถุประสงค์หลักขององค์การสาธารณประโยชน์ส่วนมากจะเน้นหนักไปทางด้านภารกิจทางกการระดมทุนเป็นสำคัญ ดังนั้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริจาคให้ได้มากที่สุดจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ

“มูลนิธิจะมีการจัดส่งจดหมายเชิญไปยังกลุ่มคนที่เรารู้จัก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอุปการะเด็ก ซึ่งถ้าเขาสนใจเขาก็จะโทรมาซักถาม”

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาทางด้านค่าใช้จ่ายแล้วพบว่า วิธีการแบบขายตรงช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและต้นทุนสำหรับสื่อที่จะใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สื่อประเภทนี้ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับจากองค์การสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้นสำหรับองค์การทางด้านการระดมทุน วิธีการแบบขายตรงจึงถือเป็นวิธีการอีกแบบหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับองค์การสาธารณประโยชน์ในการที่จะนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการระดมทุนขององค์กรต่อไป

• การใช้การนำเสนอตัวอย่าง

จากการวิจัยพบว่า วิธีการที่ช่วยให้ผู้รับบริจาคเกิดความสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือและร่วมบริจาคทุนให้แก่องค์การสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การนำเอาความรู้สึก สงสารและเห็นใจเข้ามาใช้โดยการนำเสนอตัวอย่าง ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะแสดงออกในรูปของความพยายามที่จะเล่าอารมณ์ของผู้บริจาคให้เห็นความสำคัญของปัญหาหรือทำให้ผู้บริจาคเกิดความรู้สึกอยากที่จะให้การช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยและเดือดร้อนอย่างจริงจัง

ทั้งนี้พบว่า วิธีการใช้ตัวอย่างปัญหาถือเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้บริจาครู้ถึงปัญหาได้ในระดับหนึ่ง โดยจากผลการวิจัยพบว่าวิธีการนำเสนอดังกล่าวจะอยู่ในรูปของการนำเสนอภาพของเด็กพิการหรือเด็กที่มีปัญหา เด็กที่ถูกทอดทิ้ง คนชราที่ไม่มีคนสนใจ ฯลฯ

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อองค์กรสาธารณประโยชน์บางองค์กรได้นำเอาวิธีการดังกล่าวมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการระดมทุนเพื่อการทำงานขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริจาครู้ถึงภาระหนักและสนใจในปัญหานี้มากยิ่งขึ้นอย่างจริงจัง และพบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวส่วนมากมักเป็นองค์กรทางด้านเด็ก คนพิการ คนชรา ผู้ประสบปัญหาสาธารณสุข และผู้ป่วยโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง ซึ่งจะเน้นการนำเสนอภาพลักษณะในรูปของปัญหาเป็นหลักในการระดมทุน

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ยังพบว่า สาเหตุหนึ่งที่องค์กรดังกล่าวเลือกใช้ภาพของผู้ประสบปัญหาภัยพิบัติ ทั้งที่เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ และที่เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ อาทิ คนพิการ คนติดเชื้อเอชไอวี ฯลฯ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าภาพดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหา ความยากลำบากที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ที่นิยมใช้วิธีการนำเสนอตัวอย่างของปัญหามักเป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหา เช่น องค์กรทางด้านเด็ก คนพิการ คนชรา ผู้ประสบปัญหาสาธารณสุขต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มผู้ได้รับความช่วยเหลือสามารถนำเสนอให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน

“ช่วงตรุษจีน เราจะจัดให้เด็กของเราออกไปจัดกิจกรรมตามที่ต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า เด็กเขาก็จะแต่งตัวให้เข้ากับเทศกาล อย่างตรุษจีนก็จะแต่งสีแดง แล้วก็มีการแสดง โดยเราก็จะมีการจัดเตรียมกล่องไว้รับบริจาค คนก็จะให้ความสนใจชมการแสดง”

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

● การใช้กล่องรับบริจาค

จากการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านต่าง ๆ พบว่า การใช้กล่องรับบริจาคถือเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนและเผยแพร่ข้อมูลขององค์กร

หนึ่งจากการศึกษาพบว่า กล่องรับบริจาคจะทำหน้าที่เสมือนกับเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ขององค์กรในการทำให้คนส่วนใหญ่ที่พบเห็นได้รู้จักกับองค์กรมากขึ้น

“กล่องรับบริจาคจำเป็นมากสำหรับการหาทุน ถ้าไม่มีกล่อง คนก็ไม่รู้ว่าจะไปบริจาคที่ไหน”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มุลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 44)

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่า กล่องรับบริจาคยังทำหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลขององค์กร เห็นได้จากข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่บนกล่องรับบริจาคที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของโครงการ อาทิ ชื่อของโครงการ ที่อยู่ขององค์กร เบอร์โทรติดต่อ รายละเอียดของโครงการ เว็บไซต์ขององค์กร (ถ้ามี) เพื่อให้ผู้ที่สนใจบริจาคได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรได้อย่างละเอียดมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คุณวัลลภ ตังคณานุรักษ์, มุลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้การขายตรงในรูปของกล่องรับบริจาคไว้ดังนี้

“สำหรับกล่องรับบริจาค ตอนแรกที่มีการอนุมัติจัดทำกล่องรับบริจาคไปตามสถานที่ต่าง ๆ นั้น แรก ๆ ก็คิดว่าจะตั้งเอาไว้เฉย ๆ แต่พอมาคิดอีกทีก็พบว่าจะเอามาตั้งไว้เฉย ๆ ไม่ได้ต้องมีระบบการดูแล เช่น เวลาจะเปิดต้องเป็นเจ้าของหน้าที่เท่านั้น ต้องเอาเจ้าหน้าที่มานับตรงหน้า มีการเซ็นชื่อรับเงิน ห้ามเอากล่องกลับ และออกใบเสร็จเพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มุลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์และโปร่งใสในการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของกล่องรับบริจาคถือเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะทำให้ประชาชนผู้บริจาคเกิดความศรัทธาในการดำเนินงานขององค์กร

ดังนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์จะเป็นการเน้นรูปแบบการผสมผสานระหว่างการใช้สื่อบุคคลในลักษณะของการขายตรง การใช้จดหมายเชิญ การเคาะประตูตามบ้าน เข้ากับการใช้สื่อเฉพาะกิจที่ทางองค์กรผลิตหรือจัดทำขึ้น เช่น กล่องรับบริจาค เนื่องจากสื่อดังกล่าวต่างก็มีข้อดีเฉพาะตัว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพทางด้านต่าง ๆ ขององค์กร อาทิ ด้านงบประมาณ เวลา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในเรื่องของต้นทุนการผลิตและทรัพยากรบุคคล ฯลฯ

- การใช้เอกสาร หนังสือคู่มือขององค์กร

จากผลการวิจัยพบว่า หนังสือที่องค์กรหรือมูลนิธิได้จัดทำขึ้นซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขององค์กร เป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ของ องค์กรสาธารณประโยชน์นั้นมีส่วนสำคัญต่อการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเอกสารหนังสือคู่มือขององค์กรดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งขององค์กร ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องการจะนำเสนอให้กับประชาชนที่เป็น กลุ่มเป้าหมาย

หนึ่งจากการศึกษาพบว่า ความแตกต่างโดยทั่วไปของเอกสารหนังสือคู่มือดังกล่าวจะ ได้แก่ความแตกต่างทางด้านของวัสดุที่ใช้ในการผลิตมากกว่ารายละเอียดในส่วนของการนำเสนอ สาร โดยพบว่าข้อจำกัดดังกล่าวมักเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านนโยบายและ งบประมาณในการผลิตของแต่ละองค์กร เช่น ถ้าเป็นองค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อมก็จะเน้นการใช้ กระดาษรีไซเคิล การใช้วัสดุที่ผลิตจากธรรมชาติ หรือถ้าเป็นองค์กรทางด้านวัฒนธรรมก็จะเน้นการ นำเสนอลดละยทางด้านศิลปะวัฒนธรรม งานฝีมือต่าง ๆ ฯลฯ

นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายใน การผลิตถือเป็นประเด็นสำคัญในการที่เอกสารหรือหนังสือคู่มือขององค์กรดังกล่าวจะมีความ แตกต่างกัน เห็นได้จากกรณีขององค์กรที่ได้รับการจัดสรรทางด้านเงินทุน งบประมาณเยอะ หรือมี เงินมา ก็จะสามารถผลิตเอกสาร หนังสือคู่มือที่มีสีสรรค์สวยงามและมีการใช้วัสดุในการผลิตอย่าง ดีได้ ในขณะที่องค์กรที่มีงบประมาณจำกัดหรือมีขนาดเล็กก็อาจต้องใช้การถ่ายเอกสาร การถ่าย สำเนาแล้วนำไปเย็บเล่มเพื่อความสะดวกและประหยัดในการจัดทำ

อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่มีความนิยมที่จะ ใช้เอกสารดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่และนำเสนอเกี่ยวกับรายละเอียดในส่วนของ ที่มา ความเป็นมา ตลอดจนประวัติขององค์กรให้กับบุคคลทั่วไปที่สนใจจะทราบ ถึงแม้ว่าองค์กร เหล่านี้จะต้องจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งมาใช้เพื่อการผลิตหรือจัดทำเอกสารดังกล่าว ก็ตาม

- **การใช้แผ่นป้ายที่ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์**

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของแผ่นป้ายที่ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่นิยมใช้นั้นมักจะเน้นการนำเสนอความเรียบง่ายเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปมักมีขั้นตอนในการทำที่เรียบง่าย ใช้วิธีการพิมพ์สีเดียวหรือถ่ายเอกสาร บางองค์กรอาจจัดพิมพ์ในรูปแบบของกระดาษสีอามัน หรือในบางองค์กรก็จะจัดทำขึ้นมาเอง

โดยพบว่า เนื้อหาที่ปรากฏในแผ่นป้ายดังกล่าวมักเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับที่มา ความเป็นมาของโครงการ กิจกรรมที่กำลังดำเนินงาน ตลอดจนรายละเอียดของวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการจะนำเสนอหรือเผยแพร่ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ให้กับประชาชน

แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานทางการสังคมสงเคราะห์ที่จะจัดทำแผ่นป้ายต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

ดังนั้นจากผลการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า กลยุทธ์การเลือกใช้สีมาดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนนั้นประกอบไปด้วยกลยุทธ์หลัก 2 กลยุทธ์ด้วยกันคือ กลยุทธ์การเลือกใช้เฉพาะสีบุคคล และกลยุทธ์การเลือกใช้สีบุคคลและสีเฉพาะกิจร่วมกัน โดยกลยุทธ์ทางด้านการเลือกใช้สีบุคคลและสีเฉพาะกิจร่วมกันจะประกอบไปด้วย วิธีการแบบ ขายตรงหรือวิธีการเคาะประตูตามบ้าน การใช้การนำเสนอตัวอย่าง การใช้กล่องรับบริจาค การใช้เอกสารหนังสือคู่มือขององค์กร และการใช้แผ่นป้ายที่ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ โดยพบว่ามีความแตกต่างในการนำไปใช้ของแต่ละองค์กร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ขององค์กรในขณะนั้นว่ามีความต้องการจะทำอะไรเป็นสำคัญ

2. กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคม

จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการเลือกใช้สีมานำเสนอให้กับประชาชน โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นความก่อนและหลังของการนำสีมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

โดยผลที่ได้จากการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า ระยะเวลาหรือช่วงเวลาที่ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการช่วยกำหนดทิศทางการเลือกใช้สื่อของแต่ละองค์กร โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบของกลยุทธ์ที่องค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในแต่ละช่วงเวลานั้นมีความแตกต่างกันออกไป โดยผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของระยะเวลาดังกล่าวได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้ คือ

- 2.1 ระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น
- 2.2 ระยะดำเนินการ
- 2.3 ระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียง

และจากผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ช่วงระยะเวลามีผลต่อการนำเสนอสารและการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งจะแสดงให้เห็นได้ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 ระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ระยะนี้จะเป็นระยะที่องค์กรหรือหน่วยงานเพิ่งเกิดขึ้น หรือได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยในระยะนี้องค์กรจะยังไม่เป็นที่รู้จักจากประชาชน องค์กรยังมีลักษณะของความเป็นสถาบันหรือองค์กรที่ยังไม่เป็นที่รู้จักหรือได้รับการยอมรับจากประชาชน การรู้จักยังถูกจำกัดอยู่ในหมู่นวนส่วนน้อย ดังนั้นรูปแบบของกลยุทธ์ทางการสื่อสารขององค์กรในระยะแรกจะเน้นหนักไปที่การประหยัด การเลือกใช้สื่อเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำมากที่สุด เนื่องจากองค์กรยังมีปัญหาและข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนบุคลากรที่มากความรู้ ความสามารถ ฯลฯ

ดังนั้นรูปแบบหรือวิธีการในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะแรกนั้นจะเน้นหนักไปที่การให้ความสำคัญกับการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักควบคู่ไปกับความพยายามที่จะขอความร่วมมือและสนับสนุนจากสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์กรแต่ก็ยังประสบกับปัญหาการไม่เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ส่งผลให้การประสานงานระหว่างสื่อมวลชนกับองค์กรยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรนัก

หนึ่งจากการวิจัยพบว่า รูปแบบของกลยุทธ์การเลือกสื่อเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้นนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลยุทธ์ ดังนี้ คือ

- การใช้หลักศาสนา

จากการวิจัยพบว่า ความเชื่อทางศาสนาถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในการโน้มน้าวใจให้ผู้บริจาคเกิดความรู้สึกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกุศลหรือทำความดีโดยการบริจาคทุนให้กับองค์กร เห็นได้จากแนวคำสอนของศาสนาต่างๆ ที่เน้นการสอนให้คนรู้จักให้ การให้ทาน และการบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น การตักบาตร การบริจาคสิ่งของ การทำบุญโรงพยาบาล การปล่อยนกปล่อยปลา ฯลฯ

“ความเชื่อในเรื่องบาปบุญ มีส่วนสำคัญในการทำให้คนเข้ามาบริจาคเงินให้กับโครงการ คือ เขาขอให้คนในครอบครัวปลอดภัยจากเอดส์หรือบางคนโทรมาบอกว่ามีเงินก้อนนี้ควรจะให้กับองค์กรไหนดี “

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“คนมาบริจาคกันเยอะ พอเห็นว่าเด็กคนนี้เป็นเด็กพิการน่าสงสาร เขาก็เข้ามาช่วยบริจาคเงิน หรือของเล่นให้เด็ก หรืออย่างเขาเอาของมาบริจาคให้กับทางบ้านปากเกร็ด แล้วผ่านมาเห็นมูลนิธิ เขาก็เลยแวะเข้ามาบริจาคของให้กับมูลนิธิด้วยเพราะตรงนี้มีมูลนิธิอยู่ด้วยกันหลายมูลนิธิ อย่างวันเกิดก็จะมีเข้ามาบริจาคกันเยอะ”

(เจียมจิต ใจเอื้อ, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กอ่อนทางสมองและปัญญา, สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2544)

อนึ่งพบว่า นอกเหนือไปจากกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปของการบริจาค หรือการทำบุญตามเทศกาลหลัก ๆ ที่สำคัญ เช่น งานวันเกิด งานในวันสำคัญทางศาสนา งานครบรอบต่าง ๆ แล้ว ยังมีการบริจาคในรูปแบบอื่นอีก เห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบของการบริจาคเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น การจัดให้มีการทอดกฐินและผ้าป่าประจำปี การบริจาคของแก่โรงเรียนและโรงพยาบาล ซึ่งการบริจาดดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของเล่นหรือสิ่งของ ตลอดจนทุนการศึกษา และการจัดโครงการฝึกอบรมให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า กลยุทธ์การใช้หลักศาสนาเป็นกลยุทธ์หลักที่สำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนมาใช้ในการทำงานขององค์กร เนื่องจากรูปแบบวิถีชีวิต ความเชื่อของคนไทย ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ ที่เน้นหนักและให้ความสำคัญกับการบริจาคในรูปแบบของการให้เพื่อนำมาซึ่งชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ส่งผลให้กลยุทธ์ดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์เป็นอย่างมาก

- การใช้การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์หลาย ๆ แห่งในประเทศไทยเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นหรือมีการดำเนินงานอยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ของสถาบันพระบรมวงศานุวงศ์ อาทิเช่น สภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มูลนิธิสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ฯลฯ

“ต่อมาเราก็ทำดอกป๊อปปี้อีกขึ้นในปี พ.ศ.2511 เชิญสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นประธานอุปถัมภ์ 3ก.พ. ก่อตั้งองค์กร”

(คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“สภากาชาดเองก็มีการจัดประชุมกัน แล้วก็เลยคิดว่าจะต้องหาเจ้านายมา เพื่อมาเป็นศูนย์กลาง เลยเชิญพระองค์เจ้าโสมสวลี มาเป็นประธานกองทุน โดยทรงพระราชทานเงินช่วยเหลือสนับสนุน กองทุนละ 1 ล้านบาท”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ทำให้มีส่วนช่วยในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจแก่ผู้บริจาค อย่างตอนที่มีการเปิดอาคารของมูลนิธิ พระพี่นางก็เสด็จมาทรงเปิดอาคาร สื่อมวลชนก็จะเข้ามาทำข่าวประชาสัมพันธ์อยู่แล้ว”

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

ทั้งนี้เป็นที่สังเกตว่า ปัจจุบันมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งหรือขอรับความอุปถัมภ์หรืออนุเคราะห์จากสถาบันพระราชวงศ์อยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งการเกิดขึ้นขององค์กรดังกล่าวมักเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการทูลเกล้าขึ้นเพื่อขอพระราชทานอนุญาตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือเข้ามาเป็นองค์อุปถัมภ์ให้กับองค์กร และเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรนั้นเป็นการทำงานภายใต้ความอนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์ของสถาบันพระราชวงศ์ที่ประชาชนศรัทธา ดังนั้นการทำงานขององค์กรจึงน่าที่จะมีความโปร่งใสมากกว่าองค์กรที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ความอนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์ของสถาบันพระราชวงศ์

ทั้งนี้จากผลการวิจัยนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระบรมวงศานุวงศ์ มีส่วนสำคัญในการทำให้กิจกรรม การดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการระดมทุนขององค์กรประสบความสำเร็จเพราะได้รับความสนใจจากคนส่วนใหญ่ในสังคม เนื่องจากการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์เหล่านี้ จะต้องอาศัยความเชื่อถือ ไว้วางใจจากประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นการอ้างอิงองค์กรสาธารณประโยชน์เข้ากับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนผู้บริจาคเกิดความรู้สึกศรัทธา อันนำมาซึ่งการยอมรับและเชื่อถือองค์กรที่เพิ่มมากขึ้น

● การใช้เครือข่ายคนรู้จัก

จากการศึกษาพบว่า การใช้เครือข่ายคนรู้จักถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วพบว่านักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรสาธารณประโยชน์มักจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเข้ามามีส่วนช่วยให้การดำเนินงานเพื่อการระดมทุนบรรลุผลเป็นอย่างมาก เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรทุนที่มีอยู่จำกัด

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานทางด้านการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ พบว่า ผู้ที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ทางด้านระดมทุนที่ดีจะต้องมีความพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคมอย่างสม่ำเสมอ

“ผมเป็นคนชอบเก็บนามบัตร มีเยอะมากเลย ก็เอามาเก็บไว้ แล้วก็เขียนบทความไปยังสำนักพิมพ์ต่างๆ เช่น มติชน มาตุภูมิ ใช้ชื่อครูหุຍุຍ มุลนิธิเด็ก ก็ทำให้ได้รู้จักนักข่าว และบุคคลต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น”

(วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์, มุลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

“เราจะมีการจัดส่งข่าวของมูลนิธิตัวเราไปให้กับทางสื่อมวลชนและผู้บริจาคต่าง ๆ แล้วสื่อมวลชนกับผู้บริจาคจะช่วยมูลนิธิเผยแพร่ข้อมูล แต่ที่สำคัญคือมูลนิธิจะต้องมีการรายงานผลให้ผู้บริจาครู้ตลอดเวลาว่าเราทำงานจริงไม่ใช่ทำเล่นๆ”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่า บางองค์กรยังได้มีการใช้วิธีการแต่งตั้งบุคคลต่างๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการในองค์กร เช่น จัดให้เข้ามาทำงานในตำแหน่งคณะกรรมการขององค์กร การจัดให้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เป็นต้น

“คนที่เข้ามาทำงานในมูลนิธิเรา จะใช้วิธีการบังคับหมดเลย เขาตำแหน่งทหาร ภรรยาจะมาช่วย เชิญ มล.หญิง ดวงทิพย์ อากาศ มาเป็นองค์ประธาน จนมาเป็นรองประธาน ทำ มาเกือบ 30 ปี จนท่านหญิงฯ เสีย ก็เลยเข้ามาเป็นประธานแทน“

(คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“จะใช้วิธีเชิญมาเป็นคณะกรรมการ เช่น จากโรงพยาบาลพระมงกุฎ ก็มี คุณหมอฟึ้งฟ้า คุณนกร ท่านก็เข้ามาช่วยเป็นคณะกรรมการให้กับทางมูลนิธิ“

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

นอกเหนือไปจากวิธีการแต่งตั้งบุคคลเข้ามาเป็นคณะกรรมการขององค์กรแล้วผู้วิจัย ยังพบว่าบางองค์กรมีการใช้วิธีการจัดส่งคนขององค์กรให้ออกไปเป็นกรรมการตามองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ได้มีโอกาสรู้จักกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมากขึ้น

“จะส่งคณะกรรมการเข้าไปเป็นกรรมการขององค์กรแม่ เช่น สหพันธ์ต่างๆ เช่น สันนิบาตมูลนิธิ สมาคมสงเคราะห์“

(จันสมร วัฒนเวคิน ,สหพันธ์สตรีนักธุรกิจแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 2544)

“คณะกรรมการมักจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ ดังนั้นคนของเราค่อนข้างทำงานให้กับมูลนิธิอื่นหลายๆที่ อย่างตัวดิฉันเองนอกจากทำให้สภาสตรีแล้ว ยังทำให้มูลนิธิโรคไต และยังเป็นนายกสมาคมศิษย์เก่าวัฒนาอีกด้วย“

(พิมพ์ใจ ไพธิภักดี, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ดังนั้นจากการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคนรู้จักมีส่วนช่วยอย่างมากในการส่งเสริมการทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ เนื่องจากการทำงานทางด้านการระดมทุนนั้น ถือเป็นงานเพื่อสังคมที่ไม่สามารถตอบสนองในรูปของผลกำไรได้ ดังนั้นการใช้เครือข่ายคนรู้จักจึงถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ไทย

- **การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก**

จากผลการวิจัยพบว่า ในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้น องค์กรจะมีลักษณะเป็นสถาบันหรือมีความเป็นองค์กรน้อยใหม่อยู่เป็นอย่างมาก ยังไม่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่หรือประชาชนในสังคม คนยังมีความมั่นใจในศักยภาพการทำงานขององค์กรที่จำกัด ส่งผลให้รูปแบบหนึ่งที่นิยมใช้กันมากในระยะเริ่มต้นของ

องค์กรคือ รูปแบบของการนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จักเพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักถึงผลงาน ความเป็นมาขององค์กรหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น ๆ

“ตอนที่แยกออกมาจากมูลนิธิเด็ก ก็รู้ว่าหัวใจสำคัญคือ ต้องทำให้คนรู้จักว่า เราแยกออกมาแล้ว ต้องทำให้คนเขารู้จักเรา”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

โดยจากการวิจัยพบว่า วิธีการในการนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จักของนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรสาธารณประโยชน์นั้นสามารถทำได้โดยการเขียนบทความลงในนิตยสาร การเข้าร่วมสัมมนา การเข้าไปมีบทบาทในประเด็นต่าง ๆ ที่สังคมกำลังสนใจ

“พอมีอะไรที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ คนก็จะนึกถึงสายสม พอมีอะไรที่เกี่ยวกับเอดส์ คนก็จะเข้ามาหาเหมือนสินค้าที่ติดตลาด เจอใครจะจัดกิจกรรมหาทุนก็จะเข้ามาปรึกษา อย่างจะจัดที่ห้างเอ็มโพเรียม ก็มีการพยากรณ์ดวง การจัดกลุ่มศิลปะวาดรูปที่เซ็นทรัล”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

“ทุกครั้งที่ไปสัมมนา จะต้องมีคนข่าว เราก็ต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่เราไปสัมมนา ก็จะมาเขียนรายละเอียดของข้อมูล แล้วก็ไปนั่งฟังเขา ทำให้เราได้เปรียบ ก็จะยกมือในช่วงที่เขาให้ถาม แล้วก็บอกว่าเราคือใคร ก็เลยมีข่าวในทุกงานที่เราไปสัมมนา”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

ดังนั้นจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงาน เพื่อพัฒนาสังคมของนักสังคมสงเคราะห์นั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า กลยุทธ์การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จักถือเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ในปัจจุบันที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการระดมทุนขององค์กร เนื่องจากกลยุทธ์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้สื่อมวลชนและประชาชนได้รับทราบข้อมูล ตลอดจนได้รู้จักองค์กรมากขึ้น อันนำมาซึ่งการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรในครั้งต่อไปให้ได้รับความสนใจจาก ประชาชนมากยิ่งขึ้น

- **การใช้ของมีค่าหรือรางวัล**

จากผลการวิจัยพบว่า การใช้ของมีค่าหรือรางวัลสำหรับการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

- **การจัดทำในรูปของสลากกินแบ่งรัฐบาล สลากออมสิน สลากกาชาด**

โดยพบว่า ผลที่ได้จากการซื้อสลากรับเงินรางวัลหรือของรางวัลจากการกุศลก็คือ การที่ผู้ซื้อสามารถนำสลากดังกล่าวไปขึ้นเงินหรือรับของรางวัลได้ตามสถานที่ที่คณะผู้จัดทำหรือองค์กรได้ระบุไว้ในสลากนั้น ซึ่งถ้าผู้ซื้อไม่ถูกรางวัล คณะผู้จัดทำหรือองค์กรก็จะนำรายได้ดังกล่าวไปบริจาคให้กับการกุศล เช่น การจัดทำสลากช่วยเหลือนักกาชาด การจัดทำลอตเตอรี่คนพิการ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ซื้อเกิดความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการทำบุญควบคู่ไปกับการทำทานที่จะเป็นเจ้าของในของมีค่าหรือรางวัลที่จะได้รับจากการซื้อสลากในครั้งนั้น

“สภาสตรีเองก็จะจัดให้มีการออกร้านทุกปี โดยจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกของเราผลิตขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นพวก เครื่องหยาวย กระเป๋าถือสตรี ซึ่งก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่ได้เน้นการออกสลากเท่าใดนัก เพราะเป็นหน้าที่ของสภากาชาดที่จะเข้ามาดำเนินงานในส่วนนี้ อย่างมากที่ทำได้คือรับมาขายให้กับคณะกรรมการ คนในสภาที่เขาสนใจจะซื้อ หรือทำบุญ”

(พิมพ์ใจ ไพธิภักดี, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

“มีการจัดทำสลากคนพิการขึ้น กองสลากช่วยจัดทำให้ ตอนนั้นก็มีคนสมัครเข้ามาเยอะ ทำให้สามารถนำเงินจากสลากมาสร้างอาคารสมเด็จย่าได้”

(ณัชชา สมุทรสกุลเปี่ยม, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2544)

ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า ปัจจุบันความนิยมในเรื่องของการจัดทำสลากต่าง ๆ ยังเป็นที่ได้รับความนิยมจากองค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่ เห็นได้จากการจัดทำสลากในงานกาชาด ของหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ การจัดทำลอตเตอรี่ของคนพิการ เป็นต้น ซึ่งพบว่าความสนใจของประชาชนเกี่ยวกับสลากดังกล่าวยังมีอยู่เป็นอย่างมาก แม้ว่าราคาของสลากดังกล่าวจะมีราคาที่สูงขึ้นทุกปี

- **การจัดทำในรูปของของที่ระลึก เข็มเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ เครื่องราชอิสริยาภรณ์**

นอกเหนือไปจากการใช้สิ่งของมีค่าในรูปของสลากรางวัลต่าง ๆ แล้ว ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า มีการนำเอา เข็มเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ ตลอดจนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการโน้มน้าวใจให้ประชาชนเข้ามาร่วมบริจาคทุนให้กับองค์กร โดยอาจมีการกำหนดวงเงินขั้นต่ำที่จะได้รับของที่ระลึก เช่น 5,000 บาท ขึ้นไปได้รับเข็มเชิดชูเกียรติ หรือถ้า

บริจาคเงินให้กับองค์กรอย่างสม่ำเสมอก็จะมีการนำรายชื่อขึ้นทูลเกล้าเพื่อขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือตำแหน่งพิเศษทางสังคมต่าง ๆ ให้กับผู้บริจาค

“การหาทุนของเรามีการใช้การพูดคุยเป็นส่วนตัว แล้วก็มีการส่งหนังสือจากที่ทำการฝึกรบเงินสนับสนุน ถ้าได้รับการสนับสนุนดีก็จะเป็นใบประกาศเกียรติคุณ”

(นายดาบ ธวัช ขอเพิ่มกลาง, เขาวงกตสัมพันธัมภ์ ตำรวจนครบาล, สัมภาษณ์ 28 มี.ค. 2544)

“โดยส่วนตัวไม่ปรารถนาจะได้อะไร ทำให้ด้วยใจ คนอื่นเขาก็เลยท้วงมาว่าทำงานอย่าเอาตัวเองมาวัด เดี่ยวคนที่ช่วยคนอื่นจะหายหมด เพราะคนอื่นเขาก็อยากได้ เครื่องราชเกียรติยศอยู่ แต่โดยความคิดส่วนตัวแล้วก็ไม่อยากทำ เพราะมันเหมือนการยื่นหมูยื่นแมวมากกว่าที่จะช่วยอย่างจริงจัง”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

ทั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า การเลือกใช้วิธีการให้ของมีค่าหรือของรางวัลมาเป็นส่วนหนึ่งในการโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะร่วมบริจาคเงินให้กับองค์กรนั้นถือเป็นกลยุทธ์ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์อีกกลยุทธ์หนึ่ง และองค์กรสาธารณประโยชน์ที่นิยมนำมาใช้มักได้แก่ องค์กรสาธารณประโยชน์ที่อยู่ภายใต้ความอนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์จากสถาบันพระราชวงศ์ เนื่องจากองค์กรดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับสถาบันพระราชวงศ์มากกว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชนทั่วไปเนื่องจากเป็นองค์กรภายใต้ความอุปถัมภ์หรืออนุเคราะห์ของสถาบัน ทำให้องค์กรมีความสะดวกที่จะใช้กลยุทธ์ดังกล่าวได้ง่ายกว่าองค์กรเอกชนทั่วไป โดยรูปแบบของกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบันได้แก่ การออกสลากการกุศลต่างๆ การแจกเข็มเชิดชูเกียรติ การแจกเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การมอบประกาศเกียรติคุณต่างๆ ฯลฯ

● การใช้การขายตรง

จากการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่มีการนำกลยุทธ์แบบขายตรงมาใช้ในการระดมทุนขององค์กร

โดยพบว่า กลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นการเน้นการเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง และให้ความสำคัญกับปฏิภพในลักษณะของความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (face to face) โดยมักจะอยู่ในรูปของการให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรหรือสมาชิกขององค์กรออกไปยังพื้นที่ที่เป็นชุมชนกลุ่มเป้าหมายและทำการชี้แจงให้กับประชาชนได้ทราบถึงประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนจุดมุ่งหมายขององค์กรว่ามีการดำเนินงานและมีการจัด

กิจกรรมอย่างไร และเพราะเหตุใดองค์กรจึงต้องขอความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยบริจาค
ทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

“มูลนิธิเองมีการใช้การขายตรงและใช้แผ่นพับเยอะมาก อย่างช่วงปี 30 (2530) ก็เอา
รายชื่อของคนที่เคยช่วยบริจาคเงินให้กับทางมูลนิธิมา แล้วก็ส่งจดหมายไปบอกเขาว่าตอนนี้เรา
กำลังจะหาเงินมาสร้างมูลนิธิ กำลังต้องการเงิน ปรากฏว่าคนส่งเงินมาช่วยเยอะมาก”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 พ.ค. 2544)

“ใช้การโทรศัพท์ไปหาคนที่รู้จักเป็นราย ๆ ไป อย่างถ้าจะจัดแรลลี่ก็จะโทรไปหาคนที่
เขาสนใจที่ชอบแรลลี่ หรือถ้าจัดหมอดูก็จะโทรไปหาคนที่เขาชอบดูดวงเพื่อให้เขาช่วยบริจาคเงิน
ให้เรา”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

นอกเหนือจากนั้นผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า องค์กรสาธารณประโยชน์มีการจัดทำ
จดหมายเชิญชวนหรือจดหมายขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ
ให้ร่วมบริจาคเพื่อขอความสนับสนุนหรือร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อการระดมทุนของ
องค์กร

“ทุก ๆ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เราก็จะให้เด็กของเราที่เขาอยู่ในอุปการะของเรา
มาช่วยขายดอกบ๊อบบี้ โดยจะให้คนทั่วไปได้ซื้อดอกบ๊อบบี้เพื่อช่วยสมทบทุนบริจาคให้กับมูลนิธิ”
(คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร, มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก, สัมภาษณ์ 10 เม.ย. 2544)

ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ในกลยุทธ์ในระยะแรกหรือระยะที่มีการ
จัดตั้งขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุนนั้น มีกลยุทธ์ที่ใช้ในการระดมทุนอยู่ 6
กลยุทธ์ ได้แก่ การใช้ศาสนา การใช้ความศรัทธา การใช้เครือข่ายคนรู้จัก การใช้การนำเสนอตนเอง
การใช้การขายตรงและการใช้ของมีค่า หรือรางวัลต่าง ๆ โดยกลยุทธ์ดังกล่าวถือเป็นกลยุทธ์ที่
องค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในช่วงระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้นและรูปแบบของกลยุทธ์
ดังกล่าวจะเน้นที่ความประหยัดเป็นสำคัญ

2.2 ระยะดำเนินการ

จากการวิจัยพบว่า ระยะนี้จะเป็นระยะที่องค์กรเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมากขึ้น องค์กรเริ่มมีการเติบโตมากขึ้น กลุ่มเป้าหมายขององค์กรเริ่มมีลักษณะการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะที่เป็นมวลชนมากกว่าที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีจำนวนน้อย คนส่วนใหญ่ในสังคมเริ่มมีการเชื่อถือในการบริหารงานขององค์กรมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการเลือกใช้สื่อขององค์กรค่อนข้างเน้นหนักและให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่า การให้ความสำคัญกับสื่อบุคคลก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่เพียงแต่รูปแบบการนำเสนอสื่ออาจจะมีการปรับแต่งให้เหมาะสมกับองค์กรมากขึ้นเมื่อเทียบกับในยุคแรกที่เป็นช่วงจัดตั้ง

ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ระยะดังกล่าวจะเป็นระยะที่องค์กรจะเริ่มให้ความสำคัญกับการใช้สื่อต่าง ๆ มากขึ้น โดยรูปแบบของกลยุทธ์ที่องค์กรนำมาใช้ในการระดมทุนนั้นจะเน้นหนักไปในรูปของกลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเป็นหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนกิจกรรมขององค์กรควบคู่ไปกับการใช้สื่อบุคคล

“ประชาชนจะไม่มีวันทราบได้เลยว่าตอนนี้องค์กรกำลังทำอะไรอยู่ ถ้าเราไม่มีสื่อมวลชน สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นตัวเผยแพร่ผลงานขององค์กรต่อประชาชน ทำให้คนรู้จักเรามากขึ้น”

(พิมพ์ใจ โพธิภักดี, สภาสตรีแห่งชาติ, สัมภาษณ์ 20 ก.ค. 2544)

ดังนั้นจากการวิจัยดังกล่าวจึงพบว่า กลยุทธ์การนำเสนอสื่อที่องค์กรสาธารณประโยชน์นิยมใช้ในช่วงดำเนินการนั้น ประกอบไปด้วยกลยุทธ์หลักที่สำคัญ 4 กลยุทธ์ดังต่อไปนี้ คือ

- **การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก**

โดยจากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นการนำเสนอกลุ่มบุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคม เช่น ศิลปิน นักแสดง นักการเมือง นักสังคมสงเคราะห์จากที่ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับและรู้จักจากประชาชนในการเข้ามาทำหน้าที่จัดกิจกรรมหรือระดมทุนให้กับองค์กร ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ช่องทางส่วนใหญ่ในการติดต่อกับบุคคลดังกล่าวขององค์กรจะอยู่ในรูปของการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว การติดต่อผ่านคนรู้จัก หรือจากการสอบถามเพื่อขอเบอร์ติดต่อเพื่อใช้ในการนัดพบ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคคลเหล่านี้มักจะเน้นหนักหรือมุ่งหวังให้เกิดภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์ที่ดี และเพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีให้กับบุคคลที่เข้าร่วมโครงการนี้

“ได้บุญ ภารทิพย์ (ภารทิพย์ นาคหิรัญกนก) ที่เขาทำหนังสือขาย ได้เงิน เขาก็เอาเงินนั้น มาบริจาค แล้วก็มีการจัดทำข้อเขียน งานเขียนของบุญ ที่เราเขียนถึงเขาออกมาขาย รายได้เขาก็ ยกให้กับมูลนิธิ”

(วัลลภ ตังคณานุรักษ์, มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 เม.ย. 2544)

“เราให้อาจารย์คทา ชินบัญญัติ เขาจัดพยากรณ์ทำนายดวงชะตา เขาก็ชวนริสา (ริสา หงส์หิรัญ) แล้วก็เพื่อนของเขาเข้ามาช่วยหาเงินให้กับโครงการ”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่า กิจกรรมอีกอย่างที่นิยมนำมาใช้เพื่อระดมทุนก็คือ “การนำสิ่งของมาประมูล” โดยของดังกล่าวมักเป็นเครื่องใช้ของคนดัง หรือบางครั้งอาจเป็นผลงาน ทางศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย โดยอาจหยิบยกข้อความเพื่อสร้างความสนใจและ จูงใจให้คนเข้ามาร่วมกิจกรรม เช่น “อุตสาหกรรมมือวาดทั้งที่... มีราคาเริ่มต้นแค่สลึงเดียว” เป็นต้น

นอกเหนือจากการนำสิ่งของมาประมูลแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า การจัดคอนเสิร์ตการกุศล ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งของการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เป็นที่นิยม เนื่องจากการจัด กิจกรรมเพื่อการกุศลดังกล่าว เป็นการนำเอาบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง นักแสดงต่าง ๆ ให้ เข้ามามีส่วนช่วยเหลือโครงการ และนอกจากจะเป็นการจัดงานเพื่อการกุศลแล้วยังสามารถถือเป็น กิจกรรมเพื่อความบันเทิงได้อีกด้วย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในสังคมมาทำหน้าที่นำเสนอหรือดำเนินกิจกรรมนั้นถือเป็นกลยุทธ์ในการระดมทุนที่ สำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการระดมทุน โดยจากการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่ม บุคคลดังกล่าวถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลหรือเป็นปัจจัยหลักในการผลักดันให้กิจกรรมระดมทุน ขององค์กรดังกล่าวประสบความสำเร็จ โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อการกุศลที่เน้นการใช้ กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงได้แก่ การจัดคอนเสิร์ตการกุศล การจัดกาประมูลสิ่งของ การจัดกิจกรรม ทางศิลปะ ฯลฯ

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า การตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนในแต่ละครั้งของ องค์กรจะขึ้นอยู่กับความสนใจของคนในสังคมขณะนั้นเป็นหลักกว่า ณ ขณะนั้นสังคมมีความสนใจ ในประเด็นหรือเรื่องอะไรเป็นสำคัญ เช่น ขณะนั้นคนกำลังให้ความสนใจการแข่งขันแรลลี่ การ ดูหมอบ การชมฟุตบอล การเดินการกุศล เป็นต้น โดยแต่ละกิจกรรมก็必将มีความแตกต่างและความ น่าสนใจต่างกันขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

- **การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน**

จากการศึกษาพบว่า สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการระดมทุนของแต่ละองค์กรนั้นมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะของสื่อเป็นสำคัญ

นอกจากนั้นจากการศึกษาเกี่ยวกับข้อดีของการใช้สื่อยังพบว่า ข้อดีอย่างหนึ่งของการใช้สื่อมวลชนก็คือ ความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ข้อจำกัดของสื่อบุคคลจะอยู่ที่การไม่สามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว ต้องอาศัยระยะเวลา

อึ่งจากการศึกษารูปแบบของกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านสื่อมวลชนพบว่า รูปแบบของกิจกรรมทางสื่อมวลชนประกอบไปด้วยรูปแบบสำคัญ 4 รูปแบบดังนี้ คือ

1. **การส่งข่าวประชาสัมพันธ์** คือ การส่งข่าวสารของกิจกรรมขององค์กร โดยจัดตั้งหรือเผยแพร่ไปยังสื่อวิทยุ โทรทัศน์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ได้นำไปเผยแพร่หรือกระจายข่าวสาร โดยทั่วไปมักเป็นข่าวหรือเรื่องราวเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมตลอดจนผลงานขององค์กรที่เกิดขึ้น

2. **การขอความอนุเคราะห์เป็นจดหมาย** คือ การจัดทำจดหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์กับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมขององค์กร เช่น สภากาชาดไทย มีการจัดทำจดหมายขอความอนุเคราะห์จัดงานกาชาด เป็นต้น

3. **การพาสื่อมวลชนลงพื้นที่** คือ การจัดพาสื่อต่าง ๆ ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ให้เข้าไปลงพื้นที่การปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการนำสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ลงพื้นที่การปฏิบัติงานจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการทำให้สื่อเข้าใจการทำงานขององค์กรมากขึ้น

4. **การจัดกิจกรรมสื่อมวลชนสัมพันธ์** คือ การจัดกิจกรรมขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นกับสื่อมวลชน เพราะกิจกรรมสาธารณประโยชน์จะต้องพึ่งพาสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ดังนั้น การให้ความอำนวยความสะดวกกับสื่อมวลชนที่มาติดต่อ โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสื่อมวลชนกับองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญ

โดยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์กรผ่านสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์พบว่า รูปแบบการนำเสนอของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ในการนำเสนอข่าวสารและกิจกรรมขององค์กร สามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบ ดังนี้

1. สื่อข่าวประชาสัมพันธ์

สื่อวิทยุ - โดยทั่วไปจะเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์นั้นจะต้องเป็นข่าวที่ค่อนข้างน่าสนใจ แปลกใหม่ เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอื่น ๆ ที่มีความต้องการจะนำเสนอข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ก็มีเป็นจำนวนมาก แต่พื้นที่ในการลงข่าวค่อนข้างมีจำกัด ดังนั้นข่าวที่แปลกใหม่ และน่าสนใจจึงได้รับความสนใจจากสื่อดังกล่าวมากกว่าข่าวที่มีลักษณะเป็นแบบราบเรียบ ธรรมดา

จากการศึกษาพบว่า สื่อวิทยุ นั้นมักจะทำการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ให้กับโครงการใดก็ตามเมื่อรายการมีเวลาเหลือที่จะถ่ายทอด และเผยแพร่ข้อความดังกล่าว รวมทั้งถ้ารายการได้พิจารณาแล้วว่า การนำเสนอข้อความดังกล่าวไม่ได้เป็นการเบียดเบียนสปอร์ตโฆษณา หรือการดำเนินรายการอื่น ๆ

“ลุงเองก็ใช้การส่งจดหมายไปหาเพื่อนที่เคยทำรายการวิทยุ บอกเขาว่าอาทิตย์นี้จะทำอะไร แล้วเขาก็ช่วยออกให้ เช่น วุฒิ เวณัจันท์ เก่งกล้า ร้อยเปอร์เซ็นต์ เขิงชาย พลอยบุตร รายการหญิงเป็ย สมจริง ยิงยศ”

(วราพงษ์ พงษ์บริบูรณ์, มุลินธิลุงขาวไขอาชีพ, สัมภาษณ์ 28 ก.ค. 2544)

สื่อโทรทัศน์ - จากการศึกษารายการของพรพนราย ทวีโชติกิจเจริญ, 2541 ได้ทำการศึกษารูปแบบของข่าวประชาสัมพันธ์ที่พบเห็นในกิจกรรมขององค์การสาธารณสุขประโยชน์ พบว่า รูปแบบของการประชาสัมพันธ์ข่าวดังกล่าวมักจะแทรกอยู่ในรายการบันเทิงต่าง ๆ ภายใต้สาเหตุสำคัญในการนำเสนอ 2 ประการ คือ ประการแรก รูปแบบข่าวประชาสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของรายการโทรทัศน์ที่ต้องการจะมีช่วงเวลาช่วงหนึ่งในการเป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ข่าวให้กับกิจการสาธารณสุขประโยชน์ ดังเช่น รายการชิงร้อยชิงล้านของบริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด โดยจะมีลักษณะการสนทนาระหว่างพิธีกรในช่วงเริ่มต้นรายการ กล่าวถึงกิจกรรมของกิจการสาธารณสุขประโยชน์ พร้อมกับเชิญชวนให้บริจาคตามที่อยู่และแบบโทรศัพท์ที่ได้ให้ไว้

ประการที่สอง คือ สื่อโทรทัศน์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์การสาธารณประโยชน์ ดังนั้น สื่อจึงได้จัดให้มีการทำข่าวประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมขององค์การสาธารณประโยชน์ผ่านทางรายการต่าง ๆ ของทางสถานี

ทั้งนี้ รูปแบบของข่าวประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์จะมีรูปแบบที่สามารถโน้มน้าวใจผู้ชมหรือผู้ที่สนใจได้มากขึ้น เนื่องจากมีการผสมผสานระหว่างข่าวกับบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลให้ข่าวประชาสัมพันธ์มีความน่าสนใจมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปสำหรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์แล้ว พบว่าข้อจำกัดสำคัญในการเผยแพร่และนำเสนอข่าวประชาสัมพันธ์คือ ระยะเวลา เนื่องจากในเวลาทั่วไปตามปกตินั้นมักจะเป็นเวลาที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมหรือสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและความน่าสนใจของข่าว ยกเว้นในกรณีของการที่สื่อวิทยุโทรทัศน์ได้เข้าไปมีบทบาทร่วมในทางการดำเนินกิจกรรมขององค์การสาธารณประโยชน์

2. สถู๊ปข่าว

รูปแบบของสถู๊ปข่าวมีวิธีการในการนำเสนอคล้ายข่าวและบทความมาก คือ กล่าวถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม แล้วนำมาถ่ายทอดเชื่อมโยงให้เข้ากับกิจกรรมขององค์การสาธารณประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันการใช้สำนวนภาษาและการเลือกเฟ้นประเด็นต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ชมเกิดความ รู้สึกคล้อยตามก็เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น การเลือกภาพ การใช้ภาษา เป็นต้น

อนึ่งจากการศึกษาพบว่า รูปแบบสถู๊ปข่าวขององค์การสาธารณประโยชน์ส่วนมากจะปรากฏอยู่ในรายงานข่าวพระราชสำนักที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์ ดังนั้น ข่าวของกิจการสาธารณประโยชน์ที่จะได้รับการเผยแพร่ในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นกิจกรรมที่อยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น สภากาชาดไทย สภาสตรีแห่งชาติ เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์

จากการศึกษาพบว่า การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการเผยแพร่ โดยวิธีการดังกล่าวจะเป็นการนำเอาเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์กรมาออก หรือถ่ายทอดผ่านทางสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์เพื่อสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น หรือให้ข่าวสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์กรทั้งในทางตรงและโดยทางอ้อม

โดยพบว่า รูปแบบการนำเสนอประเภทนี้มักจะเป็นการนำเสนอในประเด็นข่าวที่กำลังได้รับความสนใจจากคนในสังคมในปัจจุบันหรือในขณะนั้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กถูกทารุณกรรม ปัญหาการศึกษาชายตัว ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นต้น โดยสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์จะทำหน้าที่เข้าไปสอบถามเพื่อเจาะประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า บางครั้งในการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้น องค์กรสาธารณประโยชน์จะเป็นผู้กำหนดประเด็นหัวข้อในการสัมภาษณ์และติดต่อประสานงานกับสื่อมวลชนในการนำเสนอประเด็นดังกล่าวเอง โดยประเด็นที่จะนำเสนอจะต้องเป็นประเด็นที่แปลกใหม่และเป็นมุมมองที่สะท้อนปัญหาสังคมในขณะนั้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของการสัมภาษณ์นั้นมีทั้งในส่วนที่สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ติดต่อเข้ามาเอง และในส่วนที่องค์กรสาธารณประโยชน์เป็นผู้ยื่นข้อเสนอ ทั้งนี้ประเด็นในการสัมภาษณ์ทั้ง 2 รูปแบบจะต้องอ้างอิงอยู่กับสภาพสังคมในขณะนั้นด้วย จึงจะได้รับความสนใจจากสื่อในการให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์

● การประสานพันธมิตรร่วม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มพันธมิตรร่วมถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์เป็นอย่างมาก โดยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพันธมิตรเหล่านี้อาจเกิดขึ้นเนื่องจากความรู้จัก ความสนิทสนมคุ้นเคย การมีการเจรจาติดต่อพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การพบปะสนทนา ฯลฯ

โดยจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านการระดมทุนได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพันธมิตรต่าง ๆ ในสังคมเป็นอย่างมาก โดยถือเสมือนว่าการประสานความสำคัญดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านการระดมทุน

หนึ่งจากผลการวิจัยยังพบว่า รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร สาธารณประโยชน์กับกลุ่มพันธมิตรจะมีลักษณะที่โน้มเอียงไปในรูปของความสัมพันธ์ในลักษณะของการอุปถัมภ์และพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ กำไร

แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ กลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือกลุ่มพันธมิตรอื่น ๆ ก็คือ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ปัญหาความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ ปัญหาการขัดกันทางธุรกิจ ปัญหาทัศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกัน ฯลฯ โดยเฉพาะในกลุ่มขององค์กรทางด้านธุรกิจ

ดังนั้นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ก็คือ การที่องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นอิสระได้ในทางความเป็นจริง เนื่องจากโดยข้อเท็จจริงแล้วพบว่า รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวยังต้องเน้นการผสมผสานและพึ่งพา ตลอดจนการมีสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการร่วมมือและช่วยเหลือกิจกรรมขององค์กร แม้ว่าบางครั้งโดยทางนโยบายแล้วองค์กรไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาคเอกชน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าองค์กรเองก็ยังคงต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้อยู่

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพันธมิตรต่าง ๆ จึงถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งรากฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือให้กับองค์กรทางด้านต่าง ๆ ต่อไป

● การจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ก็คือ การที่องค์กรมีการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้ในการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และแม่นยำ โดยองค์กรที่สามารถมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความทันสมัย และเป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน

“โลกตอนนี้เป็น *Globalization* แล้ว เหตุการณ์เกิดขึ้นที่อินเดีย เราสามารถรับรู้ได้เร็ว ดังนั้นเราต้องยอมรับและปรับตัวให้ทันกับโลก จะได้ทันการปฏิรูปต่าง ๆ คนทุกวันนี้ต้องการรู้ความจริง โลกทุกวันนี้เป็นโลกของความจริงไม่ใช่ภาพ จะไปลอคอิสรภาพของเขาเป็นไปได้อย่างใครปรับตัวได้เร็วก็ดี”

(วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์, มุลินีสร้างสรรค์เด็ก, สัมภาษณ์ 7 เม.ย. 2544)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า การจัดทำระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ จะอยู่ในรูปของระบบการจัดเก็บฐานข้อมูล (database) ระบบการจัดทำแฟ้มเก็บข้อมูล (filing) ฯลฯ ซึ่งเป็นการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ได้ตามความต้องการตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่สังเกตว่า ปัจจุบันมีองค์กรสาธารณประโยชน์บางองค์กรที่ได้มีการจัดทำเว็บไซต์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรให้กับคนทั่วไปได้รับทราบเพื่อให้คนที่สนใจสามารถเข้ามาแวะชมข้อมูลขององค์กรได้ทันทีที่ต้องการและได้มีการจัดให้มีการร่วมบริจาคเงินผ่านทางเว็บไซต์เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการบริจาคเงิน โดยเป็นการช่วยผู้บริจาคในการลดขั้นตอนในการเดินทาง ทำให้ผู้บริจาคไม่ต้องเข้ามาในโครงการหรือธนาคารอีกต่อไป ทำให้ได้รับความสะดวกในการบริจาคเงิน รวมถึงบางหน่วยงานยังได้มีการจัดทำเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ชาวต่างชาติได้อ่านข้อมูลและบทความต่าง ๆ ที่องค์กรได้จัดทำขึ้นจากทั่วโลก ทำให้รูปแบบของการระดมทุนมีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น โดยไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงแคภายในประเทศเท่านั้น

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การจัดทำฐานข้อมูลที่ดี ตลอดจนการปรับปรุงฐานข้อมูลต่าง ๆ ขององค์กรให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินงานของมูลนิธิ เพราะเป็นการช่วยให้ผู้บริจาคหรือผู้ที่สนใจในกิจกรรมขององค์กรได้เข้ามาศึกษาถึงรายละเอียดขององค์กร ตลอดจนตรวจสอบวิธีการในการดำเนินงานขององค์กร ความคืบหน้าของโครงการ และการใช้จ่ายเงินขององค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน

นอกจากนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การที่องค์กรสาธารณประโยชน์มีการเตรียมตัว จัดเตรียม และมีการเตรียมพร้อมเกี่ยวกับข้อมูลขององค์กรอยู่ตลอดเวลาจะทำให้การระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ขาดระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลที่ดี

2.3 ระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียง

จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะที่องค์กรได้รับการพัฒนามาในระดับหนึ่ง มีอายุในการดำเนินงานพอสมควรที่จะทำให้คนในสังคมเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับ องค์กรได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง องค์กรมีการจัดเก็บตลอดจนพัฒนาฐานข้อมูลขององค์กรให้ทันสมัยสามารถนำมาใช้งานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ประชาชนจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรค่อนข้างมาก มีการแสดงความสนใจที่จะเข้ามาตรวจสอบและ

มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กร อย่างทั่วถึง ซึ่งในระยะนี้จะเป็นระยะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายพันธมิตรต่าง ๆ ขององค์กรค่อนข้างมีความสนิทสนม ผูกพัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี สื่อมวลชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรค่อนข้างมาก

จากการศึกษาพบว่า ในระยะนี้จะเป็นระยะที่องค์กรจะเน้นการสร้าง ความเชื่อมั่นจากประชาชนมากกว่า โดยองค์กรจะให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการทำงานขององค์กร ความโปร่งใสในการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงานและบริหารงานขององค์กรถือเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ ควบคู่ไปกับกลยุทธ์การใช้สื่อบุคคลและสื่อมวลชน

“ตอนนี้คนรู้จักเราเยอะ เราไม่ต้องเข้าไปขอเขาทำงานหรือขอทุนเหมือนเก่า แต่ไม่ใช่ที่เราไม่หามา เขาก็ยังหา เพียงแต่หาง่ายขึ้นเพราะคนรู้จักเรามากขึ้น อย่างถ้าเขามีการจัดกิจกรรมเดินแฟชั่นโชว์ เขาก็จะติดต่อมา ขอชื่อเราไปประชาสัมพันธ์ และเขาก็จะแบ่งเงินบริจาคให้กับเรา”

(สายสม วงศาสุลักษณ์, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์, สัมภาษณ์ 21 มี.ค. 2544)

ดังนั้นรูปแบบกลยุทธ์ขององค์กรที่ใช้ในการระดมทุนในช่วงระยะนี้จึงได้แก่

- **การเน้นความเป็นแม่แบบหรือสถาบันหลัก**

จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพขององค์กรและความสามารถของผู้นำถือเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีการจัดตั้งมายาวนาน และมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยจากการศึกษาพบว่าการที่จะทำให้องค์กรสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับความเชื่อถือ และยอมรับจากประชาชนได้นั้น องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. **องค์กรที่ดีจะต้องมีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ** โดยองค์กรจะต้องมีการติดตามข้อมูลข่าวสาร ความคืบหน้า สถานการณ์ในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา เช่น การให้ความสนใจกับข่าวประจำวันทีลงในหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ฯลฯ เพื่อที่จะได้นำความรู้ใหม่ที่ได้จากการพบเห็นมาใช้ประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการณ์ในปัจจุบันได้อย่างทันท่วงที

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานและองค์กรที่มีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้วมักจะมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ต่างๆ เอาไว้ประกอบการศึกษา และค้นคว้าเป็นอย่างดี โดยข้อมูลดังกล่าวจะมีการจัดเก็บเอาไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ง่าย และสะดวกต่อการค้นหาของสมาชิก

2. **องค์กรต้องมีความชัดเจนและโปร่งใสในการทำงาน** สามารถกล่าวได้ว่า ความชัดเจน ตรงไปตรงมาในการดำเนินงานขององค์กรถือเป็นกลยุทธ์หลักที่สำคัญขององค์กร สาธารณประโยชน์ที่ดำเนินการมาจนถึงระยะที่ 3 หรือระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กร ที่มีชื่อเสียง โดยจากผลการวิจัยพบว่าความเชื่อถือและยอมรับในการดำเนินงานขององค์กรจาก ประชาชนถือเป็นเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรในระยะนี้ได้เป็นอย่างดี

หนึ่งจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์กร มูลนิธิ หรือสถาบันใดก็ตามที่ประชาชนให้ความ ศรัทธาและเลื่อมใสในผลงานขององค์กรจะส่งผลให้การระดมทุนขององค์กรในการทำงานเพื่อ พัฒนาสังคมค่อนข้างสะดวก และรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างไปจากขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เพิ่งจัดตั้ง หรือยังอยู่ในระยะดำเนินงานที่จะเน้นไปที่การเลือกใช้สื่อ และการนำเสนอสื่อเป็นสำคัญมากกว่าจะ เน้นการปฏิบัติงานในลักษณะของการนำเสนอประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์กรมี ส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรได้รับความเชื่อถือและยอมรับ เนื่องจากกิจกรรมหลักเพื่อการสาธารณประโยชน์ขององค์กรดังกล่าวมักเป็นเรื่องของการระดมทุน การขอรับบริจาคทุนเพื่อนำมาใช้ในการทำงานเพื่อสังคม ซึ่งเป็นเรื่องของของมีค่า และเงินทอง ดังนั้นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ดีจะต้องมีการแถลง ชี้แจง และจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่าย ต่างๆ ตลอดจนมีการจัดทำรายงานประจำปีสำหรับนำเสนอต่อผู้บริจาคหรือเจ้าของเงินเพื่อให้ได้ ทราบเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินขององค์กรเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน รวมทั้งเกิดความ สบายใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือระหว่าง องค์กรสาธารณประโยชน์และผู้บริจาคมูลของตนเอง

3. **ความสามารถในการนำเสนอและใช้สื่อ** โดยจากการวิจัยพบว่า การระดม ทุนเป็นเรื่องของการใช้ความรู้สึกและการเอาอารมณ์ร่วมเป็นสำคัญ ดังนั้นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ มีศักยภาพจึงให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อและการนำเสนอสื่อเป็นอย่างมาก

หนึ่งตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าสื่อแต่ละชนิดมีคุณลักษณะที่แตกต่างและมี ความสามารถในการนำมาใช้ที่ไม่เหมือนกัน เห็นได้จากคุณสมบัติของสื่อบุคคลที่มีความสามารถ ในการเข้าถึง ความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ในขณะที่ สื่อมวลชนถือเป็นสื่อที่มีความสามารถในการเข้าถึงคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว และมีข้อจำกัด ทางด้านค่าใช้จ่ายที่มีราคาสูง ส่งผลให้การพิจารณาเลือกใช้สื่อแต่ละชนิดของแต่ละองค์กรมีความ แตกต่างกันไป ทั้งนี้รวมถึงข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายของแต่ละองค์กรที่มีศักยภาพ ทางการเงิน แตกต่างกันไป

- **การใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับสื่อบุคคล**

จากผลการวิจัยพบว่า ในระยะที่องค์กรสาธารณประโยชน์ได้รับการยอมรับว่ามีชื่อเสียงนั้น องค์กรสาธารณประโยชน์มีการนำเอากลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเข้ามาผสมผสานกับการใช้สื่อบุคคลในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยรูปแบบของวิธีการดังกล่าวได้แก่ การนำเอาสื่อมวลชนเข้ามาเป็นแกนหลักในการทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลขององค์กร ควบคู่ไปกับการใช้สื่อบุคคลในการนำเสนอหรือถ่ายทอดข้อมูลในลักษณะเข้าถึง

โดยพบว่ารูปแบบของวิธีการใช้สื่อดังกล่าวจะเป็นการเน้นการนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมขององค์กร นอกจากนี้ยังเน้นการนำสื่อบุคคลเข้ามาใช้ในการประสานงานร่วมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยสื่อบุคคลดังกล่าวได้แก่ เจ้าหน้าที่ขององค์กร กลุ่มพันธมิตร กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง ฯลฯ ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้กับองค์กร เกี่ยวกับการระดมทุน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า รูปแบบของการจัดทำกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะนี้จะเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับการใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับการใช้สื่อบุคคลมากกว่าที่จะเน้นไปที่การใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นหลัก

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การที่องค์กรสาธารณประโยชน์จะพิจารณาหรือตัดสินใจเลือกใช้สื่อหรือกิจกรรมใดเพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการระดมทุนขององค์กรนั้น องค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณาถึงรูปแบบของสื่อ ลักษณะของสื่อ การนำเสนอสื่อ และจุดมุ่งหมายของกิจกรรมเสียก่อนเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการระดมทุนซึ่งเป็นภารกิจหลักขององค์กรสาธารณประโยชน์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

ปัญหำการวิจัยข้อที่ 1 : ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นสำคัญ โดยจากผลของการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกตามลักษณะของสภาพปัญหาได้เป็น 5 รูปแบบคือ

4. ภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีที่มาจากการเห็นความสำคัญของปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ โดยพบว่าสามารถแบ่งภัยพิบัติดังกล่าวออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย ฯลฯ และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ เช่น ภัยสงคราม ภัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ควันพิษ ฯลฯ

โดยพบว่า การให้ความช่วยเหลือขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นการให้ความช่วยเหลือในลักษณะของการสงเคราะห์มากกว่าที่จะเป็นการช่วยเหลือในลักษณะของการควบคุม หรือป้องกัน เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายขององค์กรดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ และบางครั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ที่ยากจะทำนายหรือควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจึงมักแสดงออกในรูปของการนำสิ่งของมาแจก การให้สาธารณูปโภคที่จำเป็น การบริจาคเงินสิ่งของ เงิน เป็นต้น เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหา ดังกล่าว

5. รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า ที่มาการเกิดขึ้นขององค์กรดังกล่าวมีที่มาจากความต้องการที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น โดยรูปแบบกิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะเน้นหนักไปที่การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพเพื่อนำมาใช้ประกอบอาชีพต่อไป เช่น การสอนทำอาหาร การช่าง งานฝีมือ การหัตถกรรม ฯลฯ

6. ภัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางด้านภัยเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากองค์กรสาธารณประโยชน์ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ครอบคลุมไปถึงคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ เด็ก สตรี และคนชรา ทำให้มีองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นจำนวนมากมีที่มาจาก การตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาดังกล่าว

4. ความพิการและภาวะทุพพลภาพ

จากผลการสัมภาษณ์พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการและมีความต้องการที่จะให้การช่วยเหลือแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพต่อไป ในรูปของการให้การอุปถัมภ์และเลี้ยงดู การให้อุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือหรือส่งเสริมทางการพัฒนาสมรรถภาพความพิการ เช่น ขาเทียม แขนเทียม แก้วอั้นคนพิการ อุปกรณ์เสริมทักษะ ฯลฯ เพื่อช่วยให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้ในสังคม

6. การแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยพบว่า ปัจจุบันปัญหาทางด้านสุขภาพที่เป็นที่นิยมได้แก่ ปัญหาโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือโรคเอดส์ เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากส่งผลให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวที่จะเข้ามาทำงานด้านเอดส์อย่างจริงจัง รวมถึงการช่วยเหลือทางด้านสุขภาพอนามัย การวางแผนครอบครัว การส่งเสริมการแพทย์แผนโบราณ และสมุนไพร เป็นต้น โดยพบว่า การเข้ามารวมตัวกันขององค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อต้องการที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพและการแพร่ระบาดของเชื้อโรคเพื่อช่วยให้ผู้ที่เจ็บป่วยได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ตลอดจนช่วยบรรเทาความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถกลับมาใช้ชีวิตดีเหมือนเดิมและสามารถดำรงชีวิตต่อไปในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นจากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ ภัย ภาวะทุพพลภาพและความพิการ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นการเกิดขึ้นจากแหล่งที่มาสำคัญ 3 แหล่ง คือ การจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ การจัดตั้งโดยบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และการจัดตั้งผ่านบสนับสนุนจากต่างประเทศ

1.2 การจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ

จากผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลมีบทบาทอย่างมากในการจัดตั้งและสนับสนุนการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ เนื่องจากภารกิจหลักที่สำคัญของรัฐบาลอย่างหนึ่ง คือ การทำให้ประชาชนในประเทศมีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่าที่ฐานะและเศรษฐกิจจะอำนวย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า องค์การสาธารณประโยชน์ภาครัฐยังประสบกับปัญหาในการดำเนินงานอยู่มาก ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางด้านเงินช่วยเหลือหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และการมีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ซับซ้อน ทำให้การดำเนินงานขององค์การสาธารณประโยชน์ดังกล่าวประสบกับปัญหาเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรของภาคเอกชนที่มีความคล่องตัวในการทำงานสูงกว่า และมีการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

1.3 การจัดตั้งโดยกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสังคม

จากผลของการวิจัยพบว่า ที่มาการจัดตั้งขององค์การสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยนั้น ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญอยู่ 3 กลุ่มหลักด้วยกันคือ กลุ่มทางคริสต์ศาสนา กลุ่มคนจีน และกลุ่มชนชั้นนำหรือชนชั้นสูงในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

- **กลุ่มทางคริสต์ศาสนา**

จากผลการวิจัยพบว่า ที่มาของการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวมีที่มาจากความต้องการที่จะเผยแพร่ศาสนาคริสต์และความต้องการที่จะเข้ามาทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม ทั้งนี้พบว่า องค์การสาธารณประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นงานทางด้านการศึกษาแก่เยาวชน งานทางด้าน การสาธารณสุข และงานทางด้านการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยในระยะแรกเป็นการจัดตั้งโดยมิชชันนารีที่เข้ามาสอนศาสนาในประเทศไทย ซึ่งตัวอย่างขององค์การสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้น โดยกลุ่มคนทางคริสต์ศาสนาที่เป็นที่รู้จักก็คือ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย และมีลักษณะการทำงานที่เน้นหนักไปที่งานทางด้านการศึกษาให้ความช่วยเหลือผู้ป่วย งานทางด้านสาธารณสุข และงานทางด้านการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เป็นหลัก

- **กลุ่มชาวจีนในประเทศไทย**

จากการศึกษาพบว่า ในสมัยอดีตประเทศไทยมีการติดต่อการค้ากับต่างประเทศ พร้อมทั้งมีการเปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้เกิดการเข้ามาของแรงงานชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก โดยกลุ่มคนจีนก็เป็นกลุ่มคนอีกจำนวนหนึ่งที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยส่งผลให้เศรษฐกิจ การค้าที่สำคัญบางอย่างของคนไทยเปลี่ยนมือไปอยู่กับคนจีน ทำให้กลุ่มคนจีนเริ่มมีฐานะดีขึ้น โดยองค์การสาธารณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มชาวจีนในประเทศไทยที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายได้แก่ มูลนิธิฮั่วเตี๋ยวปอเด็กเซียงตั้งขึ้น หรือที่รู้จักกันดีในชื่อของ “มูลนิธิปอเด็กตั้ง” ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2463 โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อช่วยเหลือสังคม

ทั้งนี้จากผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการเข้ามาจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยของกลุ่มคนจีนเพื่อการจัดตั้งเพื่อต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมหรือตอบแทนสังคมเป็นหลัก

- **กลุ่มชนชั้นสูงในสังคมไทย**

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนชั้นสูงในสังคมไทยถือเป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้น โดยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์แห่งแรกที่กลุ่มชนชั้นสูงได้จัดตั้งขึ้นในประเทศไทยได้แก่ สภากาชาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อช่วยเหลือสังคมมากกว่าจะเน้นเหตุผลทางด้านศาสนาหรือผลประโยชน์ทางการค้า

1.3 การจัดตั้งผ่านงบสนับสนุนจากต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่านอกเหนือจากการจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคมแล้ว พบว่า ยังมีองค์กรสาธารณประโยชน์อีกส่วนหนึ่งที่มีที่มาจากการจัดตั้งจากภายนอกประเทศ โดยพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มองค์กรดังกล่าวออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ องค์กรที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มจากคนในประเทศและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ และองค์กรที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งผ่านเครือข่ายองค์กรจากต่างประเทศ

- **การริเริ่มจากคนในประเทศและได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ**

โดยจากการวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศเพื่อช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้นในประเทศไทย โดยพบว่ารูปแบบของการให้การสนับสนุนดังกล่าวจะอยู่ในรูปของการให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ การให้เงินช่วยเหลือสำหรับจัดตั้งองค์กร และการจัดส่งเจ้าหน้าที่ บุคลากร หรืออาสาสมัครเข้ามาช่วยในการทำงานทางด้านพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างประเทศ ฯลฯ ทั้งนี้พบว่าความช่วยเหลือจากต่างประเทศที่เห็นได้ชัดได้แก่ ความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือจากประเทศที่อยู่ในแผนโคโลมโบ ความช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติ (UN) และความช่วยเหลือจากประเทศในกลุ่มยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ โดยความช่วยเหลือดังกล่าวยังเป็นไปในลักษณะของการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา

หนึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2536 รูปแบบของการให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาเน้นหนักไปที่การร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้มากกว่าที่จะให้การสนับสนุนแหล่งทุน เนื่องจากผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาดังกล่าว ทำให้ให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในรูปของเงินทุนได้ย้ายไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังพัฒนาของไทยแทน เช่น กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยต้องหันมาแสวงหาแหล่งทุนจากภายในประเทศมากขึ้น

● การจัดตั้งจากต่างประเทศโดยผ่านเครือข่ายขององค์กรต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งที่มีที่มาจาก การจัดตั้งจากต่างประเทศโดยผ่านเครือข่ายขององค์กรต่างประเทศ โดยจากการศึกษาพบว่าตัวอย่างขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นผ่านเครือข่ายขององค์กรต่างประเทศที่เห็นได้ชัดได้แก่ องค์กร CARE มูลนิธิฟอร์ด องค์กร CIAT มูลนิธิเอเชีย มูลนิธิ FES มูลนิธิ FNS มูลนิธิ KAS มูลนิธิการศึกษาไทย-อเมริกัน ฯลฯ โดยรูปแบบของความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจากองค์กรดังกล่าวจะเน้นหนักการให้ความสำคัญกับงานทางด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชนบทและชุมชนแออัด การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาและส่งเสริม การเกษตร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจาก การเห็นความสำคัญของปัญหา โดยพบว่าสามารถแบ่งลักษณะของปัญหาต่าง ๆ ออกได้เป็น 5 ประเภท คือ ภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ ภัย ภาวะทุพพลภาพ และความพิการ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ และผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นการจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลหลักสำคัญในสังคม 3 กลุ่ม คือ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และสนับสนุนจากต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยขึ้น

รูปแบบการสื่อสารในระยะจัดตั้ง

จากการศึกษาพบว่า ในระยะแรกหรือระยะที่มีที่จัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้นนั้น พบว่ากลุ่มแกนนำมีกระบวนการสื่อสารเพื่อจัดตั้งองค์กรทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การพูดคุย การแสวงหาพันธมิตร การเรียนรู้ร่วมกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน

1. การพูดคุย

จากการศึกษาพบว่า การพูดคุยเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยถือเป็นขั้นตอนแรกของการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์เนื่องจากวิธีการสื่อสารดังกล่าวเป็นการสื่อสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะให้มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคม

2. การแสวงหาพันธมิตร

จากการศึกษาพบว่า การแสวงหาพันธมิตรเป็นวิธีการหนึ่งที่กลุ่มแกนนำได้นำมาใช้ในการจัดตั้งองค์กร ซึ่งรูปแบบของการแสวงหาพันธมิตรจะประกอบได้ด้วย การเข้ามาโดยสมัครใจ การติดต่อ และโดยการแต่งตั้ง

3. การเรียนรู้ร่วมกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนในระยะดังกล่าวเป็นระยะที่กลุ่มแกนนำเริ่มที่จะทำการศึกษาความต้องการของกลุ่มสมาชิกเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการขององค์กรต่อไป ทั้งนี้พบว่ารูปแบบของการจัดกิจกรรมจะเป็นไปในลักษณะของการประชุมร่วมกัน การจัดการประชุมกลุ่ม การจัดทำแบบสอบถาม การจัดอภิปรายระหว่างกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการ ตลอดจนเสนอแนะปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ และยังพบว่าวิธีการดังกล่าวสามารถช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสทำความรู้จัก เกิดความสนิทสนมคุ้นเคย และมีโอกาสได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกด้วยกันมากขึ้น

4. การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า วิธีการใช้การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มแกนนำหรือสมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสทำความรู้จักกับคนในชุมชนหรือพื้นที่เพื่อรับทราบถึงปัญหาและความต้องการของคนใน ชุมชนว่ามีความต้องการอย่างไร คนในชุมชนเห็นด้วยกับความคิดของกลุ่มหรือไม่ ตลอดจนความสนใจของคนในชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของกลุ่มต่อไป เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดตั้งของกลุ่มแกนนำต่อไป

ดังนั้นจากผลการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า ในระยะแรกของการจัดตั้งขององค์กร สาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นไปในลักษณะของการใช้การพูดคุยระหว่างกลุ่มแกนนำเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรขึ้น และใช้วิธีการแสวงหาพันธมิตรเพื่อเข้ามาช่วยทำกิจกรรมในขององค์กร รวมถึงการศึกษาเรียนรู้ความต้องการของสมาชิกว่า ณ ขณะนั้นสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการอย่างไร มีปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานอย่างไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนนำกรณี ปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเข้ามาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงสำหรับการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ของกลุ่มแกนนำต่อไป

ปัญหานำข้อที่ 2 : กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีการแบ่งกลยุทธ์หรือวิธีการในการใช้สื่อออกได้เป็น 2 วิธีการใหญ่ ๆ คือ

1. **กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในการดำเนินงาน** หมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ในการใช้สื่อต่างๆ แต่ละชนิดเท่าที่องค์กรจะพึงมีหรือพึงสรรหามาใช้ในการดำเนินโครงการขององค์กรเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรนั้นประสบความสำเร็จสูงสุด

โดยกลยุทธ์การเลือกใช้สื่อจะประกอบไปด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1.1 การเลือกใช้เฉพาะสื่อบุคคล

โดยพบว่า วิธีการดังกล่าวคือการเข้าหากลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ชัดเจน และแม่นยำ โดยอาศัยบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กร ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดทางด้านปริมาณคนสามารถทำเพียงคนเดียวได้

1.2 การเลือกใช้สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจร่วมกัน

โดยจากการศึกษาพบว่า วิธีการดังกล่าวคือ วิธีการนำสื่อต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการกิจกรรมของแต่ละองค์กรเพื่อให้การระดมทุนขององค์กรประสบความสำเร็จ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- **การใช้กล่องรับบริจาค**

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำกล่องรับบริจาคเข้ามาช่วยในการรับบริจาคทุนให้กับองค์กรมีส่วนช่วยในการระดมทุนขององค์กรเป็นอย่างมาก โดยพบว่าสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์แล้วกล่องรับบริจาคมีความจำเป็นอย่างมากต่อการระดมทุนขององค์กร เนื่องจากกล่องรับบริจาคจะทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนหรือสัญลักษณ์ขององค์กร สาธารณประโยชน์ในการนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการหรือขององค์กร เช่น ชื่อโครงการ องค์กร ที่อยู่ขององค์กร วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ขององค์กร (ถ้ามี) ตลอดจนพบว่ามีบางองค์กรมีการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล โดยมีการระบุไว้ในกล่องรับบริจาคเพื่อให้บุคคลที่สนใจได้ทราบรายละเอียด ตลอดจนทำการติดต่อมายังองค์กรเพื่อขอรับข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวถือเป็นวิธีการในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้องค์กรได้รับการรู้จักจากคนส่วนใหญ่อีกทางหนึ่ง

- **การใช้เอกสาร หนังสือคู่มือของมูลนิธิ**

พบว่า วิธีการดังกล่าวคือการนำหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ที่องค์กรหรือมูลนิธิได้จัดทำขึ้นมาใช้ในการนำเสนอโดยข้อความในหนังสือหรือเอกสารดังกล่าวจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขององค์กร เป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร สาธารณประโยชน์เป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำคือ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรให้กับประชาชนทั่วไปที่สนใจ

- **การใช้การขายตรงหรือวิธีการเคาะประตูตามบ้าน**

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รู้จักองค์กร โดยการพบปะ พูดคุย กับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรขององค์กรเพื่อกระตุ้นความสนใจ และช่วยให้ประชาชนผู้บริจาคเกิดความกระฉับเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร โดยวิธีการดังกล่าวพบว่าเป็นที่นิยมในกลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีข้อจำกัดทางด้านทุนทรัพย์เนื่องจากวิธีการดังกล่าวมีข้อดีคือ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายขององค์กร โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้สื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ขององค์กร

- **การใช้การนำเสนอตัวอย่างปัญหา**

จากการศึกษาพบว่า วิธีการใช้การนำเสนอตัวอย่างปัญหาคือ การนำเอาความรู้สึกร่วมเข้ามาช่วยในการทำให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริจาคเกิดอารมณ์ร่วม เกิดความรู้สึกร่วมและเห็นใจ และพร้อมที่จะเข้ามาร่วมบริจาคทุนหรือร่วมระดมทุนให้กับองค์กร โดยวิธีการดังกล่าวถือเป็นการ

เจ้าอาารมณีให้ผู้บริจาเกิดความรู้สึกอยากที่จะให้การช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยและเดือดร้อนอย่างจริงจัง รวมทั้งเป็นการก่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของปัญหาที่องค์กรกำลังดำเนินการอยู่เพื่อให้เกิดผลทางด้านการปฏิบัติของผู้รับสารต่อไป

2. กลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคม

จากการวิจัยพบว่า วิธีการหรือกลยุทธ์การนำเสนอข้อมูลให้กับสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการเลือกใช้สื่อมานำเสนอให้กับประชาชน โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงลำดับชั้นความก่อนและหลังของการนำเสนอมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยพบว่า มีความแตกต่างในด้านของการนำเสนอข้อมูลในแต่ละช่วงเวลา ได้แก่ ในช่วงของการใช้สื่อในระยะแรกหรือช่วงก่อตั้ง ระยะดำเนินการ และระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง ดังมีรายละเอียดดังนี้ คือ

2.1 กลยุทธ์การใช้สื่อในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า ระยะดังกล่าวเป็นระยะที่องค์กรหรือหน่วยงานเพิ่งเกิดขึ้นหรือเพิ่งได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยในระยะนี้องค์กรจะยังไม่เป็นที่รู้จักจากประชาชน องค์กรมีลักษณะยังไม่เป็นที่รู้จักหรือได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคม การรู้จักยังถูกจำกัดอยู่ในหมู่คนส่วนน้อย ดังนั้นรูปแบบของกลยุทธ์ทางการสื่อสารขององค์กรในระยะแรกจะเน้นหนักไปที่การประหยัด การเลือกใช้สื่อเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำมากที่สุด เนื่องจากองค์กรยังมีปัญหาและข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนบุคลากรที่ขาดความรู้ ความสามารถ

โดยพบว่ารูปแบบของกลยุทธ์การใช้สื่อขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลยุทธ์ ดังนี้ คือ

- **การใช้หลักศาสนา**

จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อถือทางศาสนาซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ใช้ในการโน้มน้าวใจให้ผู้บริจาค เกิดความรู้สึกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกุศล หรือทำความดีโดยการบริจาคทุนให้กับองค์กร เห็นได้จากศาสนาต่างๆ ที่มุ่งเน้นการสอนให้คนรู้จักให้ การให้ทาน การบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น การตักบาตร การบริจาคสิ่งของ การทำบุญโรงศพ เป็นต้น

- **การใช้การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์**

จากผลของการวิจัยพบว่า การอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระบรมวงศานุวงศ์ มีส่วนสำคัญในการทำให้กิจกรรม การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการระดมทุนขององค์กรประสบความสำเร็จ เพราะได้รับความสนใจจากคนส่วนใหญ่ในสังคม เนื่องจากการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์เหล่านี้ จะต้องอาศัยความเชื่อถือ ไว้วางใจจากประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น การอ้างอิงองค์กรสาธารณประโยชน์เข้ากับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนผู้บริจาคเกิดความรู้สึกศรัทธา อันน่าจะนำมาซึ่ง การยอมรับและเชื่อถือองค์กรที่เพิ่มมากขึ้น

- **การใช้เครือข่ายคนรู้จัก**

จากการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์พบว่า การใช้เครือข่ายคนรู้จักนับว่ามีส่วนช่วยในการระดมทุนเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ มักจะเป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เข้ามามีส่วนช่วยให้การดำเนินงานเพื่อการระดมทุนบรรลุผล

- **การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก**

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะดังกล่าวเป็นช่วงที่องค์กรยังมีลักษณะขององค์กรน้องใหม่อยู่ คือยังเป็นองค์กรที่ยังไม่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากประชาชนในสังคมมากนัก คนยังมีความมั่นใจในศักยภาพการทำงานขององค์กรที่จำกัด ส่งผลให้องค์กรสาธารณประโยชน์บางองค์กรนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้ในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้นขององค์กรคือ กลยุทธ์การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักถึงผลงาน ความเป็นมาขององค์กรหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้นอย่างละเอียดมากขึ้น

- **การใช้ของมีค่าหรือรางวัล**

จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลยุทธ์การใช้ของมีค่าหรือรางวัลถือเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่องค์กรสาธารณประโยชน์นิยมนำมาใช้ในการระดมทุน เนื่องจากพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความนิยมชมชอบในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งของที่มีค่าหรือของรางวัลอยู่มาก โดยรูปแบบของกิจกรรมที่ได้รับความนิยมพบเห็นในปัจจุบันได้แก่ การออกสลากการกุศลต่างๆ การแจกเข็มเชิดชูเกียรติ การแจกเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การมอบประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ ฯลฯ

- **การใช้วิธีการแบบขายตรง**

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการนี้จะเป็นการเน้นการเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง และให้ความสำคัญกับปฏิภพในลักษณะของความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (face to face) โดยมักจะอยู่ในรูปของการให้เจ้าหน้าที่ขององค์กร สมาชิกขององค์กร ออกไปยังพื้นที่ที่เป็นชุมชนกลุ่มเป้าหมายและทำการชี้แจงให้กับประชาชนได้ทราบถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ ตลอดจนจุดมุ่งหมายขององค์กรว่ามีการดำเนินงาน และมีการจัดกิจกรรมอย่างไร และเพราะ เหตุใดองค์กรจึงต้องขอความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยบริจาคทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร

2.2 กลยุทธ์การใช้สื่อในระยะดำเนินการ

จากผลการวิจัยพบว่า ระยะดำเนินการหมายถึง ระยะที่องค์กรเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมากขึ้น องค์กรเริ่มมีการเติบโตมากขึ้น กลุ่มเป้าหมายขององค์กรเริ่มมีลักษณะการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะที่เป็นมวลชนมากกว่าที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีจำนวนน้อย คนส่วนใหญ่ในสังคมเริ่มมีการเชื่อถือในการบริหารงานขององค์กรมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการเลือกใช้สื่อขององค์กรค่อนข้างเน้นหนักและให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าการให้ความสำคัญกับสื่อบุคคลก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่เพียงแต่รูปแบบการนำเสนอสื่ออาจจะมีการปรับแต่งให้เหมาะสมกับองค์กรมากขึ้นเมื่อเทียบกับในยุคแรกที่เป็นช่วงเริ่มต้น

โดยพบว่า รูปแบบของกลยุทธ์ขององค์กรที่ใช้ในการระดมทุนจะเน้นหนักไปในรูปของการใช้สื่อมวลชนเป็นแกนหลักในการเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมขององค์กรควบคู่ไปกับการใช้สื่อบุคคล

ดังนั้นจากผลการวิจัยพบว่า มีกลยุทธ์ในการนำเสนอสื่อที่องค์กรสาธารณประโยชน์นิยมใช้ในช่วงดำเนินการอยู่ด้วยกัน 4 กลยุทธ์ดังต่อไปนี้ คือ

- **การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก**

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการดังกล่าวจะเน้นการใช้กลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงจากหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เช่น ศิลปิน นักแสดง นักการเมือง นักสังคมสงเคราะห์จากที่ต่าง ๆ ฯลฯ โดยองค์กรจะเข้าไปติดต่อผ่านทางคนรู้จัก โดยอาจอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือจากการขอเบอร์ติดต่อเพื่อขอนัดพบ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคคลเหล่านี้มักจะเน้นหนักหรือมุ่งหวังให้เกิดภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์ที่ดี และเพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีให้กับบุคคลที่เข้าร่วมโครงการนี้

- **การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน**

จากการวิจัยพบว่าวิธีการดังกล่าวคือความพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชนในลักษณะของการเกื้อกูล การอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสื่อมวลชนจะเข้ามาทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง หรือเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับประชาชน ซึ่งการสร้างสัมพันธ์อันดีจะอยู่ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้ คือ การส่งข่าวประชาสัมพันธ์ การขอความอนุเคราะห์เป็นจดหมาย การพาสื่อมวลชนลงพื้นที่ และการจัดกิจกรรมสื่อมวลชนสัมพันธ์ โดยสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการระดมทุนขององค์กรนั้นจะมีความหลากหลายที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะของสื่อแต่ละชนิด

- **การประสานพันธมิตรร่วม**

โดยพบว่า วิธีการดังกล่าวคือความพยายามที่จะประสานและพึ่งพากลุ่มบุคคลจากสาขาและวิชาชีพต่าง ๆ ขององค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวถือว่ามีสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นอย่างมาก โดยพบว่ารูปแบบของความสัมพันธระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับกลุ่มพันธมิตรจะมีลักษณะโน้มเอียงไปในรูปของความสัมพันธ์ในลักษณะของการอุปถัมภ์และพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ กำไร

ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงพบว่า การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพันธมิตรจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญที่องค์กรจะต้องให้ความสำคัญ เพื่อดำรงไว้ซึ่งรากฐาน เครือข่าย การให้ความช่วยเหลือให้กับองค์กรทางด้านต่าง ๆ ต่อไป

- **การจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่**

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันได้มีองค์กรสาธารณประโยชน์บางองค์กรที่จัดทำเว็บไซต์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลขององค์กรให้กับคนทั่วไปได้รับทราบ ทำให้คนสามารถเข้ามาแวะชมข้อมูลขององค์กรได้โดยถ้าเขาต้องการจะทราบ ตลอดจนองค์กรเองยังได้จัดให้มีการร่วมบริจาคเงินผ่านทางเว็บไซต์เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการบริจาคเงิน โดยผู้บริจาคจะได้ลดขั้นตอนในการเดินทางเข้ามาในโครงการหรือธนาคารอีกต่อไป ทำให้ได้รับความสะดวกในการบริจาคเงิน รวมถึงบางหน่วยงานยังได้มีการจัดทำเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรเป็นภาษาอังกฤษ

ทำให้ชาวต่างชาติสามารถอ่านข้อมูล บทความต่าง ๆ ได้จากทั่วโลก ทำให้รูปแบบของการระดมทุนมีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น โดยไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงแคภายในประเทศเท่านั้น

2.3 กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง

จากผลการศึกษาพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละองค์กรต่างก็มีวิธีการในการเลือกใช้สื่อแตกต่างกันไปตามช่วงของระยะเวลา โดยพบว่าในระยะดังกล่าวองค์กรจะมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีอายุในการดำเนินงานพอสมควรที่จะทำให้คนในสังคมเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับ องค์กรได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง องค์กรมีการจัดเก็บตลอดจนพัฒนาฐานข้อมูลขององค์กรให้ทันสมัยสามารถนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรค่อนข้างมาก มีการแสดงความสนใจที่จะเข้ามาตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กร อย่างทั่วถึง ซึ่งในระยะนี้จะเป็นระยะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายพันธมิตรต่างๆ ขององค์กรค่อนข้างมีความสนิทสนม ผูกพัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี สื่อมวลชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรค่อนข้างมาก

ดังนั้นรูปแบบกลยุทธ์ขององค์กรที่ใช้ในการระดมทุนใช้ในช่วงระยะนี้จึงได้แก่

- **การเน้นความเป็นแม่แบบหรือสถาบันหลัก**

จากการศึกษาพบว่า ในระยะนี้จะเป็นระยะที่องค์กรมีความมั่นคงมากขึ้นกว่าในระยะแรกหรือระยะดำเนินการ ดังนั้นองค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรและความสามารถของผู้นำเพื่อแสดงให้เห็นว่าองค์กรสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเชื่อถือและยอมรับจากประชาชน รวมถึงมีการพยายามนำเสนอภาพลักษณ์ขององค์กรในลักษณะที่เน้นความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ในการทำงานเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

- **การใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับสื่อบุคคล**

จากการศึกษาวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์มีการนำเอากลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเข้ามาผสมผสานกับการใช้สื่อบุคคลในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยการนำเอาสื่อมวลชนเข้ามาเป็นแกนหลักสำคัญในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลขององค์กร ควบคู่ไปกับการใช้สื่อบุคคลในการนำเสนอหรือถ่ายทอดข้อมูลในลักษณะเข้าถึง โดยการใช้อิ

ดังกล่าวจะเป็นการเน้นการนำเสนอรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมขององค์กร นอกจากนี้ยังเน้นการนำสื่อบุคคลเข้ามาใช้ในการประสานงานร่วมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ให้กับองค์กรเกี่ยวกับภาวะระดมทุน

อภิปรายผล

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 1 : การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์

จากผลการวิจัยสามารถกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งที่เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ภาครัฐและภาคเอกชน

หนึ่งพบว่า การเข้ามาของกลุ่มบุคคลในภาคเอกชนเป็นการเข้ามาเนื่องมาจากความต้องการที่จะเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พฤติกรรมหรือการเข้ามาของกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นการเข้ามาเพราะเห็นความสำคัญของปัญหา และตระหนักว่าลำพังภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียวคงไม่สามารถที่จะทำหน้าที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ

ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่ามีสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านสวัสดิการสังคมที่กล่าวว่า การดำเนินงานทางด้านสวัสดิการสังคมนั้นอาจดำเนินการโดยรัฐบาลหรือเอกชน โดยถือว่าลำพังรัฐบาลดำเนินการนั้นอาจมีข้อบกพร่องที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างถึงเพียงพอ ภาคเอกชนอาจดำเนินการได้ดีกว่าในบางด้าน นอกจากนี้การที่เอกชนเข้ามาดำเนินการสวัสดิการสังคมนั้นยังเป็นผลดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ถือว่าสวัสดิการสังคมมีสถานะเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง ตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ อย่างแยกไม่ออก (วันทนีย์ วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ, กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2541)

นอกจากนี้จากการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของปัญหา ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้พบว่ามี ความสอดคล้องกับแนวคิดของ เกียรติวิรรณ อมาตยกุล ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาและความต้องการของมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคล ทำให้การสังคมนั้นมีความแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา แต่ทั้งนี้พบว่าความต้องการของคนจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจะ

สอดคล้องกับความคิดของ Maslow ที่กล่าวว่า คนเราจะกระทำหรือปฏิบัติในสิ่งใดนั้นจะต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้นภายใต้ลำดับความต้องการดังนี้ คือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักหรือความต้องการทางสังคม ความต้องการความเคารพยกย่อง และความต้องการความสำเร็จของชีวิต โดยความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการในชุดเดียวกัน

หนึ่งจากผลการศึกษาพบว่า งานวิจัยชิ้นนี้ได้แบ่งการเกิดขึ้นขององค์กระบวนประโยชน์ตามสภาพปัญหาออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

1. ภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ
2. รายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ
3. ภัย
4. ภาวะทุพพลภาพและความพิการ และ
5. การแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ

โดยจากผลการวิจัยพบว่า การแบ่งประเภทตามสภาพปัญหาดังกล่าวมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกับการแบ่งประเภทตามการปฏิบัติงานขององค์กระบวนประโยชน์ในสหรัฐอเมริกา ตามที่ Herbert Streen ได้กล่าวไว้ โดยจากผลการวิจัยพบว่า มีความคล้ายคลึงกันทางด้านปัญหาเกี่ยวกับรายได้ สภาพความเป็นอยู่ และอาชีพ ภัย และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคและปัญหาทางด้านสุขภาพ

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าความคล้ายคลึงดังกล่าวเป็นความคล้ายคลึงที่สอดคล้องอันเป็นผลมาจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศ เห็นได้จากการที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย การเกิดขึ้นของโรคระบาดต่าง ๆ ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการขาดแหล่งงาน ปัญหาเด็กและสตรี คนชรา ส่งผลให้เกิดองค์กระบวนประโยชน์ที่เห็นความสำคัญของสภาพปัญหาดังกล่าวขึ้น

หนึ่งจากการศึกษาพบว่ามีความคลุมเคลือบางประการในด้านของการใช้คำหรือการตีความความหมายเกี่ยวกับคำว่า “ปัญหาเกี่ยวกับปัญญาอ่อน” ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ตีความหมายของคำดังกล่าวว่า เป็นความพิการที่เกิดขึ้นที่เป็นผลมาจากข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องทางด้านสมอง โดยไม่ได้รวมถึงความบกพร่องทางด้านร่างกายต่าง ๆ เช่น แขน ขา ดวงตา หู ฯลฯ ดังนั้นการเกิดขึ้นขององค์กระบวนประโยชน์ทางด้านปัญหาความพิการและภาวะทุพพลภาพจึงเป็นไปในลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างไปจากของอเมริกา คือ มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของกลุ่มบุคคล

ที่ปัญญาอ่อนและมีความแตกต่างในประเด็นของกลุ่มคนพิการทางด้านอื่น ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าการแยกประเภทดังกล่าวเป็นผลมาจากแนวนโยบายทางด้านสวัสดิการสังคมของอเมริกาที่เน้นการให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพคนพิการ โดยเฉพาะในกรณีของความพิการที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ประเทศ เช่น ความพิการที่เกิดขึ้นจากสงคราม ความพิการขณะทำงาน ปฏิบัติหน้าที่ หรือไปรบ เป็นต้น โดยถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องรับผิดชอบดูแลบุคคลเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในรูปของการให้เงินสวัสดิการตลอดชีพ การให้วัสดุเพื่อช่วยเหลือ การให้คู่มืออาหาร ฯลฯ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างบางประการในด้านของผลการวิจัยเกี่ยวกับการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยกับของอเมริกา โดยพบว่า อเมริกาไม่ได้แยกประเภทของปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติและภัยธรรมชาติออกจากประเด็นปัญหาอื่น ๆ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า เป็นเพราะงานด้านการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นงานเฉพาะที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลจากกระทรวงหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานทางด้านนี้โดยตรง ได้แก่ กรมตำรวจ กรมดับเพลิง กระทรวงกลาโหม ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลเรื่องดังกล่าวทั้งในด้านการปฏิบัติงานและการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อควบคุม ป้องกัน และกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวไม่ถือเป็นปัญหาที่เด่นชัดนักเมื่อเทียบกับปัญหาทางด้านสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับวัย ปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย การเกิดขึ้นของโรคระบาด ต่าง ๆ ฯลฯ

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า การแยกประเภทดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการแยกประเภทตามแนวคิดแบบ Generalist ที่เน้นวิธีการในการให้ความช่วยเหลือว่าควรมองที่ปัญหาเป็นประเด็นหลัก แล้วจึงใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อแทรกแซงให้ความช่วยเหลือ โดยจะเป็นการมองความต้องการของมนุษย์และปัญหาในสังคม และหาทางจัดบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และแก้ไขปัญหามนุษย์ กลุ่ม และชุมชน

นอกจากนั้นจากผลการวิจัยยังสามารถสรุปได้ว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นการเกิดขึ้นจากแหล่งที่มาสำคัญ 3 แหล่ง คือ องค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งโดยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งผ่านการสนับสนุนจากต่างประเทศ

1.1 หน่วยงานภาครัฐ

จากผลการวิจัยพบว่า เมืองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากที่เกิดขึ้นจากการที่ภาครัฐเห็นความสำคัญของปัญหาจึงได้เข้ามาจัดตั้งองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่รัฐในการเข้ามาช่วยเหลือ จัดการ และให้การสงเคราะห์ให้กับผู้ที่ประสบปัญหา ในรูปของการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อให้การดูแล การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน ฯลฯ เพื่อให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวสามารถดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพ

อนึ่งจากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารพบว่า ประเทศไทยมีการจัดให้มีการบริการสังคมขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช (รัชการที่ 5) โดยในระยะดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารประเทศในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านการบริหารปกครอง การสาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงสภาพบริบทของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวแล้วจะพบว่า ในระยะนั้นเป็นระยะที่ประเทศไทยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงประเทศ เห็นได้จากประเทศไทยมีการติดต่อทางการค้ากับประเทศตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ ฮอลแลนด์ โปรตุเกส สเปน ฝรั่งเศส ฯลฯ ส่งผลให้ประเทศไทยเริ่มมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น รวมถึงพบว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวช่วงที่ลัทธิล่าอาณานิคมกำลังได้รับความนิยมทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับประเทศให้ทันกับความเป็นอารยะของประเทศทางแถบตะวันตกเพื่อป้องกันไม่ให้ถูกยึดประเทศหรือตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติเหมือนอย่างประเทศเพื่อนบ้านทางแถบอินโดจีนที่ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสและ สเปน อินเดียภายใต้เครือจักรภพอังกฤษ ฯลฯ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากสภาพบริบทดังกล่าวที่ประเทศไทยจะต้องปรับประเทศให้มีความทันสมัยทัดเทียมกับนานาอารยะประเทศทางแถบตะวันตก ส่งผลให้ผู้ปกครองหรือภาครัฐเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องหันมาจัดการกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากพัฒนาประเทศ ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ โดยหันมาให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น ในรูปของการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรขึ้นเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเฉพาะประเด็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยที่ทำกิน เด็กและคนชรา ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยที่เกิดจากการจัดตั้งและสนับสนุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐภายใต้บริบทดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในต่างประเทศในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2540) ได้กล่าวไว้ว่าในต้นศตวรรษที่ 18 ที่เป็นระยะที่เริ่มมีการปรับประเทศไปสู่ยุคเครื่องจักร หรือยุคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อของ “ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม” โดยในสมัยดังกล่าวถือเป็นสมัยที่รัฐบาลเริ่มเห็นว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องเข้ามาดำเนินการให้ความช่วยเหลือคนยากจน คนที่เดือดร้อนในสังคม คนแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหาทางให้ความช่วยเหลือแก่คนที่เดือดร้อนเหล่านั้นตามความจำเป็นหรือตามลักษณะของปัญหานั้น ๆ เห็นได้จากมีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งขึ้นในประเทศอังกฤษที่เรียกว่า The Elizabethan Poor Law ขึ้น โดยมีสาระสำคัญคือเพื่อกำหนดประเภทของผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือไว้ให้เหมาะสมกับการช่วยเหลือนั้น ๆ เช่น เด็กไร้ที่พึ่ง รัฐก็จะทำหน้าที่จัดหาโรงเรียนประจำตำบลและครอบครัวสำหรับรับเลี้ยงเด็ก คนเจ็บ รัฐก็จะจัดหาโรงพยาบาลและจัดบริการยารักษาโรคให้ กรณีของผู้ป่วยโรคจิตหรือผู้ที่จิตใจไม่ปกติ รัฐก็จะจัดบริการสถานสงเคราะห์พิเศษไว้ให้ ตลอดจนคนตาบอด หูหนวก ก็จะมีการจัดหาโรงเรียนพิเศษไว้เพื่อบริการด้วย หรืออย่างในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ในสมัยที่ประธานาธิบดี Richard Nixon เป็นประธานาธิบดี ในปี ค.ศ. 1972 ที่กล่าวว่า “ผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือความช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์ ไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ดี หรือเท่าเทียมกับผู้ที่ไม่ได้ขอรับความช่วยเหลือจากรัฐ” รวมทั้งในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 (ช่วงทุนนิยมจักรวรรดินิยม) ที่สภาพเศรษฐกิจของอเมริกามีความแปรผันและตกต่ำอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดแนวคิด The New Deal ขึ้น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้ถูกริเริ่มขึ้นโดยประธานาธิบดี Franklin Delano Roosevelt ที่ถือว่ารัฐบาลกลางมีพันธะที่จะต้องอุทิศตนอย่างจริงจังมากขึ้นในการดูแลสวัสดิภาพของประชาชน แทนที่จะปล่อยให้ “ปัจเจกชนนิยม” ทำหน้าที่อย่างอิสระเช่นที่ผ่านมา

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ปัญหาพร้อมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์ภาครัฐในหลาย ๆ ประเทศ ก็คือ ปัญหาความไม่เพียงพอของเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน หรือองค์กรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับปัญหาและปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ โดยถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามแสวงหามาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการทางกฎหมาย หรือมาตรการทางการกุศลต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือคนที่ยากจนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพบว่าการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐก็ยังไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาความยากจนได้มากนัก

1.2 กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยมีที่มาจากกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. กลุ่มองค์กรทางคริสต์ศาสนา
2. กลุ่มองค์กรคนจีนในประเทศไทย และ
3. กลุ่มชนชั้นนำหรือชนชั้นสูงของประเทศไทย

โดยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การเกิดขึ้นดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสภาพบริบททางสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมผสม คือ เป็นสังคมที่รวมของกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น คนจีน คนคริสต์ คนอิสลาม กลุ่มชนชั้นสูงในสังคม ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนดังกล่าวขึ้น

นอกเหนือจากนั้นยังพบว่า การเกิดขึ้นของกลุ่มบุคคลดังกล่าวทางเชื้อชาติวัฒนธรรมยังเป็นการเกิดขึ้นที่สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องกลุ่มอิทธิพลที่เน้นการเข้ามามีบทบาทในทางสังคมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยจากการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในประเทศไทยเป็นการเกิดขึ้นกลุ่มที่มีความสำคัญทางสังคม 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มคนจีน คนคริสต์ และกลุ่มคนชั้นสูง โดยพบว่า กลุ่มชาวจีนถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทางด้านการค้า กลุ่มองค์กรทางคริสต์ศาสนาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญทางด้านศาสนา และกลุ่มชนชั้นนำหรือชนชั้นสูงของประเทศไทยจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในทางสังคม

แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ประเด็นทางด้านชาติพันธุ์วิทยา หรือความแตกต่างในเชิงวัฒนธรรมนี้ มักเป็นประเด็นที่พบเห็นในประเทศที่มีประชากรหลากหลาย เชื้อชาติ ความแตกต่าง โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ความแตกต่างดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะพบเห็นได้มากในประเทศที่เคยตกอยู่ภายใต้อาณานิคม หรือประเทศที่มีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติเช่นประเทศไทย เป็นต้น

1.3 จากบสนับสนุนจากต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความช่วยเหลือหรือบสนับสนุนจากต่างประเทศ โดยพบว่าการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวมีที่มาจากอยู่ 2 รูปแบบคือ

1. การจัดตั้งจากภายในประเทศแต่ได้รับการสนับสนุนทางด้านแหล่งทุนจากต่างประเทศ
2. การจัดตั้งผ่านเครือข่ายต่างประเทศ

โดยผลการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นของกลุ่มองค์กรดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นที่สอดคล้องกับแนวคิดหลัก 3 แนวคิดคือ แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม ทฤษฎีหน้าที่ และแนวคิดเกี่ยวกับการคืนกำไรให้แก่สังคม โดยแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมจะให้ความสำคัญกับการให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือโดยคนในสังคม เพื่อคนในสังคมเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2540) ได้ให้ความหมายไว้เกี่ยวกับความเป็นสังคมอารยะ โดยเน้นการเกิดขึ้นที่ครอบคลุมไปในทุกชนชั้นของสังคม การเน้นความเป็นสมานฉันท์ ความกลมเกลียวของภาคประชาชนมากกว่าการดูที่ความแตกต่าง หรือแตกแยกภายใน เป็นความผูกพันของผู้คนที่หลากหลายบนพื้นฐานของความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยจิตสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมืองนั่นเอง และทฤษฎีหน้าที่จะเน้นการที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นความสำคัญของปัญหาและถือเป็นภารกิจหลักหรือเป็นหน้าที่ที่คนในสังคมจะต้องให้ความสำคัญและรับผิดชอบกับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมของคนในสังคม โดยมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่ปัญหาของคนเพียงคนเดียวแต่เป็นปัญหาร่วม ส่งผลให้เกิดกระแสหรือแนวคิดเกี่ยวกับการคืนกำไรให้กับสังคม หรือการตอบแทนสังคมขึ้น โดยแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ว่า ผู้ที่ใช้ทรัพยากรของสังคมมากหรือผู้ที่ได้รับผลตอบแทนจากสังคมมากก็ย่อมสมควรที่จะคืนผลตอบแทนที่ตนได้รับออกมาในรูปของผลตอบแทนต่างๆ ทางสังคมกลับคืนสู่คนในสังคมที่เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกันเช่นกัน

เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น ส่งผลให้คนจากแต่ละประเทศสามารถติดต่อและแลกเปลี่ยนกันได้สะดวกขึ้น มีการติดต่อค้าขาย มีการแลกเปลี่ยนทางภาษา วัฒนธรรมต่าง ๆ ฯลฯ ส่งผลให้เกิดกระแสแนวคิดเกี่ยวกับโลกไร้พรมแดน หรือ globalisation ขึ้น ดังนั้น จากการที่คนทั่วโลกได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ส่งผลให้คนในสังคมมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยความช่วยเหลือดังกล่าวถือเป็นหน้าที่ของคนที่มิทუნทรัพย์หรือปัจจัยทางสังคมมากกว่าในการที่จะเข้ามาดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ส่งผลให้ที่มาขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยส่วนหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของต่างประเทศ และเครือข่ายต่างประเทศ

นอกจากนั้นจากผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ในระยะแรกของการจัดตั้งขององค์กร สาธารณประโยชน์จะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 4 ขั้นตอนได้แก่ การพูดคุย การแสวงหา พันธมิตร การเรียนรู้ร่วมกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง กับที่ ดิเรก เต็งจำรูญ (อ้างในสุรวิรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540) ได้กล่าวไว้ว่า การรวมพลังประชาชน เพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของชุมชน ประกอบด้วยด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คิดปรึกษาหารือ วางแผนและร่วมกันลงมือกระทำ จนกระทั่งถึงสิ่งสุดท้ายคือ การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่ง การรวมตัวกันเป็นองค์กรประชาชนนั้นจึงไม่ใช่เป็นการรวมตัวกันเพื่อต้องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการพัฒนาชุมชน

และพบว่าผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มนักวิชาการทางด้าน กระบวนการของการเกิดกลุ่มหรือองค์กรในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการของการเกิดกลุ่มหรือองค์กร ในสังคม (อ้างในสุรวิรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540) ว่าประกอบไปด้วย ขั้นตอนก่อตัวของกลุ่มและ ขั้นตอนเจริญเติบโตและการขยายกิจกรรมของกลุ่ม โดยพบว่าในระยะก่อตัวของกลุ่มหรือระยะ เริ่มต้นของกลุ่ม แกนนำหรือผู้ริเริ่มจะใช้การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น และการใช้การมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยภายหลังจาก ที่มีการเจรจา ตกลง พูดคุยกันแล้ว ก็จะต้องมีการวางแผน มีการวางกฎ ระเบียบ และแนวทางในการ ทำงานสำหรับกลุ่มองค์กรต่อไป ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการวิจัยที่กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดตั้ง องค์กร สาธารณประโยชน์ในระยะแรกว่าประกอบไปด้วย การพูดคุย การแสวงหาพันธมิตร และการเรียนรู้ ร่วมกัน ในขณะที่ขั้นตอนการเจริญเติบโตและขยายกิจกรรมของกลุ่มจะเป็นระยะที่องค์กรพยายามที่จะ ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่ม เพื่อนำมาใช้ในการสร้าง เครือข่ายกลุ่ม โดย สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มแกนนำในการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์มีการใช้การ ปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่เข้ามาช่วยเพื่อให้เข้าถึงคนในชุมชนมากขึ้น

ปัญหำการวิจัยข้อที่ 2 : กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กร สาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ กลยุทธ์การสื่อสารในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น กลยุทธ์ การสื่อสารในระยะดำเนินการ และกลยุทธ์การสื่อสารในระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็น องค์กรที่มีชื่อเสียง ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. กลยุทธ์การสื่อสารในระยะแรกหรือระยะที่มีการจัดตั้งขึ้น

1.1 การใช้หลักศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อถือทางศาสนาถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้บริจาคเกิดความรู้สึกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกุศล หรือทำความดีโดยการบริจาคทุนให้กับองค์กร เห็นได้จากคำสอนของศาสนาต่างๆ ที่มุ่งเน้นการสอนให้คนรู้จักให้ การให้ทาน การบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น การตักบาตร การบริจาคสิ่งของการทำบุญโรงพยาบาล เป็นต้น

โดยพบว่าผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Ken Burnett (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 1) ที่กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลบริจาคเงินให้กับกิจการสาธารณประโยชน์ โดยพบว่า เหตุผลทางศาสนาก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนหันมาบริจาคเงิน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ostrander และ Schervish ที่เชื่อว่า การทำบุญสุนทานเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างการให้และการรับของผู้บริจาค (donors) กับผู้รับบริจาค (recipients)

อนึ่งเมื่อวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทางสังคมไทยแล้ว พบว่า ความคิดเกี่ยวกับการให้หรือความคิดเกี่ยวกับศาสนาถือเป็นแนวคิดหลักที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในสังคมไทย

1.2 การใช้การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเกิดขึ้นของกลยุทธ์ดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรูปแบบทางการปกครองของประเทศไทยเป็นสำคัญ โดยจากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่าประเทศไทยมีการปกครองภายใต้ระบอบกษัตริย์หรือสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ยังมีความศรัทธาและยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการดำรงไว้ซึ่งสถาบันดังกล่าวในสังคมไทย รวมถึงการถูกสั่งสอนหรืออบรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานเกี่ยวกับการให้ความเคารพและศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ศูนย์รวมแห่งศรัทธา ส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์หรือสถาบันพระราชาวงศ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

1.3 การใช้เครือข่ายคนรู้จัก

จากผลการวิจัยพบว่าในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้นมีการนำกลยุทธ์เครือข่ายคนรู้จักเข้ามาช่วยในการระดมทุนเป็นอย่างมาก โดยการเกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสารในลักษณะของเครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย (Y network) เครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (wheel network) เครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (circle network) และเครือข่ายการสื่อสารแบบที่ติดต่อกันได้หมดทุกคน (all-channel network) ตามที่ได้จำแนกไว้ในประเภทของเครือข่ายทางการสื่อสาร โดยสามารถกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรงหรือโดยอ้อมในเรื่องของการรับข่าวและส่งข่าว อันนำมาซึ่งความพอใจและความสำเร็จของงานที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับรูปแบบของเครือข่ายที่นำมาใช้ว่ามีความเหมาะสมกับลักษณะขององค์กรหรือไม่อย่างไร โดยพบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์มีการนำเอาเครือข่ายคนรู้จักมาใช้ในการระดมทุนขององค์กรเป็นอย่างมากเนื่องจากงานทางด้านสาธารณประโยชน์เป็นงานที่มาใช้ประสานงานความร่วมมือระหว่างกัน การใช้ความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน จึงจะส่งผลให้การทำงานสำเร็จลุล่วงตรงตามความตั้งใจขององค์กร

นอกจากนั้นยังพบว่าผลวิจัยที่ได้ยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Matani เกี่ยวกับวิธีการในการระดมทุนในรูปของการติดต่อส่วนตัว (Personal Contact) โดยกล่าวว่าวิธีการระดมทุนดังกล่าวเป็นวิธีที่นิยมกันมากที่สุดเพราะง่ายและอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ระหว่างเพื่อน เช่น เพื่อนนักเรียน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน ญาติ และเพื่อนในวงธุรกิจ กระทำโดยการโทรศัพท์ เขียนจดหมาย เยี่ยมเยียน พบปะพูดคุยกันเป็นวิธีการซึ่งสามารถที่จะอธิบายวัตถุประสงค์ได้อย่างมาก และเป็นวิธีการเข้าถึงที่ดี โดยพบว่าข้อเสียสำหรับผู้บริจาคก็คือการไม่ได้รับอะไรตอบแทนเหมือนแบบอื่น ๆ เช่น ข้อบัตรงาน ฯลฯ นอกจากการสมานไมตรีซึ่งกันและกันมากขึ้น (ยกเว้นกรณีไม่เต็มใจบริจาค)

1.4 การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลยุทธ์ดังกล่าวไม่ได้มีการกล่าวถึงไว้ในทฤษฎีอื่น ๆ ทางด้านของการสังคมสงเคราะห์และการระดมทุน แต่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการเกิดขึ้นของกลยุทธ์ดังกล่าวเป็นการเกิดขึ้นมาจากรากฐานของทฤษฎีภาวะผู้นำที่กล่าวว่า การเกิดขึ้นของผู้นำในระยะแรกซึ่งเป็นช่วงที่ผู้นำยังไม่เป็นที่รู้จักหรือได้รับการยอมรับจากคนในกลุ่มหรือในสังคม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้นำจะต้องนำเสนอตนเองให้คนส่วนใหญ่ได้รู้จัก โดยอาจใช้วิธีพูดคุย พบปะ แลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น การใช้สื่อมวลชน การเป็นข่าว ฯลฯ ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะทำให้คนในกลุ่มรู้จักผู้นำ

มากขึ้น รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้ตรวจสอบผู้นำของตนได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาแล้วพบว่ามีความสอดคล้องกับวิธีการการนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จักขององค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะเริ่มแรกหรือระยะก่อตั้งเป็นอย่างดี

1.5 การใช้ของมีค่าหรือรางวัล

หนึ่งจากผลการวิจัยพบว่า การใช้ของมีค่าหรือรางวัลถือเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่องค์กรสาธารณประโยชน์นิยมนำมาใช้ในการระดมทุน โดยรูปแบบของกิจกรรมที่ได้รับความนิยมพบเห็นในปัจจุบันได้แก่ การออกสลากการกุศลต่างๆ การแจกเข็มเชิดชูเกียรติ การแจกเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การมอบประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้พบว่ามีความสอดคล้องกับที่ Jones (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532 : 87-88) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับรูปแบบของเครื่องมือและสื่อที่นิยมใช้ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ ในรูปของสลากรับเงินรางวัล และผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ David K. Berlo ในเรื่องเกี่ยวกับรางวัลหรือของตอบแทน ที่ได้กล่าวว่าร่วรางวัลมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยพบว่าถ้ายังมีรางวัลมากเท่าไรก็จะเป็นการจูงใจให้กับผู้รับหรืออีกฝ่ายได้มากเท่านั้น

1.6 การใช้วิธีการแบบขายตรง

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้ขอรับบริจาคหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ได้เข้าถึงกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายขององค์กรได้โดยตรงซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ Matani ที่ได้กล่าวว่า วิธีการขอบริจาคตามบ้าน (door-to-door collection) เป็นวิธีการรณรงค์หาทุนแบบไปเยี่ยมบ้านส่วนตัว เพื่อสามารถอธิบายให้เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่จัดขึ้น เป็นวิธีการดั้งเดิมที่ทำกันมานานแล้ว วิธีการนี้หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมให้ผู้เข้าไปขอบริจาคเงินได้เข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการกิจกรรมดังกล่าว และเรียนรู้ถึงการสร้างความสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าในชุมชนที่ต้องการรณรงค์หาทุน โดยมากแล้วหน่วยงานมักจะกำหนดเป็นสัปดาห์ของการรณรงค์หาทุนด้านต่าง ๆ เช่น สัปดาห์สงเคราะห์เด็กพิการ เป็นต้น และมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางล่วงหน้าแล้วจึงส่งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเข้าไปเยี่ยมบ้านเพื่อขอรับบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของตามความจำเป็น

ทั้งนี้พบว่าแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการสื่อสารในประเด็นของรูปแบบทางการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) คือ เป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถตอบสนองต่อกันได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันและกันเพื่อสร้างความเข้าใจได้ทั่วถึงและลึกซึ้ง โดยให้ความสนใจกับปฏิกิริยาได้กลับ (feedback) ของ

ผู้รับสาร ซึ่งถือว่ามีค่าความจำเป็นและสำคัญมากในทางการสื่อสาร เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ทำให้เกิดการลดช่องว่างในการตีความและเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งการสื่อสารแบบเผชิญหน้าก็เป็นหนึ่งในวิธีการทางการสื่อสารแบบสองทางที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสะดวกและรวดเร็ว และเกิดความเข้าใจร่วมกันที่ดีมากขึ้น

2. กลยุทธ์ในระยะดำเนินการ

โดยจากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ขององค์กรในระยะดังกล่าวจะเน้นหนักไปในรูปของการใช้สื่อมวลชนเป็นแกนหลักในการเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมขององค์กรควบคู่ไปกับการใช้สื่อบุคคล

2.1 การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

เป็นที่น่าสังเกตว่า วิธีการดังกล่าวเป็นการนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการโน้มน้าวใจเข้ามาช่วยในการประยุกต์ใช้ในการระดมทุนเพื่อให้วิธีการดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันโดยพบว่า การวิเคราะห์ผู้รับสาร (audience analysis) ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะช่วยให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรมหรือถูกโน้มน้าวให้เกิดการปฏิบัติตามที่ผู้โน้มน้าวต้องการ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์กับลักษณะนิสัยของคนไทยแล้วพบว่า บุคลิกหลักของคนไทยอย่างหนึ่งก็คือ การเชื่อถือในกลุ่มบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ การยอมรับในกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถและได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ความเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง ฯลฯ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อในอดีตที่ถูกสอนให้ต้องยอมรับในคำสั่งของเจ้านาย ความเชื่อเกี่ยวกับระบบเจ้าขุนมูลนาย การเชื่อฟังผู้อาวุโส เป็นต้น ส่งผลให้พฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยค่อนข้างยอมรับกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักมากกว่าคนทั่วไป ดังนั้นจึงพบว่าวิธีการนำกลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงเป็นวิธีการที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จในสังคมไทย

2.2 การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชนนั้นมีที่มาสำคัญมาจากแนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารที่กล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นช่องทางสำคัญอย่างหนึ่งทางการสื่อสาร โดยสื่อมวลชนจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ขององค์กรออกสู่ประชาชน ในฐานะของผู้ถ่ายทอด รวมถึงบางครั้งบทบาทของสื่อมวลชนยังทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้รักษาประตูในการทำหน้าที่กรองข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ก่อนที่ข้อมูลดังกล่าวจะออกเผยแพร่สู่ประชาชน เพื่อช่วยป้องกันประชาชนจากข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือถูกบิดเบือนไป ดังนั้นองค์กรสาธารณประโยชน์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับสื่อมวลชน

นอกจากนี้ยังพบว่า ในทางทฤษฎีทางการสื่อสารได้กล่าวไว้เกี่ยวกับข้อดีของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล โดยพบว่าวิธีการทางด้านสื่อมวลชนดังกล่าวเป็นวิธีที่มีความรวดเร็ว สะดวก และสามารถเข้าถึงประชาชนผู้รับได้เป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับสื่อบุคคลทั่วไป ซึ่งข้อดีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะต้องพยายามแสวงหาแหล่งทุนให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ได้ทุนมาตามความต้องการ

2.3 การประสานพันธมิตรร่วม

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มพันธมิตรร่วมถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยพบว่า ที่มาของความคิดดังกล่าวมีที่มาจากแนวคิดของนักทฤษฎีทางด้านกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในทางสังคม โดยพบว่า ในแต่ละสังคมจะมีกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไปตามสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละสังคม เช่น กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนักการเมือง กลุ่มทางศาสนา กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ฯลฯ โดยกลุ่มต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงซ้อนซึ่งกันและกันอยู่ คือมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม โดยรูปแบบของความสัมพันธ์อาจจะเป็นความสัมพันธ์แบบหลวมหรืออาจเป็นความสัมพันธ์แบบเหนียวแน่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่ม ความใกล้ชิดของกลุ่ม ลักษณะของงานที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ฯลฯ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนมีผลต่อการเกิดขึ้นของกลุ่มและความสัมพันธ์ของกลุ่ม

อนึ่งจากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหนึ่งของการแสดงออกซึ่งการประสานความสัมพันธ์ระหว่างพันธมิตรก็คือ การแสดงออกในรูปของการจัดทำจดหมายขอบคุณ การจัดทำกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ การจัดทำสิ่งของที่ระลึกต่าง ๆ ซึ่งพบว่าแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mixer (Yeo Koh Tuan Kiok, 1996 : 4) ที่ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมภายหลังจากที่ผู้บริจาคตัดสินใจบริจาคหรือสละเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรแล้วว่า “เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อาจแสดงความพอใจกลับคืนสู่ผู้บริจาคโดยอาจอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ เช่น การจัดส่งจดหมายขอบคุณ การจารึกชื่อบนอาคาร การมอบเหรียญตราเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นต้น

2.4 กลยุทธ์การจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่

เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในเรื่องของการบริหารจัดการระบบฐานข้อมูล พบว่า มีการนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยลดปัญหาทางการจัดเก็บฐานข้อมูล มีการคิดค้นระบบ bar code มีการจัดทำระบบฐานข้อมูล (database) รวมทั้งมีการจัดทำ

เวปไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรให้เป็นที่รู้จักส่งผลให้ปัจจุบันโลกอยู่ในภาวะที่ไร้พรมแดน หรือ globalisation มากขึ้น

หนึ่งจากการศึกษาพบว่า รูปแบบของการจัดเก็บฐานข้อมูลขององค์กรสาธารณประโยชน์ยังมีอยู่น้อย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางด้านเวลา บุคลากร งบประมาณที่จำกัด ส่งผลให้การจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะในบางองค์กรที่มีขนาดใหญ่ หรือมีฐานะเพียงพอที่จะจัดทำเท่านั้น ในขณะที่ในองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีขนาดเล็ก ยังไม่เป็นที่รู้จัก และมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นหน่วยงานที่ต้องพึ่งการช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากภาครัฐ โดยจากการวิจัยพบว่า องค์กรดังกล่าวยังไม่ได้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ที่ทันสมัยมากนัก การจัดเก็บส่วนมากยังอยู่ในรูปของแฟ้มข้อมูลทางเอกสาร การใช้คอมพิวเตอร์เพียงตัวเดียวในการเก็บรักษาข้อมูล การใช้วิธีการจัดเก็บแบบง่าย ๆ ฯลฯ ซึ่งพบว่าผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรณราย ทวีโชติกิจเจริญ ที่ได้กล่าวไว้ในข้อจำกัดทางการวิจัยว่า “มีข้อจำกัดในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากกิจการสาธารณประโยชน์หลาย ๆ แห่งมิได้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยสาเหตุที่ไม่มีงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอ ทำให้ข้อมูลที่ได้ อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์”

3. กลยุทธ์การเลือกใช้สื่อในระยะที่องค์กรได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีชื่อเสียง

3.1 การเน้นความเป็นแม่แบบหรือสถาบันหลัก

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในระยะนี้จะมีการนำเอากลยุทธ์ดังกล่าวเข้ามาใช้ในการระดมทุนขององค์กรเป็นอย่างมาก โดยรูปแบบของการนำเสนอจะเป็นการนำเสนอในประเด็นของภาพลักษณ์ขององค์กร การเป็นองค์กรชั้นนำทางด้านต่าง ๆ ความมีประสิทธิภาพขององค์กร ฯลฯ ซึ่งพบว่า กลยุทธ์ดังกล่าวเป็นเรื่องของการให้ความหมายหรือสัญลักษณ์ (symbolic interactionism) โดยพบว่า ทฤษฎีดังกล่าวเป็นการให้ความสำคัญกับความหมายของคำต่าง ๆ ในเชิงวัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นผู้กำหนด ดังที่ Herbert Blumer ได้กล่าวว่า ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เป็นผลผลิตทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการกระทำร่วมกันและการกระทำส่วนใหญ่ในสังคมมนุษย์เป็นการปฏิสังสรรค์ตอบโต้กันโดยใช้ประโยชน์จากสัญลักษณ์ (symbol) ซึ่งมีนัยสำคัญเป็นเรื่องของการสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ดังนั้น สัญลักษณ์ (symbol) จึงถือเป็นประติสฐกรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นสำหรับใช้เป็นตัวแทนของ “ความหมาย”

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุของการนำเอากลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้ได้ว่า คำว่า “แม่แบบ” หรือคำว่า “สถาบัน” นั้น เป็นคำที่มีความหมายทางด้านของการเป็นศูนย์รวม ศูนย์กลางทางด้านต่าง ๆ ในเชิงสังคม โดยพบว่า ความเป็นศูนย์กลางนั้นหมายถึงการได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคมว่าเป็นองค์กรที่มีศักยภาพหรือมีการบริหารจัดการที่ดีในเรื่องดังกล่าว เช่น เป็นองค์กรหลักทางด้านเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรหลักทางการประสานงานระหว่างกลุ่มสตรี ฯลฯ ซึ่งบทบาทดังกล่าวถือว่าเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการทำงานเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หรือมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการทำงานขององค์กร ดังนั้นจึงพบว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามที่สามารถก้าวเข้ามาถึงจุดดังกล่าวหรือระยะดังกล่าวโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับความความเป็นสถาบันแม่แบบหรือสถาบันหลักเป็นสำคัญ เนื่องจากความเป็นสถาบันดังกล่าวนำมาซึ่งการยอมรับและการสนับสนุนทางด้านทุนจากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ

นอกเหนือจากนั้นยังพบว่า วิธีการดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Matani เกี่ยวกับการวิธีการเพื่อระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยใช้การสร้างภาพลักษณ์ (building up an Image) โดย Matani ได้กล่าวว่า วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่หน่วยงานจัดส่งคณะเจ้าหน้าที่เข้าไปติดต่อประสานงานกับหัวหน้าครอบครัวในชุมชนหนึ่ง เพื่ออธิบายโครงการกิจกรรมที่จัดขึ้นและมีการกำหนดวันขอรับเงินบริจาคที่แน่นอน เช่น โครงการอุปถัมภ์เด็กกำพร้ายากจนในถิ่นทุรกันดาร ปีละ 3 ครั้ง หรือเดือนละครั้ง เป็นต้น เป็นการประชาสัมพันธ์และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง วิธีนี้เป็นวิธีการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่หน่วยงานเพราะเป็นการติดต่อกับประชาชนโดยตรง สามารถสื่อสารได้เข้าใจทั้งสองทางคือผู้ให้และผู้รับ และเป็นการดีแก่ผู้บริจาคเงินรายย่อย แต่อาจเป็นการรบกวนสำหรับผู้ประสงค์จะบริจาคเงินก้อนใหญ่ และต้องการชื่อเสียงอย่างรวดเร็ว วิธีการนี้จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในการทำงานค่อนข้างมาก และแตกต่างกับวิธีการขอบริจาคตามบ้านตรงที่วิธีการนี้ใช้กับโครงการบริการสังคมต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานกว่าและเป็นลักษณะของงานประจำ

3.2 การใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับสื่อบุคคล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นการนำเอาแนวคิดทางการสื่อสารเข้ามาผสมผสานร่วมกัน โดยเป็นการนำเอาข้อดีของสื่อบุคคลที่เน้นการเข้าถึงประชาชนผู้รับสารได้ทันที ความสะดวกและรวดเร็ว เข้ามาช่วยในการระดมทุน ควบคู่ไปกับข้อดีของสื่อมวลชนที่เน้นการเข้าถึงกลุ่มบุคคลจำนวนมาก โดยพบว่า กลยุทธ์ดังกล่าวเป็นการผสมผสานระหว่างข้อดีของสื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้การทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับที่ Schramm (1964) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการรวมสื่อมวลชนเข้ากับสื่อบุคคล โดยชี้ให้เห็นว่า มีภารกิจบางอย่างที่สื่อชนิดหนึ่งทำได้ดีกว่าสื่ออีกชนิดหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ถ้าใช้ช่องสารหรือสื่อทุกประเภทพร้อมกันก็จะให้ประโยชน์มากที่สุด และการรวมสื่อมวลชนเข้ากับสื่อระหว่างบุคคลก็เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการเข้าถึงและจูงใจประชาชนเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ในส่วนของประเด็นข้อเสนอแนะนั้น จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นในการนำเสนอแนะออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์

1. จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ควรที่จะแสวงหาแนวทางในการสร้างความรู้จักให้เกิดขึ้นกับประชาชนที่เป็นผู้บริจาคเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักองค์กรและเข้าใจในวัตถุประสงค์ขององค์กรในการเข้ามาทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น โดยอาจแสดงออกในรูปของการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์องค์กร การส่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรไปเข้าร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาหรือความสนใจของคนในปัจจุบัน เช่น การเข้าร่วมสัมมนา การจัดส่งบทความงานเขียนไปยังหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ การให้การสัมภาษณ์ ฯลฯ
2. ในระยะแรกของการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้นพบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ควรนำเอาการสื่อสารระหว่างบุคคลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรโดยเฉพาะในเรื่องของการระดมทุนเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยเฉพาะในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนเนื่องจากสื่อดังกล่าวเป็นสื่อที่ค่อนข้างจะต้องใช้ต้นทุนในการจัดการสูง โดยวิธีการดังกล่าวได้แก่ การใช้กล่องรับบริจาค การลงพื้นที่หรือลงชุมชน การให้วิธีการเคาะประตูตามบ้าน การใช้เครือข่ายคนรู้จัก ฯลฯ
3. องค์กรสาธารณประโยชน์ควรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน หน่วยงานและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรักษาความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวไว้ เพื่อเป็นช่องทางในการขอรับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและกิจกรรมขององค์กรต่อไป โดยรูปแบบของกิจกรรมเพื่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสื่อมวลชนก็อาจได้แก่ การจัดกิจกรรมสื่อมวลชนสัมพันธ์ การจัดการเปิดตัวโครงการหรือการแถลงข่าว การจัดทำจดหมายเวียนส่งไปยังสื่อมวลชนให้รับทราบ ฯลฯ

4. องค์กรสาธารณประโยชน์ควรมีการรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มพันธมิตรร่วม ซึ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เช่น กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักแสดง กลุ่มอาจารย์นักวิชาการ ฯลฯ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรเป็นไปอย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง เนื่องจากจากผลการวิจัยพบว่าการสนับสนุนจากกลุ่มพันธมิตรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องของการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์
5. องค์กรสาธารณประโยชน์ควรมีการจัดเตรียมระบบฐานข้อมูลไว้อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันเวลาและเหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริจาคในขณะนั้น
6. จากผลการวิจัยพบว่า ยังมีองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำหน้าที่สงเคราะห์คนชราที่เป็นของภาคเอกชนอยู่เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านอื่น โดยพบว่าการดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์คนชรานั้นยังไม่ได้รับการดูแลหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่พบว่าการดำเนินงานในส่วนของภาคเอกชนยังเป็นไปในเรื่องของผลประโยชน์ ค่าตอบแทนเป็นหลักมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับคนสูงอายุในรูปของบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการที่จะเข้ามาทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม อีกต่อไป
7. จากผลการวิจัยพบว่า ความชัดเจนและโปร่งใสในการทำงานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์ให้ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับ เนื่องจากงานทางด้านสาธารณประโยชน์เป็นงานที่ต้องอาศัยศรัทธาจากประชาชนที่เป็นผู้บริจาคเป็นหลัก ดังนั้นองค์กรจึงควรมีวิธีการบริหารงานที่เป็นระบบ สามารถตรวจสอบ และนำเสนอต่อประชาชนได้ทันทีในกรณีที่ประชาชนเกิดความสงสัยหรือต้องการให้ชี้แจงเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการการเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ ทางด้านการสนับสนุนแหล่งทุนและกลยุทธ์ในการระดมทุนขององค์กรดังกล่าว เนื่องจากองค์กรทางด้านสนับสนุนทุนในประเทศไทยยังมีอยู่น้อยและมักเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กทำให้ยังมีข้อจำกัดทางการดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรให้ทุนจากต่างประเทศ โดยการวิจัยดังกล่าว

อาจทำในรูปของการศึกษาเปรียบเทียบองค์กรให้ทุนในต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการระดมทุน

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะมากขึ้น เช่น องค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานทางด้านการสงเคราะห์ชาวเขาที่ด้อยโอกาส องค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านวัฒนธรรม และ สันทนการ ฯลฯ ว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปจากขององค์กรสาธารณประโยชน์อื่นอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมทุนมาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมในแง่มุมการศึกษาขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีลักษณะการดำเนินงานเฉพาะตัวและอยู่ได้ด้วยทุนสนับสนุนของตนเอง โดยองค์กรดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับทางด้านการปฏิบัติงาน เช่น สภากาชาดไทย สภาสตรีแห่งชาติ สภาสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนเครือข่ายขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์อื่นต่อไปเพื่อให้ได้ภาพรวมที่มีความชัดเจนมากขึ้น
4. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นทางการนำสื่อมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคมไทย ว่ามีความเหมาะสม หรือแตกต่างกับของต่างประเทศอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ในการนำมาใช้เพื่อระดมทุนขององค์กรต่อไป
5. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นทางด้านประสิทธิภาพในการระดมทุน ความสำเร็จหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเพื่อการระดมทุน โดยอาจศึกษาในรูปของมุมมองจากประชาชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการระดมทุน การประเมินผลหรือการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์อื่นในการดำเนินการต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ชิตยา สุวรรณชฎ. **สังคมไทยมีโครงสร้างหลวมจริงหรือในชุมชนเรื่งน่ารู้**. สมศักดิ์ ชูโต. บรรณาธิการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517.

เดวิท แมททิวส์. **จากปัจเจกชนสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง**. หนังสือชุดประชาสังคมลำดับที่ 12. แปลโดย สุริรุฒิ เสนาคำ. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. **การสื่อสารในกลุ่ม**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ทศนา เขมมณี. **กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1**. โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์, 2532.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. **เชิงอรรถสังคมไทย**. มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2533.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. **แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย**. สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

ประเวศ วะสี. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ**. มูลนิธิภูมิปัญญา, 2538.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. **การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ 21**. เอกสารสำหรับการประชุมกลุ่มย่อยว่าด้วยเรื่อง “องค์ประกอบในการขับเคลื่อนประชาสังคม” ในการประชุมทางวิชาการประชาสังคมครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

พรทิพย์ สัมปัดตะวานิช. **การตลาดเพื่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

พัชนี เขยจรรยา และคณะ. **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ยุบล เบญจรงค์กิจ. **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ยุบล เบญจรงค์กิจ. **บริบทการสื่อสาร**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

เวทีนี สตะเวทิน. **การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. **รายงานการศึกษารูปแบบและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สามารถ ชูวิทย์. **กลยุทธ์ในการหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี**. เอกสารวิจัยหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุภาวค์ จันทวนิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เสน่ห์ จามริก. **นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร**. ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุข, 2527.

เสนาะ ตีเยาว์. **การสื่อสารในองค์กร**. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

หุลย์ จำปาเทศ ใน ทิศนา แคมมณี. **กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1**. โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์, 2532.

อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย**. หนังสือชุดประชาสังคมลำดับที่ 7. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. **วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. “ส่วนรวมที่ไม่ใช่รัฐ : ความหมายของประชาสังคม” ใน อนาคต พวงสำลี และ กฤตยา อาชวนิจกุล. **ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง**. โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ และคณะ. **วิพากษ์สังคมไทย**. สมาคมสังคมสงเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2538.

อุทัย บุญประเสริฐ. **กลุ่มและกระบวนการกลุ่มในการทำงาน**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ภาษาอังกฤษ

Conrad, Charles. **Strategic Organizational Communication Culture, Situations and Adaptation**. CBS College Publishing Company, 2985.

Dennis L. Wilcox, Phillip H. Ault and Warren K. Agree. **Public Relations Strategies and Tactics**, Harper & Row, Publisher, Inc. 1986.

Dwyer, Judith. **The Business Communication Handbook**. Prentice Hall New York, 1997.

Fisher, B. Aubrey and Ellis, Donald G. **Small Group Decision Making Communication and The Group Process**. Mc. Graw-Hill, Inc, 1990.

Harris, Thomas E. **Applied Organization Communication, Perspective, Principles And Pragmatics**. University of Alabama, 1993.

Kiok, Dominic Y. “**Why do donors give?**”, Paper Presented at The Third South East Asian Fundraising Workshop, Kuala Lumpur, Malaysia, 18-20 March 1996.

- Lumsden, Gay and Donald. **Communication in Groups and Teams : Sharing Leadership**. Kean Collage of New Jersey USA, 1998.
- Mcquail, Denis. **Mass Communication Theory : An Introduction**. 3rd ed. London : Sage Publications Ltd., 1987.
- Peck, M, Scott. **Different Drum Community Making and Peace**. USA, 1987.
- Pruitt, Dean G. and Carnevale, Peter J. **Negotiation in Social Conflict**. Brook / Cole Publishing Company, 1993.
- Rogers, Everett M. **Diffusion of Innovation**. New York : The Free Press, 1983.
- Stenbeck, Per, "Fundraising for A Better World", Paper Presented at The Third South East Asian Fundraising Workshop, Kuala Lumpur, Malaysia, 18-20 March 1996.
- Sven Windahl, Benno H. Signitzer and Jean T. Olson. **Using Communication Theory an Introduction to Planned Communication**. London : Sage Publications Ltd., 1992.
- Ulschak, Francis, Nathason, L. Leslie and Gillan, Peter G. **Small Group Problem Solving : an Aid to Organization Effectiveness**. Philippines : Addison-Wesley, 1981.
- White, Alastair T. "Why Community Participation? A Discussion of The Argument Go Community Participation : Current Issue and Lesson Learned". United Nations Children's Fund, 1982.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อประชาสัมพันธ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์

ประวัติเยาวชนสัมพันธ์ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

โครงการฝึกอบรมเยาวชนสัมพันธ์ กองบัญชาการตำรวจนครบาล เริ่มขึ้นใน สมัยพล.ต.ท.ณรงค์ มหามนต์ เป็นผู้บัญชาการตำรวจนครบาล โดยเมื่อประมาณเดือน มิถุนายน 2519 ได้มีปัญหาเยาวชนเกิดขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาหนีเรียนก่อนการวิพากษ์ พวกตี กันและปัญหาเสพยาเสพติด เป็นต้น ขณะที่ยังคงบัญชาการตำรวจนครบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร.ต.อ.เฉลิม เรืองประวัติ รองสารวัตร แผนกประชาสัมพันธ์ กองบังคับการอำนวยการกอง บัญชาการตำรวจนครบาลจึงได้เชิญโครงการฝึกอบรมเยาวชนสัมพันธ์เสนอต่อผู้บัญชาการ ตำรวจนครบาลและได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้โดยจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจบรรยายวิชาอันเป็น ประโยชน์ต่อนักเรียนและเยาวชนในด้านสร้างทัศนคติให้เยาวชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขณะเดียวกันเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีของตำรวจให้แก่เยาวชนด้วยการ บรรยายได้จัดทำในลักษณะ หลักสูตรการอบรม 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง โดยมี พ.ต.อ.สถาพร วิมุตตานนท์ รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลได้ เป็นวิทยากรบรรยาย การฝึกอบรมที่โรงเรียนอัสสัมชัญคลองขวางต์ จึงเป็นการอบรมรุ่นที่ 1 ของกองบัญชาการ ตำรวจนครบาล และเริ่มการฝึกอบรมครั้งแรกในวันที่ 10 มิถุนายน 2519 ต่อมาได้มีปัญหา เยาวชนเกิดขึ้นในบริเวณวัดไผ่ตัน ทางกองบัญชาการตำรวจนครบาล พล.ต.ท.วิเชียร แสงแก้ว (ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจนครบาลในขณะนั้น) เป็นผู้ควบคุมดำเนินการและได้วาง โครงการฝึกอบรมเยาวชนสัมพันธ์ รุ่นที่ 2 ขึ้น ณ โรงเรียนวัดไผ่ตัน โดยมีนางจรี วงศ์วิเศษ นายกสมาคมสตรีไทย ลูกเสือชาวบ้านเขตอื่นๆ ลูกเสือแห่งชาติ และประชาชนผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งได้ร่วมกันบริจาคเงินจำนวน 50,000.- บาท เพื่อยืมค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมและวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้อีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือจากกองกำกับการสวัสดิภาพเด็ก และเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ และครูโรงเรียนวัดไผ่ตัน การฝึกอบรมจึงดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

เมื่อการสงเคราะห์ได้เพิ่มมากขึ้นและขยายวงกว้างออกไป ประกอบกับจำนวนเงินซึ่งผู้มีจิตศรัทธาบริจาคจากการขายดอกไม้มากขึ้นด้วย สโมสรจึงได้ปรสภาพเป็นมูลนิธิ เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงรับไว้ในพระราชูปถัมภ์ ตลอดเวลาทรงมีน้ำพระทัยเมตตา ทรงนำดอกไม้ไปจำหน่ายด้วยพระองค์เอง ในระหว่างที่เสด็จทรงเยี่ยมราษฎรตามจังหวัดต่างๆ ได้เงินมาพระราชทานแก่มูลนิธิเป็นจำนวนมากทุกปี

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศชาติไร้ศึกสงคราม นอกจากภารกิจหลักคือสงครามแล้ว มูลนิธิฯ ได้มีส่วนช่วยในการดำรงพลเรือน และอาสาสมัครแล้ว มูลนิธิฯ ได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมโดยการสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นต้นว่าการสร้างโรงเรียนในนิคมทหารผ่านศึก สร้างอาคารที่พักคนชราซึ่งเป็นทหารผ่านศึกและครอบครัว สร้างตึกในโรงพยาบาลตามหน่วยทหารต่างจังหวัดที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ในเวลาที่เกิดภัยพิบัติต่างๆ มูลนิธิฯ ก็ให้ความร่วมมือกับองค์การของรัฐบาลในการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วย

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ

๑. ให้การสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึกด้านสวัสดิการ อาชีพ การศึกษา
๒. ดำเนินงานสหภาพการศึกษา และฝึกอาชีพ ครอบครัวทหารผ่านศึก
๓. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมผู้ศรัทธาสมัครช่วยงานสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก
๔. ให้ความร่วมมือกับองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ในการสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก
๕. ส่งเสริมสิทธิอันพึงมีพึงได้ ของครอบครัวทหารผ่านศึก
๖. ร่วมการกุศลสาธารณประโยชน์ของชุมชน ในกรณีที่ทำเป็นหรือเกิดสาธารณภัย
๗. มูลนิธินี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

มาได้ที่มีการสู้รบหรือสงคราม ยามนั้นย่อมมีการสูญเสีย เมื่อเหตุการณ์ยุติ ภารกิจในการระดมหมอดไปแต่การดำเนินชีวิตของทหารไม่ได้ยุติลง ทหารที่ได้รับบาดเจ็บ พิการ ตลอดจน ครอบครัวของทหารที่เสียชีวิตในกระบวนการต่อสู้ป้องกันประเทศ ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในสังคม สักปากกาย สักปากใจ สภาพจิตใจถูกกดดันอย่างมาก

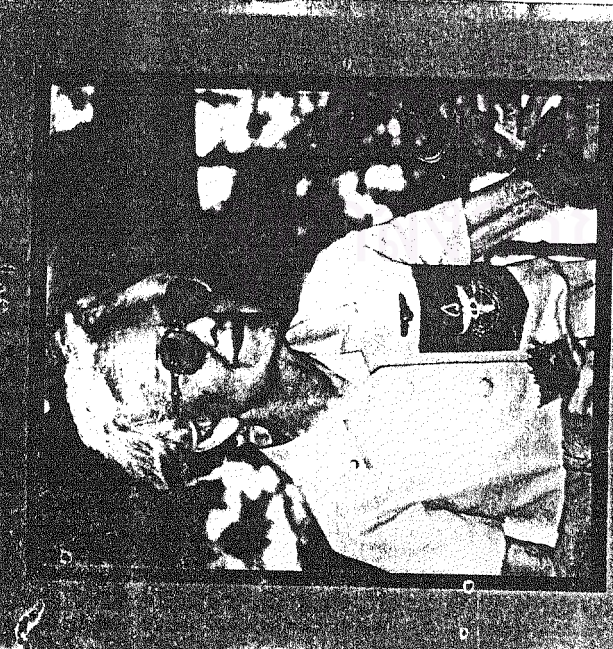
ความไม่สบายใจของพวกเขา ส่วนใหญ่มาจากปัญหาครอบครัวที่เขาต้องทิ้งไว้เบื้องหลัง บางคนถึงหัวงอหัวแง่มื้ออายุมากแล้ว บ้างก็ขมวาทากเป็นอะไรไปจะมีใครเลี้ยงดูครอบครัวหรือไม่มี ลูกเมียจะดำรงชีพต่อไปอย่างไร

ยังมีปัญหาความเดือดร้อนอีกมากที่ทหารผ่านศึกและครอบครัวประสบอยู่ ซึ่งบางครั้งองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกฯ ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง รวดเร็วทันเวลา เพราะจำกัดด้วยระเบียบขององค์การทหารผ่านศึกฯ

จากปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว ในปี ๒๕๑๑ ท่านผู้หญิงจุงกล กิตติขจร ภริยานายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้น จึงได้ร่วมกับบรรดากฎิรายนายทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งสามเหล่าทัพ ดำรง และพลเรือนจัดตั้งสโมสรสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก เพื่อช่วยเสริมงานขององค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกโดยเห็นการสงเคราะห์แก่ครอบครัวเป็นหลัก ท่านผู้หญิงจุงกล กิตติขจร เป็นประธานกรรมการผู้ก่อตั้ง และมีกรรมการซึ่งประกอบด้วยภริยาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทั้งทหารและพลเรือน

ท่านเริ่มแรกในการดำเนินงานได้จากคณะกรรมการผู้ก่อตั้ง ซึ่งได้เข้ามาเป็นทุนในการจัดทำดอกไม้ป๊อปปี ดอกไม้สีแดงอันเป็นสัญลักษณ์ของทหารผ่านศึกสากล ออกจำหน่ายเป็นการหารายได้ โดยครั้งแรกได้จัดทำในปี ๒๕๑๒ และต่อมาก็ได้จัดทำจำหน่ายเป็นประจำทุกปีในวันทหารผ่านศึก

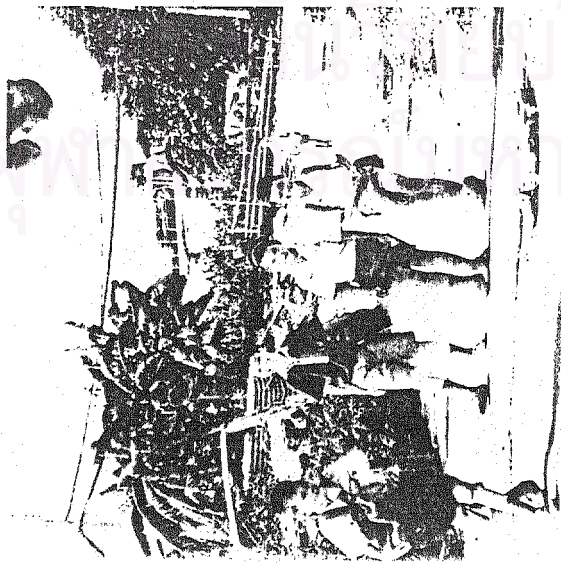
๓ กุมภาพันธ์ เพียงวันเดียว ในราคาดอกละ ๒๐ บาท นับแต่นั้นมาก็ได้รับความนิยมอย่างดียิ่งจากบุคคลทุกสาขาอาชีพ ทั้งข้าราชการทหารและพลเรือน นิสิต นักศึกษา พ่อค้าประชาชน ตลอดจนดารานักร้องนักแสดง และสื่อมวลชนทุกแขนง

มูลนิธิสงเคราะห์ครอบครัวทหารผ่านศึก (มูลนิธิ)
ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
 FOUNDATION FOR THE FAMILY
 WELFARE OF WAR VETERANS
 (F F W V)

มูลนิธิสร้างเสริมเด็ก

เพื่อโอกาสที่ดีสำหรับเด็กทุกคน

ความเป็นมา

มูลนิธิสร้างเสริมเด็ก เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์และความคิดในการพัฒนาเด็กอย่างยาวนาน ที่ต้องการจะเห็นงานพัฒนาเด็กในสังคมไทยดำเนินการขึ้นอย่างจริงจัง และมีผลในทางรูปธรรมที่ชัดเจน จึงร่วมกันก่อตั้งมูลนิธินี้ขึ้น โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย ให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2531 ตามทะเบียนลำดับที่ 4021

วัตถุประสงค์

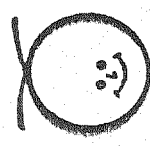
1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพิทักษ์สิทธิเด็ก ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก สหประชาชาติ
2. เพื่อช่วยเหลือ พัฒนาเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และด้อยโอกาส ให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์และสังคม
3. เพื่อการศึกษาและแสวงหารูปแบบการสร้างสรรคเด็กให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพและสร้างคุณค่าที่ติดต่อสังคม
4. เพื่อประสานงานและร่วมมือกับบุคคลองค์กร และหน่วยงานร่วมกันสร้างสรรค และเกื้อกูลเด็กในสังคม
5. ไม่แสวงหากำไรและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

หลักการที่มุ่งมั่น

1. เป็นมูลนิธิ ที่เน้นการป้องกันเด็กที่ตกทอดทางชนบท เพื่อให้เด็กฯ ปลอดภัย และได้รับโอกาสพัฒนาตนที่ท้องถิ่น
2. เป็นมูลนิธิ ที่เน้นการทำงานเชิงรุก เข้าถึงเด็กที่ประสบปัญหา เพื่อช่วยเหลือให้พ้นจากสภาพเด็กรายออกมาให้เร็วที่สุด
3. เป็นมูลนิธิ ที่เน้นการทำงานครบผู้ไปกับส่วนต่างๆ ของสังคม ทั้งภาครัฐ ธุรกิจ องค์กรการกุศล และบุคคลทั่วไป เพื่อร่วมกันสร้างสรรคเด็กในสังคมไทย
4. เป็นมูลนิธิ ที่อยู่ได้ด้วยการสนับสนุนจากคนไทยมากกว่าอาศัยงบประมาณจากต่างประเทศ
5. เป็นมูลนิธิ ที่พัฒนาเด็กคือโอกาสอันเป็นบุคคลที่ทำงานช่วยเหลือเด็กในอนาคต

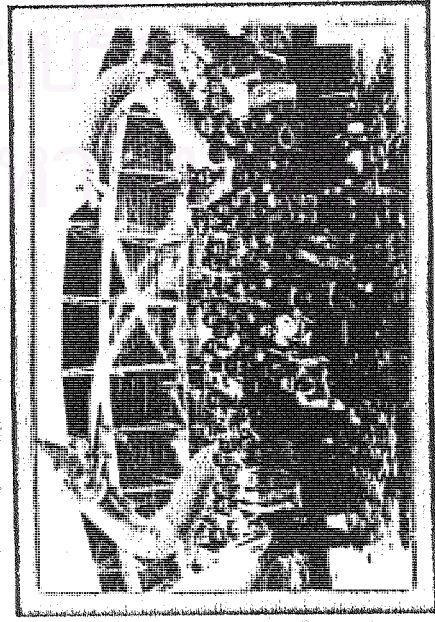

100/475 ซ.แจ้งวัฒนะ 10 ซ่งสองห้อง
 หลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
 โทร. 574-1381 574-3753 574-6162
 โทรสาร. 982-1477

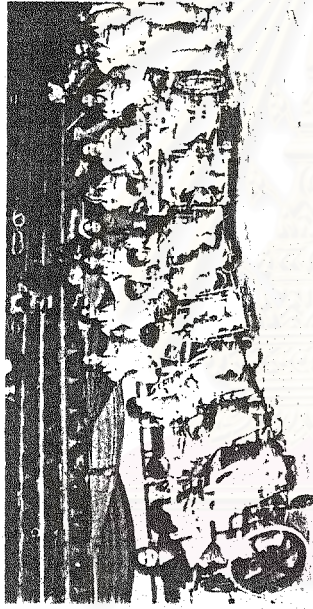
สภานโยบายเด็กและครอบครัว ประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพคนพิการ
กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คณบดี หมายถึงคนที่ฝึกปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. ความพิการทางอารมณ์
2. ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย
3. ความพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว
4. ความพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม
5. ความพิการทางสติปัญญา หรือการเรียนรู้

สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด

เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
สมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน
และสวัสดิการสังคม ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน
2513 เพื่อให้การสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟู
สมรรถภาพเด็กพิการทั้ง 4 ด้าน คือ ในด้านการแพทย์ การอาชีพ
การศึกษา และการสังคม ให้เป็นผู้สามารถพึ่งตนเอง และมี
ความสุขตามอัธยาศัย

หลักการบดักพิมพ์

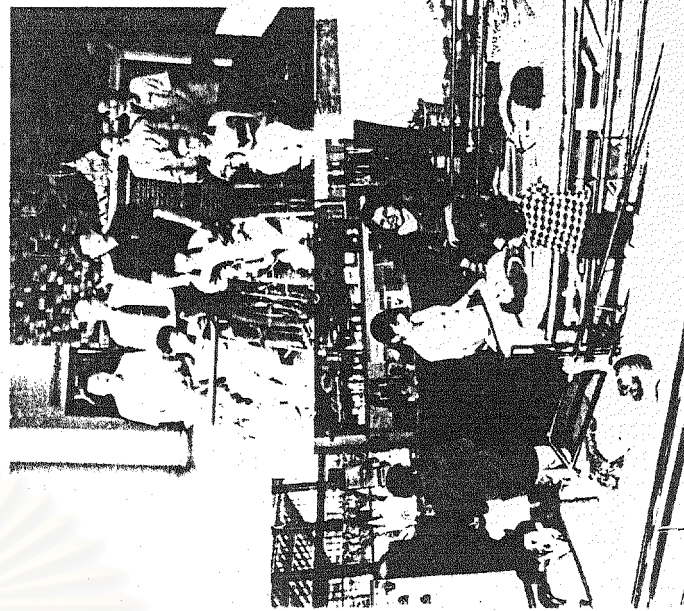
รับเด็กพิการและทุพพลภาพทั้ง ชาย-หญิง อายุตั้งแต่
5-18 ปี จากทั่วประเทศ ที่เป็นเด็กกำพร้า อนาคต ไร้ที่พึ่ง
หรือถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานที่สาธารณะต่างๆ
ตลอดจนเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน และมีปัญหาการ
เลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ไม่สามารถอุปการะเด็กได้ โดยมี
เป้าหมายรับเด็กพิการ จำนวน 450-500 คน

การอุปการะเป็นบุตรภรรยาเด็กพิการ ซึ่งมีสภาพความพิการดังต่อไปนี้

1. พิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ เด็กที่มีความพิการแขนขา ลำตัว และมีมือ จากโรคโปลิโอ โรคกล้ามเนื้อเนื้อเยื่อ อัมพาตก่อนล่าง สมองพิการ และความพิการที่มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ และพิการแต่กำเนิด
2. บกพร่องทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย
3. บกพร่องทางการมองเห็น
4. พิการซ้ำซ้อน (สติปัญญา ร่างกาย ตาบอด)

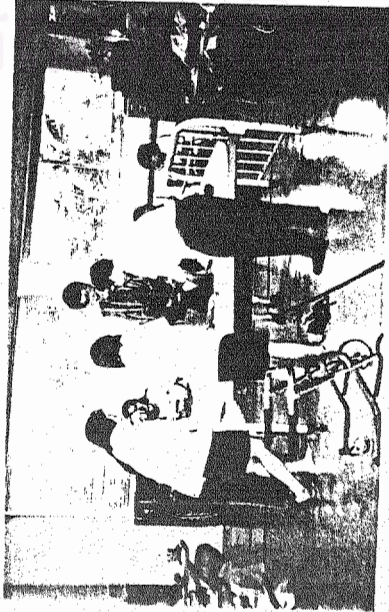
วัตถุประสงค์

1. ให้การอุปการะเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กพิการที่มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา การอาชีพ และการสังคม
3. ส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กรมเด็จพระศรีนครินทร์ทรงบำรมารชชนนี้ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมรับมูลนิธิฯ ไว้ในพระราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 2498

วัตถุประสงค์ นับจากก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิฯ ได้ให้ความช่วยเหลือและให้บริการแก่ผู้พิการทางแขนขา และลำตัว เป็นจำนวนมาก โดยให้บริการทั้งด้านการบำบัดรักษา การศึกษา สวัสดิการและการอาชีพ ทั้งนี้ โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้พิการได้รับการบำบัดแก้ไขความพิการ จนสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคมเกินไป และจะช่วยเหลือกันก็พยายามสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้พิการ เพื่อให้เกิดความรู้สึกมีใจในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มูลนิธิฯ ยังทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งองค์กรอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อช่วยเหลือคนพิการ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมและหาวิธีการการป้องกันเหตุที่จะทำให้บุคคลกลายเป็นคนพิการหรือทุพพลภาพ อีกด้วย

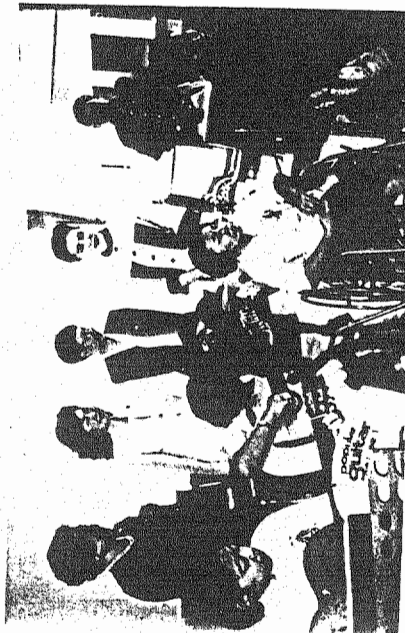
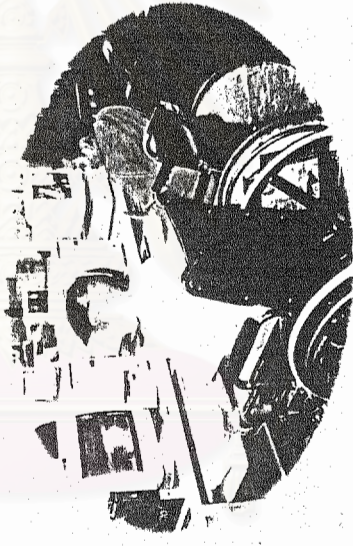

นางของมูลนิธิฯ

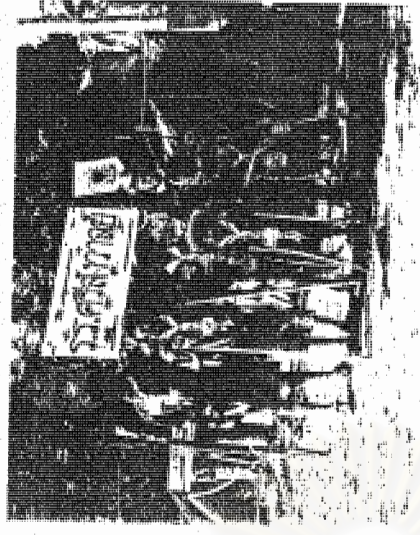
1. การบำบัดรักษา มูลนิธิฯ จัดให้ผู้พิการได้รับการบำบัดรักษา แก้ไขความพิการจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากแพทย์ของโรงพยาบาลต่างๆ ในการตรวจรักษาและสุขภาพแก่ผู้พิการอีกด้วย
2. การฟื้นฟูสมรรถภาพและสวัสดิการ มูลนิธิฯ จัดหาอุปกรณ์ แขน ขาเทียม รถเข็น เพื่อแก้ไขให้ทุนการศึกษา เหลือให้ได้รับการฝึกอบรมในสถานฝึกอาชีพตามความต้องการและสามารถของผู้พิการ

3. การศึกษา โรงเรียนศรีสังวาลย์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2508 เพื่อให้เด็กพิการ ได้มีโอกาสรับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กอื่นๆ โรงเรียนนี้รับเด็กพิการ ทั้งชายหญิง อายุระหว่าง 4 - 18 ปีทั้งประจำและไปกลับ โดยได้รับความร่วมมือด้านการสอนและการจัดหลักสูตรจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นสัดส่วนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กที่ป่วยด้วยโรคสมองพิการด้วย มีนักเรียนทั้งสิ้นกว่า 220 คน

4. ศูนย์บริการเด็กพิการ มูลนิธิฯ ได้ตั้งศูนย์บริการเด็กพิการขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักอยู่ประจำ และให้บริการกายภาพบำบัดสำหรับเด็กพิการจากต่างจังหวัด ที่มีอายุ 4 ปีถึง 18 ปี ระหว่างรอรับการรักษาและพักฟื้นหลังการผ่าตัด สามารถรับเด็กพิการได้จำนวน 150 คน เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการเด็กพิการประกอบด้วย ผู้ปกครองศูนย์ นักกายภาพบำบัด พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร และพี่เลี้ยง ทุกคน พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เด็กพิการช่วยเหลือตัวเองได้

5. กิจกรรม มูลนิธิฯ ได้จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กพิการ ประกอบด้วยอาหารการประกอบอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า การทำสวนครัว การร่วมกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมดนตรี และยูทาคาต รวมทั้งส่งเสริมด้านกีฬา เช่น ยาน้ำ ฟุตบอล และขี่ม้า การจัดนิทรรศการเข้าร่วมแข่งขันกีฬา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำ หรือจัดครั้งเดียว

ประวัติความเป็นมา

ระหว่างปี พ.ศ. 2493-2495 ได้เกิดการระบาดของโรคโปลิโอครั้งแรกใน ประเทศไทย ในบริเวณที่เรียกกรุงเทพฯ อันเป็นย่านที่มีผู้อยู่อาศัยกันอย่างแออัด ซึ่งเป็นแหล่งที่รับเชื้อซึ่งแพร่มาจากสัตว์ปศุสัตว์ที่เลี้ยงในชนบท ประชาชนคนไทยทั่วไปยังไม่รู้จักโรคนี้เนื่องจากวงการแพทย์ โรคนี้ได้คร่าชีวิตของเด็กไทยไปมากต่อมามาก ที่เหลือรอดชีวิตอยู่ก็กลายเป็นผู้พิการ การแพทย์เป็นอันขาด สถานสงเคราะห์และเด็กกำพร้ามากมาย กระทรวงสาธารณสุขซึ่งขณะนั้นตั้งอยู่ที่ถนนสาทร ได้ร่วมกับองค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้ออกสำรวจเด็กพิการอย่างกว้างคลอบคลุมและสำรวจ อันเป็นบริเวณที่มีเชื้อโรคแพร่มากที่สุด ได้พบเด็กพิการจำนวนมาก จึงนำเด็กพิการเหล่านั้นไปรับการรักษา ณโรงพยาบาลศิริราชและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นประจำทุกวัน แต่การนำเด็กไปรับการรักษาได้ยากยิ่งกว่าเด็กปกติเพราะต้องไปกับเด็ก หรือดูแลเด็กแทนที่ผู้ปกครองซึ่งไม่สามารถพามาพบแพทย์ได้ จึงจำเป็นต้องมีศูนย์รับบำบัดโรค ซึ่งเกิดขึ้นที่กลุ่มที่สี่มีใจบุญกุศล ออกมาทำงานเพื่อสวัสดิภาพของเด็กพิการ ให้สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุขตามอัธยาศัย สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวหรือสังคมเกินไป ได้รวมตัวกันเป็นชมรมอาสาสมัคร นอกจากนี้ยังเป็นพี่เลี้ยงเด็กพิการ พาเด็กไปรับการรักษาบำบัดแล้ว ยังต่อทำหน้าที่เขียนรายงานเกี่ยวกับงานบำบัดรักษาความพิการอย่างสม่ำเสมอ ประสานงานกับศูนย์ฝึกอบรมการอนามัยแม่และเด็ก และหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐด้วย

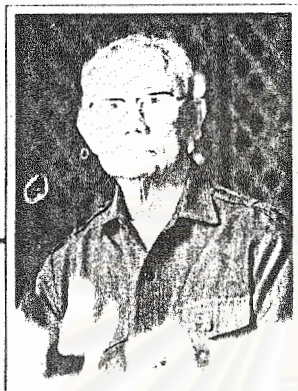
กลุ่มอาสาสมัครทำงานเพื่อเด็กพิการ ได้พยายามศึกษาหาแนวทางการจัดการเพื่อสวัสดิภาพและสวัสดิการแก่เด็กทั้งในด้านการศึกษาไปจนถึงการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งยังได้เริ่มรณรงค์หาเงินจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการขึ้น โดยมีหม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร เป็นผู้ริเริ่มดำเนินงาน ได้จัดระเบียบก่อตั้งมูลนิธิขึ้นและระดมทุนการเมื่อ พ.ศ. 249๕ รับช่วงกิจการมรดกของมูลนิธิที่การต่อจากสถานสงเคราะห์แม่และเด็กที่สร้างของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการอำนวยความสะดวกแรกมี 8 คน คือ

1. หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร ประชาน
2. นางจิรวัดดี ปันยารชุน กรมการ
3. หม่อมราชวงศ์สายสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ กรมการ
4. นางสาวยุชฌิมกัญญา มลิณกุลิต กรมการ
5. พ.ท. สิริเพชร แจ่มแสงรัตน์ กรมการ
6. นางสาวยุสรี กัญจนกมล กรมการ
7. นิสัยอินัน เดวิดสัน กรมการ
8. นิสัยนรีเรีย คอลฟีลด์ กรมการ

หลังจากมูลนิธิหรือมูลนิธิต่างๆ ได้จดทะเบียนก่อตั้งแล้วหนึ่งปี จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์) ทรงรับมูลนิธิหรือมูลนิธิต่างๆ เหล่านี้ไปรวมกันเป็นมูลนิธิ มูลนิธิ และพระราชทานพระราชานุญาตให้ตั้งอยู่เยื้องกับพระตำหนักเมื่อ พ.ศ. 249๕ และพระอารามของมูลนิธิ พระมหากรุณาธิคุณแห่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในครั้งนั้นยังคงมาสัมพันธ์กันถึงแก่คณะกรรมการมูลนิธิฯ ครุ พันธ์งาน ตลอดจนเด็กพิการทั้งหลายอย่างหาที่สุดมิได้ ทั้งยังเป็นสิริมงคลแก่มูลนิธิฯ ยังผลให้กิจการของมูลนิธิฯ ได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

สรุปได้ว่า งานในระยะเริ่มแรกของมูลนิธิหรือมูลนิธิฯ ได้ถืออำนาจประโยชน์ของราชการในเรื่องการประหยัดงบประมาณแผ่นดินเป็นอันมาก แต่การดำเนินงานในระยะต่อมา มูลนิธิฯ ยังยึดจำกัดในเรื่องสถานที่และบุคลากร ตั้งแต่มิถึงมีนโยบายที่ของการส่งเสริมบริการของรัฐเพื่อผู้พิการ และจะให้บริการโดยตรงแก่เด็กพิการในเฉพาะส่วนที่ตั้งไม่ได้รับการของรัฐเท่านั้น มูลนิธิฯ ได้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. สนับสนุนการจัดตั้งภาควิชาคัลยศาสตร์ออร์โธปิดิก ณ คณะแพทย-ศาสตร์ศิริราชพยาบาล
- * จัดหาทุนก่อสร้างอาคารที่ทำการของภาควิชา คัลยศาสตร์ออร์โธปิดิก ให้การรักษาบับบิต และผลิตบุคลากรทางกายภาพ

ลุงขาว พงษ์บริบูรณ์

ตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลุงขาวได้เดินทางไปตามหมู่บ้านต่างๆ เกือบทั่วประเทศไทยเพื่อประกอบกิจการของตนเองเป็นเวลากว่า 15 ปี ได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทในถิ่นทุรกันดาร จึงได้ช่วยแนะนำอาชีพต่างๆ แก่ชาวบ้านที่สนใจโดยไม่คิดมูลค่า เพื่อให้พวกเขาเริ่มมีรายได้เพิ่มเติม จนมีผู้นำไปประกอบอาชีพได้ประสบความสำเร็จ ทำให้ชื่อเสียงลุงขาวเริ่มติดปากผู้คนมากขึ้น จนได้รับการขนานนามว่า “ลุงขาวอาชีพ”

ต่อมาได้มีโอกาสจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ออกอากาศให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ประชาชน จนได้รับการสนับสนุนให้ตั้งเป็น “ชมรมลุงขาวอาชีพ” ฝึกสอนอาชีพให้แก่ผู้สนใจทั่วไปที่สนใจสมัครเรียนทั่วประเทศ ขณะเดียวกันก็ได้รับเชิญไปสอนยังสถานที่ต่างๆ ทั่วกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จนกระทั่งปีพ.ศ. 2523 ได้รับการจดทะเบียนเป็น “มูลนิธิลุงขาวอาชีพ” และยังคงสอนอาชีพให้แก่คนทั่วไปโดยไม่คิดมูลค่าจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวกวินดา วัชรสิงห์ เกิดเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2518 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาการปกครอง จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2539 และได้เข้าศึกษา ต่อในระดับปริญญาโท สาขาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย